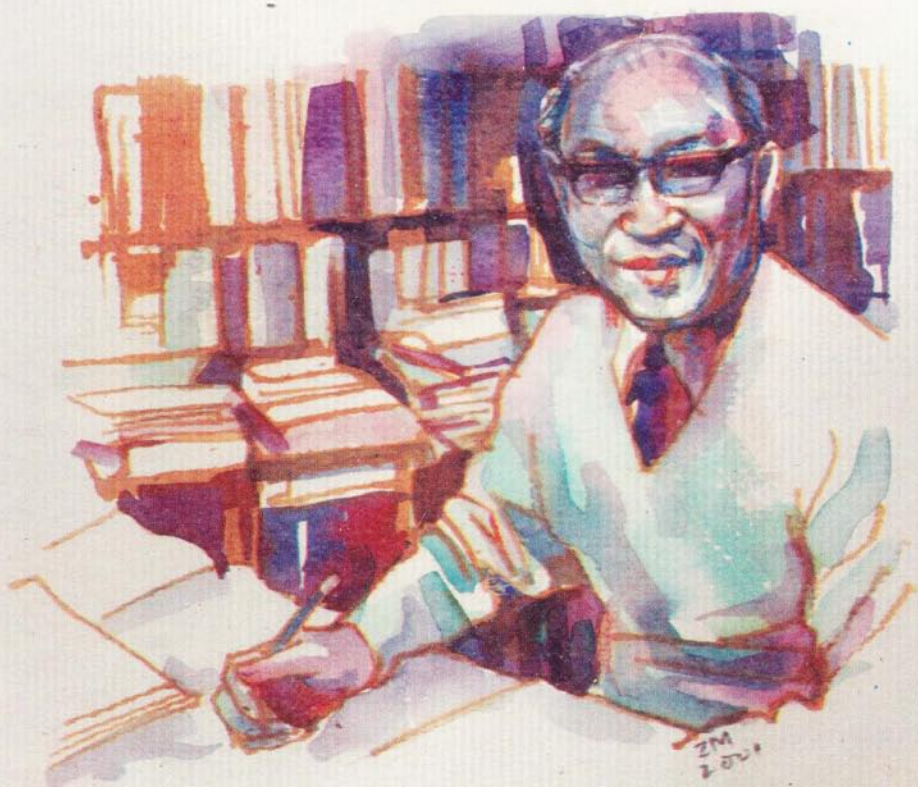

ဝီရိယကို ထူ

ဉာဏ်နှင့် ချူ

ကံက ဖေးမသူ

ဒေါက်တာလှဘေ

ကျွန်တော် အကြောင်း စဉ်းစားမိတိုင်း
မိတ္ထီလာကန်ပေါင်ရိုးမှ
ရွှေရုပ်ကလေးသမိုင်းကို
ပြောပြနိုင်သဖြင့်
မင်းရာဇာဘွဲ့နှင့်
မင်းကြီးစွာစော်ကဲ၏
သူကောင်းအပြစ်ရပြီး
အင်းစနေပြည်တော်တွင်
မင်းသုံးဆက် ဝန်ကြီးအဖြစ်
ခစားရသည့်
ဝန်ငြင်းရွာမှ ကံအကျိုးပေးသည့်
အသည်သားကလေး အဖြစ်ကို
သတိရမိပါ၏။

ဒေါက်တာလှဘေ

ဝီရိယကို ထူ
ဉာဏ်နှင့် ချူ
ကံက ပေးမသူ

ဖြန့်ချိရေး
ဒေါင်းစာပေ

၁၁၃၊ ၃၃ လမ်း(အလယ်လမ်း)၊ ရန်ကုန်မြို့။

ဖုန်း- ၂၇၃၂၁၀

ဒေါက်တာလှဘေ

အငြိမ်းစား မြန်မာစာပါမောက္ခ၊ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်

ဝီရိယကိုထူ ဉာဏ်နှင့်ချူ

ကံက ဖေးမသူ

ဒေါက်တာလှဘေ
ဝီရိယကိုထူ ဉာဏ်နှင့်ချူ ကံကဖေးမသူ

ပုံနှိပ်မှတ်တမ်း

ထုတ်ဝေသူ-ဦးကျော်ဟင်း၊ ယုံကြည်ချက်စာပေ၊ ၁၁၃၊ ၃၃ လမ်း၊ ကျောက်တံတားမြို့နယ်၊
ရန်ကုန်မြို့။ မျက်နှာဖုံးနှင့်အတွင်းစာသားပုံနှိပ်သူ-ဒေါ်တင်ရီ(၀၂၈၃၉) နန်းသင်္ဃေပုံနှိပ်
တိုက်၊ အမှတ်-၁၉၆(မြေညီထပ်)၊ ၃၉ လမ်း၊ ရန်ကုန်မြို့။ စာအုပ်စာတမ်းပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်
ပြုအမှတ် ၆၄၉/၂၀၀၁/(၆)။ မျက်နှာဖုံး ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်ပြုအမှတ် ၆၇၅/၂၀၀၁(၈)။

ပထမအကြိမ်၊ ၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ
စောင်ရေ ၅၀၀ တန်ဖိုး ၄၀၀ ကျပ်

မာတိကာ

အမှာစာ

၁။	ခရဲရွာမြန်မာစာသင်ကျောင်း၊ ၁၉၁၈-၂၂	၂
၂။	မော်လမြိုင်အစိုးရအထက်တန်းကျောင်း၊ ၁၉၂၈-၃၁	၂
၃။	ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ ၁၉၃၁-၃၈	၃
၄။	လန်ဒန်တက္ကသိုလ် ပညာရေးကောလိပ်ကျောင်း၊ ၁၉၃၈-၃၉	၄
၅။	အရှေ့တိုင်း(နှင့်အာဖရိက)ပညာရပ်များကျောင်း၊ ၁၉၄၄-၈၀	၄

ကံနှင့်ကျွန်တော်

နိဒါန်း

၁။	ခရဲရွာ	၇
၂။	ရွာကျောင်း၊ ၁၉၁၈-၂၃	၈
၃။	မော်လမြိုင်အစိုးရအထက်တန်းကျောင်း၊ ၁၉၂၃-၃၁	၉
၄။	ရန်ကုန်ယူနီဗာစီတီကောလိပ်ကျောင်း၊ ၁၉၃၁-၃၈	၁၉
	၄-၁။ ပထမနှင့်ဒုတိယနှစ်ဥပစာဝိဇ္ဇာတန်း၊ ၁၉၃၁-၃၃	၂၂
	၄-၂။ ပထမနှစ်ဝိဇ္ဇာ၊ ဒုတိယနှစ်နှင့်တတိယနှစ်ဂုဏ်ထူးတန်း၊ ၁၉၃၃-၃၆	၂၃
	၄-၃။ မဟာဝိဇ္ဇာတန်းသား နည်းပြဆရာ ၁၉၃၆-၃၈	၂၉
၅။	ပညာတော်သင်	၃၄
၆။	လန်ဒန်တက္ကသိုလ်ပညာရေးကောလိပ်ကျောင်း၊ ၁၉၃၈-၃၉	၄၃
၇။	အရှေ့တိုင်းနှင့်အာဖရိကတိုက်ပညာရပ်များ ကောလိပ်ကျောင်း	
	၁၉၃၉-၄၄	၅၀
၈။	အဘိဓာန်ပြုစုသူ၊ ၁၉၄၆-၄၈	၅၃
၉။	ကထိက၊ ၁၉၄၈-၅၄	၅၅
၁၀။	ဒုပါမောက္ခ၊ ၁၉၅၅-၆၅	၅၆
၁၁။	ပါမောက္ခ၊ ၁၉၆၆-၈၀	၆၁
၁၂။	မြန်မာပြည်	၆၃
၁၃။	ကံနှင့်ကျွန်တော် နိဂုံး	၆၄
၁၄။	ပစ္စုပ္ပန်ကံ	၆၇
၁၅။	ကံအကျိုး	၇၂
၁၆။	အဓိဋ္ဌာန်	၇၂

တစ်သက်လျာ သင်ခန်းစာများ

စကားချီး

		၇၅
၁။	ခရဲရွာသားနှင့်ဗီဇ	၇၅
၂။	ရွာကျောင်းသား(၁၉၁၈-၂၁)	၇၈
၃။	မော်လမြိုင်မြို့အစိုးရအထက်တန်းကျောင်း၊ ၁၉၂၃-၃၁	၈၂
၄။	ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကောလိပ်ကျောင်းသား၊ ၁၉၃၁-၃၈	၉၀
၅။	လန်ဒန်တက္ကသိုလ်ပညာရေးကောလိပ်ကျောင်းသား၊ ၁၉၃၈-၃၉	၉၇
၆။	လန်ဒန်တက္ကသိုလ်အရှေ့တိုင်းပညာရပ်ကောလိပ်ကျောင်းသား၊ ၁၉၃၉-၄၄	၁၀၅
၇။	ကိန်းဘရစ်မြို့၊ ၁၉၄၄-၅၄	၁၁၁
၈။	ဝဲလင်းပန်းခြံမြို့	၁၁၆
	၈-၁။ ဒုပါမောက္ခ၊ ၁၉၅၅-၆၅	၁၁၇
	၈-၂။ ပါမောက္ခ၊ ၁၉၆၆-၈၀	၁၂၅
၉။	ပြည်တော်ပြန်၊ ၁၉၈၈-၈၁	၁၃၁
	၉-၁။ ဘုံဘိုင်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၃-၁၅ ရက်	၁၃၂
	၉-၂။ ဒေလီမြို့သစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၆ ရက်၊ အရက် ၂၀	၁၃၃
	၉-၃။ ကာလကတ္တားမြို့၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၁-၂၃ ရက်	၁၃၆
	၉-၄။ ပတ်တနား(ပါတလိပုတ်)မြို့၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၄-၂၆ ရက်	၁၃၉
	၉-၅။ ဗာရာဏသီမြို့၊ နိုဝင်ဘာ ၂၇-အရက် ၃၀	၁၄၀
	၉-၆။ ကာလကတ္တားမြို့၊ ဒီဇင်ဘာ ၁ ရက် ၂ ရက်	၁၄၃
	၉-၇။ မဒရတ်မြို့၊ ဒီဇင်ဘာ ၂ ရက် ၃ ရက်	၁၄၃
	၉-၈။ ကိုလံဘိုမြို့၊ ဒီဇင်ဘာ ၄ ရက် ၁၃ ရက်	၁၄၅
	၉-၉။ စင်္ကာပူ၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၃-၂၁ ရက်	၁၄၆
၁၀။	ပြည်တော်ပြန်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၁ ရက် တနင်္ဂနွေနေ့	၁၄၉

အမှာစာ

‘ကံနှင့်ကျွန်တော်’ရယ်၊ ‘တစ်သက်တာမှ သင်ခန်းစာများ’ရယ်ဆိုသော ကျွန်တော်၏ ဆောင်းပါးရှည်ကြီး နှစ်စောင်တို့ကို ဒေါင်းစာပေက လုံးချင်းစာအုပ် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေလို၍ စာအုပ် အမည်နှင့် ‘အမှာစာ’ကို မစပါရန် မေတ္တာရပ်ခံစာ ရရှိခဲ့သည်မှာ ကြာညောင်းသွားပါပြီ။ ခဲတံ ကောက်ကိုင်၏။ စိတ်ညစ်စရာ အဖြာဖြာပေါ်လာသဖြင့် မရေးဖြစ်။ ယခုမှ အမြင်ဉာဏ်ပေါ်လာ ပြီး စာအုပ်ကို “**ဝိရိယကို ထူ ဉာဏ်နှင့်ချူ၊ ကံက ဖေးမသူ**” ဟူသည့်အမည်သည် ကင်ပွန်းတပ် ကာ ဤ ‘အမှာစာ’ကို ချီးမြှင့်လိုက်ပါ၏။

ဤအမှာစာသည် စာအုပ်၏ နိဒါန်း (Preface) ဖြစ်ပါ၏။ စာအုပ်ထဲပါ အဓိကအချက် ပဓာနအကွက်များကို စာဖတ်ပရိသတ်တို့အကျိုးငှာ ရှေ့တော်ပြေးအဖြစ် အကျဉ်းချုပ် တင်ပြ ထားပါသည်။ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်သည်ကံဉာဏ်ဝိရိယသုံးပါးရှိသည်အနက် ဉာဏ်ဘယ်လောက် ထုတ်ထုတ်၊ ဝိရိယဘယ်လောက်စိုက်စိုက်၊ ပုဗ္ဗေစကတနှင့်ပစ္စုပ္ပန်ကံနှစ်ပါး၊ မလိုက်ပါက လိုရာ ဆန္ဒပြည့်စုံခဲ့၏။ ပြည့်စုံဦးတော့ တင်းပြည့်ကျပ်ပြည့် မဖြစ်နိုင်ပါ။ ပထမ ဤစကားမှန်ကြောင်း ကို ကြုံတွေ့ခဲ့သမျှထဲမှ ဖြစ်ရပ်သုံးရပ်တို့ကို ပွဲဦးထုတ်ပြပါမည်။ ပြီးနောက် ကံက ကျွန်တော်တို့ တက်ကြီးပွားစေရန် မစမည့်ပုဂ္ဂိုလ်တွေ သို့မဟုတ် အခြေအနေတွေ ဖန်တီးပေးသဖြင့် မမျှော် လင့်ဝံ့သော အောင်မြင်ရေး၊ မလှမ်းရဲသော ရာထူးမျိုး၊ မထိုက်တန်ဟု သဘောရသော ကျော် ဇောမှုအစုစုတို့ကို ရရှိပုံတို့ကို လိပ်ပြာမလုံတလုံနှင့်သရုပ်ဖော်ပြပါမည်။

အဆိုပါ ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးအနက် နှစ်ဦးမှာ မြန်မာပြည်က ကျန်တစ်ဦးမှာ အင်္ဂလန်မှအ သီးသီးဖြစ်ကြပါသည်။ ပထမအမျိုးသားမှာ ဉာဏ်ကောင်း၊ ဝိရိယရှိ လူလတ်ပိုင်းထိ မရောအ ဖြစ်အပျက်များနှင့်ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ ကြီးမှ ကံကူသဖြင့် လူတစ်လုံး သူတစ်လုံးအနေနှင့်ထင် ပေါ်ကျော်ကြားဥစ္စာပေါများနေသူ ဖြစ်သည်။ ဒုတိယပုဂ္ဂိုလ်မှာ တက္ကသိုလ်ပညာရှင်ကြီး။ ဝိရိယ စိုက်ပါသော်လည်း ကံမလိုက်၍ ရသင့်ရထိုက်သည့်ရာထူးဌာနနှင့်၊ ပစ္စည်းဥစ္စာမရဘဲ အ ငြိမ်းစားယူသွားရရှာပါ၏။ ဂုဏ်သတင်းကား လင်းပါ၏။ တတိယမြတ်သျှအမျိုးသားမှာ ကိန်း ဘရစ်တက္ကသိုလ်မှ အင်္ဂလိပ်ပညာရှင်၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစာပေဘက်၌ ထူးချွန်ပြောင်မြောက်၏။

အပို့အချ တော်၏။ ဂန္ထဝင်မြောက် စာအုပ်စာတမ်းတွေ ပြုစု၏။ ထင်ပေါ်ကျော်စော၏။ သို့သော် ပါမောက္ခရာထူးအနားမကပ်နိုင်ဘဲ ကထိကအဖြစ်ဖြင့်သာ အငြိမ်းစားယူသွားရန် ကံကစီမံသွားပါ၏။

ကိုယ့်ကိုယ်ကိုဖော် မသူတော်ခုနစ်ပါးဟု ဆိုရိုးစကား ရှိပါ၏။ ခရဲရွာကလေးတွင် မွေးဖွား၊ မိုင် ၈၀၀၀၊ ၉၀၀၀ လောက်ဝေးသည့်မြိတိန်ပြည်၌ ကြီးပွား၊ နိုင်ငံခြားမှာ ကျော်ကြားတန်သမျှ ကျော်ကြားခဲ့သူ ကျွန်တော့်အကြောင်း ကျွန်တော်ဖော်ရသည်မှာ ထူသည့်ဝီရိယ၊ ချူသည့်ဉာဏ်က ရသင့်သည့်အကျိုးကျေးဇူးထက် အဆမတန် ကြီးမားသော ဆုလာဘ်ရခဲ့သည်မှာ ကံကအဖေးမကြီးဖေးမ၍ ဖြစ်ကြောင်းကို မီးမောင်းထိုးပြလို၍ ဖော်တန်သမျှဖော်ပြရပါတော့မည်။

ကျွန်တော့်အကြောင်း စဉ်းစားမိတိုင်း မိတ္တီလာကန်ပေါင်ရိုးမှ ရွှေရုပ်ကလေးသမိုင်းကို ပြောပြနိုင်သဖြင့် မင်းရာဇာဘွဲ့နှင့်မင်းကြီးစွာစော်ကဲ၏ သူကောင်းအပြုခံရပြီး အင်းဝနေပြည်တော်တွင် မင်းသုံးဆက် ဝန်ကြီးအဖြစ် ခစားရသည့်ဝန်ဇင်းရွာမှ ကံအကျိုးပေးသည့်အသည်သားကလေးအဖြစ်ကို သတိရမိပါ၏။ ကျွန်တော့်မှာလည်း တောသားကလေး ဖြစ်ပါ၏။ ကံမစသဖြင့် ဗေဒင်ဆရာ၊ ကျောင်းဆရာ၊ တက္ကသိုလ်ဆရာတွေနှင့်ကြုံတွေ့ရပြီး ကူညီတွန်းပို့ပေးလို့ အင်္ဂလန်ရောက်၊ အကြီးအကဲများက အသိအမှတ်ပြုသဖြင့် ထိုပြည်၌ အနှစ်သုံးဆယ်အတွင်း အမြင့်ဆုံးရာထူး ရလာပါ၏။ ဖော်ပြပါရစေ။

၁။ ခရဲရွာ မြန်မာစာသင်ကျောင်း ၁၉၁၈-၂၂

မြန်မာပြည်တောရွာကလေးမှာ ၁၉၁၃ ခုနှစ်တွင် မွေးဖွားပါ၏။ ကျွန်တော့်ထက်သားယောက်ျားကလေး သုံးလအရွယ်၌ဆုံးပါးသွားပါသည်။ ကျွန်တော် တစ်နှစ်သား အရွယ်လောက်တွင် ဗေဒင်ဆရာက အဓိပတိဖွား၊ မင်းဖြစ်လျှင်ဖြစ်၊ မဖြစ်လျှင် ဘုန်းကြီးဖြစ်မည်ဟု ဟော၏။ စာသင်ကျောင်းဆရာဦးဖိုးချစ်က စာတော်သည်၊ အင်္ဂလိပ်ကျောင်း ပို့ပါဟုပြော၏။ ဆရာဦးအုံးမြက အင်္ဂလိပ်စာသင်ပေးသဖြင့် ကျွန်တော်က အင်္ဂလိပ်စာဆက်သင်ချင်၏။ ဤအကြောင်းကြောင်းတို့ကြောင့် ကြီးပွားရာကြီးပွားကြောင်း လမ်းပေါ်စရောက်ခဲ့ရပါသည်။ နောင်သောအခါ ကျွန်တော် ပြန်စဉ်းစားကြည့်သည်။ ငါ့အစ်ကို အနိစ္စရောက်သွားလို့သာ ဒီဘဝ ရောက်ရတာလားဟု တွေးမိပါ၏။

၂။ မော်လမြိုင်အစိုးရ အထက်တန်းကျောင်း ၁၉၂၃-၃၁

ယခုအခါ အမှတ်(၁) အခြေခံပညာအထက်တန်းကျောင်းဟု တွင်နေသောအစိုးရအထက်တန်းကျောင်းသို့ တတိယတန်းသားအဖြစ်နှင့် ၁၉၂၃ ခုနှစ်၌ ရောက်လာ၏။ မွေးသက္ကရာဇ်ကို မြန်မာလိုပေးသည်။ ဆရာက အင်္ဂလိပ်လို ၁၉၁၅ ဟုမှတ်ပုံတင်ခဲ့ရာ ဤသက္ကရာဇ်ဖြင့် ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်၌ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှ အငြိမ်းစားယူခဲ့၏။

ကျွန်တော့်ဘဝ ထိပ်တန်း ရောက်ဖို့ ပုံသွင်းပေးသည့် ကျေးဇူးရှင် ကျောင်းကြီးပင်။
ဂ တန်းရောက်သည့်အခါ မြန်မာစာနှင့်မြန်မာသမိုင်းကို အင်္ဂလိပ်သင်ပြသည့် ဆရာဦးစံထွန်း
အောင်နှင့်ဆုံစည်းရ၏။ ဆရာက ဘီအေအောင်တဲ့အခါ နိုင်ငံခြားသွားရအောင် ကြိုးစားပါဟု
အားပေးစကား ပြောကြားသည်။ ပြိုင်ဘက်မောင်မောင်ထွန်းနှင့်အက်(စ်)ကေ၊ ဒတ္တားတို့ပေါ်
လာ၏။ ဂ တန်း၊ ၉ တန်း၊ ၁၀ တန်း စာမေးပွဲများ၌ ပြိုင်ကြသည်။ မိတ်မယုတ်ပါ။ တစ်ယောက်
တစ်လှည့်စီ ပထမနေရာရကြသည်။ မောင်မောင်ထွန်းက မြန်မာတစ်ပြည်လုံးတွင် တတိယစွဲ
သည်။ ကျွန်တော်နှင့်ဒတ္တားတို့ ၅ ဘာသာစီ ဂုဏ်ထူးနှင့်အောင်သည်။ အားလုံး စကောလားရှစ်
၂၅ ကျပ်စီ ရ၏။

မောင်မောင်ထွန်းခမျာမိဘမတတ်နိုင်ရှာ၍ တက္ကသိုလ်မရောက်ပါ။ ဒတ္တားကားရောက်
၏။ အင်္ဂလိပ်စာ သို့မဟုတ် သမိုင်းဂုဏ်ထူးယူမည်ဟုပြော၏။ သူ့အဖေက ဆရာဝန်လိုင်းလိုက်ရ
မည်ဟု အတင်းအဓမ္မသင်ယူစေသဖြင့် ဝါသနာမပါ၍ ဒုတိယနှစ် ဥပစာတန်း စာမေးပွဲ၌ကျ၏။
ကျောင်းထွက်ပြီး အဖေနှင့်သစ်ကုန်သည် လုပ်သည်။ ကျွန်တော်တစ်ဦးတည်းကိုသာ ကံက
ခေါင်းခေါက်ပြီး အတန်းဆုံးသည်အထိ သင်ယူစေပါ၏။

၃။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ ၁၉၁၃-၂၀

ကျွန်တော်သည် ပုဂံကျောင်းဆောင်၌ နေရာရသည်။ ဒုအဆောင်မှူးကား ဦးကာဖြစ်
ပါ၏။ ကျွန်တော့်ခေါင်းထဲ မှန်မြတ်ဆုံး အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနှစ်ကျောင်းရှိတယ်။ ဆရာဝန်
နှင့်ဆရာ။ သူရဲဘောကြောင်သည့်ကျွန်တော်မှာ သွေးထွက်သံယို ဖားတွေ ဘာတွေခွဲသည်ကိုမြင်
ရသဖြင့် ဆရာအဖြစ်နှင့်သာ အရိုးထုတ်ပေတွေ့မည်ဟုသန္နိဋ္ဌာန်ချလိုက်သည်။ ဒေါ်ဒေါ်တို့က
မိုးကျရွှေကိုယ် အိုင်စီအက်၊ သို့မဟုတ် ဘီစီအက် တစ်ယောက်ဖြစ်ရန် တိုက်တွန်းသည်။ ကျေး
ဇူးရှင်များအား ပျားရည်ဖြင့် ဝမ်းချထားရပါ၏။

တတိယနှစ်တွင် ဂုဏ်ထူးယူမှ စကောလားရှစ်ဆက်ပေးမည်ဟူသောပေါ်လာသည့်အ
ရေး၌ ဆရာဦးကာ ဖေးမမှုနှင့်ပါမောက္ခဆရာကြီး လု(စ်)ကောင်းမှုကြောင့် မြန်မာစာဂုဏ်ထူးယူ
ဖြစ်၊ ပထမတန်းဂုဏ်ထူးဖြင့် ဘီအေ စာမေးပွဲအောင် အမ်အေဘွဲ့ဆွတ်ခူးပြီး ပညာတော်သင်
စကောလားရှစ်ရ၊ အင်္ဂလန်သွားရသည်ဟုဆိုလျှင် မှားမည်မထင်။ စကောလားရှစ်ပေးသည်ဆို
သောသတင်းကို မိတ်ဆွေ တစ်ယောက် လာပြောမှ သိရသဖြင့် မပိတ်မီ နောက်ဆုံးရက်တွင်
လျှောက်လွှာကမ်းကတန်း တင်လိုက်ရပါ၏။ စကောလားရှစ် နှုတ်မေးခွန်းစာမေးပွဲ၌ ဆရာ
ကြီးဦးဖေမောင်တင် လမ်းကြောင်းပြမေးခွန်းများကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကော်မတီအဖွဲ့အများ
စုက သဘောကျ၍လည်းကောင်းတို့ကြောင့် အရွေးခံရပါသည်။ ဉာဏ်နှင့်ဝီရိယက ၃၀ ရာခိုင်
နှုန်းစီ၊ ကံက ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းဟု ယူဆမိပါ၏။

၄။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ် ပညာရေးကောလိပ်ကျောင်း၊ ၁၉၃၈-၃၉

၁၉၃၈ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် ရန်ကုန်မှ အိန္ဒိယ၊ အိန္ဒိယမှ ပြင်သစ်၊ ပြင်သစ်မှ အင်္ဂလန် သို့သော်တစ်တန် မီးရထားတစ်တန်နှင့် မိုင် ၈၀၀၀၊ ၉၀၀၀ ခရီးကို တစ်ယောက်တည်းသွားရ မည်ကို တလန်လန်နှင့်ဖြစ်နေသည်။ သို့သော် အဆင်ပြေချင်တော့ ရန်ကုန်မှ မာဆေး(လ်)အထိ ဂျပ်ဆင်ကောလိပ်ကျောင်းမှ ခရစ်ယာန်ဘုန်းတော်ကြီးနှင့်မာဆေး(လ်)မှ လန်ဒန်အထိ အိန္ဒိယ ကျောင်းသားများကို အဖော်လုပ်သွားရပါ၏။ လန်ဒန်မြို့ မြန်မာအသင်းအတွင်းရေးမှူးဦးကို လေးနှင့်ကျောင်းသားတစ်ဦးက ဆက်သွယ်ပေး၏။ နောက်ကိုလည်း အရာရာ အဆင်ပြေပြေ သွားပါ၏။

ကောလိပ်ကျောင်း၌ ကျောင်းသားအဖြစ် မှတ်ပုံတင်သည့်နေ့မှ စာမေးပွဲအောင်သွား သည်အထိ အထစ်အငေါ့မရှိ ကိစ္စအဝဝ စင်းလုံးချော ပြီးစီးခဲ့ပါ၏။ ဥပမာ ကျောင်းသားအဖြစ် မှတ်ပုံတင်ရန် ပထမနေ့သွားသည်။ ဉာဏ်မထုတ် ဝိရိယမစိုက်ရဘဲ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့် တိုက်မှူး ဦးခင်ဇော်၏ ခယ်မ ဒုအတွင်းရေးမှူးနှင့်တွေ့ရ၏။ တစ်ထိုင်တည်းနှင့်ပြီးသွားသည်။

ကျွန်တော့်ကျူတာ မစ္စတာအင်၊ စီ၊ စကော့(ဖ်)နှင့်တွေ့သည်။ ရှေးဘဝက ကောင်းမှု ကုသိုလ်အတူပြုခဲ့ဖူးလို့လားမသိ။ ပညာရေး ဆက်ဆံရေး အရေးရေးအရာရာတို့၌ စိတ်တိုင်းကျ ဖြစ်ဖြစ်သွားရပါ၏။ စာမေးပွဲအောင်သွားသည့်အခါ သူ့ထံမှ မတောင်းဘဲ အလုပ်လျှောက်လျှင် အသုံးပြုဖို့ ထောက်ခံစာ ရေးပေးပါသည်။ အိန္ဒိယကျောင်းသားနှစ်ဦးကို ကျူတာအကြောင်း ပြောပြရာ သူတို့က 'မစ္စတာဘေ၊ ခင်ဗျား အင်မတန် ကံကောင်းတယ်။ ကျွန်တော်တို့ ကျူတာက တော့ ကျွန်တော်တို့ လူမျိုးခြားဖြစ်လို့လားမသိ၊ ဆက်ဆံရေး အင်မတန် ညံ့ဖျင်းတယ်။ ကျွန် တော်တို့ကို အထင်သေးတယ်' ဟု ပြောပါသည်။

စာမေးပွဲအောင်ပြီး ဘီအီးဒီ(B.Ed.)၊ အမ်၊ အီးဒီ(M.Ed.)စသည့်အဆင့်မြင့်ဘွဲ့များအ နက် ဘယ်ဘွဲ့ယူလျှင် ကောင်းပါလိမ့်လို့ မကြာမကြာ ခေါင်းကုတ်စဉ်းစားနေတုန်း ဦးဝန်(မင်းသု ဝဏ်)ရောက်လာ၏။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ် အရှေ့တိုင်းပညာရပ်များကျောင်းမှ မြန်မာစာဒုပါမော က္ခ၊ မြန်မာအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန် ပြုစုနေသူ ဒေါက်တာစတူးဝတ် တွေ့ချင်သည်ဆိုပြီး ကျွန်တော့်ကို ခေါ် သွားပါ၏။ တွေ့၏။ မြန်မာဘာသာစာပေ ပါရဂူစာတမ်းရေးသည်။ ဘွဲ့ရသည်။ နောက်ဆုံး လန်ဒန်တက္ကသိုလ်၌ ပါမောက္ခဖြစ်လာ၏။ ဤအကြောင်းကို စဉ်းစားမိတိုင်း မဟာဇနကဇာတ် တော်ကြီးထဲ ခုနစ်ရက်လုံးလုံး သမုဒ္ဒရာထဲ ကူးခတ်နေသည့်ဇနကမင်းသားကလေးဟာ မဏိမေ ခလာ ကယ်တင်သွားလို့ နောက်ဆုံးမင်းဖြစ်သွားပုံကို ပြေးသတိရမိပါ၏။ ကျောင်းသားဘဝမှ ပါမောက္ခဖြစ်လာသည့်ဒဏ္ဍာရီဆန်သည့်သနစ်ကို မကျဉ်းချုပ် တင်ပြပါမည်။

၅။ အရှေ့တိုင်း(နှင့်အာဖရိက)ပညာရပ်များကျောင်း၊ ၁၉၄၄-၈၀

၁၉၃၉ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၃ ရက်နေ့တွင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်

တော် အောက်တိုဘာလ၌ ကျောင်းသားဖြစ်လာ၏။ ဆရာကြီးက တစ်မြို့တည်းနေ ကျောင်း အုပ်ကြီး ပါမောက္ခအာ(ရ်)၊ တန်နာထံ ခေါ်သွားပြီး မိတ်ဆက်ပေး၏။

စစ်အတွင်း ပါရဂူဘွဲ့စာတမ်း ရေးရသည်မှာ လူပင်ပန်း စိတ်ပင်ပန်းဖြစ်ရ၏။ လန်ဒန် စာကြည့်တိုက်တွေတွင် အချက်အလက်များ ရှာတုန်း ဗုံးတွေကျလိုကျ၊ ဂျာမန်တွေ ဘယ်တော့ အင်္ဂလန်ကို လာရောက်ဝင်စီးမလဲကို စိတ်တထင့်ထင့်နှင့် နေရနှင့်။ နောက်ဆုံး ၁၉၄၄ ခုနှစ်တွင် ကျွန်တော် ပါရဂူဘွဲ့ရ၊ ဆရာကြီးက ပါမောက္ခဘွဲ့နှင့်ခံရ၊ စစ်ကြီးလည်းပြီး၊ ကျောင်းကြီးလည်း အရှေ့တောင်အာရှနှင့် အာဖရိကပညာရပ်များကျောင်းဟူ၍ ဖြစ်လာရုံမကသေး၊ ကျောင်းအုပ် ကြီးလည်း ‘ဆာ’ ဘွဲ့နှင့်ခံရပါသည်။

၁၉၄၈ ခုနှစ် မေလတွင် ဆရာကြီးနှလုံးရောဂါဖြင့် အနိစ္စရောက်သွားပါသည်။ အောက် တိုဘာလ၌ ကျွန်တော့်အား မြန်မာစာ ကထိကရာထူးပေးအပ်ပါ၏။ ဆရာကြီး စာရေးသွား၍ ကျွန်တော်ဖြစ်လာရသည်ဟု နောက်မှသိရပါ၏။ ၁၉၄၉ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် ကျောင်း အာဏာပိုင်တို့က ဒေါက်တာ ဒီ၊ ဂျီ၊ အီ၊ ဟော(လ်)ကို အာရှအရှေ့တောင် သမိုင်းပါမောက္ခရာ ထူးပေးအပ်ပြီး တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ကျွန်တော်တို့၏ အရှေ့တောင်အာရှနှင့်ကျွန်းများဘာသာ စာပေဌာနမှူးအဖြစ် ခန့်အပ်လိုက်ပါ၏။ ဌာနမှူးမှာ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၌ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၉၃၄ ခုနှစ်အထိ သမိုင်းပါမောက္ခအဖြစ် အမှုထမ်းခဲ့သဖြင့် ကျွန်တော်နှင့်သိကျွမ်းခဲ့ပါ၏။

ကျွန်တော်သည် ကထိကခန့်စာထံ ပါသည့်အတိုင်း စာပေပို့ချ၊ သုတေသနလုပ်၊ နိုင်ငံခြားစာကြည့်တိုက်တစ်တိုက်၌ မြန်မာစာပေ တိုးပွားရာတိုးပွားကြောင်း ကူညီခဲ့၏။ စာအုပ်နှင့် ဆောင်းပါးတွေ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ၁၉၅၄ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ၌ ဌာနမှူးပါမောက္ခဟော(လ်) က ကျောင်းအုပ်ကြီး သဘောတူညီချက်အရ ကျွန်တော့်ကို ဒုပါမောက္ခခန့်အပ်ရန် တက္ကသိုလ်သို့ စာတင်လိုက်ပါသည်။ ၁၉၅၅ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် ဒုပါမောက္ခဘွဲ့ကို ဆီးနိတ်က ကျွန်တော့်အား အပ်နှင်းခဲ့ပါ၏။

ကျွန်တော် အားရဝမ်းသာ ဖြစ်သွားပါ၏။ ကိုယ့်ကိုယ်ကို ကိုယ်အထင်မကြီးမိပါ။ ဆက် ပြီးပါမောက္ခဖြစ်ဦးမည်ဟု မမျှော်မှန်းမိပါ။ အောက်ပါအကြောင်းကြောင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပါ၏။ တက္ကသိုလ်တွင် တရုတ်၊ ဂျပန်၊ အာရဗီ၊ သင်္သကရိုက် စသည့်မဟာဘာသာရပ်ကြီးများနှင့်မြန်မာ၊ မွန်၊ ယိုးဒယား၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ မလေးရှား၊ ဗီယက်နမ်စသော စူဠဘာသာရပ်ငယ်များ နှစ် မျိုးနှစ်စား ရှိသည်။ ဘာသာရပ်ကြီးများမှာသာ ပါမောက္ခခန့်ပါ၏။ နောက်တစ်ချက်က ၁၉၅၈ ခုနှစ်တွင် ကျောင်းအုပ်ကြီးဟောင်းနှင့်၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် ပါမောက္ခဟော(လ်)တို့ အသီးသီးအ ငြိမ်းစား ယူသွားကြပါသည်။

ကျွန်တော်တို့ဌာနမှူးအဖြစ် သဒ္ဒဗေဒ၊ ဘာသာဗေဒဌာနမှ ဒုပါမောက္ခအင်၊ စီ၊ စ ကော့အား ခန့်အပ်လိုက်ပါ၏။ ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် မစ္စတာစကော့ ပါမောက္ခဖြစ်သွားသဖြင့် ထိုဌာ နမှ ဒုပါမောက္ခမစ်(စ်)အီ၊ ဂျေ၊ အေ၊ ဟင်ဒါဆင်အား ဌာနမှူးနေရာကို ကျောင်းက အပ်နှင်း

လိုက်ပါ၏။ ကျွန်တော့်ဇာတာတက်လာကိန်း ကြုံလာပါသည်။ ဆရာမကြီးသည် မြန်မာပြည်သို့ ၁၉၅၄ ခုနှစ်တွင်သွားပြီး ချင်းဘာသာစကားအကြောင်း စနစ်တကျ လေ့လာသည်။ ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် Tidim Chin (တီဒိမ်ချင်း)ဘာသာဆိုသည့်စာအုပ် ထွက်လာသည်။ ကျွန်တော့်ကို လက်ဆောင်ပေးသည်။ ၁၉၆၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ၌ ပါမောက္ခဖြစ်လာသော ဆရာမကြီးက ကျွန်တော့်အား မြန်မာစာပါမောက္ခရာထူး အပ်နှင်းပါရန် ထိုနှစ်မှာပင် လန်ဒန်တက္ကသိုလ်အာဏာပိုင်တို့ထံ ထောက်ခံစာရေးလိုက်၏။ ၁၉၆၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင်မြန်မာစာပါမောက္ခဘွဲ့ပေးအပ်ကြောင်း စာရပါ၏။ ရခဲလှသော ဒုလ္လဘတစ်ပါး ရသွားပါပြီတကားဟု ဥဒါန်းကျူးမိပါသည်။

ကျွန်တော် ပါမောက္ခဖြစ်လာပြီး သည်နောက်မှ ဌာနမှ ဒုပါမောက္ခသုံးဦးတို့ တစ်ဦးပြီး တစ်ဦး ပါမောက္ခရာထူး ပေးအပ်ခံခဲ့ကြရပါသည်။ ကျွန်တော်တို့ကဲ့သို့ တစ်ဘာသာတည်းနှင့်ချီးမြှင့်ခံရသည်မဟုတ်ပါ။ မစ္စတာအိတ်(ချ်)၊ အယ်(လ်)၊ ရှေးတိုးက မွန်ခမာဘာသာရပ်များ၊ မစ္စတာ ဂျီ၊ ဘီ၊ မီး(လ်)နားက ဩစတြေးရှင်း ဘာသာရပ်များ၊ မစ္စတာ အိ၊ အိတ်(ချ်)၊ အက်(စ်)၊ ဆင်းမွန်းက အရှေ့တောင်အာရှ ဘာသာရပ်နှင့်စာပေအသီးသီးများဖြင့်သာ ပါမောက္ခဘဝ ရောက်ခဲ့ကြရပါသည်။

ကျွန်တော် အငြိမ်းစားယူလာပြီးသည်နောက် ပညာရှင်အချို့က ဆရာကြီး Chair (ကုလားထိုင်)ကို ဘယ်သူရမလဲဟု မေးမြန်းကြသည်။ ကျွန်တော်က ‘ကျွန်တော့်ဆီမှာ ကုလားထိုင် မပြောနဲ့ Stool (ထိုင်ခုံကလေး)တောင် မရှိဘူး’ဟု ပြောပြီး ရှင်းပြမှ မဟာဘာသာရပ်ထဲ မပါသော မြန်မာဘာသာအတွက် ပါမောက္ခရာထူး မထားကြောင်းကို သိကြရ၏။ ထို့ကြောင့်လည်း ပညာရှင်တစ်ဦးက ‘ဆရာကြီးဟာ ပထမဦးဆုံးနဲ့နောက်ဆုံး မြန်မာစာပါမောက္ခပဲပေါ့’ဟုမှတ်ချက်ချလိုက်ပါ၏။ (Chair ဆိုသည့်အင်္ဂလိပ်စကားလုံးသည် ပါမောက္ခရာထူးအထိမ်းအမှတ်ဟု ဆိုရပါမည်။)

၁၉၄၀ ခုမှ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်အတွင်း ကျွန်တော့်ကံသည် ငှက်ခါးပျံသကဲ့သို့ နိမ့်လိုက်မြင့်လိုက်မဖြစ်ဘဲ အမြင့်ဘက်သို့သာ ဦးတည်ပြီး အမြင့်ဆုံးဘဝသို့ နောက်ဆုံးရောက်သွားပါ၏။ အံ့စရာပင်။ နောင် ဘယ်လိုဖန်တီးလာဦးမည်ကို စောင့်ကြည့်ကြစို့ရဲ့။ အသက်တော့ ၈၆ နှစ်ထဲ ဝင်လာပါပြီ။

မော်လမြိုင်
၁၉၉၀

လှဘေ

ကံနှင့်ကျွန်တော်

နိဒါန်း

ဤဆောင်းပါး ပဋိသန္ဓေတည်ခဲ့သည်မှာ ၁၉၇၁ ခုနှစ်အတွင်းက ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်တော် အင်္ဂလန်ပြည်မှ ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ် ဒီဇင်ဘာလက ပြန်ရောက်လာပြီး မော်လမြိုင်မြို့၌ ဇန်နဝါရီလ ၃ ရက်နေ့တွင် အခြေစိုက်သည့်အခါ အငြိမ်းစားဖြစ်လာသည်မို့ အဖတ် အရေး အတွေး ဘက်မှာ အချိန်ရလာ၏။ အသက်အရွယ် ကြီးရင့်သူ အများစုမလေ့အတိုင်း ငယ်ရွယ်စဉ်ဘဝမှ သည် နေရသည့်အခိုက်အတန့်ထိ တစ်စတစ်စ စားမြို့ပြန်ရင်း ပေါ်လာသော မြင်ကွင်းများကို မှတ်စုများ ရေးချထားသည်။

‘ငါ့ဇာတိကတော့ရွာ၊ မိသားစုကကုန်သည်လယ်သမားမျိုး၊ ဘယ့်နှယ်များ ရွာကျောင်းက မော်လမြိုင်အင်္ဂလိပ်ကျောင်းကို ရောက်၊ တစ်ဆင့်တက်ပြီး ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကို သွား၊ နောက်ဆုံး အင်္ဂလန်မှာ ပညာဆက်လက်သင်ကြား၊ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှာ အလုပ်ရ၊ နေရာတကျ ဖြစ်၊ နှစ်ပေါင်း ၄၀ ကျော်နေထိုင်ခဲ့ရတယ်။ ဒီလို မမျှော်လင့်ခဲ့တဲ့ခရီးစဉ်မျိုး လျှောက်လာရတာ ဘာကြောင့်လဲ။ ကံကြောင့်ပဲလို့ ယူဆတယ်။ အလုပ်ရယ်လို့ အဓိပ္ပါယ်ရတဲ့အတိတ်ကံရဲ့ကောင်းကျိုးစံ ဆိုးကျိုးခံရပြီး ပစ္စုပ္ပန်ကံကို ငါပြုပြင်နိုင်သမျှ ပြုပြင်ခဲ့လို့လည်း အခုဘဝမှာ ကံကောင်းလာတဲ့အခါ တစ်ဆင့်တိုး၊ ကံဆိုးလာရင် တန်နား သွားရတာ ငါ့ကိုယ်တော့ပဲလို့ စဉ်းစားမိပုံကို အမှီပြုပြီး ကျွန်တော့်အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်းချုပ်ကို သရုပ်ဖော်ပြထားပါသည်။’^၁

၁။ ခရဲရွာ

ကျွန်တော့်ကို စက်ကြီးလေးပါးထဲပါသည့်ပတိဂူပဒေသ မပီသဟု ပညာရှင်များကဆိုရမည့်ခရဲရွာကလေးတွင် ဖွားမြင်သည်။ မော်လမြိုင်မြို့နှင့်မိုင် ၄၀၊ ကော့ကရိတ်နှင့် ၁၇ မိုင်၊ ဂျိုင်းရွာမှ ၂ မိုင်ခန့် အသီးသီးဝေးပြီး ဂျိုင်မြစ်ထဲ စီးဆင်းလာသော လှိုင်းဘွဲ့မြစ်လက်ယာကမ်းပေါ်တွင် တည်ရှိပါ၏။ အဖေ၏ အမေ မုဆိုးမအဘွားက မိသားစုကို ဦးစီးသည်။ ၂ နှစ်သားအရွယ်က ကျွန်တော့်ကို ဒေါ်ကြီး၊ ဒေါ်လတ်၊ ဒေါ်လေး၊ ဒေါ်ထွေး အပျိုကြီးလေးဦးတို့က အစ်ကိုဖြစ်သူ ကိုမောင်ငွေနှင့်ယောက်မဒေါ်ခင်ခင်တို့ထံမှ တောင်းယူပြီး မွေးစားကြပါ၏။ သဘောကောင်းလှသောမေမေတွင် ထိုအခါက နို့စို့သားကလေး ရှိသည်။ ဖေဖေမေမေတို့က ကော့ကရိတ်၌ နေထိုင်ရန် စီစဉ်နေချိန်ဖြစ်ပါ၏။

ကံသည် ဆန်းကြယ်လှသည်။ မေမေ၌ သားဦးတစ်ယောက် မွေးသည်။ အဖတ်မတင်ခဲ့ပါ။ အစ်ကိုဖြစ်သူသာ အသက်ရှင်နေပါက ဒေါ်ဒေါ်တို့က သူ့အား မွေးစားကောင်းမွေးစားမည်

၁။ ပါရှိသည့်အကြောင်းအရာအတော်များကို ဒေါက်တာလှဘေ ပညာပါရမီစာအုပ်ထဲ တွေ့မြင်နိုင်ပါ၏။

ဟု တွေးမိပါ၏။ သို့ဖြစ်ပါက ကျွန်တော့်ဘဝသမိုင်း ပြောင်းလဲသွားစရာ အကြောင်းရှိပါသည်။

ထိုအခါက အဘွားနှင့်အတူ သား လူပျိုကြီးနှစ်ယောက်၊ အဆိုပါ ဒေါ်ဒေါ်လေး ယောက်၊ ဆွေမျိုးနီးစပ်အိမ်ဖော်နှစ်ယောက်အပြင် အလုပ်သမားလေးငါးယောက်ရှိပါ၏။ အဘွားသည် သမီးများအကူအညီဖြင့် ကုန်စုံဆိုင်ကလေးတည်ထားပြီး လယ် ၄-၅-၁၀ ခင်းတို့အနက် အချို့ကို ကိုယ်ပိုင်လုပ်၊ အချို့ကို တစ်ရွာထဲတွင် တသီးတခြား အိုးအိမ်ခွဲနေသော အိမ်ထောင်သည်သမီးနှင့်သားတို့ကလုပ်၊ ကျန်လယ်များကို သီးစားချ ငှားထားသည်။ ငွေးလည်း မငွေး၊ ဆင်းရဲလည်း မဆင်းရဲသည့်ရွာမျက်နှာဖုံး ဖြစ်ပါသည်။

ကျွန်တော့်ကို မွေးစားပြီး မကြာမီ ဗေဒင်ဆရာတစ်ဦးကိုခေါ်၍ ဇာတာဖွဲ့စေသည်။ ဆရာက အမိပတိဖွားဖြစ်သူ မောင်လှဘေသည် မင်းဖြစ်လျှင် ဖြစ်၊ မဖြစ်လျှင် ဘုန်းကြီးဖြစ်မည် ဟု ဟောပါ၏။ သိဒ္ဓတ္ထမင်းသားကလေးအား ပုဏ္ဏား ၈ ယောက်တို့က စကြဝတေးမင်းဖြစ်ရန် ဖြစ် မဖြစ်ရန် ဘုရားဖြစ်မယ်ဆိုတဲ့ဟောကိန်းကို သွား သတိရမိပါ၏။

ကျွန်တော်၏ ပင်ကိုယ်စရိုက် ငယ်ရွယ်စဉ်ကတည်းက ပြသည်ဟုဒေါ်ဒေါ်တို့က ပြောပါသည်။ စာအုပ်ကို ချစ်လည်း ချစ်၊ ရိုလည်း ရိုသေသည်ဟူ၏။ ငိုသည့်အခါ စာအုပ်ပေးလိုက်လျှင် တိတ်သွားသည်။ ဟိုဖက်ဒီဖက်နှင့် စာအုပ်ဖတ်ပြီး အိပ်ပျော်သွားသည်။ မတော်တဆ စာအုပ်ကို နင်းမိလျှင် ထိုင်ရှိခိုးသည်ကိုတော့ မှတ်မိပါ၏။ ကျီစားသန်သည့်တစ်ဝမ်းကွဲအစ်ကိုအစ်မများက ကျွန်တော့်ခြေဖဝါးကို စာအုပ်နှင့်ဝိုင်းတို့သည့်အခါ ပတ်ပတ်လည် ထိုင်ကန်တော့ရသည်မှာ သနားစရာကောင်း၍ ဒေါ်ဒေါ်တို့က အော်ပြီး နှင်ထုတ်ရသည်။

၂။ ရွာကျောင်း၊ ၁၉၁၈-၂၃

ငါးနှစ်သားအရွယ်တွင် ရွာကျောင်း ဆရာကြီးဦးဖိုးချစ်ထံ အပ်နှံသည်။ စာတော်၍ ဆရာကြီးချစ်သည်။ နေ့လယ်စာ စားချိန် ကျောင်းလွှတ်သည့်အခါ ကျွန်းဆိုတာ ဘာလဲ၊ ဆန်တစ်တင်း တစ်ကျပ်ခွဲ၊ ၁၂ တင်း ဘယ်လောက်လဲစသည့်ပထဝီနှင့်စိတ်တွက်များကို ဆရာကမေးသည်။ အရင်ဆုံးဖြေနိုင်သူ အစောဆုံးလွှတ်လိုက်၏။ သည်အထဲ ကျွန်တော်ပါစမြဲပင်။ အမြင့်ဆုံးဖြစ်သည့်စတုတ္ထတန်း ရောက်သွားသည်။ တစ်နေ့သော် လေးအတတ် တစ်ဖက်ကမ်းခတ်သည့် ဘုရားလောင်းအသဒိသမင်းသားအကြောင်း ဖတ်ရသည်။ စိတ်ထဲ စွဲနေသည်။

ဆရာဦးဖိုးချစ်သည် ရွာကြီးတစ်ရွာသို့ ကျောင်းဆရာကြီးအဖြစ် ပြောင်းရမည်မို့ မသွားမီ အဘွားအား လာကန်တော့နှုတ်ဆက်၏။ ကျွန်တော်က မနီးမဝေး အိမ်ရှေ့ကပြင်တွင် ထိုင်နေ၏။ မော့ကြည့်လိုက်ရာ နိမ့်နိမ့်ကလေး သီးနေသော သရက်သီးတစ်တွဲကို အညှာနှင့်တကွ မြင်မိသည်။ မဖြစ်နိုင်ဘူးဟု ရုတ်ခနဲ ပြောမိသည်။ ထိုအခါ အနားရှိ တစ်ဝမ်းကွဲအစ်ကိုဘာမဖြစ်နိုင်ဘူးလဲ ဟုမေး၏။ ကျွန်တော်က အသဒိသမင်းသား ပစ်လိုက်တဲ့မြားဟာ အညှာကိုဖောက်ပြီး အပေါ်ဘက်သွားလျက်ကနဲ့ သရက်သီးတို့ မကျလာဘဲရှိနေတယ်။ ပြန်ကျလာတဲ့မြားကဖြစ်

ပစ်လိုက်မှ အောက်ကျလာတာကို မဖြစ်နိုင်ဘူးလို့ ပြောတာပါဟု ဖြေလိုက်သည်။ သူက ‘မင်း စာရူးပဲ၊ ဘာတွေ လျှောက်ပြောနေလဲ’ ဟု ဝေါက်လိုက်သည်။

အနားရှိ ဆရာဦးဖိုးချစ်က ကြားသဖြင့် ထွက်လာပြီး ‘မင်းသားဟာ ဘုရားလောင်းကိုး ကွယ်၊ ဖြစ်နိုင်တာပေါ့’ ဟု ရှင်းပြသည်။ အဘွားအား မြေးကလေးကို အင်္ဂလိပ်ကျောင်းတွင် ပညာဆက်လက်သင်ကြားရန် တိုက်တွန်းသွားပါသည်။

ဆရာဦးဖိုးချစ်နေရာကို ဆရာဦးအုန်းမြက ဆက်ခံသည်။ အင်္ဂလိပ်စာတတ်သည်။ ၄-၅-၆ တန်းအောင်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ကျွန်တော် စာတော်တယ်။ အင်္ဂလိပ်ကျောင်းဆက်သွားဖို့ ခုကတည်းက ပြင်ဆင်ထားရမယ်ဆိုပြီး ညနေ ၄ နာရီ ကျောင်းလွှတ်ချိန်တွင် အင်္ဂလိပ်စာ အေဘီစီဒီစသင်ပေးပါ၏။ ‘အိုင်’ တို့၊ ‘ယူ’ တို့ အဆင့်ရောက်နေပြီ။ တစ်ညနေ အိမ်ပြန်ရောက်သည့်အခါ ‘အိုင်စာအုပ်၊ အိုင်ခဲတံ၊ အိုင်ကျောက်သင်ပုန်း’ ဟု တစ်ပြောတည်း ပြောနေရာ တစ်နေ့က မင်းစာရူးပဲဟုပြောသောအစ်ကိုတစ်ဝမ်းကွဲ ရောက်လာ၍ ‘ဘာတွေ ခွေးလို တစ်အိုင်ထဲ အိုင်နေရတာလဲ’ ဟု မေး၏။ ကျွန်တော်က ‘ကျွန်တော့်စာအုပ်၊ ကျွန်တော့်ခဲတံ၊ ကျွန်တော့်ကျောက်သင်ပုန်းလို့ပြောနေတာပါ’ ဟုဆိုရာ သူက အင်္ဂလိပ်ကျောင်းတွင် လေးတန်းရောက်ပြီမို့ ‘အိုင်(I) မဟုတ်ဘူး၊ မိုင်(My) လို့ပြောရတယ်။ မိုင်ဆိုတာ ကျွန်တော်၏ အဓိပ္ပါယ်ရတယ်’ ဟုဆိုပြီး ထွက်သွားပါသည်။

စတုတ္ထတန်း အောင်သွားပြီ။ ကျွန်တော့်နောင်ရေးအတွက် ဒေါ်ဒေါ်တို့ ခေါင်းချင်း ရိုက်ပြီး တိုင်ပင်ကြသည်။ ‘ဗေဒင်ဆရာက မင်းဖြစ်ရင်ဖြစ်၊ မဖြစ်ရင် ဘုန်းကြီးဖြစ်မယ်’ လို့ဟောထားတယ်။ ဆရာတွေကလည်း အင်္ဂလိပ်စာ ဆက်သင်ပေးပါလို့ပြောတယ်။ တို့တူကလေး ဘော်ဒါထားဖို့ တစ်လ ကျပ်ငွေ ၃၀ ပို့ပေးဖို့ တတ်နိုင်သလား’ လို့ဆွေးနွေးကြပြီး အဘွား၏ အလိုဆန္ဒကို မေးကြသည်။ အဘွားက ‘ပို့ပါ’ ဟုဆိုသဖြင့် မော်လမြိုင်အစိုးရအထက်တန်းကျောင်း(ယခု အထက-၁) သို့ ၁၉၂၃ ခုနှစ်တွင် ထားရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်ကြသည်။

၃။ မော်လမြိုင် အစိုးရအထက်တန်းကျောင်း ၁၉၂၃-၃၁

ကျောင်းမဖွင့်မီ တစ်ရက်တွင် အဘွားနှင့်ဒေါ်ဒေါ်တို့ကို ကန်တော့ပြီး အထက်ပါအစ်ကိုတစ်ဝမ်းကွဲ၊ သူ၏ အစ်ကို ၁၀ တန်းသမားတို့နှင့်အတူ ဇွန်လ တစ်နေ့ နံနက် ၈ နာရီအချိန်တွင် ဂျိုင်းရွာသို့ သမ္ဗန်ဖြင့် သွားကြသည်။ တစ်အိမ်သားလုံးလိုလိုနှင့်ကစားဖော် ကစားဖက်များက ဆိပ်ကမ်းသို့ ဆင်းပို့ကြပါသည်။ ဂျိုင်းရွာသို့ ၈ နာရီခွဲခန့် ရောက်သွားသည်။ ကျိုးဒီးမှ ၉ နာရီ ထွက်လာသော ဧရာဝတီကုမ္ပဏီပိုင် နှစ်ထပ်သင်္ဘောပေါ်သို့ သမ္ဗန်ဖြင့် သွားပြီးတက်ကြသည်။ အပေါ်ထပ်၌ ဖျာတစ်ချပ် တစ်မူး(တစ်ကျပ်၏ ၈ ပုံ ၁ ပုံ ယခုနှုန်း ၁၂ ပြားခွဲ)နှင့်ဝယ်ပြီး ထိုင်လိုက်သွားကြပါ၏။ ကျောင်းနေလိုသောဆန္ဒက အိမ်အောက်မေ့သောစိတ်ကို ဖုံးလွှမ်းသွားပါသည်။

ရေစုန်မိသဖြင့် မော်လမြိုင် ကုလားတန် တံတားသို့ နာရီပြန် ၂ ချက်လောက်တွင် ဆိုက်လာ၏။ အစ်ကိုနှစ်ယောက်နှင့်အတူ ယခုအခါ ပြင်ဦးလွင်တွင်သာ မြင်ရသည့်မြင်းရထားလုံးဖြင့် ဘော်ဒါဆောင်သို့သွားကြသည်။ လမ်းတွင် မြင်ရသောရှုခင်းတို့ကို တောသားပီပီ တအံ့တသြကြည့်သွား၏။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း ဂျပန်ဗုံးထိ၍ ပျက်စီးသွားရသော ဝိတိုရိယဘုရင်မကြီးလက်ထက်က ဆောက်ခဲ့သည့်တနင်္သာရီလမ်းရှိ တိုက်အဆောင်ကြီးသို့ရောက်လာကြသည်။ ကြောက်စိတ်တွေ ပေါ်လာပြီး အစ်ကိုကြီးလက်ကို ဆွဲထားမိ၏။ သူက ၁၀ တန်းကျောင်းသားမို့ မြေညီထပ်ရှိ နှစ်ယောက်အိပ်ခန်းတစ်ခန်း၌ မိတ်ဆွေတစ်ဦးနှင့်နေရသည်။ ကျွန်တော်နှင့်သူညီတို့ကို ပထမထပ်ရှိ (dormitory)ခေါ် ဘုံခန်းကြီးတွင် တခြားကျောင်းသားများနှင့်အတူ နေရာချပေးသည်။ စပရင်ကုတင်ချည်းပင်။

ညနေ ၆ နာရီ၌ သုံးယောက်သား ထမင်းစားခန်းကြီးသို့ သွားကြသည်။ အစ်ကိုကြီး မိတ်ဆွေနှင့်လေးယောက်အတူ တစ်စားပွဲတွင် ညစာစား၏။ ဇွန်းခက်ရင်းနှင့်စားရသည်။ မကိုင်တတ်၍ သူတို့ကို လိုက်တုပြီး စားသည်။ နောင်နှစ်ပေါင်း ၄၀ အတွင်း အင်္ဂလန်ပြည်တွင် ဇွန်းခက်ရင်းစားနှင့်စားရသည့်ရှေ့တော်ပြေးနိမိတ်ဟု ဆိုရပါမည်။ ညအိပ်ရာဝင်သည့်အခါ အိမ်လည်း အောက်မေ့ နောက်တစ်နေ့ဘာဖြစ်မည်ကိုလည်း တွေးကြောက်မိရင်းအိပ်ပျော်သွား၏။

နောက်တစ်နေ့ နံနက် ၆ နာရီခန့် ထသည်။ ရေချိုးခန်းသို့သွားပြီး သွားပွတ်တံတွင် သွားတိုက်ဆေးတင်၍ သွားတိုက်သည်။ အဆန်းပင်။ ရွာမှာ ဆားဖြင့်သာ သွားကိုပွတ်သည်။ နံနက် ၈ နာရီမထိုးမီ စားပြီး မိုင်ဝက်ခန့်ဝေးသော သစ်သားဖြင့်ပြီးသည့်အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းသို့သွားသည်။ အစ်ကိုကြီးက ကျောင်းအပ်ပေး၏။ ဒုတိယကျောင်းအုပ်ကြီးထံမှ စာယူပြီး တတိယတန်းဆရာဦးစောမူစိထံ အစ်ကိုကြီး ခေါ်သွားပါ၏။ ဆရာသည် ကရင်အမျိုးသားအသက် ၃၀ ခန့်ရှိပါမည်။ ပြုံးပြုံး ပြုံးပြုံးနှင့်။ ကြောက်စိတ်ပြေသွားသည်။ ရှေ့တန်းခုံ တစ်ခုံ၌ ထိုင်စေ၏။ ၉ နာရီ ကျောင်းတက်ချိန်၌ စာစသင်သည်။ အတန်းသား ၂၀ ယောက် ၃၀ ခန့်သာ ရှိ၏။ မြန်မာကျောင်းမှ ၄ တန်းအောင်သူတို့အား ကျောင်းတွင် အနိမ့်ဆုံးဖြစ်သောဥတန်းတွင် ဝင်ခွင့်ပြုပါသည်။ အချို့ကျောင်းသားတွေ အသက် ၁၄ နှစ် ၁၅ နှစ်ခန့် ရှိကြသည်။

မကြာမီ အသားကျလာ၏။ ကြောက်စိတ်ပျောက်ပြီး ပြစားချင်စိတ်ပေါ်လာ၏။ တစ်နေ့သော် အင်္ဂလိပ်စာသင်ချိန်၌ The cat is on the mat (ကြောင် ဖျာပေါ်မှာ ရှိသည်)ဝါကျကို ဘယ်သူဖတ်ပြနိုင်သလဲဟု ဆရာက မေးသည်။ ကျွန်တော် လက်ညှိုးထောင်သည်။ ဖတ်ခိုင်း၏။ ‘သယ်ခဲက်(ထ်) အစ်(ဇ်)အောင်း သယ်မဲက်(ထ်) အစား ‘သည် ကက် အစ်(စ်)အုန်းသည်မက်’ဟု ဖတ်၏။ ဆရာက မှားသည့်အသံများကို ထောက်ပြပြီး အထူးသဖြင့် ‘အုန်းသည်’မဟုတ် ‘အောင်းသယ်’ဟု ပြောပြ၏။ ထိုမှစ၍ ‘အုန်းသီး’ဟု ကျွန်တော့်ကို အတန်းသားအချို့က ဘွဲ့တပ်ပေးလိုက်ပါ၏။

တစ်နေ့သော် သတ်ပုံရေးရသည်။ ဆရာက စာတစ်ပုဒ်ကို ဖတ်ပြပြီးနောက် တစ်ပုဒ်စီ

ဖတ်သည်။ တပည့်တို့က လိုက်ရေးသည်။ ပြီးသည့်အခါ တစ်ပုဒ်လုံး ပြန်ဖတ်ပြ၏။ ကျွန်တော် နှင့်အတူ နှစ်ယောက် သုံးယောက် ဇာတ်ရသည်။ အားလုံးမှန်သည်ဟူသော သင်္ကေတဖြစ်ပါ၏။ အင်္ဂလိပ်လို Right မှန်သည်ဆိုသည့်ပထမအက္ခရာ R ကိုများ တုရေးလေသလားဟုယူဆမိသည်။ ဇာတ်ရသူအားလုံး ငါးမိနစ်ခန့် ထိုင်ခုံပေါ် ရပ်ပြရ၏။ မာန်မာန တက်ကြွလာပြန်ပြီ။

အတန်းထဲတွင် နှစ်ပတ်တစ်ကြိမ်၊ သုံးပတ်တစ်ကြိမ် သောကြာနေ့တိုင်းလိုလို အစမ်း စာမေးပွဲ လုပ်သည်။ တစ်ခါသော် ဂဏန်းသင်္ချာဖြစ်ပါ၏။ ဂဏန်း ၅ ပုဒ်ကို တွက်ရန် ၂ နာရီအချိန်ရ၏။ ၁ နာရီခွဲကြာသော် ဖြေပြီး၍ ခေါင်းမော်ကာ အခန်းထဲမှ ထွက်လာသည်။ တနင်္လာနေ့ ကျောင်းပြန်ဖွင့်သော် အခန်းထဲ နို့တစ်ဘုတ်ပေါ် နာမည်နှင့်တကွ ရသည့်အမှတ်များတွဲ၍ကပ် ထား၏။ ကျွန်တော် အမှတ် ၁၀၀ အနက် သုည ရသည်။ အရှက်တကဲ့ အကျိုးနည်းရပါတော့ သည်။ သင်ခန်းစာတစ်ခု ရသွား၏။

၄ တန်းသို့ရောက်ပြီး ၄ တန်းနှင့် ၇ တန်းများ၌ ထိုအခါက အစိုးရစာမေးပွဲဝင်ရသည်။ ကျောင်းတွင် ထိုနှစ်တန်း၌သာ (အေ)နှင့်(ဘီ)ခွဲထားသည်။ ကျွန်တော်(အေ)အတန်း၌ နေရ၏။ အတန်းဆရာကား မစ္စတာဆတ္တား(Sattar)ဖြစ်၏။ သဘောကောင်းပါသည်။ ဘီအတန်းမှ ဆရာ ကား ဦးဖိုးကျော်။ စိတ်တိုသည်။ ကျောင်းသားများကို တစ်ခါ တစ်ခါ ရိုက်သည်ဟု သိရပါ၏။ ၄ တန်းမှ ၇ တန်းအထိ ကျွန်တော်၏ အသိပညာ၊ အကျင့်စာရိတ္တနှင့်ညှိကို မသိမသာ ကောင်းရာ ဆီသို့ ဆွယ်သွားသည့်အတော့အကြူ၊ အဖြစ်အပျက်တို့ကို အလျဉ်းသင့်၍ ဖော်ပြပါမည်။

ဆရာဆတ္တားသည် မြန်မာမူဆလင်ဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ သူ့လူမျိုးအဝတ်အစားနှင့် ကျောင်းသို့လာသည်။ အတန်းထဲ အေးအေးဆေးဆေး သင်ပြသည်။ လိမ်လိမ်မာမာနေဖို့၊ စာ ကြိုးစားဖို့ ဆုံးမသည်။ အစ်နေ့များ၌ ကျောင်းသားတစ်စုကို အိမ်သို့ခေါ်ပြီးကျွေးမွေး၏။

၄ တန်းမှ ၆ တန်းအထိ ဘော်ဒါဆောင်ကျောင်းသားတို့ကို တနင်္ဂနွေနံနက်တိုင်း အငြိမ်းစား ၆ တန်းပြဆရာဦးချစ်မောင်က ဆုံးမစကား လာပြောဟောသည်။ အုတ်ပေါင်းတိုက်ပုံ အကျီနှင့်ခန့်ညားပါ၏။ ငြင်ငြင်သာသာနှင့် ပညာချွန်သူ၊ အမေမိဘ ဆရာသမားတို့ကို သိတတ် သူ၊ စည်းကမ်းရှိသူ စသည်တို့ ကောင်းစားပုံနှင့်ပြည်သူ့ကျင့်ဝတ်အချို့တို့ကို ပုံတိုပတ်စများဖြင့် ရှင်းပြသည်။

ထိုနှစ်များအတွင်း ပထမအစဉ် ဝံပုလွေကလေး(Wolf cub)၊ ထိုနောက် စကောက် (Scout)အဖြစ် ခံယူကြသည်။ ဝံပုလွေကလေးများခေါင်းဆောင်တို့ကား ဆရာဦးဖိုးကျော်နှင့် စတုတ္ထတန်းအင်္ဂလိပ်စာဆရာမ မစ်(စ်)ရမ်း(Ram)၊ စကောက်လူကြီးက ဘော်ဒါဆောင်မှူးနှင့် အားကစားဆရာကရင်အမျိုးသားဦးစံနုတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ဆောင်ပုဒ်ကောင်းတွေချည်းပင်။ သ တိဝီရိယအမြဲရှိပါ။ သစ္စာစောင့်ပါ။ ကိုယ့်ခြေထောက်ပေါ် ကိုယ်ရပ်တည်ပါစသည်တို့ဖြစ်ပါ၏။ အကျင့်စရိုက် ပုံသွင်းချိန်ကာလအတွင်း ဤဆောင်ပုဒ်များက အတော်ကို ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ဒီဇင်ဘာလကျောင်းနှစ်ပတ် ပိတ်သည့်အခါ ကျိုက္ခမိသို့သွားပြီး တစ်ပတ်နေကြသည်။ ကြီးချည်

ပုံချည်နည်း၊ ရေနစ်သူကို ကယ်နည်း၊ ရှေးဦးသူနာပြုအတတ် စသည်တို့ကို သင်ပြ၊ လုပ်ကြည့်ကြသည်။ ပျော်သည်။ ညအိပ်ရာဝင်သည့်အခါ အိမ်ကို လှမ်းသည်။ အဘူးဒေါ်ဒေါ်တို့နှင့်နှစ်ပတ်နေရမည့်အစား တစ်ပတ်သာ နေရမည့်အရေးကို တွေးပြီး နှမြောမိပါ၏။

ပဉ္စမတန်းတွင် ဆရာဦးဘသစ်နှင့် အင်္ဂလိပ်-အိန္ဒိယကပြားဆရာမ မစ္စစ်မူနီ(Mooney) တို့သင်ပြသည်။ ဆရာမသည် မစ်(စ်)ရမ်း၏ အစ်မ ဖြစ်ပါသည်။

ဦးဘသစ်သည် တိုက်ပုံအင်္ကျီနှင့်ရှူးဖိနပ်နှင့်ခုံသည်။ ဘိုင်စကယ်ဖြင့်ကျောင်းလာသည်။ ပြုံးပြုံးနှင့်အသင်အပြ ကောင်းသည်။ စာတော်သူတွေကို မျက်နှာသာပေးသည်။ မတော်သူတွေ သူနည်းသူဟန်နှင့် ဒဏ်ခတ်လေ့ရှိသည်။ ဂဏန်းတွက်ချိန်၊ အက်ဆေးရေးချိန်များ၌ အခန်းထဲရှိ နှစ်ယောက်ထိုင်ခုံတန်းကြား ခေါက်တုံ့ခေါက်ပြန် လမ်းလျှောက်ပြီး လိုက်ကြည့်သည်။ အမှားမြင်လျှင် ကျောင်းသားခြေထောက်ကို ရှူးဖိနပ်ဖြင့် မသိမသာ နင်းလိုနင်း၊ ဇက်ကို လက်ဝါးဖြင့် မနာ့တနာ ရိုက်လိုရိုက်သည်။ ကျွန်တော် တစ်ခါမှ ဒဏ်ခတ် မခံရပါ။ မကြာမကြာ ‘မင်းတို့ သာသနာဆိုတာ ဘာလဲလို့သိရဲ့လား’ ဟုမေးသည်။ ‘မသိပါ’ ဟုဖြေ၏။ ‘ငါ နောက်မှ ပြောမယ်’ ဟုဆိုပြီး ၅ တန်းသာအောင်သွားသည် မသိရပါ။

တစ်နေ့သော် အတိတ်နိမိတ်အကြောင်း စာအုပ်ထဲ ပါလာ၏။ ဆရာက ငါ ရှင်းပြမယ်ဆိုပြီး အောက်ပါအတိုင်း ပြောပြသည်။

တစ်ညနေ ၄ နာရီ ကျောင်းမှ အိမ်ကို ဘိုင်စကယ်နဲ့ပြန်လာတယ်။ လမ်းခုလတ်တစ်နေရာမှာ မြောင်းကလေးထဲ စက္ကူထုပ်တစ်ထုပ် မြင်မိလို့ ဆင်းကြည့်တယ်။ အထုပ်ထဲ ငွေ ၁၀၀၀ လောက်တွေ့ရတယ်။ ဘာလုပ်ရမှန်း မသိဘူး။ ဆရာ အိုင်ယာလန်ထိ ထိုးထားတယ်။ ဒီငွေတွေ ငါယူထားလိုက်ရင် ကျိန်းကျေပြီး ထိပေါက်တော့မှာ မဟုတ်တော့ဘူးလို့ စဉ်းစားမိတဲ့အတွက် လာတဲ့လူတစ်ယောက်ယောက်ကို ပေးလိုက်မယ်လို့ ဆုံးဖြတ်လိုက်တယ်။ တစ်ယောက်မှမပေါ်လာဘူး။ ဆရာလည်း နှမြောတာနဲ့ အိမ်ပြန်ယူသွားတာပဲ။ မကြာခင်ပဲ အိုင်ယာလန်ထိ သိန်းထိ ပထမဆုမှာ ဂဏန်းတစ်လုံးလွဲသွားကြောင်း မိတ်ဆွေထံမှ ကြေးနန်းရတယ်ကွယ်ဟုဆိုပါ၏။

ပြီးနောက် အတိတ်ဆိုတာ နောင်ဖြစ်မယ့်အခြင်းအရာ၊ နိမိတ်ဆိုတာ ဖြစ်လာမယ့်အကောင်းအဆိုးတွေကို ကြိုတင်ပြလာတာ၊ ကျိန်းကျေတယ်ကတော့ များများရမယ့်အစား နည်းနည်းရပြီး ကျေသွားတာပေါ့ကွယ်ဟုပြောသည်ကို မှတ်မိပါသည်။

ဆဋ္ဌမတန်းဆရာကား တရုတ်အမျိုးသားဦးတန်လှိုင်ဟုတ်ဖြစ်ပါသည်။ ကျောင်းမှဆရာမတစ်ဦးဖြစ်သူ သူ့ဇနီးနှင့်ကျောင်းသို့ နံနက်ရထားလုံးနှင့်လာ ညနေ ရထားလုံးနှင့်ပြန်သည်။ အသင်အပြကောင်းသည်။ စိတ်တိုသည်။ ထိုအချိန်က ကာလကတ္တားတက္ကသိုလ်မှ ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ယူရန် စိုင်းပြင်းနေ၏။ ကျွန်တော် အင်္ဂလန်မှပြန်ရောက်လာသောအခါ ဆရာသည် အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းတွင် ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီးဖြစ်သည်သာမက ကြီးကြီးမာမာစာရာထူးတွေရပြီး အငြိမ်းစားယူသွားကြောင်း ကြားသိရ၍ ဆရာကြီးကို ဂါရဝပြုဖို့မော်လမြိုင်မြို့ နေအိမ်သို့သွား

သည်။ ရန်ကုန်ပြောင်းသွားပြီဟု ပြောပါ၏။ မကြာမီ အနိစ္စရောက်ကြောင်း သိရ၍ မတွေ့ဖြစ်ခဲ့ရပါ။

သတ္တမတန်း ရောက်လာသောအခါ ကျွန်တော့်ကို ‘အိုင်ဟာ ကျွန်တော်၊ မိုင်ဟာ ကျွန်တော်၏’ ဟုပြင်ပေးသူလည်း ဖြစ်၊ အသဒိသမင်းသားအကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ‘မင်းစာရှူးပဲ’ ဟုပြောသူလည်းဖြစ်သည့်အစ်ကိုတစ်ဝမ်းကွဲသည် သတ္တမတန်း နှစ်ခါကျ၍ ကျွန်တော်မိလာသဖြင့် ကျောင်းထွက်သွားသည်။ ကျွန်တော့်ညီ မောင်ဘသွင်ဆိုသူလည်း စာတော်သဖြင့် ဒေါ်ဒေါ် တို့က မရှိမဲ့ရှိမဲ့နှင့်ရုန်းကန်ပြီး ကျောင်းထားပေးသည်။ ထိုနှစ်မှာပင် ကျွန်တော်တို့ဘော်ဒါဆောင်ဘိုကုန်းမှ ကန်သုံးကန်ရှိ အဆောက်အအုံကြီးသို့ပြောင်းလာသည်။ မဟာမြိုင်ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းနှင့် အနီးကလေးပင်။

မောင်ဘသွင်ကလေးသည် ကံအကျိုးပေး မကောင်းလှပါ။ ကျွန်တော်တို့ မိသားစုတွင် ကျွန်တော်၊ မောင်ဘသွင်၊ မဂ္ဂစိန်နှင့်မောင်မြင့်သိန်းတို့ ရှိပါသည်။ ကျွန်တော် ၆ နှစ်သားအရွယ်တွင် ညီမမဂ္ဂစိန် ရင်ကြပ်ရောဂါဖြင့် ဆုံးပါသည်။ ၇ နှစ်သားတွင် မေမေဒေါ်ခင်ခင် အနိစ္စရောက်သည်။ အဘွားက အခါလည်သားကလေး မောင်မြင့်သိန်းကို ကော့ကရိတ်မှ ခရဲရှာသို့ယူလာ၏။ မောင်ဘသွင်ကိုတော့ ဖေဖေမုဆိုးဖိုဦးမောင်ငွေနှင့်ထားရစ်ခဲ့ပါသည်။ သူ့အရွယ်ရောက်သည့်အခါ အင်္ဂလိပ်ကျောင်းသို့ပို့ပေး၏။

ကျွန်တော် နောက်ဆုံးနှစ် ဂုဏ်ထူးတန်းရောက်သည့်အခါ သူသည် ၁၀ တန်းအောင်နေပါပြီ။ တက္ကသိုလ်ကျောင်းသွားရန် အိမ်က ထောက်ပံ့ဖို့ ငွေကြေးအင်အား မရှိပါ။ သူသည် အလယ်တန်းဆရာဖြစ် သင်တန်းထောက်ပံ့ကြေးရသဖြင့် ပညာ ဆက်လက်သင်ကြား၏။ ပြီးဆုံးသည့်အခါ ဆရာဖြစ်လာသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးခါနီး ဂျပန်တွေ မပြေးမီ မော်လမြိုင်ထောင်ထဲ သူ့ကို သွင်းထား၏။ ထောင်ထဲ၌ သူ့အသက်ပျောက်သွားရှာသည်။ မောင်မြင့်သိန်းကိုလည်း အစိုးရကျောင်းတွင် ထားသည်။ ၁၀ တန်းစာမေးပွဲမဝင်မီ မိန်းမခိုးပြေး၏။ စစ်ပြီးသည့်အခါ SAMB တွင်ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်သည်။ ကြိုးစားမှုကြောင့် Bench Clerkအဖြစ်ဖြင့်နောက်ဆုံးအငြိမ်းစားယူသွား၏။ ယခုအခါ ရဟန်းဘောင်တွင် ရှိနေပါ၏။

တစ်အူထုံဆင်း ညီရင်းအစ်ကို အကျိုးပေးပုံချင်း ကွာခြားလှပါချေကလား။

သတ္တမတန်းတွင် နှစ်တန်းခွဲခြားထားသည်။ ကျွန်တော် ဆရာဆမတ်(Samad)၏ အေအတန်းတွင် နေရသည်။ ထိုအခါက နာမည်ကျော် ဇာတ်လိုက်မင်းသားမောင်ဘတင့်နှင့်တူသဖြင့် အတန်းသားအချို့က ဆရာဘတင့်ဟု သူ့ကိုခေါ်သည်။ အားရပါးရစာသင်ပေးသည်။ ပညာရေးတွင် သူ၏ ကျေးဇူးကြီးမားပါ၏။

အဋ္ဌမတန်း ရောက်သည့်အခါ ကျွန်တော်၏ ဘဝအောင်မြင်မှုခြေလှမ်း ရှေ့သို့အရှိန်အဟုန်တိုးတက်စပြုပါပြီ။ ဆရာအချို့၏ သင်ပြကောင်းမှု၊ အားပေးမှုနှင့်ကံဇာတာ တက်ကြွမှုတို့ကြောင့် ဆိုရပါမည်။ ၁၈၇၆ ခုနှစ်လောက်က ဆောက်ခဲ့သော သစ်သားကျောင်းဆောင်ကြီးမှ ၈

တန်းရောက်သည့် ၁၉၂၈ ခုနှစ်တွင် အုတ်ကျောင်းဆောင်ကြီးသို့ ပြောင်းရွှေ့ရသည်။

ကျွန်တော်ကို မြေတောင်မြောက်ပေးသော ကျေးဇူးရှင်များကား ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီးမစ္စတာဒဗ္ဗလျူအိတ်(ချ်)အီးဗား(W.H.Eva)၊ ဆရာဦးစံထွန်းအောင်၊ မစ္စတာခရိန်း(Crane)၊ မစ္စတာဒတ်(Dutt)၊ မစ္စတာရောင်း(Rao)နှင့်မစ်(စ်)အမ်၊ ဘောဒီးကား(M.Bodeker)တို့ပင်။ သင်ယူရသောဘာသာများသည် မြန်မာစာမှလွဲ၍ အားလုံးအင်္ဂလိပ်လိုချည်း ဖြစ်ပါ၏။

ထိုအချိန်က ရန်ကုန်မော်လမြိုင်အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းနှင့်တောင်ကြီးရှမ်းစော်ဘွားကျောင်းများ၌ ကျောင်းအုပ်ကြီးတို့သည် ဗြိတိသျှလူမျိုးတို့သာ ဖြစ်သည်ဟုသိရပါ၏။ မစ္စတာအီးဗားသည် ဝေလ(Wales)နယ်သား၊ ၈ တန်း၊ ၉ တန်း၊ ၁၀ တန်းများ၌ ဗြိတိသျှရာဇဝင် သင်ပြသည်။ အလွန်စနစ်ကျပါ၏။ အကြောင်းအရာတစ်ခု မသင်ပြမီ ရာဇဝင်စာအုပ်ထဲ ထိုအကြောင်းကို ကြိုတင်အဖတ်ခိုင်းထားပါသည်။

သင်ပြမည့်နေ့၌ ပထမတည်ဆောက်မည့်ကိုယ်ထည်၏ ပဓာနအစိတ်အပိုင်းများကို ခေါင်းစဉ်အဖြစ် သင်ပုန်းကြီးပေါ် ရေးချသည်။ ထို့နောက် ခေါင်းစဉ်များကို တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဖြည်းဖြည်းရှင်းပြသွားရင်း နောက်ဆုံး အဆောက်အအုံပေါ်လာအောင် တည်ဆောက်ပြသည်။ ပြီးနောက် အတန်းထဲ ပြန်ရေးခိုင်းသည်။ ပြီးလျှင် စာအုပ်တွေ ပြန်ယူသွား၏။

နောက်တစ်ကြိမ် ရာဇဝင်သင်ချိန်၌ ပြန်ပေးသည်။ စာအုပ်တွေအထဲ ၁၀ မှတ်အနက် သုညမှ ၈ မှတ်အထိရကြောင်း တွေ့ရသည်။ ၂ မှတ်သာရသော ကျောင်းသားသည် ဖျင်း၍မဟုတ်ပါ။ မင်ဖြင့် ရေးထားသော စာလုံးတစ်လုံးခြစ်ပြီး ပြင်ရေးလျှင် တစ်မှတ်လျှော့ခံထိသဖြင့် ၈ လုံး ပြင်ရေးမိသောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ မရေးမီ စဉ်းစား၊ ရသည့်စာလုံး သေချာမှရေးစေလိုသော စည်းကမ်းရိုက်သွင်းပေးမှုကြောင့်ဟု ဆရာကြီးက ပြောပါ၏။

နောက် စည်းကမ်းဘောင်တစ်ခုကိုလည်း ဆရာကြီးထံမှ ရခဲ့ပါသေးသည်။ ကျောင်းပေါင်းစုံဘောလုံးကစားပြိုင်ပွဲတွင် တစ်ခါသော် ကျွန်တော်တို့ကျောင်းနှင့်ဂျပ်ဆင်ယောက်ျားက လေးအထက်တန်းကျောင်းယှဉ်ပြိုင်ကစားရန်သူတို့ကျောင်းဝင်းသို့ကျွန်တော်တို့သွားကြသည်။ ကျွန်တော်တို့ ဘတ်စကားအကြောင်းတစ်ခုကြောင့် ငါးမိနစ် နောက်ကျမှ ရောက်သွားသည်။ ဆရာကြီးက သုန်မှုန်သောမျက်နှာထားကြီးနှင့်ကြိုဆိုပြီး 'Punctuality means five minutes before the time'(ငါးမိနစ်စောစောရောက်တာ အချိန်မှန်လို့ဆိုတယ်)ဟုပြော၏။ ကျွန်တော်တို့လည်း 'ဟုတ်ပါတယ် ခင်ဗျား' ဆိုပြီး ဘောလုံးကွင်းထဲ ဆင်းသွားကြသည်။ ကျွန်တော်တို့က ၁ ဝိုး၊ ဂျပ်ဆင်က ၀ ဝိုးမရှိနှင့်အနိုင်ရသွား၍ စိတ်ပြေသွားဟန် ပြုံးနေပါ၏။

ဆရာဦးစံထွန်းအောင်၊ မြန်မာစာနှင့်မြန်မာရာဇဝင်ဆရာသည်ရခိုင်အမျိုးသား၊တိုက်ပုံအင်္ကျီ၊ ခေါင်းပေါင်း၊ ရှူးဖိနပ်နှင့်ခုံညားလှပါသည်။ မစ္စတာဂျီ၊ အီး၊ ဟာဗေး(G.E.Harvey)၏ မြန်မာရာဇဝင်အတိုချုပ်ကို အင်္ဂလိပ်လို သင်ပြရာ၌ ရှင်းလင်းပြတ်သားလွန်းလှပါ၏။ မြစေတီကျောက်စာအကြောင်း နားထောင်ရ၍ ကြိုက်လွန်းလှသဖြင့် သက်ဆိုင်ရာစာပိုဒ်ကို နှစ်ခါသုံးခါ

ဖတ်ရာ ယခုထိ အလွတ်ရနေပါ၏။ ဆရာသည် ဘော်ဒါဆောင်မှူးလည်း ဖြစ်သဖြင့် အတန်း တွင်သာမက ကျောင်းဆောင်၌လည်း တွေ့ရပါ၏။ ကျွန်တော့်ကို ခင်သည်။ ၁၀ တန်းအောင် လျှင် တက္ကသိုလ်သွား၊ နိုင်ငံခြားတွင် ပညာဆက်သင်ရန် ခဏခဏ အားပေး၏။ ထိုစကားသည် ဦးနှောက်ထဲ အမြဲတစေ ခိုအောင်းနေပါတော့သည်။

၈ တန်း၌ ခံစားရသောအတွေ့အကြုံနှစ်ရပ် ပြောပြလိုပါ၏။ တစ်နေ့သော် ထိုအခါက မင်းတိုင်ပင်အမတ် Member of the Legislative Council(အတိုကောက်M.L.C)ဖြစ်နေသူဦး ထွန်းဝင်းကို ဖိတ်၍ ကျောင်း၌ ဟောပြောပွဲတစ်ပွဲ ကျင်းပပါသည်။ ဆရာဦးစံထွန်းအောင်လည်း တက်ရောက်နားထောင်သည်။ ဦးထွန်းဝင်းက သူ့ရောက်ခဲ့သော ပြည်အချို့အကြောင်းကို အင်္ဂလိပ်လိုပြောဟောသည်။ ပွဲအပြီးတွင် သူကဲ့သို့ အင်္ဂလိပ်စကားပြောတတ်ချင်စိတ် ပေါ်လာသည်။ ဆရာက ‘သူ့ အာဝဇ္ဇန်းရွှင်တယ်။ အသံတယ်မပီသဘူး’ဟုဆို၏။ ကျွန်တော် နားမလည်သော bunkum စကားလုံးကို ဆရာအား မေးကြည့်၍ ရှင်းပြရာ အရေမရ အဖတ်မရစကားဟု သိရသည်။ ထိုအခါ ဦးထွန်းဝင်းကဲ့သို့ နိုင်ငံခြားရောက်လိုသောဆန္ဒ ဖြစ်လာသည်။

ကျွန်တော်တို့ မြန်မာစာသင်နေချိန်တွင် ဒုပညာဝန်ဦးချစ်စု ရောက်လာသည်။ အလွန် ဝမ်းမြူးသည်။ ဆရာများထိုင်သည့်လက်တင်ကုလားထိုင်ပေါ် ကြပ်ကြပ်တည်းတည်း ထိုင်ချ၏။ ရှေ့တန်းတွင် ထိုင်နေသော ကျွန်တော့်အား ဆရာသင်ပြနေသော မဲဇာတောင်ခြေရတုနှင့်စပ် လျှဉ်း၍ ‘ဖိုးစိန်ဆိုတဲ့မဲဇာတောင်ခြေရတုကို ကြားဖူးပါသလား’ဟု မေးသည်။ ကျွန်တော်က ‘ဓာတ်ပြားထဲ ပါတာကိုပဲ ကြားဖူးပါတယ်’ဟုဖြေရာ ပညာဝန်က ‘ဆိုတာ မမှန်ဘူး’ဟုပြောသည်။ ကျွန်တော်က ‘ဆိုပြပါလား ပညာဝန်ကြီး’ဟု အရဲစွန့်ပြီး တောင်းပန်သည့်အခါ ‘ငါလည်း မဆို တတ်ဘူး’ဟုပြောရာ တစ်တန်းလုံး ဝိုင်းရယ်ကြ၏။ ဆရာက ပြုံးတုံးတုံး။ ကျွန်တော်သည် သူကဲ့ သို့ ဒုပညာဝန် ဖြစ်ချင်သောစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။

မစ္စတာခရိန်း(Crane)။ အင်္ဂလိပ်-အိန္ဒိယလူမျိုးစပ်။ ထောင်ထောင်မောင်းမောင်း နှုတ်ခမ်းမွေးသက်သက်နှင့်။ မျက်နှာအစဉ်လိုလို ချိုနေတတ်သည်။ သဘောကောင်းသလောက် သင်္ချာအသင်အပြ စနစ်ကျလှသည်။ ခက်သည့်ပုစ္ဆာ လွယ်သယောင်ယောင်ဖြစ်အောင် ပြုလုပ် စွမ်းဆောင်နိုင်၏။ ပုစ္ဆာတစ်ပုဒ်သင်ပြပြီးသည်နောက် လက်ဖဝါးနှစ်ဖက်ကို စုပြီး လက်သီးပုံပြု ကာ ကျေနပ်ဟန်ဖြင့် အတန်းသားများအားကြည့်နေသည်။ ချစ်စရာကောင်းလှသည်။

ပထဝီဝင်နှင့်ဂျီအောမေတြီ ဆရာမစ္စတာဒတ်(Dutt)။ ဘန်ဂါလီအမျိုးသား၊ ဘယ် ဘက်လက်ကောက်ဝတ် ကောက်နေသည်။ လက်ကိုင်တုတ်ကောက် ကိုင်၍လျှောက်သည်။ နား ဝင်အောင် သင်ပြနိုင်စွမ်းရှိသည်။ ကမ္ဘာကြီးလုံးကြောင်းကို ပြဋ္ဌာန်းသည့်စာအုပ်ကို မှီပြီးသင်ပြ ပုံကို ခုထိမှတ်မိနေပါသေးသည်။ ဂျီအောမေတြီသင်နေတုန်း အတန်းကို ကျောခိုင်းပြီးကျောက် သင်ပုန်းကြီးပေါ် ရေးပြနေခိုက် ကိုအောင်ညွန့်ဆိုသူက နောက်မှလက်သီးပြသည်။ ဆရာက ‘နောက်တခါ ဒီလိုလုပ်ရင် ငါ့ကို အဆိုးမဆိုနဲ့’ဟုကြိမ်းလိုက်ရာ အောင်ညွန့်လန်ဖြန့်သွားပါ၏။

မျက်မှန်ထဲ၌ မြင်ဟန်တူ၏။

တစ်ခါသော် သူပေးထားသော သင်ခန်းစာကို မေးရာ အတန်းသားတော်တော်များများက မပြောနိုင်သဖြင့် စိတ်ဆိုးပြီး မဟုတ် မဟတ် လုပ်ဇာတ်အင်္ဂလိပ်စကားဖြင့် If you learn your lesson I'm the goodest teacher; if you don't learn your lesson I'm the baddest teacher ဟုဆိုပါတော့၏။ 'မင်းတို့စာကျက်လာရင် ငါ အကောင်းဆုံးဆရာ၊ မကျက်လာရင် ငါအဆိုးဆုံးဆရာ'ဟုဆိုလိုပါ၏။ 'best'အစား goodest, worst အစား baddest ဟုဒေါသထွက်လွန်း၍ သုံးမိဟန် တူပါ၏။

ကျောင်းသားအချို့က နောက်ကွယ်တွင် ပြောင်နောက်ကြသည်။ နှုတ်ကျိုးသွားကြလို့ လားမသိ တစ်ညနေ ကျောင်းဆင်းချိန်၌ ဘော်ဒါဆောင်သို့ပြန်ရန် အကြိုအပို့ကားကို စောင့်နေစဉ် ကျောင်းအုပ်ကြီး ပေါက်လာသည်။ ထိုအခိုက် ကိုဘဟန်ဆိုသူက သူ့တစ်ဝမ်းကွဲအစ်ကိုကိုတင်မောင်အား You are the baddest boy ဟုပြောလိုက်သံကို ကျောင်းအုပ်ကြီး ကြားသွားရာ What did you say, Ba Han? (ဘဟန် မင်းဘာပြောသလဲ)ဟုမေးလိုက်၏။ Sorry Sir, I mean worst; not baddest (ခွင့်လွှတ်ပါဆရာကြီး၊ ကျွန်တော်ပြောလိုတာက baddest မဟုတ်၊ worst ပါခင်ဗျားဟု ပြောပါသည်။

ဂဏန်းသင်္ချာဆရာမစ္စတာရောင်း(Rao)။ ဘန်ဂါလီအမျိုးသား။ အလွန်ရိုးသည်။ အတန်းသားများကို ကြောက်ဟန်တူ၏။ အသင်အပြတော်သည်။ ခက်ခဲသည့်ပုစ္ဆာများကို နားလည်အောင် ရှင်းပြနိုင်စွမ်းရှိသည်။ ကျေးဇူးကြီးလှပါပေသည်။

အင်္ဂလိပ်စာဆရာမမစ်(စ်)အမ်(မ်)ဘောဒီးကား(M.Bodeker)။ အင်္ဂလိပ်ဂျာမန်ကပြား။ ဘီ၊ အေ ဘွဲ့ရသည့်အမျိုးသမီး။ ၂၆ နှစ် ပတ်ဝန်းကျင်အရွယ်၊ လှပချောမွေ့သည်။ ကျောင်းသားကြီးအချို့ ပိုးပန်းကြ၏။ အသင်အပြနားရှင်းလှပါ၏။ ပြုံးပြုံးနှင့်ပြောဆိုလေ့ရှိသည်။ မှတ်မိသမျှပြောရလဆင် Anthony Hope ၏ Rupert of Hentzau နှင့် Conan Doyle ရေးသည့် The Exploits of Brigadier Gerard စာအုပ်နှစ်အုပ်နှင့် Wikkiam Wordsworth ၏ ကဗျာအချို့ကို သင်သည်။ (Rupert of Hentzau ကို သား ဗိုလ်ဝအမည်ဖြင့် ရုပ်ရှင်ရိုက်ကူးသည်ဟု သိရသည်။)အပတ်စဉ် အက်ဆေးရေးစေသည်။ အကြိုက်ဆုံးကတော့ အတန်းသား ၂၀ ယောက်အနက် တစ်ယောက်ကို ရွေးပြီး ရုပ်လုံးပေါ်အောင် ပရိယာယ်နည်းဖြင့် ဖော်ထုတ်ရခြင်းဖြစ်ပါ၏။ ပွဲကျပါသည်။

ဂ တန်းသည် ကျွန်တော့်အား တိုးတက်ရာ တိုးတက်ကြောင်းစပြီး လမ်းခင်းပေးလိုက်သည်။ ဆရာများ၏ အရိပ်အာဝါသအောက် ပညာပန်းများကို ခူးဆွတ်နေခိုက် ပြိုင်ဖက်နှစ်ဦးပေါ်ထွက်လာရာ ကြိုးစားလိုသောအားမာန်တက်လာပါသည်။ တစ်ဦးက မြန်မာကိုမောင်ထွန်း၊ ကျန်တစ်ဦးက ဘန်ဂါလီအမျိုးသား အက်(စ်)၊ ကေ၊ ဒတ္တား(S.K Dutt)ဖြစ်ပါ၏။ သူတို့ကို ၇ တန်းတုန်းက မမြင်မိပါ။ ဘီအတန်းကများလာသလား၊ တခြားကျောင်းက ပြောင်းလာသလား

မပြောတတ်ပါ။

၈ တန်းမှ ၁၀ တန်းအထိ ပထမ၊ ဒုတိယနှင့်တတိယသင်တန်းအပတ်ကုန်သည့်အခါ တိုင်း စာမေးပွဲလုပ်သည်။ အောင်စာရင်း ထွက်လာသည့်အခါတိုင်း အဆိုပါကျွန်တော်တို့ သုံး ယောက်သည် နောက်ဆုံး ၁၀ တန်း စာမေးပွဲကြီးမှအပ ပထမ၊ ဒုတိယ၊ တတိယနေရာများကို တစ်ယောက်တစ်လှည့်စီ လက်ဝါးကြီးအုပ်ထားသည်။ သုံးဦးသား ချိတ်ထားသောအောင်စာရင်း ကို ကြည့်ပြီး ပထမရသူက ကျန်နှစ်ဦးက မလောက်လေးစားဟန်နှင့်ကြည့်သည်။ မနာလိုဝန်တို့ မှု ကင်းသည်။ အချင်းချင်း မခံချင်အောင် ကျီစယ်သည့်အနေဖြင့်သာ ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ပြန်စဉ်းစားကြည့်လိုက်သည့်အခါ ကျွန်တော်၏ ဥပတ္တမ္မကတံအကျိုးပေးစတုမြင်ရပါသည်။

၁၉၃၁ ခုနှစ် မတ်လ၌ မြန်မာတစ်ပြည်လုံး ၁၀ တန်းစာမေးပွဲမကျင်းပမီ ၃-၄-၅ လ လောက်တွင် ထင်ပါ၏။ ကျောင်းအုပ်ကြီးမစ္စတာအီးဗားပညာဝန်(ယခုတိုင်းပညာရေးမှူး)ခန့် အပ်ခြင်း ခံရသည်။ သူ၏ နေရာသို့ ကျွန်တော် ၃-၄ တန်းက ကျောင်းအုပ်ကြီးဖြစ်ခဲ့သည့်မစ္စ တာ အီဒဗ္ဗလျူဘတ်ထရက်(စ်)(E.W. Buttress)ရောက်လာသည်။ သဘောကောင်းပြီး ၁၀တန်း သားတွေနှင့်ရင်းနှီးသည်။

စာမေးပွဲမကျင်းပမီ တစ်ပတ်အလိုတွင် ကျောင်းအုပ်ကြီးက ဘော်ဒါဆောင်မှ ၁၀ တန်းသမားတို့အား မုဒုံကန်ကြီးဆီသို့ ခေါ်သွားပြီး ဇရပ်များ၌ သွားထားပါ၏။ ဘော်ဒါဆောင် ရှိ မုဒုံမှ သူဌေးသားများ အဖေတို့က နေရေးထိုင်ရေး စာရေးသောက်ရေး အဘက်ဘက်၌ စီမံ ခန့်ခွဲပေးသည်။ ပျော်သလောက် စာမေးပွဲအတွက် စိတ်ပူမိပြီး နောက်ဆံတင်းနေပါသည်။ ကျောင်းအုပ်ကြီးက ကျောင်းသားတွေ စာကျက်ပြီးသား ရှိနှင့်နေပြီမို့ စာမေးပွဲအခန်းထဲခေါင်း ရှင်းရှင်းနှင့် ဝင်သွားပြီး ဖြေဆိုစေလိုသည်ဟုပြောပါသည်။ စနေနေ့ ဘော်ဒါဆောင်သို့ပြန်လာ ကြသည်။ တနင်္ဂနွေနေ့၌ စာနှေးသူနှေး အနားယူသူယူ၊ တနင်္လာနေ့ စာမေးပွဲ ဖြေကြသည်။ ကျွန်တော် ဖြေလို့ ကောင်းကောင်းရပါ၏။

စာမေးပွဲပြီးသောအခါ ခရဲရွာသို့ ပြန်လာသည်။ ကျွန်တော်သည် ၈ တန်းအထိ ဖိနပ် မပါဘဲ ကျောင်းတက်ခဲ့သည်။ ထိုအတန်းရောက်မှ ရှေ့ထိုးဖိနပ်ဝယ်စီးသည်။ ဘော်ဒါဆောင်မှ ဥစ္စာရှင်သားအချို့က အင်္ဂလန်မှ လင်းနတ်(Leonards) ဆက်ဆွမ်း(Saxone)ရှူးဖိနပ်များ မှာယူ ပြီး စီးကြသည်။ တစ်ရံလျှင် ကျပ် ၃-၄ ဆယ်လောက် ကျသည်ဟုထင်ပါ၏။ ရှေ့ထိုးကား ၆ မူး ၃ မတ်၊ ၁ ကျပ်။ ၁၀ တန်းရောက်သောအခါ ရှူးဖိနပ်စီးလိုသောဆန္ဒ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ မော်လ မြိုင်၌ လိုက်ကြည့်ရာ ဝိုက်တဝေး အင်လိတ်ဒလော(Whiteaway and Laidlaw)ကုမ္ပဏီမှ ၁၂ ကျပ်တန် ကောမက်(Comet)ရှူးဖိနပ်ကို တွေ့ရသည်။

ဒေါ်ဒေါ်များထံ ဝယ်ပေးရန် စာတစ်စောင် နှလုံးကြားထဲက ထွက်လာသည့်စကားလုံး များဖြင့် စိကာပတ်ကုံး ရေးလိုက်ပါ၏။ စာဖတ်ကြည့်ကြပြီး သနားကရုဏာသက်၍ ငွေပို့ပေး လိုက်ပါသည်။ ရွာပြန်သွားသောအခါ ဂိုက်နှင့်ဂိုက်နှင့် ရှူးဖိနပ်စီးပြီး မြစ်ကမ်းတံတားပေါ်တက်

လာရာ ခြေချော်ကျသည်ကို မှတ်မိပါ၏။ ထိုအခါမှစပြီး ရှူးဖိနပ်မစီးသည်မှာ အင်္ဂလန်ရောက် သည့်အချိန်ထိ ဖြစ်ပါ၏။ ဒေါ်ဒေါ်တို့ကား တူတော်မောင် ဂိုက်ကို ကြည့်ပြီး ပြုံးနေကြသည်။

ဒေါ်လေးက အမန်စာမေးပွဲဖြေလိုရသလားဟုမေးသည်။ ကျွန်တော် ငယ်ငယ်ကလေး က ထမင်းဆာသည်အခါ မန်မန်ဟုပြောရာမှ ရရှိသောအမည်ဖြစ်ပါ၏။ ကျွန်တော်က အပျော့ပဲ ဟု ဖြေလိုက်သည်။ မာန်တက်ကြွနေချိန်ကိုး။ ဒေါ်လေးက 'အမန် ဒီနှစ်ငွေတွင်းနက်နေလို့နောင် နှစ်ခါမှ တက္ကသိုလ်သွားတာပေါ့နော်။ တစ်လ ကျပ် ၅၀၊ ၆၀ ဆိုတာ နည်းတာ မဟုတ်ဘူး။ နောင် နှစ်ခါ ချောင်လည်သွားကောင်းပါရဲ့' ဟု ပြောရာ ခေါင်းထဲမိုက်ခနဲ ဖြစ်သွားပြီး တစ်နှစ်တစ်မိုး ကြိုးပမ်းတည်ဆောက်ခဲ့သော မျှော်လင့်ချက် အဆောက်အအုံကြီးသည် လျှပ်တစ်ပြက်အတွင်း ပြိုကွဲသွားပါတော့၏။ ဆရာစံထွန်းအောင်၏ အားပေးမှုကြောင့် ဘီအေအောင်ပြီး နိုင်ငံခြား သွားသင်လိုသောဆန္ဒသည် စီးပွားရေးဒဏ် မှုန်း၍ သုဉ်းသွားပြီ။

တစ်ဖက်မှ ဖြစ်သမျှအကြောင်း အကောင်းချည်းဟုတွေးပြီး ကျန်တစ်ဖက်မှ မင်းဖြစ် ရင်ဖြစ်၊ မဖြစ်ရင် ဘုန်းကြီးဖြစ်မယ်ဟူသော ဗေဒင်ဆရာ၏ စကားကို ယုံကြည်ကိုးစားနေပါ၏။

တူတော်မောင် ကြီးပွားလိုသည်ကို မြင်လိုသောဒေါ်လေး၏မပြောချင်ဘဲ နှစ်ပြော လိုက်ရသော စကားသည် မှန်၏။ ၁၉၃၁ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာနှင့်အမျှ စီးပွားရေးကျဆင်းမှုကြောင့် လူအများတို့သည် ဆင်မှ ကျ၊ ကျွဲမှ ကြွက် ဖြစ်သွားရုံမကဘဲ အချို့ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် သတ်သေ ကြသူတွေလည်း အများအပြားပင်။

ပြေလောကတွင် ထင်ပါ၏။ ကျွန်တော့်ညီ မောင်ဘသွင် မော်လမြိုင်သို့ ကိစ္စတစ်ခု နှင့်ဆင်းသွားပြီး ပြန်လာသည်။ သတင်းစာတစ်စောင် ကိုင်လာ၏။ ဆိပ်ကမ်းမှ သူတက်လာရာ ကျွန်တော့်ကို မြင်မြင်ချင်း 'ကိုကြီး စာမေးပွဲ အောင်တယ်' ဟု အော်ပြောလိုက်သည်။ ကျွန်တော် က 'ပြောဖို့ မလိုဘူး' ဟု ခပ်ဆတ်ဆတ်ဖြေ၍ မပြီးမီ ဂုဏ်ထူးငါးခု(ယခု ဒီ ၅ လုံး)ရတယ်' ဟုဆက် ဆိုလိုက်၏။ ကျွန်တော်လည်း သူ့လက်ထဲက သတင်းစာယူပြီး ကြည့်သည်။ မှန်ကြောင်းတွေ့၏။ ထိုကာလ၌ ၁၀ တန်းစာမေးပွဲဝင်ကျောင်းသားများ ယခုလို သောင်းနှင့်ချီပြီး မများသဖြင့် စာ မေးပွဲအောင်စာရင်း သတင်းစာတွေထဲ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်ပါသည်။

ကျွန်တော်လည်း ဒေါ်လေးရှိရာဆီသို့သွားပြီး 'ဒေါ်လေး ကျွန်တော် ဂုဏ်ထူးငါးဘာ သာနဲ့အောင်တယ်။ စကောလားရှစ် တစ်လ ၂၅ ကျပ်ရမယ်။ ဒီငွေနဲ့ ကျောင်းဆောင်မှာ နေခ၊ စားခ ကာမိမယ်။ ကျပ် ၆၀ ပို့ဖို့ မလိုတော့ဘူး။ ကျောင်းလခ ၉ ကျပ်၊ မုန့်ဖိုး၊ ဒိုဘီဖိုး၊ စာအုပ် ဖိုးအတွက် မော်လမြိုင်ကျောင်းမှာတုန်းကလိုပဲ ကျပ် ၃၀ ပဲပေးပါတော့' ဟု ကရားမှရေလွတ် တ တွတ်တွတ်ပြောပါသည်။ ဒေါ်လေးက 'တက္ကသိုလ်ကို ပို့ပေးပါ့မယ်၊ ရေသွားချိုးတော့' ဟုဆို၏။ မြစ်ကမ်းပါးသို့ ဆင်းသွားကာ အင်္ကျီချွတ် ရေလဲလုံချည်ကို ခါးတောင်းကျိုက်၊ မိုးမခပင်တစ်ပင် ပေါ်တက်ပြီး ရေထဲ ဒိုင်ဗင်ထိုးချလိုက်သည်။ အလျင်လိုလိုနှင့်ခေါင်းစိုက်စိုက်မကျ ရင်ပတ်နှင့် ကျသဖြင့် ရင်ပတ်တစ်ခုလုံး နီရဲသွားပါ၏။ ဂရုမစိုက်ပါ။

ညစာစားသည်။ အဘွားက မြေးအတွက် ဂုဏ်ယူသည်။ ကြီးပွားပါစေဟု ဆုတောင်းပေး၏။ ဒေါ်ဒေါ်တို့က ဝမ်းသာလုံး ဆို့နေကြသည်။ ကံသည် တလောက အမည်း၊ အခုတော့ အဖြူပါကလား။

၄။ ရန်ကုန်ယူနီဗာစီတီကောလိပ်ကျောင်းသား၊ ၁၉၃၁-၃၈

ယခုအခါ ပဋိလောမနည်းဖြင့် ပြန်ကြည့်သည့်အခါ ကံအကျိုးပေးပုံကို တရေးရေးမြင်မိပါ၏။ ဗေဒင်ဆရာဟောကိန်း၊ ကျောင်းဆရာတို့၏ အားပေးမှု၊ အဘွား ဒေါ်ဒေါ်တို့၏ ကျေးဇူးကြောင့် ကျွဲခြေရာကွက်ထဲမှ ဖားသူငယ်နှင့်တူသူ တောသားကလေး ကျွန်တော်သည် သူ့အဖို့ ကြီးမားလှသော မော်လမြိုင်သို့ ရောက်၊ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာအစိုးရ အထက်တန်းကျောင်းတွင် ခေတ်ပညာသင်ခွင့်ရခဲ့၏။ ပတ်ဝန်းကျင် လှုံ့ဆော်မှုကြောင့် ငုံ့နေသော အသိဉာဏ်သည် ပွင့်စပြုလာ၏။ ၈ တန်းရောက်သည့်အခါ ဆရာများ၊ အထူးသဖြင့် ဆရာစံထွန်းအောင်၏ ဩဝါဒကြောင့်ပွင့်လာသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ဆယ်တန်းအောင်၍ ရခဲ့သော စကောလားရှစ်ကြောင့် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ဝင်ခွင့်ရသောအခါ ကားကားစွင့်လာပါတော့၏။

ကျွန်တော်တို့ခေတ်က ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၌ ဝိဇ္ဇာသိပ္ပံပညာရပ်များ ဆည်းပူးလိုသူတို့သည် ယူနီဗာစီတီကောလိပ် (University College) နှင့်ဂျပ်ဆင်ကောလိပ် (Judson College) ကျောင်း တစ်ကျောင်းကျောင်းသို့ သွားကြသည်။ ထိုကောလိပ်များအပြင် မန္တလေးဥပစာကောလိပ် (Intermediate College) ရှိပါ၏။ ထိုကောလိပ်သို့ အထက်မြန်မာပြည်မှ ၁၀ တန်းအောင်သူတွေ သွားကြပါ၏။ ကျွန်တော်က ယူနီဗာစီတီကောလိပ်ဝင်ရန် လျှောက်သည်။ ရန်ကုန်ကို ဘယ်လိုသွားရမလဲ။ တစ်သက်နှင့်တစ်ကိုယ် တစ်ခါမှ မရောက်ဖူးပါ။ ကံကောင်းချင်တော့ ကျွန်တော်နှင့် ၁၀ တန်းတွင် တစ်ခုံတည်းထိုင် တစ်နှစ်တည်းအောင်၊ နာမည်လည်း တူသည့်မော်လမြိုင်မှ သူဌေးသားကိုလှဖေက သူနှင့်အတူသွားရန် ခေါ်၍ သွားပါသည်။

၁၉၃၁ ခုနှစ် ဇွန်လ ပထမအပတ် တစ်ခုသောညနေတွင် ကိုလှဖေ၊ သူ့မိတ်ဆွေကိုစိုးညွန့်၊ ကိုပါလွင်နှင့်ကျွန်တော်တို့လေးယောက် မော်လမြိုင်မှ မုတ္တမသို့ ရောဝတီကုမ္ပဏီပိုင် နှစ်ထပ် သင်္ဘောဖြင့် ညနေ ၆ နာရီခွဲအချိန်လောက် ကူးသွားကြသည်။ ယခုကဲ့သို့ မတိုးဝေ့ရဘဲ ချောင်ချောင်ချိုချိုသွားရပါသည်။ မီးရထားတို့ ထိုးလာသည့်အခါ ကိုလှဖေက ကြိုတင်သီးသန့်ငှားထားသော လေးယောက်အိပ်၊ ရှစ်ယောက်ထိုင် ဒုတိယတန်းတွဲထဲ ဝန်စည်စလယ်များနှင့်ဝင်ရောက်ထိုင်ကြသည်။ ထိုတွဲတံခါးတွင် လှဖေနှင့်အဖွဲ့ကပ်ပြား ချိတ်ထားပါသည်။

ထိုကာလက ပထမတန်း၊ ဒုတိယတန်းနှင့်တွဲဘေး၌ မြန်မာအက္ခရာ ဒထွေးနှင့်တူသည့် အင်္ဂလိပ်ဂဏန်း ၃ ထိုးထားသည့်ဒထွေးတန်းခေါ် တတိယတန်း အသီးသီးရှိပါ၏။ ဒုတိယတန်း အခန်းဘေးနှစ်ဘက်နှစ်ချက်၌ ဖုံထိုင်ခုံနှစ်ခုနှင့်အပေါ်ဘက်တွင် အိပ်ရန် ဖုံအိပ်ရာနှစ်ခုရှိသည်။ အတွင်းဘက်မှကလန်ထိုးထားလျှင် အခြားခရီးသည်များမတက်လာနိုင်ပါ။ တက္ကသိုလ်ကျောင်း

သားများ မီးရထားခ တစ်ဝက်သာ ပေးရပါ၏။

၉ နာရီကျော်ကျော် မီးရထားထွက်သည်။ ရထားပေါ် စကားတပြောပြောနှင့်သွားရင်း အိပ်ပျော်သွားကြ၏။ ရန်ကုန်ဘူတာကြီးသို့ နံနက် ၅ နာရီလောက်တွင် ဆိုက်ရောက်လာသည်။ ကျောင်းဆောင်များဆီသို့ သွားရန် စောလွန်းလှသေးသဖြင့် ကိုလှဖေ၏ မိတ်ဆွေတစ်ဦးအိမ်သို့ သွားကြသည်။ မျက်နှာသစ် နံနက်စာ စား၏။ ကိုလှဖေနှင့်ကိုစိုးညွန့်တို့က တောသားကို ရန်ကုန် မြို့လိုက်ပြမယ်ဟုဆိုပြီး ကျွန်တော့်အား ခေါ်သွားပါသည်။ ကိုစိုးညွန့်က နှစ်ကြီးသမား ကျောင်းသား၊ ကိုလှဖေက သူဌေးသား ရန်ကုန်ကို မကြာခဏရောက်နေကျ၊ ကျွန်တော်ကား ရန် ကုန်မြေကို ပထမအကြိမ် နင်းဖူးသူ။

တစ်နေရာသို့ ခေါ်သွားသည်။ လမ်းမကြီးနှစ်ဘက်နှစ်ချက် ဦးတိုက်နေသောလမ်းက လေး တစ်လမ်းပေါ် ကျွန်တော့်ကို လက်ဝဲဘေးနားထားပြီး လျှောက်သွားသည်။ ထိုလမ်းဆုံး သွားသည့်အခါ ပြန်လှည့်လာသည်။ စလျှောက်သည့်နေရာ ပြန်ရောက်လာသောအခါ ကျွန် တော့်ကို ကြည့်ပြီးရယ်ကြ၏။ ဤလမ်းသည် မိန်းမပျက်များ ကျက်စားရာအရပ်။ လမ်းလျှောက် သွားသည့်ယောက်ျားများကို ထွက်ပြီး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိသဖြင့် ဤအဖြစ်မျိုးနှင့်ကြုံလျှင် ကျွန် တော်ဘယ်လိုတုံ့ပြန်မည်ကို မြင်လို၍ လမ်းသလားခြင်းဖြစ်ကြောင်း သိရပါ၏။

နေ့လယ်စာ စောစောစား၊ စကော့ဈေး(Scott Market)ယခုဗိုလ်ချုပ်ဈေးတွင် လို အပ်သည့်အရာအချို့တို့ကို ဝယ်ပြီး တက္ကစီတစ်စီးဖြင့် တက္ကသိုလ်နယ်မြေသို့ သွားကြသည်။ ကို လှဖေ၊ ကိုစိုးညွန့်နှင့်ကိုပါလွင်တို့ သုံးယောက်စလုံးက ပြည်ကျောင်းဆောင်၊ ကျွန်တော်က ပုဂံ ကျောင်းဆောင်တွင် အသီးသီးအခန်းရထားနှင့်ကြပါပြီ။ ကျွန်တော့်ကျောင်းဆောင်တွင် ကျွန် တော့်ကို ချထားပြီး သူတို့ ထွက်ခွာသွားသည်။

ပုဂံဆောင်တွင် ကျောင်းသားတစ်ဦး ညွှန်ပြချက်အရ ရုံးခန်းသို့သွားသည်။ အရာရှိ တစ်ဦးက အမည်၊ လိပ်စာကို တောင်းသည်။ သက်သတ်လွတ်နှင့်သက်သတ် ဘယ်ဟာစားသလဲ ဟု မေး၏။ သက်သတ်လွတ်ဟု ဖြေလိုက်သည်။ ထိုနောက် အောက်ထပ် အပေါ်ထပ်ရှိ လွတ်လပ် ရာ အခန်း တစ်ခန်းခန်း၌ နေနိုင်သည်ဟုပြောရာ ပုဂံလမ်းကို မျက်နှာမူနေသော အောက်ထပ် အခန်းတစ်ခန်းကို ရွေးယူလိုက်သည်။ ပုဂံဆောင်သည် စတုရန်းပုံသဏ္ဍာန်ဖြစ်သည်။ အလယ် ကွက်လပ်တွင် မြက်ခင်းရှိသည်။ အပြင်နှင့်အတွင်းခန်း နှစ်ခန်းစီ ကျောချင်းကပ်နေ၏။ အ တွင်းခန်းနေသူများသည် ကွက်လပ်တစ်ဘက်ရှိ အခန်းသားများနှင့်လှမ်းတွေ့နိုင်၏။

ကျွန်တော်သည် သက်သတ်လွတ် စားသည်မှာ ဘာသာရေးသက်သက်ကြောင့်မဟုတ် ပါ။ ကိုယ်တွေ့ကိုယ်ကြုံမှုကြောင့် ဖြစ်ပါ၏။ ခရဲရွာအိမ်၌ ကျွ၊ နွား၊ ဆိတ်၊ ဝက်၊ ဝမ်းဘဲ၊ ကြက်၊ ငှက်တွေ မွေးထားသည်။ နေ့စဉ်နှင့်အမျှ တွေ့နေရသည်။ တစ်ခါတစ်ခါ ကြက်သားဟင်းချက် စားလျှင် ထမင်းစားနေခိုက် ငါ နေ့လယ်က တွေ့ခဲ့တဲ့ကြက်မကြီးလား၊ ဝမ်းဘဲသားဟင်းစားနေ တုန်း ငါ မနက်က ဝမ်းဘဲခြံထဲ ဥ ကောက်ခဲ့တဲ့ဝမ်းဘဲမလား စသည့်ခံစားမှုတွေ ပေါ်လာပြီး မျှ

၍မကျဖြစ်ရဖန် များလွန်း၍ပင်။

ကျွန်တော့်အခန်းမှာ အခြားအခန်းများကဲ့သို့ မှန်တစ်ပိုင်း တံခါးပေါက်၊ မှန်ပြတင်းပေါက်နှင့်။ အခန်းထဲ၌ မှန်ပြတင်းပေါက်အနီး စားပွဲကုလားထိုင်နှင့်နှစ်တောင်ကျော်ကျော်အကွာ အခန်းနံရံကပ်လျက် ခုတင်တစ်လုံးစီ အသီးသီးရှိသည်။ ၆ နာရီခွဲလောက်တွင် ညစာဆင်းစားသည်။ အစားအသောက် အနေအထိုင်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ သက်ဆိုင်ရာတွင် အစီရင်ခံပါမည်။ ည ၉ နာရီအချိန်၌ ဒေါ်ထွေး ချုပ်ပေးလိုက်သည့်ဇာခြင်ထောင်ကို ထောင်၊ ပန်းထိုးပေးထားသော ခေါင်းအုံးစွပ်ကို ခေါင်းအုံးတွင်စွပ်၊ အိပ်ရာခင်းကို ခင်း၊ စောင်ခြုံပြီး အိပ်ရာဝင်ပါ၏။

မော်လမြိုင် ဘော်ဒါဆောင်တွင် နေခဲ့ရသော ကျွန်တော်သည် ဤမျှခမ်းနားလှသည့် အဆောင်အယောင်အခြေအနေနှင့်မမျှော်လင့်ဘဲဖြုန်းကန်ကြုံတွေ့ရသဖြင့် အူကြောင်ကြောင်ယောင်တောင်တောင်နှင့်ရှိနေရ၏။ ဘွားဘွား ဒေါ်ဒေါ်တို့၏ မဟာကျေးဇူးကို တရားရေးတေးပြီး အိပ်ပျော်သွားပါသည်။

ပုဂံကျောင်းဆောင်သည် ပုဂံလမ်းတွင် သူ့ချည်းသပ်သပ် သံတိုင်များကာထားသည့် ဝင်းထဲတွင် ရှိသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဗုံးထိ၍ ပျက်စီးသွားသည်။ ထိုနေရာ၌ နောက်ထပ်ဆောက်သည့်တက္ကသိုလ်လူပျိုများဆရာဆောင်တွင် ၁၉၅၇-၅၈ ခုနှစ် ကျွန်တော် မြန်မာပြည်ပြန်လာသည့်အခါ ထိုအဆောင်တွင် နေခဲ့ပါသည်။ ခဲတစ်ပစ်လောက်အကွာ၌ သထုံနှင့်၊ ထိုနေ့က ပဲခူး၊ စစ်ကိုင်း၊ ပင်းယ၊ အင်းဝကျောင်းဆောင်တို့သည် ဝင်းတစ်ဝင်းထဲ ရှိကြ၏။ အဆောင်မှူး(Warden)အင်္ဂလိပ်စာပါမောက္ခမစ္စတာဖရေဇာ(Frazer)က အဆောင်အနီးတိုက်အိမ်နှင့်၊ ဒုအဆောင်မှူး(Deputy Warden)တို့မြန်မာမူဆလင် သင်္ချာကထိကဦးကာကအဆောင်ထဲ၌ မိသားစုများနှင့်သပ်သပ်အခန်းများ၌ နေသည်။ စည်းကမ်းကြီးသည်။ ထိုခေတ်၌ ကထိကများသည် ကိုယ်ပိုင်ကား ဒရိုင်ဘာငှားပြီး ကျောင်းတက်နိုင်သည်။ အဆောင်ကျူတာများ အပေါ်ထပ်နှင့်အောက်ထပ်၌ တစ်ဦးစီ ရှိသည်။

နံနက်စောစော ဘန်း(bun)မှန်တစ်လုံးနှင့်လက်ဖက်ရည်တစ်ခွက် ရပါသည်။ နံနက်စာကို ၈ နာရီအချိန်စားသည်။ သက်သတ်လွတ်သမားများက ဟင်းမည်ငါးမျိုး၊ သက်သတ်စားသူတို့က သုံးမျိုးရသည်။ ညစာလည်း ထိုနည်းတူတူပင်။ သလင်းကျောက်ပြားခင်းလေးထောင်စားပွဲ၌ လေးယောက် ထိုင်စားကြသည်။ ညစာစားသည့်အခါ တိုက်ပုံ၊ အပြင်အကျီ ဝတ်လာရ၏။ ညနေ ကျောင်းကအပြန် ၄ နာရီ ပတ်ဝန်းကျင်၌ ဘန်းမှန်တစ်လုံး လက်ဖက်ရည်တစ်ခွက် ရပါသေး၏။ တစ်လ ၂၅ ကျပ်နှင့်နေရ စားရသည်မှာ နေပျော်စားပျော်ပါသည်။ ညစာ စားပြီး စာဖတ်ခန်း၌ ခေတ္တအနားယူ စာဖတ်၊ ၈ နာရီ၌ ကိုယ့်အခန်းကိုယ် ပြန်နေရ၏။ ဆရာဦးကာသည် ထိုအချိန်၌ ဝတ်မပျက် ညတိုင်း လှည့်လည်စစ်ဆေးပါသည်။

ကျောင်းမဖွင့်မီ နှစ်ရက် သုံးရက်တို့၌ ကျောင်းသားသစ်များသည် ကောလိပ်ကျောင်းရုံးခန်းများ၌ မှတ်ပုံတင်၊ ငွေပေးသွင်းရသည်။ ယခုခေတ်လို ဦးရေမများလှ၍ မိနစ်ပိုင်း၌ ကိစ္စ

ပြီးဆုံး၏။ ပထမနှစ် ဥပစာဝိဇ္ဇာ(Intermediate of Artsအတိုကောက်I.A.)အတန်းသားတို့သည် မယူမနေရ အင်္ဂလိပ်စာနှင့်မြန်မာစာအပြင် အခြားသုံးဘာသာယူရသည်။ ကျွန်တော်က သမိုင်း၊ ပထဝီဝင်နှင့် အပိုမြန်မာစာ ရှေးဦး ထိုငါးဘာသာတို့ကို လျှောက်လွှာထဲ ထည့်လိုက်၏။ ကျွန်တော်သည် ၁၀ တန်းစာမေးပွဲအောင်ပြီးကတည်းက မြင့်မြတ်သည်ဟု သဘောရသောဆရာ သို့မဟုတ် ဆရာဝန်အဖြစ်ဖြင့် အသက်မွေးလိုပါသည်။ သို့သော် ဆရာဝန်လောင်းများ အတန်းတွေ၌ ဖားတို့ဘာတို့ သွေးရဲရဲ သံရဲရဲ ခွဲနေသည်ကို မြင်ရသောအခါ ကျွန်တော့်စိတ်နေသဘောထားနှင့်သဟဇာတ မဖြစ်၍ ဤမှန်မြတ်သည့်အလုပ်ကို လက်လွှတ်လိုက်ရပါ၏။

မောင်မယ်သစ်လွင်နေ့ ရောက်လာပြီ။ ခန်းမကြီးထဲ ဝင်ထိုင်၏။ ခပ်ရှုံ့ရှုံ့၊ ခပ်လန့်လန့် ခပ်ရှိမ်းရှိမ်း ဖြစ်မိသည်။ မြန်မာပြည် ကျောင်းပေါင်းစုံမှ လက်ရွေးစင် ထိပ်ပိတ် ၂၀ ကျော်လောက်နှင့်ပြိုင်ပြီး ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ယူရမည့်အရေး တွေးပူမိသည်။ မှတ်မိသလောက် ပြောရလျှင် ပါမောက္ခလေးငါးဦးတို့က စင်မြင့်ပေါ်တက်ပြီး တစ်လှည့်စီ သူတို့ဗိုချမှည့်ဘာသာရပ်အကြောင်းရှင်းပြသည်။ သူတို့အထဲ ဆရာကြီးဦးဖေမောင်တင်ကိုသာ ယခုမြင်နေမိပါသည်။

သင်တန်းများ စသည့်အခါ ကျွန်တော်ယူသော ရှေးဟောင်းနှင့် ခေတ်သစ်ဥရောပတိုက်ရာဇဝင်၊ ပထဝီဝင်ဘာသာများ၌ ၁၀ ယောက်ခန့်ရှိသော ကျောင်းသားတို့နှင့်အတူ S Class ခေါ် အထူး(Special Class)လိုက်တက်ရသည်။ ပထမနှစ် ဒုတိယနှစ် ဥပစာဝိဇ္ဇာစာမေးပွဲကို တစ်နှစ်တည်းနှင့်ဖြေဆိုမည့်လူရည်ချွန်တွေ ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်တော်လည်း ရင်ပေါင်တန်းလိုက်သည်။ တစ်လခန့်ကြာသော် သွေးအားနည်းရောဂါဝင်လာသည်။ အိမ်ပြန်ပြီး မော်လမြိုင်တွင် ဆရာဝန်ဦးသာဒင်နှင့်ကုသခံသည်။ ပုစွန်စိမ်းကော မစားချင်ဘဲ စားရသည်ကို မမေ့နိုင်ပါ။ တစ်လနီးပါးစာနှင့်ကွာဝေးခဲ့၍ ထိုအတန်းကို ဆက်မတက်တော့ပါ။ ငါကောင်းဖို့ ကံက စိမ့်တာပဲလေဟုစိတ်ဖြေရပါသည်။ နောင်အခါ မှန်ကြောင်းကို ကြုံတွေ့ရပါ၏။

၄-၁။ ပထမနှင့်ဒုတိယနှစ် ဥပစာဝိဇ္ဇာတန်း၊ ၁၉၃၁-၃၃

အင်္ဂလိပ်စာ၊ ရာဇဝင်နှင့်ပထဝီဝင်တို့သည် အဆင့်အတန်း မြင့်လှသဖြင့် အကြိုးစားကြိုးကြိုးစားလိုက်ရသည်။ ပထမနှစ် ဥပစာတန်းကို ချောချောမောမော အောင်သွားသည်။ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းသာ အောင်သည်ဆိုသော ဒုတိယနှစ်ဥပစာတန်းကို စွမ်းအားရှိသမျှ ဖြေ၏။ ဖြေပြီး အိမ်ပြန်ရန် စီစဉ်နေတုန်း ခင်မင်ရင်းနှီးသော ရွှေဘိုသားကိုလှဘော်က သူနှင့်အတူ ရွှေဘိုလိုက်လာရန် မရမက ဆွယ်၍ လိုက်ပါသွားသည်။ ငါ မော်လမြိုင်၊ ရန်ကုန်ရောက်ဖူးပြီ။ အခု မန္တလေးနှင့်ရွှေဘို ရောက်ရတော့မယ်ဟူသော အတွေးလုံးပေါ်လာ၍ ဝမ်းသာသလိုလို ဖြစ်မိပါ၏။

ထိုအခါ အင်းဝ-စစ်ကိုင်းတံတားကြီး မဆောက်ခဲ့ရသေးပါ။ မန္တလေးမှမြစ်ဆိပ်သို့မီးရထားဖြင့်သွား၊ စစ်ကိုင်းကို ကူးတို့ကူးပြီး မီးရထား ဆက်လက်စီးသွားရသည်။ ရွှေဘိုရောက်သည့်အခါ ကိုလှဘော်၏ အဖေ အထက်တန်းရှေ့နေဦးသီလနှင့်အမေဒေါ်ခင်ယုတို့က လှိုက်

လှိုက်လှဲလှဲ ဧည့်ခံပါ၏။ အညာထမင်းဟင်းနှင့်မော်လမြိုင်သားပါးစပ် သိပ်မဟပ်စပ်ပါ။ ကြာ တော့ အသားကျသွားသည်။ တစ်ခု အစီရင်ခံလိုပါသည်။ ကျွန်တော် ကျောင်းတွင် သက်သတ် လွတ်စားသည်မှာ မှန်၏။ လူများ ခေါ်ကျွေးသည့်အခါ ရိုင်းရာကျမည်စိုး၍ အမဲသားကလဲ့၍ အားလုံးစားရပါသည်။ ရေသတ္တဝါကို ပိုနှစ်သက်ပါသည်။

ဘဝတာတွင် ကောင်းကျိုးဆိုးကျိုးနှင့်ကြုံတွေ့စမြဲပင်။ ပျော်ပျော်ပါးပါး နေနေခိုက် ရန်ကုန်မှ ကြေးနန်းတစ်စောင် ရောက်လာသည်။ ဥပစာတန်း စာမေးပွဲတွင် လှဘေ အောင်တယ် လှဘော် ကျတယ်တဲ့။ ကျွန်တော့်အတွက် ဝမ်းသာသလောက် ကိုလှဘော်အတွက် ဝမ်းနည်းမိ သည်မှာ အမှန်ပင်။ သူ့အဖေက ဆူသည်။ ကျွန်တော်က တောင်းပန်ပြီး နောက်တစ်နှစ်ထားဖို့ ပြောပါသည်။ သဘောတူလိုက်သည်။

ကျွန်တော် ဝမ်းသာသွားရသည်မှာ အကြောင်းရှိပါ၏။ စာမေးပွဲဖြေပြီး ဝိညာဏဝါဒ (Spiritualism)ဝါသနာပါသူ မိတ်ဆွေတစ်ယောက် ခေါ်သွား၍ ဝိညာဏဝါဒလေ့လာပွဲ Seance ကို သွားပါ၏။ ထိုပွဲရောက်သောအခါ ဘီးလေးဘီးတပ် ပျဉ်ပြား(Planchette)ပေါ် လက်တင်ပြီး ဝိညာဉ်ကို စာမေးပွဲ အောင်မအောင် မေးရာ ပျဉ်ပြားကလေး ဘီးတွေက ဟိုရွှေဒီရွှေနှင့် စာ ရေးပြပါ၏။ စာက မအောင်ဘူးတဲ့။ ကျွန်တော်လည်း စိတ်ညစ်လိုက်တာ သေချင်စော်နံ့သွား တာပဲ။ အောင်စာရင်းနှင့် တစ်လဲ့စီ ဖြစ်နေပြီ။

၄-၂။ ပထမနှစ်ဝိဇ္ဇာ၊ ဒုတိယနှစ်နှင့်တတိယနှစ် ဂုဏ်ထူးတန်း၊ ၁၉၃၃-၃၆

စာမေးပွဲကို တစ်ဘာသာမှာမှ ဂုဏ်ထူးမရဘဲ အောင်သည်။ ပထမနှစ်ဝိဇ္ဇာတန်းသို့ ရောက်လာပြီ။ အင်္ဂလိပ်၊ မြန်မာစာနှင့်ပထဝီဝင်ယူသည်။ အတန်းတွေလိုက်တက်နေတုန်း ဖြုန်း ဆို အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့မှ စာတစ်စောင်ရသည်။ စကောလားရှစ် ရသူတွေအားလုံး ဂုဏ်ထူးတန်း တက်ရမည်ဟူသော ဥပဒေရှိသည်။ မတက်ပါက စကောလားရှစ် ပြန်အပ်ရမည်ဟူ၏။ ကျွန် တော် ရတက်မအေး ဖြစ်ရပါတော့သည်။ ဂုဏ်ထူးတန်းတက်လျှင် နောက် တစ်နှစ် နေရမည်။ ဒေါ်ဒေါ်တို့က ဆက်ထားချင်ပါ၏။ သို့သော် နောင်ရေးကို တွေးပူမိသည်။ ထို့ကြောင့် ရိုးရိုးဝိဇ္ဇာ ဘွဲ့ပဲ ယူရန် ဆုံးဖြတ်ပြီး စာတော်ပြီး ဆင်းရဲသူများအား ထောက်ပံ့ကြေး တစ်လ ကျပ် ၄၀ ပေး သည့်စတိုင်ပင်း(Stipend)ရရန် လျှောက်လွှာတင်လိုက်သည်။

တစ်နေ့သော် စတိုင်ပင်းဘုတ်က ခေါ်တွေ့ပါ၏။ ဘုတ်သဘာပတိက အရှေ့တိုင်းပါ မောက္ခမစ္စတာဂျီ၊ အိတ်(ချ်)၊ လု(စ်)(G.H.Luce)၊ အဖွဲ့ဝင်နှစ်ဦးအနက် တစ်ဦးမှာ ဆရာဦးကာ၊ ကျန်တစ်ဦးကား သင်္ချာကထိကဦးဖိုးသိုဟု ထင်ပါသည်။ ကောင်းကောင်း မမှတ်မိတော့ပါ။

သူ့စားပွဲတွင် မျက်နှာချင်းဆိုင်ထိုင်မိသည့်အခါ အလိုမကျသော မျက်နှာနှင့်ဆရာကြီး လု(စ်)က ကျွန်တော့်ကို ကြည့်သည်။ ကရုဏာ ဒေါသောအကြည့်ဟု နောက်မှ သိရသည်။ ပြီး နောက် လျှောက်လွှာကို လက်ဝါးနှစ်ဖက်ဖြင့် လုံးကာ အမှိုက်ပုံးထဲ ပစ်ထည့်လိုက်သည်။ ကျွန်

တော် ကြောက်ဖူးတွေ တဆတ်ဆတ် တုန်၊ ရင်က ခုန်နှင့်။ ဆရာကြီးကတော့ ဘာမျှမပြော။ တု
ဏှိဘောလုပ်နေ၏။ နှစ်မိနစ်ခန့် ကြာမည်ထင်ပါသည်။ ဆရာဦးကာက မနေနိုင်လို့ သွားနိုင်ပြီဟု
ပြော၍ သုတ်ခြေတင်ပြီး အခန်းထဲမှ ပြေးထွက်လာသည်။ ခန်းပြင်ရှိ သူတို့အလှည့်ကို စောင့်
နေသောကျောင်းသားတစ်စု ကျွန်တော့်ကို ကြည့်နေကြ၏။

ထိုနေ့ ညနေ ၈ နာရီအချိန်လောက်တွင် အခန်းထဲ နောင်ရေးကို စဉ်းစားနေခိုက် ဆ
ရာဦးကာ၏ ခြေသံကို ကြားရသည်။ အခန်းပြင်ဘက်၌ ရပ်သွားသဖြင့် ပြတင်းခန်းစီးကို ဆွဲပြီး
အပြင်ဘက်ကြည့်သည်။ သူ့ကို မမြင်။ တံခါးခန်းစီး ဆွဲကြည့်မှ မြင်၍ တံခါးဖွင့်ကာ ထွက်လာ၏။
မြင်မြင်ချင်း ဆရာက ‘ပါမောက္ခလု(စ်) မင့်ကို အင်မတန် စိတ်ဆိုးနေတယ်။ သူပို့ချတဲ့အရှေ့
တိုင်းရာဇဝင်ဘာသာမှာ မင်း တော်တယ်တဲ့။ တစ်ဘာသာသာမှာ ဂုဏ်ထူးယူစေချင်သတဲ့’ ဟုဆို
သည်။ ကျွန်တော်က ‘နောက်တစ်နှစ် ထပ်နေဖို့ တတ်နိုင်မှ တတ်နိုင်မယ်ဆရာ၊ စီးပွားရေး ကျ
ဆင်းနေလို့ပါ’ ဟု ပြန်ပြောရာ၊ ဆရာက ‘နက်ဖြန်ခါ ဆရာကြီးနဲ့သွားတွေ့လိုက်၊ မင့်ကို သူ တွေ
ချင်သတဲ့’ ဆိုပြီး ထွက်ခွာသွားသည်။

နောက်တစ်နေ့ နံနက်ပိုင်း ဆရာကြီးအခန်းဆီ သွားသည်။ ကျောင်းအုပ်ကြီး ခွင့်သုံး
လနှင့်မြတ်နိုးပြန်သွားသဖြင့် ခေတ္တကျောင်းအုပ်ကြီးဖြစ်နေ၏။ သူက ‘ထိုင်ပါ၊ ထိုင်ပါ’ ဟုမျက်
နှာချိုချိုနှင့်ပြော၍ စိတ်သက်သာရာ ရသွားသည်။ ပြီးနောက် ဆရာကြီးက ‘မြန်မာစာ၊ ရာဇဝင်
နဲ့ပထဝီဝင် ဘာသာတွေမှာ ဂုဏ်ထူးယူနိုင်တဲ့အမှတ်တွေနဲ့အောင်တယ်၊ အိမ်က ဘယ်လောက်ပို့
ပေးနေသလဲ’ ဟုမေး၍ ‘၂၅ ကျပ် ကျပ် ၃၀ ပါဆရာကြီး’ ဟု ဖြေရာ ‘ဒီလိုဆို ကျောင်းလခ ၁၂
ကျပ်မပေးနဲ့တော့ ဘယ်ဘာသာ ဂုဏ်ထူးယူချင်သလဲ’ ဟုဆက်မေး၏။ ကျွန်တော်က ဘာကြောင့်
မှန်းမသိ ‘မြန်မာစာပါဆရာကြီး’ ဟု ပြောသော် အင်္ဂလိပ်လို ‘Splendid, Splendid’ (သိပ်ကောင်း
တာပဲ၊ သိပ်ကောင်းတာပဲ) ဟုအော်ပြောလိုက်ပါ၏။

ဤဝစီကံ၏ အကျိုးဆက်သည် ဝိဇ္ဇာဂုဏ်ထူးနှင့်မဟာဝိဇ္ဇာတန်းတို့တွင် မြန်မာ၊ မွန်၊
ပျူကျောက်စာများကို သင်ပြပေးသော ဆရာကြီးနှင့်နောင်လေးနှစ်အတွင်း ဆုံစည်းရပြီး အသိ
ပညာတိုးပွားရသည်။ ထို့ထက်မှာမူ ကြံကြီးစည်ရာ မမျှော်လင့်ဝံ့သည့်ကြီးမားလှသည့်အခြေအ
နေရောက်အောင် တာစူပေးမှုတစ်ခုဟု ဆိုရပါမည်။

သောက ကင်းဝေး၍ အေးအေးဆေးဆေး ပထမနှစ် ဝိဇ္ဇာတန်းဆက်တက်ခဲ့သည်။
လျှောလျှော့ရှုရှုအောင်မြင်သွားရာ၌ မြန်မာစာတွင် အမှတ်အတော်များများရသဖြင့် ၁၉၃၄-
၃၅ ခုနှစ်၌ ဒုတိယနှစ် ဂုဏ်ထူးတန်းသားအဖြစ် ပါမောက္ခဦးဖေမောင်တင်က အသိအမှတ်ပြု
လိုက်ပါသည်။ ကျွန်တော်နှင့်အတူ ကိုလှမောင်(ဣန္ဒနိန္ဒယ)နှင့်ဂျပ်ဆင်ကောလိပ်မှ မစိုးမြင့်တို့
အတန်းတက်ကြ၏။ အချို့သင်တန်းများ၌ ပြဋ္ဌာန်းထားသော စာအုပ်အချို့ တိုက်ဆိုင်နေ၍
တတိယနှစ်ဂုဏ်ထူးတန်းသားများဖြစ်သည့်ကိုချမ်းမြ(မြကေတု)၊ ကိုဒိုး၊ ကိုအေးမြင့်၊ ကိုသက်
တင်တို့နှင့်ဆုံတွေ့ရသည်။

ဦးဝန်၊ ဦးတိုးအောင်နှင့်ဒေါ်ခင်စောမူတို့ကား ၁၉၃၄ ခုနှစ် စာမေးပွဲအောင်မြင်သွားကြပြီမို့ မဟာဝိဇ္ဇာတန်းသို့ တက်လှမ်းသွားကြပြီ။ ဦးဝန် ပထမတန်း ဆွတ်ခူးသွားကြောင်း သိရသောအခါ သူ့ကို အားကျမိ၏။ တက္ကသိုလ်သမိုင်း၌ မြန်မာစာတွင် ထိုကဲ့သို့ ထူးချွန်စွာအောင်မြင်သွားခဲ့သူ ဦးစိန်တင်(သိပ္ပံမောင်ဝ)တစ်ဦးသာ ရှိခဲ့ဖူး၏။ သူတို့နှစ်ဦးနှင့်ခြေရာတိုင်းဖို့ မဟုတ် သူတို့ခြေရာ နင်းနိုင်ရန် ဉာဏ် ဝီရိယ စိုက်ထုတ်မည်ဟု သန္နိဋ္ဌာန်ချလိုက်ပါ၏။

စာကြိုးစားမည်ဟု သန္နိဋ္ဌာန်ချပြီးသည်နှင့်ပုဂံကျောင်းဆောင် ဘော်လုံးအသင်းကပွဲတိန်က ကျွန်တော့်ကို မရမက အတင်းကစားစေပါ၏။ ကျောင်းဆောင်ပေါင်းစုံဗိုလ်လုပွဲတွင် ယှဉ်ပြိုင်ကစားရ၏။ မော်လမြိုင်အစိုးရကျောင်းသားဘဝကပင် အားကစား ဝါသနာပါခဲ့ပါသည်။ ကာယလှုပ်ရှားမှု ဖျတ်လတ်ကြံ့ခိုင်လာသည်။ ဉာဏ်လှုပ်ရှားမှု မြန်ဆန်လာပြီး ကွက်ကျော်မြင်လာတတ်သည်။ စာကျက်ပျက်သည်။ အချိန်ကုန်သည်။ သို့သော် အစွန်းဘက်မနင်းဘဲ အလယ်လမ်းလိုက်ပါက ကာယဉာဏနှစ်ဖက်စလုံး သန်စွမ်းလာသည်ဟုဆိုချင်ပါ၏။

သို့နှင့် နောက်ဆုံး ပုဂံဆောင်နှင့်သထုံဆောင်တို့ ရှမ်းနှင့်ဆင် လယ်ပြင်တွင် တွေ့ကြသလို ဗိုလ်လုပွဲ၌ ဆုံကြသည်။ ကစားသူများသာမက ကြည့်ရှုအားပေးသူများပါ တင်းမာစိတ်တွေ့ပေါ်လာ၏။ သထုံသံလက်သီးတဲ့၊ ပုဂံကို ဆော်မယ်ဟု အော်သူအော်၊ ရာဇဝင်ကို ကြည့် ပုဂံက သထုံကို ဘယ်လိုလုပ်လိုက်သလဲဟု ဆိုသူက ဆိုကြသည်။ အတော်ကြမ်းသည့်ပွဲ။ ကျောင်းအုပ်ကြီးမစ္စတာစလော့(စ်)(Sloss)ကိုယ်တိုင် သူ့ကိုယ်ထည်ကြီးကို မ၍ ဟိုပြေးသည်ပြေးနှင့် ဒိုင်လူကြီးလုပ်၏။ ဆရာဦးကာက ပုဂံဆောင်သားတို့အား ထိန်းချုပ်၊ ဆရာကြီးဦးဖေမောင်တင်က သထုံဆောင်သားတို့ကို အုပ်ထိန်းထားသည်။ ကျွန်တော့်ပေါင်နှင့်ခြေသလုံးတွေ ဒဏ်ရာများနှင့်ပွဲအပြီး တွေ့ရပါ၏။ ပထမတစ်ချိ သရေပွဲ၊ ဒုတိယအချိလည်း ထိုနည်းနှင့်နှင့်။ ကျောင်းအုပ်ကြီးက ဒိုင်းဆုကြီးကို ခြောက်လစီ ယူကြရန် ဆုံးဖြတ်ပေးလိုက်၏။

ဒုတိယနှစ် သင်တန်းတွင် မြန်မာစာအတွက် စာမေးပွဲ မရှိပါ။ သို့သော် မြန်မာစာဂုဏ်ထူးယူသူတိုင်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာ၌ စာမေးပွဲအောင်မှ ဘွဲ့ရပါ၏။ ထိုစာမေးပွဲကို ဒုတိယနှစ်မှာဖြစ်ဖြစ်၊ တတိယနှစ်မှာဖြစ်ဖြစ် ဖြေနိုင်၏။ ကျွန်တော်က ထိုနှစ်အကုန်၌ ဖြေရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်ပါ၏။

ကျွန်တော်သည် ပထမနှစ် ဝိဇ္ဇာတန်းမှစ၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာ၌ သင်တန်း(Tutorial class) တစ်ပတ်တစ်ခါ တက်ရ၏။ အင်္ဂလိပ်စာစီစာကုံးရေးပြီး အင်္ဂလိပ်စာဌာနမှ သက်ဆိုင်ရာ ဆရာတစ်ဦးကို ပေးရ၏။ ဆရာက ပြင်ဆင်ပြီးနောက် တစ်ပတ်ပြန်ပေးသည်။ အတန်းထဲ၌ ၁၀ ယောက်ခန့် ရှိသည်။ ပထမနှစ်၌ အိန္ဒိယအမျိုးသားဆရာ၊ ဒုတိယနှစ်တွင် အိုင်ယာလန်မှအင်္ဂလိပ်စာပါရဂူဘွဲ့ယူလာသူ ဒေါက်တာထင်အောင် လက်အောက်တပည့်ခံရ၏။ ကံကောင်းသည်ဟု ဆိုရမည်။ ရေးသည့်အက်ဆေးတိုင်း ၁၀ မှတ်အနက် ၆ မှတ်ထက်မနည်း ရပါ၏။ သူလည်းပြုံးပြုံးနှင့်အားပေးစကားပြောပါ၏။ ဆရာကျေးဇူးကြောင့် အင်္ဂလိပ်စာ စာမေးပွဲအောင်ရုံမက

နောင်အခါ အင်္ဂလိပ်စာက ကျွန်တော့်ကောင်းစားရေးကို ဖန်တီးပေး၏။

ဒုတိယနှစ်တွင် သက်သတ်လွတ်စားသူ ကိုအုန်းနှင့်မိတ်ဆွေဖြစ်လာသည်။ သူကဲ့သို့ပင် ပင်နီအင်္ဂလိပ်ဝတ်သည်။ တနင်္ဂနွေနေ့နံနက် စောစောတိုင်း ရွှေတိဂုံဘုရားသို့ ခြေကျင်လျှောက်၊ ဘုရားမှာ ရှစ်ပါးသီလယူပြီး R.E.T.(Rangoon Electric and Tramway Co.)ဘတ်စ်ကားကြီးနှင့် ကျောင်းဆောင်သို့ပြန်လာကြသည်။ သူသည် မြန်မာပြည်လွတ်လပ်ရေးရအောင် ကြိုးပမ်းနေသူတစ်ဦး ဖြစ်ပါ၏။ နောင်သော် အင်္ဂလန်တွင် ပညာတော်သင်အဖြစ်နှင့်ဆုံစည်းရာ မြန်မာသံအမတ်အဖြစ်နှင့် တွေ့ဆုံခဲ့ရသည်။

၁၉၃၅-၃၆ ခုနှစ်၌ တတိယနှစ်ကြီးသမား ဖြစ်လာပြီ။ ဒုတိယနှစ်မြန်မာစာဂုဏ်ထူးအတန်းသား မစောသင်၊ ကိုမောင်ကြီး၊ ဂျပန်ဆင်ကောလိပ်ကျောင်းမှ ကိုမောင်မောင်တင်တို့နှင့်အချို့သင်တန်းများ၌ တွေ့ဆုံရသည်။ ၁၉၂၇ ခုနှစ်မှ ၁၉၃၄ ခုနှစ်အထိ ထိုခုနစ်နှစ်အတွင်း သိပ္ပံမောင်ဝနှင့်မင်းသုဝဏ်တို့နှစ်ဦးသာ ရခဲ့သောပထမတန်းဂုဏ်ထူးပန်းကို ဆွတ်ခူးလိုသောအာသိသသည် ပြင်းပြလှပါ၏။ လိုချင်တိုင်း မရပါ။ ဉာဏ်နှင့်ဝီရိယ ထုတ်သော်လည်း ကံကူညီပေးမှရပါမည်။ သို့နှင့် နေရာ တစ်နေ့သော် ကိုအုန်းက ကျောင်းသားသမဂ္ဂထုတ် အိုးဝေမဂ္ဂဇင်းမြန်မာစာကဏ္ဍတွင် အယ်ဒီတာလုပ်ပါလားဟု ပြောလာ၏။ ကျွန်တော်က စဉ်းစားပါရစေဟု ဆို၏။ မကြာမီ ယူနိုဘာစီတီကောလိပ်မဂ္ဂဇင်းအဖွဲ့မှ ထိုကဏ္ဍအယ်ဒီတာအဖြစ် လက်ခံရန် ဆိုလာ၍ လက်ခံလိုက်ပါသည်။

ကျွန်တော်၏ နောင်ရေး အကောင်းအဆိုးကို ဆုံးဖြတ်ပေးမည့်စာမေးပွဲကို ၁၉၃၆ ခုနှစ် မတ်လ၌ ကျင်းပပါတော့မည်။ ခေါင်းအေးအေးထား စိတ်မပူနဲ့၊ ဖြစ်သမျှ အကြောင်း အကောင်းချည်းပဲဟု ကိုယ့်ကိုယ်ကို တရားချသည်။ တရားမကျ တကျပင်။ ရာသီဥတုကပူ၊ စိတ်ကပူနေ၍ စာမေးပွဲ နီးကပ်လာသောအခါ တစ်နေ့ ရေ လေး-ငါးကြိမ် ချိုးရသည့်အခြေဆိုက်လာသည်။ အိုးဝေမဂ္ဂဇင်းထွက်လာပြီ။ ငရဲခွေးကြီး လွတ်သွားပြီဟူသည့်ဆောင်းပါး ပါလာ၏။ ကိုယ်ပိုင်စာကြည့်ခွင့်ကို ဖေဖော်ဝါရီလလယ်၌ ရသည်။

ကောလိပ်ကျောင်းအခြေအနေ လှုပ်လှုပ်ရွရွ ဖြစ်စပြုလာပါပြီ။ ထိုနောက် 'ကျောင်းအုပ်ကြီးက အိုးဝေမဂ္ဂဇင်းအယ်ဒီတာကိုအောင်ဆန်းအား ဆောင်းပါးရေးသူအမည်ကို မေးတယ်၊ မဖြေဘူး။ ကိုအောင်ဆန်းကို ကျောင်းထုတ်လိုက်ပြီ'ဟူသော သတင်းကြားရပါ၏။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၆ ရက်နေ့ ညနေစောင်း၌ ကျောင်းသားသမဂ္ဂအသင်းတိုက်၌ အရေးပေါ် အစည်းအဝေးခေါ်ပြီး ဘယ်လိုအရေးယူမလဲဆိုသည်ကို ဆွေးနွေးသည်။

မစွတာအမ်၊ အေ၊ ရာရှစ်(M.A.Raschid)က ဥက္ကဋ္ဌဦးနေရာတွင် သဘာပတိအဖြစ် ဆောင်ရွက်၏။ မှတ်မိသမျှ ပြောပြပါမည်။ ရိုတ်(က်)စပီးယား(Shakespeare)ရေးသည့်ဂျူးလိရ(စ်)ဆီးဇာ(Julius Caesar)ပြဇာတ်မှ မတ်(က်)အန်းတော်နီး(Mark Antony)၏ ပရိယာယ်ဝေဝစ်စကားကို သွားသတိရမိ၏။ သူက 'ဒီ ဝေဝစ်စကားကို ခေါင်းအေးအေးထားစဉ်းစားပြီး ဆုံး

ဖြစ်ကြပါ' ဟုဆိုသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ထောင့်တစ်ထောင့်မှ 'သပိတ် သပိတ်၊ မှောက်မှောက်' (Strike, Strike) ဆိုသည့်အော်သံများ ပေါ်ထွက်လာ၏။ ထိုအခါ သဘာပတိက 'အရင်မလိုကြနဲ့ နော်၊ စဉ်းစဉ်းစားစား လုပ်ကြပါ၊ တို့များလည်း ဘာမှမစီစဉ်ထားသေးပါဘူး။ အများဆန္ဒအ တိုင်း ဆောင်ရွက်ပေးပါမယ်' ဟုပြော၍ မဆုံးမိ 'ထွက်မယ်၊ ထွက်မယ်' ဟူသောအသံ တစ်ခန်း လုံး ဆူညံသွားပါ၏။

အပြင်ဘက် မြင်ရသလောက် ကြည့်လိုက်သည့်အခါ ဘတ်စ်ကားကြီးတွေ လမ်းပေါ် တွင် စီတန်းရပ်နေကြသည်ကို တွေ့ရပါတော့၏။ ကျွန်တော်တို့အားလုံး ဘတ်စ်ကားပေါ်တက် ကြသည်။ အနည်းငယ်သာ ကျန်ပါ၏။ ရွှေတိဂုံကုန်းတော်ပေါ်ရှိ ဇရပ်များတွင် သမဂ္ဂကော်မတီ လူကြီးများကကျောင်းဆောင်အလိုက် တိုက်ပုံအင်္ကျီ၊ ရှပ်အင်္ကျီ၊ လုံချည်နှင့်အခြားကျောင်းသား များနည်းတူထွက်လာ၏။ အရေးပေါ်ညစာစားရ၏။ နောက်နေ့များ၌ အလွန်ကောင်းမွန်သော အစားအသောက်တွေ ရပါ၏။ ကျွန်တော်တို့လည်း နောက်တစ်နေ့မှာမှ လိုရာပစ္စည်းများကို ကျောင်းဆောင်သို့ ပြန်ပြီးယူရပါသည်။

ကုန်းတော်ပေါ်၌ တစ်လနီးပါး နေကြသည်။ နေ့ သပိတ်တား၏။ ည ဟောပြောပွဲတွေ လုပ်သည်။ ယူနီဗာစီတီကောလိပ်မှ ၇၀၊ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းထွက်လာကြသည်။ ဂျပန်ဆင်ကောလိပ်က ကျောင်းသူ၊ ကျောင်းသားတွေ နည်းလှပါ၏။ သူတို့အထဲ မစိုးမြင့် ပါလာပါ၏။ တစ်လနီးပါး ကြီးကြီးခိုင်ခိုင် နေကြသည်။ တောင်းဆိုချက်များ အားလုံးလိုလို ရရှိ၍ သပိတ်လှန်လိုက်သည်။ သပိတ်ကော်မတီက ကျောင်းသူကျောင်းသားလိပ်စာတွေ ယူထားပါ၏။

ကျွန်တော်ခရဲရွာသို့ပြန်လာသည်။ မိုးပြိုအများနဲ့ပေါ့။ ဖြစ်သမျှအကြောင်းအကောင်း ချည်းဟူသော ခံယူချက်ကို လက်ကိုင်ထား၏။ ဒေါ်ဒေါ်တို့က စိတ်ပူသည်မှာ အတိုင်းမသိပင်။ ၁၄ နှစ် ၁၄ မိုး ကြိုးစားခဲ့ရသမျှ ပညာတွေ အလဟဿ ဖြစ်သွားရတော့မလားဟု စိုးရိမ်နေကြ ပုံပေါ်ပါ၏။ ကျွန်တော်က ကံပဲလေဟု နှစ်သိမ့်၏။ ရေနစ်သူတစ်ယောက် လက်လှမ်းမီဖို့ရာ ကောက်ရိုးကိုပင် ဖမ်းဆွဲထားသလို ငါ မင်းဖြစ်မယ်လို့ ဟောကိန်းရှိတယ်။ ဖြစ်ရမယ်ဟူသောအ တွေးကို လှမ်းဆွဲထားသည်။

ရွာတွင် တစ်ပတ်ကျော်ကျော်ခန့် နေနေတုန်း တစ်နေ့သော် တော်တော်စနစ်ကျလှ သည့် သပိတ်ကော်မတီမှ ကြေးနန်းရသည်။ ခရဲရွာနှင့်ကော့ကရိတ်မြို့ကြားရှိ ကျုံးကြေးနန်း တိုက်မှတစ်ဆင့် ပို့ပေး၏။ ချီးမွမ်းစရာပင်။ ပြီလ မမှတ်မိတော့သည့်နေ့ရက်တွင် စာမေးပွဲလာ ဖြေရန် ပါပါ၏။ ဒေါ်ဒေါ်တို့လည်း သဘောခွေ ကျွန်တော်လည်း မနော့တွေ့သွား၏။ မဆိုင်းမ တွ ရန်ကုန်ကို အားချင်းသွားပါ၏။

စာမေးပွဲ စပါပြီ။ အစီအစဉ်ကား မေးခွန်းစာရွက် ရှစ်မျိုးရှိသည့်အနက် တစ်နေ့လျှင် တစ်မျိုးဖြေရသည်။ နှစ်စဉ်ပထမဆုံးနေ့ မေးနေကျမှာ ပျို့နှင့်သက်ဆိုင်သည်။ ထိုနှစ်၌ ဘာ ကြောင့်မှန်းမသိ မော်ကွန်းမေးခွန်း ထွက်လာ၏။ ကျွန်တော့်မှာ ဒုတိယနှစ် တတိယနှစ် ထိုနှစ်

နှစ်လုံးလုံး ကျက်မှတ်ရွတ်ဆိုရေးသားထားသည့်အပေါ် ကံက ကူသဖြင့် ကောင်းကောင်းဖြေ၍ ရပါ၏။ ကျောင်းဆောင်ပြန်ရောက်လာပြီး အပန်းဖြေနေခိုက် ဂျပ်ဆင်ကောလိပ်အမျိုးသမီး များနေ ဘင်တန်(Benton)ဆောင်(အခု သီရိဆောင်)မှ လူတစ်ယောက် စာ တစ်စောင်လာပေး သည်။ မစိုးမြင့်ထံမှ တွေ့လိုကြောင်း ဖြစ်ပါ၏။

ကျွန်တော်လည်း သွားတွေ့ပါသည်။ ဧည့်ခန်းထောင့် တစ်ထောင့်တွင် ညှိုးငယ်စွာထိုင် နေသည့်မစိုးမြင့်ဆီ သွားသည်။ ကျွန်တော့်ကို မြင်မြင်ချင်း ချိုးချိုးချ ငိုပါတော့၏။ သူသည် တစ်ပွဲထိုးနည်းဖြင့် ယနေ့နံနက် မေးခွန်းအတွက် ပျို့ကို လေ့လာသွားသည်။ မေးသည်ကား မော်ကွန်း ဖြစ်နေ၏။ ဧည့်ခန်းမှ အခြားလူများက တစ်စေ့တစ်စောင်း ကြည့်နေကြသည်။ ကျွန် တော် နေမထိ ထိုင်မတတ် ဖြစ်နေရာမှ ‘မေးခွန်းခုနစ်မျိုး ကျန်ပါသေးတယ်၊ အားမငယ်ပါနဲ့’ဟု အားပေးစကား ပြောကာ ပြန်လာသည်။ ပုဂံဆောင်မှ အချို့မိတ်ဆွေများက ကျွန်တော့်ကို ‘ဖိုး ကော်၊ ဖိုးကော်’ဟု အော်ကြသည်။ ကျွန်တော်ရှင်းပြမှ တိတ်သွားကြတော့သည်။

စာမေးပွဲပြီးသည့်အခါ အိမ်ပြန်သွားပါသည်။ အောင်စာရင်းကို သတင်းစာထဲတွေ့ရ ၏။ ကျွန်တော်က ပထမတန်း* ၊ ကိုလှမောင်က ဒုတိယတန်း၊ မစိုးမြင့်က တတိယတန်းဂုဏ်ထူး တို့ဖြင့် အသီးသီးအောင်မြင်ကြောင်း သိရ၍ ဒေါ်ဒေါ်တို့က ဝမ်းသာအယ်လဲဖြစ်ကြပါသည်။ ကိုလှမောင် မစိုးမြင့်အဖေအမေတို့ကမူ ဘယ်လိုများ နေကြပါလိမ့်။

ဒေါ်ဒေါ်တို့က ဗေဒင်ဟောက်ခန်းအရလည်း ဖြစ် သူတို့ခမျာ ကျွန်တော်ကြီးပွားစေလို ၍လည်း ဖြစ်သဖြင့် အိုင်စီအက်၊ ဘီစီအက် စာမေးပွဲဝင်ရန် တိုက်တွန်းကြသည်။ ကျွန်တော်က ဆရာအဖြစ်ဖြင့် အသက်မွေးလိုကြောင်း ပြောပါ၏။ အဖေဖြစ်သူ ဦးမောင်ငွေလည်း သတင်း ကြားရ၍ ခရဲရွာသို့ ခေတ္တပြန်လာသည်။ သူလည်း ကျွန်တော့်ကို ကော့ကရိတ်မြို့ရှိ သူ့အိမ်သို့ ခေါ် သွားသည်။ ကော့ကရိတ်၌ မိတ်ဆွေများအိမ်တွေသို့ သွားလည်သည်။ ဂုဏ်ယူလို၍ဟုဆိုချင် ပါ၏။ မိတ်ဆွေတို့လည်း သားကောင်းတစ်ယောက် ကျောက်ကောင်းတစ်စေ့ရသည့်ဖခင်ဟုချီး ကျူးကြသဖြင့် ဝမ်းသာနေ၏။

ကျွန်တော်သည် မင်းစိုးရာဇာအဖွဲ့ထဲ မဝင်လို၍ ဆရာ သို့မဟုတ် ဆရာဝန်အဖြစ်ဖြင့် အသက်မွေးလိုကြောင်း ဆိုခဲ့ပြီးပါပြီ။ အကြောင်းရှိပါ၏။ မော်လမြိုင်အစိုးရအထက်တန်း ကျောင်း၌ နေစဉ်အခါက နေ့လယ်စာ စားချိန် ၁ ချက်မှ ၂ ချက်အထိ အားလပ်ချိန်များတွင် ကျောင်းမှ ၅ မိနစ်ကျော်ကျော် လျှောက်လျှင် ရောက်သည့်ရုံးကြီးသို့ တစ်ခါတစ်ရံသွားပြီး စစ် ဆေးသောအမှုတို့ကို နားထောင်လေ့ရှိသည်။ မြင်ကွင်းအမျိုးမျိုးတို့နှင့်ဆုံခဲ့ရသည်။ ယင်းတို့အ နက် တစ်ကြိမ်သော် အင်္ဂလိပ်တရားသူကြီးတစ်ဦး အခန်းထဲ လက်ထိပ်နှင့်တရားခံတစ်ယောက် အား ပန်ချာဘီပုလိပ်နှစ်ယောက်က ရိုင်ဖယ်သေနတ်များနှင့်စောင့်နေသည်ကိုတွေ့ရ၏။ တရား

* မကျန်းမာ၍ S.Class ကို စွန့်လွှတ်ခဲ့ရသဖြင့် ငါကောင်းဖို့ စီမံတာပဲလေဟု စိတ်ဖြေရပါသည်။ နောင်အခါ မှန်ကြောင်းကိုတွေ့ရသည် ဟု ရေးခဲ့ပါ၏။ S.Class ကို တစ်နှစ်တည်းနှင့်အောင်ခဲ့ပါက မြန်မာစာဂုဏ်ထူးယူဖြစ်မှ ယူဖြစ်မည်။ ယူဖြစ်ပါက ဦးခမ်းမြ၊ ဦးခိုးတို့နှင့် နောင်ဆုံးစာမေးပွဲ ပြိုင်ဖြေရပါမည်။ ပထမတန်းဂုဏ်ထူးနှင့်အောင်ချင်မှ အောင်မည်။

သူကြီးက ချပေးသည့်အမိန့်ကို မြန်မာလို ပြန်ပြောသည့်အခါ တရားခံမိန်းမနှင့်အမျိုးများက ဝိုင်းငိုကြသံ ကြားရ၏။ သေစားသေစေလား တစ်သက်တစ်ကျွန်းလားဆိုသည်ကို မကြားရ၍ မသိပါ။

ဤအနိဋ္ဌာရုံ ကြုံတွေ့ရလို့လား သို့မဟုတ် တေမိဇာတ်တော်ကြီးခေါင်းထဲ စွဲနေလို့လား မပြောတတ်ပါ။ ထောင်ချရမည့်ဝန်ထမ်းရာထူးမျိုးကို ရှောင်ရှားရန် စိတ်ထဲ ပေါ်လာပါသည်။ အကယ်၍ အိုင်စီအက် ဘီစီအက် စာမေးပွဲအောင်ပါက (အောင်ချင်မှ အောင်မည်)ထိပ်တန်း မရောက်မိစပ်ကြား အမှုစစ်ဆေးရမည်။ အပြစ်ရှိလျှင် ထောင်ချရမည်မှာ မှချ။

ရှေ့ကို ဘယ်လိုစခန်းသွားရမည်ကို စဉ်းစားနေတုန်း ပါမောက္ခဦးဖေမောင်တင်ထံမှ စာရပါသည်။ 'မြန်မာစာဌာနတွင် နည်းပြဆရာကျူတာ လိုတယ်။ အချိန်ပိုင်းနဲ့အမှုထမ်းရင်း မဟာဝိဇ္ဇာအတန်း တက်ပါလား။ တစ်လ ၆၄ ကျပ်ရမယ်' ဟု စာထဲပါရှိ၏။ ဒေါ်ဒေါ်တို့က စိတ် မပျံ့တပါနှင့်သဘောတူလိုက်ကြ၍ လက်ခံလိုက်ပါသည်။ ကွမ်းသီးကြိုက်သူ တောင်ငူရောက်သွား ရပြီ။ နောင် ဘာဖြစ်လာဦးမလဲ။

၄-၃။ မဟာဝိဇ္ဇာတန်းသား၊ နည်းပြဆရာ၊ ၁၉၃၆-၃၈

၁၉၃၆ ခု ဇွန်လ၌ အလုပ်ဝင်ပါသည်။ စခါစက ခပ်လန့်လန့် ခပ်ရှိမ်းရှိမ်း။ အတန်ကြာ သော် အသားကျသွားပါတော့၏။ နိုဝင်ဘာလ ၂၄ ရက်နေ့ ညနေစောင်းတွင် ကျင်းပသော ဘွဲ့ နှင်းသဘင်ပွဲတက်ပြီး ဘွဲ့လက်မှတ်ယူ၏။ အရှေ့တိုင်းဘာသာရပ်များဌာနမှ ပထမတန်းနှင့် ဂုဏ်ထူးတန်းအောင်သူပါဠိဘာသာမှ ကိုဘကျော်နှင့်ကျွန်တော် ရှေ့စဉ်နောက်ဆက်ဘွဲ့လက် မှတ် ကို အဓိကပတ်ဖြစ်သူ မြန်မာပြည်ဘုရင်ခံ ဆာအားချီဘော(လ်)ကော့ခရိန်း(Archibald Cochrane)ထံမှ ရရှိသည်။ ပွဲအပြီး နိဂုံးချုပ် မိန့်ခွန်းပြောရာ၌ အဓိပတိဝတ်လုံနှင့်ဦးထုပ်ကို ဘွဲ့ တစ်ခုမှ မရဘဲနှင့်ဝတ်ဆင်ရကြောင်းဆိုသည့်နိဝါတောစကားကို ကြားရ၍ အတော်ပင် ကြည်ညို သွားမိပါ၏။

ဘွဲ့နှင်းသဘင်ခန်းမကြီးမှ ထွက်လာသည်။ တံခါးပေါက်အဝတွင် ၁၉၃၁ ခုနှစ်က စပြီး ကွဲကွာခဲ့သည့်ကိုမောင်ထွန်းနှင့်ပက်ပင်းဆုံမိပါသည်။ ကိုမောင်ထွန်းသည် ထိုနှစ် ၁၀ တန်းစာ မေးပွဲ၌ မြန်မာပြည်တစ်ပြည်လုံးမှာ တတိယနေရာမှ အောင်မြင်တယ်။ တက္ကသိုလ်ပို့ဖို့ရာ မိဘ များကတစ်လကျပ် ၃၀မတတ်နိုင်လို့မသွားရရှာဘူးတဲ့။ ဒါကြောင့်ဆရာအတတ်သင်ကျောင်းမှာ စကောလားရှစ်ရလို့ အလယ်တန်းဆရာဖြစ်သင်တန်း တက်ပြီးနောက် ဆရာလုပ်နေတယ်တဲ့။ ဒတ္တားအကြောင်း မေးကြည့်တော့ ဒတ္တားလည်း စကောလားရှစ်ရတယ်။ အင်္ဂလိပ်စာမဟုတ်ရင် ရာဇဝင်ဘာသာမှာ ဂုဏ်ထူးယူဖို့ ကြိုထားတယ်။ ဒါပေမယ့် သူ့အဖေက ဆရာဝန်အတတ်သင်အ တင်းအမေ့သင်ခိုင်းလို့ ဒုတိယနှစ် ဥပစာသိပ္ပံ(I.Sc)တန်းမှာ စာမေးပွဲကျသွားပြီး အဖေနဲ့အတူ တူ သစ်ကုန်သည် လုပ်နေသတဲ့။

ကျွန်တော်တို့သုံးယောက် ကံ အကျိုးပေးပုံ ကွာခြားလှချေကလား။ တစ်ခုတော့ရှိပါ၏။ နောက်ဆုံး သုံးယောက်စလုံး ကံတူအကျိုးပေးဆိုသလို ဖြစ်သွားကြပါသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးသည့်အခါ ကိုမောင်ထွန်း ဘီအေ စာမေးပွဲအောင်ပြီး ကုန်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနမှာ ပထမအတွင်းဝန်ဖြစ်လာကြောင်းကို သုံးနှစ်လောက်က ကျွန်တော့်ကို မော်လမြိုင်မှာ လာတွေ့သည့်အခါ ပြောပြပါသည်။ ဒတ္တားက ကာလကတ္တားမှာ သစ်ကုန်ကြီးဖြစ်သည်။ ၁၉၇၉ ခုနှစ် အမေရိကန်ပြည်ရှိ သူ့သားဆီ သွားလည်ရာမှ အပြန်တွင် အင်္ဂလန်ပြည်၌ ကျွန်တော့်ထံ လာလည်၍ ပြန်ပေါင်းထုပ်ရသည်။ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ် နိုဝင်ဘာလ ကျွန်တော် မြန်မာပြည်အပြန်ခရီး၌ ဗုဒ္ဓဂါယာသို့ မသွားမီ ကာလကတ္တား၌ သူနှင့်တစ်ဖန် ပြန်တွေ့ရ၏။ ၂ နှစ်လောက်က သူ့ဆုံးသွားပါ၏။ ကိုမောင်ထွန်းက တစ်နှစ်လောက်က အနိစ္စရောက်သွားပါသည်။ ကျွန်တော်က လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှာ ပါမောက္ခ၊ ယခု ပင်စင်စား။

အချိန်ပိုင်းနည်းပြဆရာ အလုပ်ရသည့်အခါ ငါတောင့်တတဲ့ဆရာမျိုး ဖြစ်လာပြီဟု ကျေနပ်မှုရသလောက် ကြောက်စိတ်အနည်းငယ်ပေါ်လာ၏။ ဥပစာတန်းသားများနှင့်အသက်ချင်း မကွာခြားလှပါ။ အချိန်ပြည့်ကျူတာတွေလို ခေါင်းပေါင်း မပေါင်းရသည်မှာတော်ပါသေး၏။ တာဝန်ကား မကြီးလှပါ။ အက်ဆေးရေး၊ အင်္ဂလိပ်မှ မြန်မာဘာသာပြန်ခိုင်းပြီး ပြင်ပေး၊ မှတ်ချက်ချ၊ စာအုပ်တွေ ပြန်အပ်။ တစ်ခါတစ်ခါ ခေတ်ဟောင်းခေတ်သစ် မြန်မာစာပေပါ အချက်အလက်တွေ ဆွေးနွေးသည်။ ကျောင်းသူအချို့ ရှိသဖြင့် ရှက်အမ်းအမ်းဖြစ်သလို ဖြစ်တတ်၏။

ဦးဖေမောင်တင် မြန်မာစာတန်ဖိုးမြှင့်တင်ရေးစီမံကိန်း၌ လူမျိုးခြားကျောင်းသားအားလုံး မြန်မာစာအောက်တန်း စာမေးပွဲဖြေရမည်ဟူသည့်စည်းကမ်းကြောင့် ထိုကျောင်းသူကျောင်းသားအချို့အား မြန်မာစာကို ဒုံရင်းကစ၍ တစ်ပတ်လျှင် တစ်ကြိမ် နှစ်ကြိမ် သင်ပေးရပါသေးသည်။ တစ်ခါတစ်ခါ ငိုအားထက် ရယ်အားသန်ပါ၏။ ဤပဲ ရေကူးသည်ကို မြေပဲ ရေကူးသည်ဟု အနက်ပေးလို ပေးသည်။

မဟာဝိဇ္ဇာကျောင်းသားအဖြစ်နှင့် အချို့သင်တန်းများ၌ မြန်မာ-အင်္ဂလိပ်စာယူပြီး မဟာဝိဇ္ဇာတန်းတက်နေသူ ဦးသိန်းဟန်(ဇော်ဂျီ)နှင့်ကိုလှမောင်၊ အချို့တွင် တတိယနှစ် မြန်မာစာဂုဏ်ထူးတန်း မစောသင်၊ ကိုမောင်မောင်ကြီး၊ ကိုမောင်မောင်တင်တို့နှင့်ပြန်ဆုံစည်းကြရပြန်သည်။ ဦးသိန်းဟန်သည် ဘီအေအောင်ပြီးနောက် မြို့မကျောင်းတွင် ဆရာလုပ်နေရာမှ ထွက်ပြီး အမ်အေဘွဲ့ယူရန် ကောလိပ်သို့ရောက်လာ၏။ ကိုလှမောင်လည်း ဘီအေရိုးရိုးဘွဲ့နှင့်မကျေနပ်သေး၍ ဆက်ပြီး ပညာဆည်းပူးသည်။ ကျွန်တော်သိရသလောက် ပြောရလျှင် ဦးလှမောင်နှင့်ပါမောက္ခဦးဖေအောင်တို့ ပညာတော်သင်အဖြစ်နှင့်အမေရိကကို သွားကြသည်။ တစ်နှစ်ခွဲကြာသည့်အခါ M.Sc ဘွဲ့ယူလာကြပြီး ဦးဖေအောင်က ဗုဒ္ဓတက္ကသိုလ်ကျောင်းအုပ်ကြီး၊ ဦးလှမောင်က ထိုတက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်မှူးအဖြစ်ဖြင့် အမှုဆက်လက်ထမ်းရွက်ကြသည်။

ကျွန်တော်သည် ဝိဇ္ဇာဂုဏ်ထူးတန်း ဘွဲ့ရရန် လေ့လာကျက်မှတ်သင်အံ့ထားပြီး ခေါင်းထဲသို့လှောင်ထားသည့် မြန်မာစာပေ အသိပညာရပ်များကို ဖြန့်ဖြူးလို၍လား၊ လူငယ်ပီပီ ပြစားလို၍လား မပြောတတ်ပါ။ မြန်မာစာပေအကဲခတ် သုံးသပ်ရေးကို 'မြန်မာစာပေ ဧည့်ခံစာတမ်း' ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ဆောင်းပါးများ တစ်စောင်ပြီးတစ်စောင် ရေးကာ ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်းထဲ ထည့်သည်။ အယ်ဒီတာ ဦးခန့်ကလည်း လက်ခံပြီး ပုံနှိပ်ပေး၏။ ရှင်မဟာရဋ္ဌငယ်ရွယ်စဉ်အခါကကဲ့သို့ မာန်မာန အရိပ်အရောင်သန်းနေပုံကို ဆောင်းပါးအချို့တွင် ယခုမြင်ရပါသည်။ အတွေးအခေါ် မရင့်ကျက်သေးသည့်လက္ခဏာအချို့ကိုလည်း တွေ့ရပါ၏။

မန္တလေးဦးမောင်မောင်တင်၏ ကျေးဇူးကြောင့် ထိုဆောင်းပါးများသည် ၁၉၆၆ ခုနှစ်မှစပြီး စာအုပ်အဖြစ် ရောက်ခဲ့ပါသည်။ လူသိများလာပါ၏။ ယနေ့မြန်မာပညာရှင်များ စာပေအကြောင်း ဆွေးနွေးသည့်အခါ ကျွန်တော်အရေးအသားနှင့်ပတ်သက်၍ ထိုစာအုပ်ကိုသာ ဦးစားပေးပြီး ရေးသားပြောဆိုနေကြသည်။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်ဆရာဘဝက ပြုစုခဲ့သော စာတမ်းစာအုပ်တွေကိုကား ဥပေက္ခာရှုကြပါ၏။ ထိုအရေးအသားတို့ကား အင်္ဂလိပ်ဘာသာနှင့်ဖြစ်နေ၍လားမသိပါ။

ဒုတိယနှစ် မဟာဝိဇ္ဇာတန်းသို့ ရောက်လာပြီး ပညာရေပြင် ပင်လယ်ကြီးထဲ မဟာဇနက မင်းကြီးကဲ့သို့ ကမ်းမမြင် ကူးခတ်နေသည်။ မဏိမေခလာနတ်သမီး မပေါ်လာသေးပါ။ ငါ့ဘွဲ့ရ ပြီးရင် တက္ကသိုလ်မှာပဲ အချိန်ပြည့် ကျူတာ ဆက်လုပ်ရမလား။ အထက်တန်းကျောင်း တစ်ကျောင်းမှာ ဆရာသွားလုပ်ရမလားဟူသော မွေးခွန်းကို ကြိုးစားပြီး ဖြေသည်။ မပြေပါ။ ပထမအရွယ် ပညာ၊ ဒုတိယအရွယ် ဥစ္စာ။

တက္ကသိုလ်သင်တန်း ဒုတိယအပတ်ကုန်ဆုံးခါနီးပြီ။ ၁၉၇၀ ခုနှစ်သစ်သို့ ကူးလာပါပြီ။ တနင်္ဂနွေနေ့ တစ်နေ့ ညနေစောင်းတွင် မိတ်ဆွေတစ်ယောက်နှင့်ဂလုပ်ရုံ(ယခုဂုဏ်)တွင် အင်္ဂလိပ်ရှင်ကားတစ်ကား သွားကြသည်။ အပြီးတွင် ဖိုက်(ချ်)စကွဲယား(Fytche)(ယခုဗန္ဓုလ) ပန်းခြံထဲရှိ စားသောက်ဆိုင်၌ လက်ဖက်ရည်သွားသောက်ကြသည်။ ရှေ့ရေးကို မိတ်ဆွေနှင့် ဆွေးနွေးနေတုန်း ပုဂံကျောင်းဆောင်မှ သူငယ်ချင်းတစ်ယောက် ပေါက်လာ၏။ သူက တွေ့တွေ့ချင်း 'ကိုလှဘေ၊ သတင်းစာတွေထဲ ပညာတော်သင် စကောလားရှစ် အတော်များများ ပေးမယ်လို့ ကြော်ငြာထားတယ်။ ပညာရေးအတွက် တစ်ခုပါတယ်။ ပထမတန်း ဂုဏ်ထူးရသူမှ လျှောက်ရမတဲ့။ မတွေ့ဘူးလား' ဟုမေးပါသည်။

ကျွန်တော်ကြားကြားချင်း ဝိုင်သွားသည်။ ပြီးနောက် 'ကျွန်တော် အမှုမဲ့ အမှတ်မဲ့နေမိလို့ မတွေ့ရဘူး။ ဘယ်တော့ လျှောက်လွှာတွေ ပိတ်မလဲ' ဟု မေး၏။ သူငယ်ချင်းက 'နက်ဖြန် ညနေ ၄ နာရီမှာ' ဟု ပြော၏။ ကျွန်တော်နှင့်လိုက်လာသည့်မိတ်ဆွေက 'ကိုလှဘေ၊ ခင်ဗျားကံဇာတာ မြင့်လာပုံ ပေါ်လာပြီ၊ လျှောက်သာ လျှောက်လိုက်' ဟုဆို၏။

နောက်တစ်နေ့ နံနက်စောစော ပုဂံကျောင်းဆောင်မှ နောင်အခါ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်

ပါမောက္ခဖြစ်မည့်သူကိုလှမြင့်ကိုခေါ်ပြီး စက္ကရီတေးရိယက်(Secretariat)ဝန်ကြီးများရုံးရှိ ပညာရေးဝန်ကြီးရုံးခန်းတွင် လျှောက်လွှာတော့တောင်း၊ ဖြည့်ထည့်ပြီး တင်သွင်းလိုက်သည်။ ထိထိုးသည့်သဘောပါကောင်း ပါပါလိမ့်မည်။ ယခု ပြန်စဉ်းစားကြည့်လိုက်သည့်အခါ ရန်ကုန်မြို့လက်ဖက်ရည်ဆိုင်တွေ တစ်ပြုံတစ်ခေါင်းကြီး ရှိသည့်အနက် ထိုနေ့၌ ထိုလက်ဖက်ရည်ဆိုင်ကိုမှ ထိုသူငယ်ချင်း လာပြီးသောက်ရသည်မှာ ဘယ်နတ်ကောင်းနတ်မြတ်က ပို့လိုက်ပါသလဲ။ နောက်တစ်နေ့မှ သတင်းကြားရပါက အလာကောင်းသော်လည်း အခါနှောင်း ဖြစ်ရပါမည်။ ဇနကမင်းကြီးကို မဏိမေခလာကယ်တင်သည့်အခန်းမျိုးသို့ ဆိုက်ရောက်လာပြီလား။

မကြာမီ ကျွန်တော့်ထံ ပညာတော်သင် စကောလားရှစ်အတွက် စာမေးပွဲလာဖြေရန် စာ ရောက်လာပါသည်။ သွားဖြေ၏။ စာမေးပွဲ ကောင်းကျိုးဆိုးကျိုးကို သိရန် ရန်ကုန်တွင် စောင့်ဆိုင်းနေသည်။ တစ်နေ့သော် စိတ်ပြေလက်ပျောက် မိတ်ဆွေတစ်ယောက်အိမ်သို့ ဖိတ်ခေါ်၍ သွားသည်။ စကားထိုင်ပြောနေရင်း ဗေဒင်ဆရာ ဗေဒင်ဆရာဟုလမ်းပေါ်မှ အော်သံကြား၍ မိတ်ဆွေက ထွက်ခေါ်ပြီး ကျွန်တော့်ကို တွက်ပေးရန် ပြောသည်။ ငါးမူးလား၊ တစ်ကျပ်လား မသိတော့ပါ တောင်းသည်။ အတော်များများ ဟော၏။ အမှတ်မထင် နားထောင်နေရာမှမှဆလင်ဗေဒင်ဆရာက “ဆာဟစ်(လူကြီးမင်း)အနောက်ဖက်ကို သွားရဖို့မြင်တယ်” ဘုံဘိုင်လားလို့ မေးရာ “မဏ္ဍားထက် ပိုဝေးတယ်၊ ဟိုမှာ အဖေကြီးလို ခင်မင်ပီး မ၊စမယ့်လူကြီးသုံးဦးနဲ့တွေ့မယ်။ ကောင်းစားမယ်” စတဲ့ဟောကိန်းအပြင် အခြားအကြောင်းတွေလည်း ပါပါသေး၏။

သုံးပတ်ခန့်အကြာ ပညာတော်သင် ဘုတ်အဖွဲ့က ခေါ်တွေ့ပါသည်။ ပညာရေးပညာတော်သင်ဆုအတွက် ဖြေဆိုသူတို့ကို ဆန်ခါစိပ်ဖြင့် တိုက်ချရာ အင်္ဂလိပ်စာပထမတန်းနှင့်ဂုဏ်ထူးအောင်သူမစ္စတာဂျွန်မူးနီ(John Mooney)၊ ဝိဇ္ဇာရိုးရိုးဘွဲ့စာမေးပွဲတွင် ပထဝီဘာသာ၌ ဂုဏ်ထူးဖြင့် အောင်၍ FRGS ဘွဲ့ရသူ ဦးအေးမောင်နှင့်ကျွန်တော်တို့သုံးဦး ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။

မစ္စတာမူးနီကို ဦးဆုံးခေါ်တွေ့၏။ မကြာပါ။ အခန်းထဲမှ ထွက်လာ၏။ ဒေါသရောင်လွှမ်းနေ၍ မည်းနေသော မျက်နှာပေါ် အနီရောင်သန်းနေပါတော့သည်။ သူက အင်္ဂလိပ်လို “တစ်နေရာမှ bugger(ရိုင်းစိုင်းသည့်အသုံးအနှုန်း)တစ်ကောင်က မေးခွန်းတစ်ခုမေးလို့ ဖြေနေတုန်း နောက်တစ်ကောင်က တစ်နေရာမှ မေးပြန်တယ်။ How the hell could I answer both of them (ငါလခွေးမှပဲ၊ ငါဘယ်လို နှစ်ကောင်စလုံးကို ဖြေနိုင်မတုန်း)” လို့ပြောပြီး ထွက်သွားပါသည်။ ကျွန်တော် ဝမ်းမသာဘဲ သနားမိသည်။ ၁၉၃၆ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၂၄ ရက်နေ့တွင် သူသည် ကျွန်တော်နှင့်အတူ ဘွဲ့လက်မှတ် တက်ယူခဲ့ပါသည်။

ဦးအေးမောင် အလှည့်ဖြစ်၍ သူ့အခန်းထဲ ရင်ဖုံးအင်္ကျီ၊ ခေါင်းပေါင်း၊ ဗန်ကောက်ပုဆိုးနှင့်ဝင်သွားပါသည်။ အတန်ကြာသော် ပြုံးပြုံးနှင့်ထွက်လာသည်။ ကျွန်တော် ရပြီဟုဆိုပြီး ထွက်ခွာသွား၏။ ကျွန်တော်လည်း စိတ်ဓာတ်ကျဆင်းသွားပါ၏။

ကျွန်တော့်နာမည်ခေါ်၍ အခန်းထဲ ဝင်သွားပါသည်။ ပုဂ္ဂိုလ် ၁၀ ဦးမက ထိုင်နေသည်

ကို တွေ့ရသဖြင့် ငါ့ကို ဘာများ မေးလို့ ဘာတွေ့ဖြေရမလဲဟု တွေးပူပြီး ကုလားထိုင်တွင် ထိုင် ချလိုက်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့အနက် ထိုအချိန်တွင် တက္ကသိုလ်ကောလိပ်ကျောင်းအုပ်ကြီးဖြစ်နေ သော ဆရာကြီးဦးဖေမောင်တင်နှင့်မြန်မာပြည် ပညာရေးအစီရင်ခံစာရေးသောမော်ကွန်းထိန်း ဟောင်းမစ္စတာကင်ဘဲ(လ်)(Cambell)တို့ကိုသာ မှတ်မိပါတော့သည်။ မေးသည့်မေးခွန်းအချို့ ကိုသာ တင်ပြပါရစေ။

အဖွဲ့ဝင်။ ။ဘာဖြစ်လို့ ဒီစကောလားရှစ်ကို လျှောက်ပါသလဲ။

ကျွန်တော်။ ။ကျွန်တော် တက္ကသိုလ်ကျောင်းရောက်စကတည်းက မွန်မြတ်တဲ့ဆရာအဖြစ် နဲ့အသက်မွေးချင်လို့ပါ။

အဖွဲ့ဝင်။ ။ဘီစီအက်၊ အိုင်စီအက်စာမေးပွဲတွေ ဝင်ဖြေဖို့ မကြံစည်ဘူးလား။

ကျွန်တော်။ ။ဘယ်တုန်းကမှ မကြံစည်ခဲ့ဖူးပါ။ (ဘာဖြစ်လို့လဲဟု ဆက်မေးရာ)ကျွန်တော် လူတွေကို ထောင်မချချင်လို့ပါခင်ဗျာ။

ဒုအဖွဲ့ဝင်။ ။မစ္စတာကင်ဘဲ(လ်)ရဲ့ အစီရင်ခံစာကို ဖတ်ပြီးပလား၊ ဘယ်လိုသဘောရသ လဲ။ ရဲရဲသာဖြေပါ။ သူမဲပေးပိုင်ခွင့် မရှိဘူး။

ကျွန်တော်။ ။(ဒုကွပ်ပါပဲ၊ ငါတိုတစ်ကွက် ဒီတစ်ကွက်ပဲ ဖတ်ရသေးတယ်။ ဝိနည်းလွတ် အောင် ဖြေမယ်ဟု စိတ်ကူးမိပြီး)အရေးကြီးတဲ့အကွက်ကလေးတွေသာ ဖတ်ပြီးပါသေးတယ်။ ကျွန်တော် မဖြေပါရစေနဲ့။ A little learning is a dangerous thing (မသိတသိ ကိစ္စကိုဖြေရင် ဒုက္ခရောက်တတ်ပါတယ်)။ မစ္စတာကင်ဘဲ(လ်)က ပြီးနေသည်။

ဦးဖေမောင်တင်။ ။ရာဇဝတ်ဝန်ထောက်(Deput Superintendent)ရာထူးပေးမယ်ဆိုရင် ယူမ လား။

ကျွန်တော်။ ။မယူချင်ပါဘူး။ (ဘာဖြစ်လို့လဲဟုမေးရာ)သေနတ်ကို အင်မတန်ကြောက် တယ်။ မကိုင်ချင်ပါဘူးဆရာကြီး။

ဦးဖေမောင်တင်။ ။အမြတ်တော်ကြေး ဝန်ထောက်ရာထူးကော။

ကျွန်တော်။ ။မယူပါရစေနဲ့(ဘာကြောင့်လဲ)။ ကျွန်တော်က ဟာသပုံပြင်တစ်ခု ဖတ်မိလို့ ပါ။ (ပြောပြစမ်း)။ လူတစ်ယောက်ဟာ တစ်နေ့ လမ်းလျှောက်သွားတဲ့အခါ စုပ်ထားတဲ့ကြိတ်ဖတ် များပုံ နှစ်ပုံကို တွေ့သတဲ့။ တစ်ပုံမှာ ပုရွက်ဆိတ်တွေအုံနေပြီး တစ်ပုံမှာတော့ ပုရွက်တွေ ကင်း နေတယ်။ ဒါနဲ့ လူတစ်ယောက် သူ့အနားရောက်လာတဲ့အခါ ကြိတ်ဖတ်နှစ်ပုံကို လက်ညှိုးထိုးပြပြီး ဆန်းတယ်လို့ သူက ပြောတော့ ထိုလူ မဆန်းပါဘူးဗျာ။ ပထမအပုံက ရိုးရိုးလူ စုပ်ထားတာ။ ဒု တိယအပုံက အမြတ်တော်ကြေး ဝန်ထောက်တစ်ယောက်စုပ်ထားတာပါလို့ ပြောသတဲ့။ အဖွဲ့ဝင် တော်တော်များများက ရယ်ကြ၏။ တစ်ဦးနှစ်ဦးက ဆက်ပြီး မေးခွန်းထုတ်ပါသေး၏။

စကောလားရှစ် ရနှင့်မရ အဖြေ တွဲလောင်းရှိနေသည့်ကာလအတောအတွင်း ဆတ် တင့်ငုံ ခံစားမှုသည် စိတ်ပူတတ်သူအား စိတ်ဒုက္ခပေးတတ်သည်။ နှစ်ပတ်ခန့် ကြာသည်ကို နှစ်

နှစ်ဟု ထင်ရ၏။ နောက်ဆုံး စကောလားရှစ် ပေးအပ်သည့်စာကို ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနအတွင်း ဝန်အက်(ဖ်)ဘီ၊ အားနီး(F.B. Arnold)ထံမှ ရရှိပါသည်။ ဝန်ထုပ်ကြီးကျသွားပါပြီ။ အနန္တသူရိယအမတ်ရေးသည်ဆိုသော အမျက်ပြေလင်္ကာကို အတုခိုးကာ ‘သူတည်းတစ်ဦး၊ အောင်ပန်းခူးသော်၊ သူတစ်ဦးမှာ မရကာသာ၊ မစွတာတည်း’ ဟု စပ်ဆိုမိပါ၏။

ဖြစ်ပျက်ကုန်စင် ပြန်ဆင်ခြင်လိုက်သောအခါ နှုတ်မေးခွန်း ဖြေဆိုသူ ကျွန်တော်တို့သုံးယောက်အနက် မစွတာမူးနီရဖို့ အလေးသာနေသည်။ သူက အင်္ဂလိပ်စာမှာ ပထမတန်းနှင့်ဂုဏ်ထူးအောင်သူ။ သို့သော် ထိုကာလ၌ မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ် လွှမ်းမိုးနေချိန်ဖြစ်၍ သူ တစ်ပန်းရှိုးနေ၏။ ကိုအေးမောင်ကား မရထိုက်ပါ။ စကောလားရှစ်အတွက် ထုတ်ထားသည့်ဥပဒေနှင့်မညီဘဲ သူ့ပါမောက္ခမျက်နှာကြောင့် ဝင်ခွင့်ရသည်။ ဘီအေဂုဏ်ထူး ပထမတန်းနှင့်မအောင်ပါ။ ပထဝီဘာသာ၌ ဂုဏ်ထူးနှင့်ရိုးရိုးဝိဇ္ဇာဘွဲ့သာ ရပါ၏။ FRGS ကား အမှန်ဆိုသော် တက္ကသိုလ်တစ်ခုခုမှ အပ်နှင်းသောဒီဂရီမဟုတ်ပါ။ ဂုဏ်ထူးဆောင်ဘွဲ့ဟုဆိုရပါမည်။ ရှင်းပြပါမည်။

FRGS သည် Fellow of the Royal Geographical Society (တော်ဝင်ပထဝီဝင်အသင်းလူကြီး) ဟု အနက်အဓိပ္ပါယ် ရသည်။ ဤဘွဲ့သည်လိုချင်သူသည် ထိုအသင်းလူကြီးတစ်ဦးက အဆိုတင်သွင်း၊ တစ်ဦးက ထောက်ခံသည့်လျှောက်လွှာနှင့်အတူ အင်္ဂလိပ်ငွေ ငါးဂီနီ(ယခုငါးပေါင်ငါးပဲနီ)ကို အသင်းကြီးသို့ပို့လိုက်လျှင် FRGS ဖြစ်လာပါ၏။ ထိုနည်းတူ FRHS ခေါ် (Fellow of the Royal Horticultural Society) တော်ဝင်ဥယျာဉ်စိုက်ပျိုးရေးအသင်းလူကြီးဘွဲ့ ခံယူလိုသူသည် အဆိုပါလုပ်ရိုးလုပ်စဉ်အတိုင်း သက်ဆိုင်ရာအသင်းလူကြီးတစ်ဦးက အဆိုတင်သွင်း၊ တစ်ဦးက ထောက်ခံသည့်လျှောက်လွှာနှင့်အတူ အသင်းကြီးသို့ ငွေပို့လိုက်ပါက ထိုဘွဲ့သည်ရပါ၏။ ၁၉၅၆-၅၇ ခုနှစ်အတွင်း ကျွန်တော်တို့ကျောင်း ရောက်လာသူ မိတ်ဆွေတစ်ယောက်က မြန်မာပြည်ကို အမြီးတပ်ပြီး ပြန်ချင်သည်ဟုပြောသဖြင့် ကျောင်းမှဆရာသုံးဦးနှင့်ကျွန်တော်က သူ့ဆန္ဒပြည့်ဝအောင် ဆောင်ရွက်ပေးလိုက်သောကြောင့် FRGS, FRHS ဘွဲ့သည်များနှင့်မြန်မာပြည် ပြန်သွားပါသည်။

၁၉၃၈ ခုနှစ် မတ်လ စာမေးပွဲတွင် မဟာဝိဇ္ဇာစာမေးပွဲကို အောင်ပါသည်။ ပညာတော်သင် စကောလားရှစ်ရရှိသူတို့အနက် ဘာသာအရပ်ရပ်၌ ထိုနှစ်မှဘွဲ့ရသူတို့ နိုင်ငံခြားတွင် ပညာဆက်လက်သင်ယူနိုင်ရန် မေလအတွင်း အထူးဘွဲ့နှင်းသဘင် ကျင်းပပေးသည်။ ကျွန်တော်အပါအဝင် အခြား ၄-၅-၆ ဦးဘွဲ့လက်မှတ်ယူကြ၏။ သူတို့အထဲ ဦးသိန်းဟန်နှင့်ကိုမောင်မောင်ခ တို့အား မြင်မိသည်။ ကျွန်တော် တစ်နေ့ ကြိုတင်ငှားထားသည့်တက္ကစီသမား အချိန်မီမလာ၍ ကျွန်တော် အရောက်နောက်ကျသွားရပါ၏။

၅။ ပညာတော်သင်

အင်္ဂလန်သွားရန် ပြင်ဆင်စပြုရပြီ။ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန အတွင်းဝန်ထံမှ စာတစ်

စောင်ထပ်ရောက်လာပါ၏။ ကျွန်တော့်အတွက်လန်ဒန်တက္ကသိုလ်ပညာရေးကောလိပ်(Institute of Education)တွင် နေရာရပြီ။ စက်တင်ဘာလ တတိယအပတ်၌ ကျောင်းစဖွင့်မည်မို့ အခြား ပညာတော်သင်များနှင့်အတူ ဩဂုတ်လမကုန်မီ ထွက်မည့်သင်္ဘောနှင့်သွားလျှင် ကျောင်းနောက် ကျမည်။ မောင်လှဘေ သွားရမည့်ခရီးစဉ်ကို ပြင်ပေးထားသည်။ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနသို့လာ ပြီး နိုင်ငံကူးလက်မှတ်ရရန် လျှောက်လွှာတင်သည့်အခါ ပြောပြပါမည်ဟု စာထဲပါ၏။ လန်ဒန် တက္ကသိုလ် လက်အောက်ရှိ ကောလိပ်ကျောင်း ၄-၅-၆ ဆယ်ကျော်တို့သည် နှစ်စသင်တန်းများ ယေဘုယျအားဖြင့် အောက်တိုဘာလ ပထမအပတ် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် စပါ၏။

ကျွန်တော် သွားပါ၏။ ခရီးစဉ်ကို ပြသည်။ တစ်လကြာမည့်ခရီး ၁၈ ရက်နှင့်ရောက် မည့်အရေးကို သိရပါ၏။ ရန်ကုန်မှ ကာလကတ္တား၊ ထိုမှ ဘုံဘိုင်၊ ထိုမှပြင်သစ်ပြည်တောင်ဘက် ရှိ မာဆေး(လ်)မြို့(Marseilles)၊ ထိုမှ မြောက်ပိုင်းသင်္ဘောဆိပ် ကဲလေ(Calais)၊ ထိုမှအင်္ဂလန် ပြည်တောင်ဘက်ရှိ ဒိုးဗာ(Dover)၊ ဒိုးဗာမှ လန်ဒန်သို့ဖြစ်ပါ၏။ မြန်မာပြည်တွင် ကော့ကရိတ်၊ မော်လမြိုင်၊ ရန်ကုန်၊ မန္တလေး၊ ရွှေဘိုသို့သာ ရောက်ဖူးသည့်ကျွန်တော်သည် အဆိုပါနိုင်ငံခြား ခရီးစဉ်ကို တစ်ယောက်တည်း သွားရမည်မို့ ခပ်လန့်လန့်ပင်။ သို့သော် မရောက်ဖူးတဲ့မြို့များ ရောက်မယ်၊ မမြင်ဖူးတာတွေကို မြင်ရမယ့်အရေးကို တွေးမိပြီး အားမာန်တက်လာပါ၏။ နိုင်ငံ ကူးလက်မှတ် ဩဂုတ်လမှာ လာယူ ဟု ပြောပါ၏။

အိမ်မပြန်နိုင်သေးပါ။ ကျွန်တော့်မိတ်ဆွေကြီး ကိုလှဘော်တစ်ယောက် ဒုတိယနှစ်ဥပ စာဝိဇ္ဇာတန်း စာမေးပွဲသုံးကြိမ်ကျသဖြင့် မိဘများက မန္တလေးမှ သူဌေးသမီးနှင့်နေရာချပေး မည်ဟု ပြော၍ မန္တလေးသွားရပါ၏။ လက်ထပ်ပွဲအပြီး ရွှေဘိုသွားပြီး ရွာသို့ပြန်လာပါသည်။

ကျွန်တော် သင်တန်းပြီးလျှင် မြန်မာပြည်ပြန်လာမည်ဟူသောဝန်ခံချက်လက်မှတ်ရေး ထိုးရပါဦးမည်။ ဝန်ခံရန် ပစ္စည်းပြည့်စုံသည့်သူတစ်ဦး လိုက်ရှာရာ မွေးစားသည့်အပျိုကြီးဒေါ် ဒေါ်လေးဦးတို့အနက် ဒေါ်လတ်နှင့်အိမ်ထောင်ကျနှင့်နေသော သူဌေးကို တွေ့ရ၏။ ထိုဦးလေး ကို ခေါ်ပြီး မော်လမြိုင်ရှိ မြန်မာအမျိုးသားအရေးပိုင်နှင့်ချိန်းပြီး သွားတွေ့ပါ၏။

အရာရှိကြီး အခန်းထဲ ဝင်သွားကြသည်။ ထိုင်ပါဟု မပြောဘဲ သိလိုသည့်အကြောင်း အရာကို မေးမြန်းနေတုန်း ဦးလေးက အလျားထိုးမှောက်ချလိုက်ရာ ကျွန်တော်က ဆွဲထူပြီး ဦး လေးထပါ။ ဒီလိုအရာရှိမျိုးသုံးယောက် ဦးလေးငှားထားနိုင်တဲ့သူဖြစ်ပါတယ်ဟု တိုးတိုးပြော လိုက်၏။ ထိုအခါမှ ထိုင်ပါဟုအရာရှိကြီးက ပြောပါတော့သည်။ ဝန်ခံချက်ကို လက်မှတ်ထိုးပြီး ပြန်ယူလာပါ၏။

ခရဲရွာသို့ ကျွန်တော်ပြန်လာသည်။ ဒေါ်ဒေါ်တို့က ဝမ်းသာမဆုံး။ အရင်က တအက် အက်ပြောခဲ့သော အိုင်စီအက်၊ ဘီစီအက်တို့ကို သတိမရတော့ဘဲ တူမောင်အတွက် ဂုဏ်တက်နေ ကြပါ၏။ ရွာသူရွာသားအချို့က “ဗိုလ်မ မယူလာနဲ့နော်၊ သူတို့ ငါးပိမစားတတ်ဘူး” ဆိုသူကဆို ။ “ပြန်ရောက်လာတဲ့အခါ တို့များကို အသိမလုပ်ဘဲ နေရင်တော့ သိကြရော့ပေါ့”ဟုကြိမ်းသူက

ကြိမ်း၊ ငယ်ငယ်က ကစားဖော် ကစားဖက်တို့ကလည်း ရွံ့သလို၊ ဝမ်းသာသလိုနှင့်ကြည့်နေကြ နှင့်။ ချစ်စရာကောင်းလှတဲ့ရိုးသားတဲ့ရွာသူရွာသားတွေ။

ထွက်ခွာသွားမည့်နံနက်တွင် အလယ်ခေါင်မှ အဖွား၊ လက်ယာဘက်မှ သားများ၊ လက် ဝဲဘက်မှ သမီးများ ထိုင်နေသူတို့အား ကျွန်တော်ဦးဆုံးကြိမ်ချကာ ကန်တော့သည်။ အသီးသီး ဆုပေးကြ၏။ သုံးနှစ်ကျော်ကျော်မှာ ကျွန်တော် ပြန်လာတဲ့အခါ အဖွား၊ အဖေ၊ ဒေါ် ဒေါ်တို့ကို လုပ်ကျွေးပျံ့မယ်ဟု ကတိပြုပါ၏။ သို့သော် ကံက တစ်မျိုးတစ်မည် ဖန်တီးခဲ့မည်ကို ကြိုတင်မ မြင်ရပါ။

ရန်ကုန်တွင် ကြာကြာမနေရပါ။ အစိုးရက လန်ဒန်ရောက်လျှင် အရေးပေါ်သုံးနိုင်ရန် မြန်မာကျပ်ငွေ ၄၅၀နှင့်ညီမျှသည့်ပေါင်စတာလင် ၃၀ လိုမည်ဟုပြောသဖြင့် တစ်ဝမ်းကွဲတော်သူ ယစ်မျိုးဝန်ထောက် အစ်ကိုကပေးသည်။ ထိုနောက် နိုင်ငံကူးလက်မှတ်ကို အတွင်းဝန်ရုံး၌သွား ယူသည်။ သြဂုတ်လထဲတွင် ဖြစ်ပါ၏။ ကုလား-မြန်မာအဓိကရုဏ်းဖြစ်နေပါပြီ။ တက္ကစီတစ်စီး ငှားသွားသည်။ တက္ကစီမောင်းသမားနှင့်အတူ အဖောတစ်ယောက် ပါလာသည်။ တက္ကစီထဲ ဒါး ရှည်ကြီးနှစ်လက်၊ လှံနှစ်လက် ပါလာ၏။ မြန်မာပီပီ ဆရာ ဘာမှမကြောက်ပါနဲ့၊ အသက်နဲ့လဲပြီး ကာကွယ်ပေးပျံ့မယ်ဟုအာမခံကြသည်။ ပြောသည့်အတိုင်း လုပ်မည့်သူတွေ အသွင်အပြင်ကပြ နေသည်။

ပညာရေးဝန်ကြီးရုံးသို့ ဘေးမသိ ရန်မခ ရောက်သွားပါသည်။ သက်ဆိုင်ရာအရာရှိ ကြီးတို့က နိုင်ငံကူးလက်မှတ်၊ သင်္ဘောမီးရထားလက်မှတ် ထုတ်ပေး၏။ ယူသွားသောမြန်မာငွေ ၄၅၀ ကိုလည်း အင်္ဂလိပ်ငွေနှင့်လဲပေးပါ၏။ ပေါင်စတာလင် ၃၀ ရပါ၏။ ပြီးနောက် လမ်းခရီး အဆစ်ဆစ်တွင် အဆင်ပြေရန် ခရီးသည်များ ကြိုဖို့ သောမတ်(စ်)ကုတ်ကုမ္ပဏီ(Thomas Cook Company)မှ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက်စီ စောင့်မျှော်နေမည်။ မပူပါနှင့်ဟုပြောကြ၏။ တည်း အိမ်သို့ ဘေးမသိ ရန်မခဘဲ ပြန်ရောက်လာပါသည်။ တက္ကစီမောင်းသမားအား ဆုချလိုက်၏။

စက်တင်ဘာလ ၉ ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှအင်းဒီးယန်းစတင်း(မ်)နယ်ဗီဂေးရှင်းကုမ္ပဏီ (British Indian Steam Navigation Company အတိုကောက် ဘီ၊ အိုင်၊ အက်စ်၊ အင် BISHN) ပိုင် ပင်လယ်ကူးသင်္ဘောဖြင့် ကာလကတ္တားသို့သွားပါ၏။ ကျောင်းနေဖက်သူငယ်ချင်းတွေ မိတ် ဆွေတွေ အမျိုးတွေ လိုက်ပို့ကြ၏။ ထိုသူတို့အထဲ အိန္ဒိယအမျိုးသားကလေးတစ်ယောက်ကို တွေ့ရသည်။ ကျူတာပေါက်စဘဝက မြန်မာစာသင်ပေးခဲ့ဖူးသည့်ဆင်(Sen)ဆိုသူဖြစ်ပါ၏။ သူ့ ဆွေမျိုးတစ်ယောက်ကို လိုက်ပို့ရင်း ကျွန်တော့်ကို မြင်၍ လာနှုတ်ဆက်သည်။ သူက ကျွန်တော့် ကို သင်္ဘောပေါ်ရှိ ကျွန်တော့်အခန်းထဲ ခေါ် သွားသည်။

နံနက်ပိုင်းတွင် သင်္ဘောထွက်သည်။ အင်္ဂလန်ပြည်သွားရမည်မို့ ဝမ်းသာသည်။ မြန် မာပြည်နှင့်ခွဲခွာရမည်ကြောင့် ဝမ်းနည်း၏။ ဘယ်ဟာဘက်ပိုတိမ်းသည်ကိုကား မပြောတတ်ပါ။ ရန်ကုန်မြစ်ဝမှ ပင်လယ်ထဲ ရောက်လာသည်။ ရွှေတိဂုံဘုရားကို အဝေးမှလှမ်းကန်တော့ပါ၏။

တစ်ယောက်တည်း ယောင်လည်လည်နှင့်ကုန်းပတ်ပေါ် လျှောက်သည်။ ဧည့်ခန်းထဲဝင်သွားသည်။ အနောက်နိုင်ငံသားတစ်ဦးနှင့်တွေ့ပါ၏။ အသက် ၅၀ ကျော်ကျော်ခန့် ရှိပါလိမ့်မည်။ သူက စန္ဒာဆက်၍ ထိုင်စကားပြောရာမှ ဂျပန်ဆင်ကောလိပ်ကျောင်းမှ ဆော ယားဘရေး(Sauer Brei)ခေါ် ခရစ်ယာန်ဘုန်းတော်ကြီးဖြစ်ကြောင်း သိရပါ၏။ အငြိမ်းစားယူပြီး ဇာတိချက်ကြွေကနေဒါ(Canada)ပြည်သို့ ပြန်သွားခြင်းပင်။ ကောင်းသောတွေ့ဆုံမှုဟုယူဆမိပါ၏။

နေ့လယ်စာ ညစာကျွေးသည်။ ထမင်းဟင်းများရ၏။ လက်ဖက်ရည်လည်း ကြားတွင် တိုက်ပါသေးသည်။ ညအိပ်ရာ ဝင်၏။ တစ်ယောက်တစ်ခန်းစီရ၏။ စက်ခတ်သံနှင့်လှိုင်းသံများ နားထောင်ရင်း အဘွား၊ ဒေါ်ဒေါ်တို့နှင့်ဖေဖေကို စိတ်ထဲ ရှိခိုးမေတ္တာပို့သည်။ မြန်မာပြည်မှာ နေတုန်း ငွေမရှိ၍ ကိုလှဘော်နှင့်အတူ မန္တလေး ရွှေဘိုတို့သို့သာ ရောက်ဖူးသည်။ အခုတော့ မိုင် ၈၀၀၀ ကျော် ဝေးသည့်အရပ်ဆီသို့ ခရီးနှင့်နေပြီ။ ဟိုရောက်သည့်အခါ ကံက ဘယ်လိုစီမံပြီး နေရာချပေးပါလိမ့်မဟု တွေးရင်း အိပ်ပျော်သွားပါ၏။

နံနက်စာ သွားစားသည်။ အနောက်နိုင်ငံ အစားအစာကျွေး၏။ ကွန်းဖလိတ် (Cornflake)ကို နွားနို့ဆမ်း၊ သကြားဖြူး စား၊ ဝက်ပေါင်ခြောက်ကြော်၊ ကြက်ဥကြော်ကို နောက်ထပ်ပေးသည်။ ပေါင်မုန့်ကင် ထောပတ်သုတ်ကို ယိုနှင့်အတူ လက်ဖက်ရည်ဖြင့် နိဂုံးချုပ်လိုက်သည်။ ကျွန်တော်နှင့်အတူ တစ်စားပွဲတည်း ထိုင်စားနေသော အိန္ဒိယအမျိုးသားသည် ကြက်ဥကြော်သာ စားသည်ကို သတိထားမိ၏။ နောင် အင်္ဂလန်တွင် စားရမည့်ရှေ့တော်ပြေးအစားအစာတို့ပင်။ ညနေစောင်း ၃ နာရီအချိန်လောက် ကာလကတ္တားသင်္ဘောဆိပ်သို့ ဆိုက်ရောက်လာသည်။

သင်္ဘောဆိပ်မှာ ဟိုကြည့် ဒီကြည့်နှင့်တက်လာရာ လူတွေကြားထဲ မစ္စတာလှဘော်(Mr. Hla Pe)ဟူစာလုံးကြီးများ ပါရှိသည့်တုတ်ဖြင့် ထောင်ထားသည့် ကတ်ပြားကြီးကို မြောက်ပြထားသော အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတစ်ယောက်ကို မြင်ရ၍ သူ့ဆီသွားသည်။ သူက 'ကျွန်တော် Thomas Cook မှကိုယ်စားလှယ်ပါ။ စီစဉ်ထားတဲ့အတိုင်း ခင်ဗျားကို လာကြိုသူပါ'ဟု ပြောသံကြားရ၍ အားတက်သွားပါသည်။ ဟိုခေတ်က ဒီလိုကိုးဟုစာရေးရင်း တွေးမိပါ၏။

ကျွန်တော့်အား မလှမ်းမကမ်းရှိ ဟိုတယ်ကြီးတစ်ခုဆီ ခေါ် သွားပြီး ဧည့်ခန်းထဲထားသည်။ 'ကျွန်တော် ၆ နာရီမှာ လာမယ်။ ဘုံဘိုင်သွားမယ့်မီးရထားဆီ ခေါ် သွားမယ်။ ဒီမှာခေတ္တ နားနေပါ'ဟုဆိုပြီးထွက်သွားပါသည်။ ကျွန်တော်လည်း ခဏကြာသော် ဆာသလိုလိုဖြစ်လာသဖြင့် နာရီကြည့်လိုက်ရာ ၅ နာရီထိုးနေပြီမို့ ထမင်းစားခန်းထဲဝင်သွား၏။ စားပွဲထိုးတစ်ယောက်နှင့်တွေ့သည်။ 'ဒီမှာ ညစာ စားလို့ရသလား၊ ထမင်းဟင်း ရသလား'ဟုမေး၏။ 'ထမင်းဟင်း မဟုတ်ပါဘူး။ အနောက်တိုင်းအစားအစာပဲ ရပါတယ်'ဟုပြောသည်။ ထိုအခါက ထိုအစာမျိုးနှင့် မတင်းတိမ်၍ ပြန်ထွက်လာ၏။

၆ နာရီထိုးလျှင် ကိုယ်စားလှယ်ပေါ်လာပြီး မီးရထားဆီ ခေါ် သွားပါသည်။ ချစ်လှစွာ

သော ဒေါ်ဒေါ်တို့က ပေးလိုက်သောငါးပိကြော်၊ သရက်သီးသနပ်နှစ်ပုလင်းပါ ခြင်းကလေးကို ကျွန်တော်က ဆွဲ၊ သူက လက်ဆွဲသားရေသေတ္တာနှစ်လုံးကိုယူ၍ တက္ကစိတစီးငှားပြီး ဘူတာရုံသို့ သွားကြသည်။ ကြိုတင်သီးသန့်ငှားထားသည့်ပထမတန်းတွဲ တစ်တွဲပေါ်တက်ကြသည်။ လားလား။ ဘုန်းတော်ကြီးဆောယားဘရေးနှင့်သွားတွေ့ရပြန်ပါ၏။ နှစ်ယောက်အိပ်တွဲထဲ ကျွန်တော်နှင့်သူတို့သာဖြစ်၍ အခန်းသင့်လှပါသည်။ သူလည်း ကျွန်တော်နှင့်တစ်တွဲတည်းစီး တစ်ခရီးတည်းသွားရမှာမို့ သဘောကျပုံ ပေါ်ပါ၏။ ကိုယ်စားလှယ်အား ကျေးဇူးတင်စကား ပြောကြားသည်။ နှုတ်ဆက်ပြီး ထွက်ခွာသွား၏။

တွဲထဲ ခေတ္တထိုင်၊ ပစ္စည်းတွေ နေရာချပြီး တွဲတံခါးသော့ခတ်ကာ စားသောက်တွဲရှိရာ၌ ဆောယားဘရေးနှင့်ညစာ သွားစားကြ၏။ အရှေ့အနောက်တိုင်းပြည်များ အစားအစာရပါ၏။ ကျွန်တော်က ထမင်းဟင်း၊ အဖော်ခရီးသည်က အနောက်တိုင်းပြည် အစားအစာမှာစားပါသည်။ တွဲပြန်ရောက်ကြသည်။ သွားတိုက် ပါးစပ်ဆေး ခေတ္တထိုင်စကားပြောကာ အိပ်ရာဝင်ကြ၏။ ရေချိုးခန်း အိမ်သာနှင့်မျက်နှာသစ်ခွက်တွေ သန့်ပြန်လှပါ၏။ မီးရထား တစ်ညလုံးခုတ်မောင်းနေပါ၏။ နံနက်လင်းသော် မျက်နှာသစ် နံနက်စာ သွားစားကြ၏။ ခရီးသွားရင်း ပြင်ဘက်ကြည့်သည်။ မြန်မာပြည်မြက်ခင်းတွေနှင့် မတူပါ။ မြေပြင်၌ ဟိန္ဒူ မူဆလင်ဘုရားရှိခိုးကျောင်းနှင့်ပလီများ မြင်ရသည်။ တောင်ကုန်းများပေါ်၌ မြန်မာပြည်မှာကဲ့သို့ စေတီပုထိုးများ မမြင်မိပါ။ လမ်းဘေးနှစ်ဘက်ရှိ လယ်ကွင်းများကိုကား သတိမူမိ၏။

နောက်တစ်နေ့ နံနက် အိပ်ရာမှ နိုးလာသောအခါ အိန္ဒိယပြည် အနောက်ဘက်တောင်ကုန်းဆင့်ကြီး(Western Ghats)များပေါ် ကျော်ဖြတ်သွားနေပါပြီ။ နှင်းမြူတွေဆိုင်းကာ ချမ်းစိမ့်စိမ့် ဖြစ်လာ၏။ နောက်ဆုံး၌ ဘုံဘိုင်မြို့ ဘူတာရုံကြီးသို့ ဆိုက်ရောက်လာပါသည်။ ထွက်ပေါက်တွင် ကာလကတ္တားမှာကဲ့သို့ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက် လာကြိုနှင့်နေ၏။ ကျွန်တော့်ကို သင်္ဘောဆိပ်ရှိ အက်(စ်)၊ အက်(စ်) ရာဝါးပင်းဒီ(S.S.Rawalpindi)ခေါ် သင်္ဘောကြီးဆီခေါ် သွားပါသည်။ ရန်ကုန် ကာလကတ္တားသွားသင်္ဘောထက် ဆယ်ဆမက ကြီးမားလှသည့်ရောမသင်္ဘောကြီး။ ကိုယ်စားလှယ်က ကျွန်တော့်ကို ကြိုတင်သီးသန့်ငှားထားသော အခန်းသို့ခေါ် သွားပြီး နေရာချပေးကာ နှုတ်ဆက်၍ သင်္ဘောပေါ်မှဆင်းသွား၏။

နောက် နှစ်နာရီခန့်ကြာသော် သင်္ဘောကြီး ကမ်းက ခွာထွက်သွားသည့်အခါ ကမ်းပေါ်မှ ဘင်ခရာအဖွဲ့က ဝမ်းနည်းဖွယ်ရာ တီးလုံးများဖြင့် နှုတ်ဆက်သည်။ ကြေကွဲမိ၍ မျက်ရည်များ စို့လာသည်။ ခမ်းနားလှသည့်ဘုံဘိုင်သင်္ဘောဆိပ်ကြီးကို မျက်စိတစ်ဆုံးကြည့်ပြီး အခန်းသို့ပြန်လာ၏။ ဤသင်္ဘောကြီးသည် ခုံညားထည်ဝါလှသည်နှင့်အမျှ အသွားလည်းမြန်လှပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်းက အတ်လန်တိတ်(Atlantic)သမုဒ္ဒရာထဲ ဂျာမန်ရေငုပ်သင်္ဘောတွေကို နှိမ်နင်းနေသောမြိတိယျစစ်သင်္ဘောများအား အထောက်အပံ့ပေးနေတုန်း ရေငုပ်သင်္ဘောလက်ချက်ဖြင့် မြုပ်သွားရရှာ၏။ ထိုသတင်းကြားရသောအခါ စိတ်မကောင်းဖြစ်မိ

ပါသည်။

နေ့လယ်စာကိုကျယ်ပြန့်ခမ်းနားသောစားသောက်ခန်းတွင် စားသည်။ စားစရာအမည် စာရင်းသည် တစ်ပေခိုးပါးအရှည်၊ ရှစ်လက်မခန့်အကျယ် စက္ကူကတ်ပြားနှစ်ဖက်ပြည့်နှက်နေ၏။ ဆေးယားဘရေးကို မတွေ့ရ၍ မရွေးတတ်ပါ။ ထမင်းဟင်းသာ မှာစားသည်။ မြန်မာ-အိန္ဒိယဟင်းမဟုတ်။ အိန္ဒိယ-အင်္ဂလိပ်ကပြားဖြစ်နေသည်။ ဝိုင်အရက်အမျိုးမျိုး ရသည်။ ဟိုအခါက မသောက်တတ်ပါ။ အချိုပွဲတွေ၊ ဘီစကွတ်ထောပတ် ဒိန်ခဲတွေလည်း ကျွေး၏။ စားပြီး ဧည့်ခန်း၌ သွားထိုင်သည်။

ဧည့်ခန်းထဲ၌ အိန္ဒိယအမျိုးသား လူငယ်လူရွယ် ၁၀ ယောက် ၁၅ ယောက်တို့နှင့်တွေ့သည်။ စကားလက်ဆုံကျသွားသည့်အခါ အမျိုးသား နှစ်ယောက်နှင့်အမျိုးသမီး တစ်ယောက်တို့က ကျွန်တော့်ကဲ့သို့ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်ပညာရေးကောလိပ်တွင် ပညာဆည်းပူးမည်ဟုဆိုရ၏။ နေ့လယ် ၄ နာရီထိုးသည့်အချိန်ထိ တိတ်ဆိတ်နေ၏။ အနားယူကြ၍ ဖြစ်ပါ၏။ ထိုအချိန်မှ ၅ နာရီအထိ ကုန်းပတ်ပေါ် ကစားမျိုးစုံ ကစားသူ ကစား၊ လမ်းလျှောက်သူ လျှောက်ကြသည်။

ညစာကို ၆ နာရီအချိန်မှာ စကျေးပါသည်။ အနောက်နိုင်ငံသူ နိုင်ငံသားများက ဝတ်စုံနှင့်အရှေ့တိုင်းသားများက ပွဲထိုင်အဝတ်အစားမျိုးများနှင့်လာစားကြသည်။ ကျွန်တော်က တော့ ပိုးလုံချည်၊ တိုက်ပုံနှင့်၊ ဆောယားဘရေးနှင့်တွေ့သည်။ သူ့အနား သွားထိုင်စား၏။ နေ့လယ်စာထက် ဟင်းမည်များ၏။ အချို့မှာ ကျွန်တော်မတတ်သည့်ပြင်သစ်ဘာသာဖြင့်၊ နောင်ကိုအကျင့်ပါသွားအောင် အင်္ဂလိပ်အစားအစာကိုဆောယားဘရေးအကူအညီဖြင့်မှာစားသည်။ ဦးဆုံး အမြည်း(Hors d'oeuvres)၊ ဒုတိယ ဆွတ်ပြုတ်(Soup)၊ တတိယ ငါးကြော်။ စတုတ္ထ အကင်၊ အပြုတ်၊ အကြော် အသားအမျိုးမျိုးကို အားလူးကြော်/ပြုတ်နှင့်အခြားဟင်းသီးဟင်းရွက်နှစ်မျိုး၊ ပဉ္စမ အချိုပွဲ။ ဆဋ္ဌမ ဘီစကွတ်နှင့်ဒိန်ခဲအမျိုးမျိုး။ နောက်ဆုံး ကာဖီ၊ လက်ဖက်ရည် ကြိုက်ရာ သောက်နိုင်သည်။ ဟင်းမည်တစ်မျိုးဆို ဝိုင်တစ်မျိုးပေး၏။

ပထမ၌ လျှာမတွေ့လှပါ။ ၄-၅ ရက် ဆက်စားကြည့်သည့်အခါ အရည်လည်သွားသည်။ နေ့လယ်စာကိုတော့ ထမင်းနှင့်ဟင်းသာ စားပါ၏။

ပင်လယ်လှိုင်းတစ်ကြိမ်မူးသည်။ မူးသည့်အခါ အန်ပြီး ငါတော့ သေတော့မယ်ဟုထင်ရလောက်အောင် မချိမဆွဲ ခံရ၏။ အစားတစ်နပ်နှစ်နပ် လွတ်သွားသည်။ သင်္ဘောဆရာဝန်လာကြည့်၏။ ဆေးပေးသည်။ လက်ဖက်ရည်၊ ကာဖီရည်သာ သောက်သည်။ အမူးပြေသွားသောအခါ မေ့ပျောက်သွားသည်။ လန်းဆန်းလာပြီး အစားအသောက် ကောင်းလာသည်။

တစ်နေ့တစ်နေ့နှင့် ပင်လယ်နီ(Red Sea)ထဲ သင်္ဘောကြီးဝင်လာ၏။ လှိုင်းလေငြိမ်သက်လာသည်။ ညစာစားပြီး သင်္ဘောပဲ့ပိုင်းတွင် ထိုင်သည်။ မိုးပေါ်က လက်ကြည့်၊ အောက်ရေပြင်ကို ရှုနှင့်ဘာကို မျှော်မှန်း၊ ဘယ်ကို တမ်းရမသိ။ လှိုင်းတအိအိကြား ခုတ်မောင်းသွားသော သင်္ဘောပေါ်ပါသွားသည်။

အချိန်မကြာမီ ပင်လယ်နီ|ရက်(ဒ်)ဆီးRed Seaနှင့်မြေထဲပင်လယ်(မယ်ဒီတာရီန်းနိုယင်းဆီးThe Mediterranean Sea)ကြား ဆက်သွယ်ထားသော စူးအက်(Suez)တူးမြောင်းကြီးကို ဖြတ်လာ၏။ သင်္ဘောနှစ်စင်း မရှောင်သာသည့်အကွက်များတွင် ပထမရောက်သည့်သင်္ဘောစောင့်ဆိုင်းပေးရန် တူးမြောင်းကျွန်းကြီးတွေ ရှိသည်။ ထိုအခါ ကင်းဝန်မင်းကြီး လန်ဒန်သွားနေစဉ်မှတ်တမ်းပါ 'မဖြစ်တောင်း ဖြစ်ပုံ။ ရက်တစီး-မစ်ဒီတာရေနှင့်ကမ်းနှစ်ထွေ အခြေဆက်လို့ ဝင်ထွက်ကာနိုင်ငံပွားစေဟု၊ ရှည်လျားမြော်ခေါ် တတ်ပါဘိ၊ မိုးနတ်ကျွန်ယုံ' ဟူသောစာနှစ်ပိုဒ်ကို ရွတ်ဆိုမိပါ၏။ သို့နှင့် ပြင်သစ်ပြည်တောင်ဘက် သင်္ဘောဆိပ်မြို့ မားဆေး(လ်)သို့ရောက်၏။

ကျွန်တော်နှင့်အတူ အိန္ဒိယကျောင်းသူ ကျောင်းသားအားလုံးလိုလိုပင် ဆင်းလာကြသည်။ ဘုံဘိုင်သင်္ဘောဆိပ်မှာကဲ့သို့ သောမတ်(စ်)ကွတ်မှ ကိုယ်စားလှယ်လာကြ၏။ မလှမ်းမကမ်းရှိ ဘူတာရုံ၌ ဆိုက်ထားသော မီးရထားဆီခေါ်သွားပြီး တစ်ယောက်စီး ပထမတန်းတွဲအခန်းထဲ ပို့ပေးသည်။ ပြင်သစ်တံစောင့်တစ်ယောက် ဝင်လာပြီး ပြင်သစ်လို နှုတ်ဆက်သည်။ သူက အင်္ဂလိပ်လို မတတ်တတ်။ ကျွန်တော်က ပြင်သစ်စကား ၄-၅-၆ လုံးတတ်နှင့်နှစ်ယောက်သား စခန်းသွားကြသည်။ တံခန်းထဲ အိပ်ရာမမြင်၍ ခြေနှင့်လက်နှင့်အရိပ်ပြပြီး မေး၏။ သူက လစ်(Lit)အိပ်ရာဟုပြောရာ ကျွန်တော်ခေါင်းညိတ်ပြသည်။ နံရံရှိ ခလုတ်တစ်ခု နှိပ်လိုက်သောအခါ နံရံထဲမြုပ်နေသော အိပ်ရာ ဒေါင်လိုက်ကျလာပါသည်။

အိပ်ဖို့ကိစ္စ ပြီးသွားပါပြီ။ စားဖို့အရေး ကျန်သည်။ ကျွန်တော်က Dinner(ညစာ)ဟု ပြောရာ အင်္ဂလိပ်-ပြင်သစ် နှစ်ဘာသာ၌ အသံဆင်တူယိုးမှားဖြစ်နေသဖြင့် ဝီးဝီး(Wee, Wee) ဟုတ်ကဲ့ ဟုတ်ကဲ့ဆိုကာ လက်ခုနှစ်ချောင်းထောင်ပြပြီး စားသောက်တဲ့ရှိရာ လက်ညှိုးညွှန်ပြသည်။ ကျွန်တော်က ကျေးဇူးတင်ပါတယ်ဆိုသော ပြင်သစ်စကား(Mercie)ဟု ပြောသောအခါ ကျွန်တော် နားမလည်သည့်စကားလုံးတွေ ပြောပြီး ပြီး၍ထွက်ခွာသွား၏။ ထိုတစ်လုံးစ နှစ်လုံးစ ပြင်သစ်စကားများကို ဘုန်းတော်ကြီးဆောယားဘရေးထံမှ သင်ယူခဲ့ပါ၏။

၇ နာရီ ထိုးသည့်အခါ စားသောက်ရာကဲ့သို့ အခန်းကို သေ့ခတ်ပြီး သွားသည်။ ကံအားလျော်စွာ ပညာတတ်မြတ်သည့်အမျိုးသားကြီးတစ်ဦးကို တွေ့၍ သူ့စားပွဲမှာ ထိုင်ခွင့်တောင်းပြီး ထိုင်၏။ သဘောကောင်းပြီး ရည်မှန်သူဖြစ်သည်။ သူ့အကြံဉာဏ်တောင်း၍ ကြိုက်ရာအစားအစာများ မှာပြီးစားပါသည်။ သူသည် မြိတိန်ပြည်တက္ကသိုလ် ကျောင်းတစ်ကျောင်းမှဆရာတစ်ယောက်ဖြစ်ကြောင်း စကားပြောရင်း သိရ၏။

အခန်းတံခါးသေ့ခတ်ပြီး တစ်ညလုံး အိပ်သည်။ နံနက် ၆ နာရီလောက်အချိန် ပါရီ(Paris)ဘူတာရုံသို့ဆိုက်လာသည်။ တွဲပြုတ်တင်းပေါက်ကို ဖွင့်ကြည့်သည်။ စာအုပ်တွေထဲသာဖတ်ဖူးသည့်ပါရီမြို့ဟာ ဒါပါကလားဟုဆိုမိသည်။ နံနက်စာသွားစားပြီး တစ်လမ်းလုံး မျက်စိစားပွဲထိုင်လိုက်ခဲ့၏။ ကဲလေးသို့နာရီပြန်တစ်ချက်လောက် ထင်ပါရဲ့ ရောက်လာသည်။ ကိုယ်စားလှယ်လာကြိုပြီး ကူးတို့သင်္ဘောပေါ်သို့ ပို့ပေးသည်။ ရောက်နှင့်နေသော အိန္ဒိယအမျိုးသားအုပ်စု

နား ဝင်ထိုင်၏။ ဒိုးဗားဆိပ်ကမ်းဆီသို့ စက်တင်ဘာလ ၂၆ ရက် ၃ နာရီလောက် ဆိုက်ရောက်
၏။

ကျွန်တော်တို့ ကုန်းပတ်ပေါ်တက်ကြသည်။ လူဝင်လူထွက် စစ်ဆေးရာ၌ တန်းစီနေကြ
ရာ ကျွန်တော့်နိုင်ငံကူးလက်မှတ် ရှာမတွေ့သဖြင့် ကြောက်အားလန့်အားနှင့် ရှေ့တစ်လှမ်းတိုး
ပြီး မြေပြင်ပေါ် ရှာ၏။ အင်္ဂလိပ်လူကြီးတစ်ဦးက ‘ကျော်မတက်နဲ့၊ မင့်နေရာ မင်းပြန်သွား’ဟု
ကြိမ်းနေတုန်း ရှေ့နားရှိ လူတစ်ယောက်၏ ခြေထောက်အနား သွားတွေ့သည်။ ကောက်ယူပြီး
‘ဒီမှာ ဒီမှာ ဒါကို လိုက်ရှာတာပါ’ဟု ပြလိုက်ရာ ရှက်ကိုးရှက်ကန်းနှင့်မျက်နှာပိုးသတ်၍ နေလိုက်
၏။

ဒိုးဗားမှတစ်ဆင့် လန်ဒန်သို့မိုးရထားနှင့်သွားသည်။ အိန္ဒိယအမျိုးသားတို့နှင့်တစ်တုံ
တည်းစီးသွား၏။ လန်ဒန်ဝိတိုရိယ(Victoria)ဘူတာရုံကြီးသို့ ဆိုက်ရောက်လာသည်။ ကျွန်တော်
မထွက်ခွာလာမီ တက္ကသိုလ်မော်ကွန်းထိန်း မစ္စတာထင်းစီက လန်ဒန်ရောက်လျှင် လန်ဒန်ရှိ မြန်
မာအသင်းသစ်(New Burma(Myanmar)Club)မှ အမှုဆောင်တစ်ဦးဦးလာကြိုမည်ဟုပြောခဲ့သ
ဖြင့် စကြိုတွင် လိုက်ကြည့်ရာ တစ်ယောက်ကိုမှ မတွေ့ရ၍ ခေါင်းကြီးသွားသည်။ ဒုက္ခပဲ၊ ငါဘာ
လုပ်ရမလဲဆိုရင်း မလှမ်းမကမ်းရှိသည့်ကျွန်တော်နှင့်တစ်ကျောင်းတည်းနေမည့်အိန္ဒိယအမျိုး
သားဆီ သားရေသေတ္တာနှစ်လုံးဆွဲပြီး ‘ခင်ဗျား ဘယ်ကိုသွားမလို့လဲ’ဟုမေး၏။ ‘ဂေါင်ဝါလမ်း
(Gower Street)ရှိအိန္ဒိယအသင်း(Indian Club)ဆီသွားမယ်၊ လိုက်မလား’ဟုပြောရာ ‘လိုက်မယ်’
ဟုဆိုပြီး တက္ကစီတစ်စီးငှား၍ သွား၏။

အသင်းရှိသည့်အဆောက်အအုံကြီးသို့ရောက်သွားသည်။ ကျွန်တော်က တက္ကစီခထုတ်
ပေးလိုက်ပြီး အခန်းကြီးတစ်ခုထဲ ဝင်သွားကြသည်။ ကျွန်တော်ယူလာသော သရက်သီးသနပ်နှင့်
ငါးပိကြော်ပုလင်းတွေ သဘောပေါ် ကျန်ရစ်ခဲ့၍ နှမြောမိပါသည်။ အခန်းထဲရောက်သည့်အခါ
သူ့ကို လက်မလွှတ်ဘဲ မျှော့လိုတယ်ထား၏။ ‘ကျွန်တော် တယ်လီဖုန်း မဆက်တတ်ဘူး၊ မြန်မာ
အသင်းသစ်ဆီ တယ်လီဖုန်း ဆက်ပေးပါလား’ဟု တောင်းပန်၏။ သူ တယ်လီဖုန်း အညှန်းစာ
အုပ်ကြီးထဲ ကြည့်ပြီးဆက်ပေးပါသည်။ ကျွန်တော် မြန်မာပြည်၌ တစ်ခါမှ တယ်လီဖုန်း မဆက်
ဖူးပါ။

မကြာမီ ‘ရပြီ’ဟုပြောပြီး ကျွန်တော့်အား တယ်လီဖုန်း လှမ်းပေး၏။ တစ်ဖက်မှ ‘ဟဲ
လိုး၊ မြန်မာအသင်းသစ်ကပါ’ဟူသောမြန်မာအသံကြားရ၍ ‘မြန်မာပြည်က ခုတင်ပဲရောက်လာ
တဲ့လှဘေပါ’ဟုပြောရာ ပြောနေသူက ‘ကိုလှဘေ၊ ကျွန်တော် ကိုလေးပါ’ဟုပြောလိုက်သောအ
ခါ ‘ကိုလေး၊ ဝမ်းသာလိုက်တာ’ဟုဝမ်းပန်းတသာနှင့်အော်ပြောလိုက်သည်။ ထိုအခါ ကိုလေးက
‘အောင်မယ်လေး၊ နားအုံ ကဲ့သွားပြီလား မသိဘူး’ဟု ရယ်သံနှင့်ပြောပြီး ‘ခု ဘယ်က ဆက်နေ
သလဲ၊ ဘယ်မှမသွားနဲ့၊ ကျွန်တော်လာကြိုမယ်’မေးရာ ‘အိန္ဒိယအသင်းကြီးက’ဟုဖြေသောအခါ
‘ဘယ်မှ မသွားနဲ့၊ ကျွန်တော်လာကြိုမယ်’ဟုဆို၏။

ကိုလေးနှင့်ကျွန်တော် ပုဂံကျောင်းဆောင်တွင် အတူနေခဲ့ဖူးပါသည်။ ပညာတော်သင် ဆုကို ၁၉၃၆ ခုနှစ်၌ ရ၍ ရောက်နေ၏။ တက္ကစီတစ်စီးဖြင့် လာပြီး မနီးမဝေးရှိ ဘေးလီ(Bailey) လမ်းပေါ်ရှိအသင်းတိုက်သို့ ခေါ်သွားသည်။ သူက အတွင်းရေးမှူးဖြစ်နေကြောင်း၊ နေဖို့အခန်းကိုလည်း ငှားပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောပါသည်။

အသင်းအဆောက်အအုံသို့ ရောက်လာသည့်အခါ ကိုက်ကြီးဆိုသူက ဆင်းကြို၏။ ‘မစ္စတာထင်းစီထံက ကြေးနန်းရပါတယ်။ ကိုလှဘေ ၂၇ ရက်နေ့(နက်ဖြန်)လန်ဒန်ရောက်မယ်လို့ ပါတာမို့ ဝိတိုးရိယား ဘူတာရုံမှာ သွားမကြိုတာပါ’ ဟုရှင်းပြသည်။ ပြီးနောက် အနီးအနားရှိ အင်္ဂလိပ်စားသောက်ဆိုင်တစ်ဆိုင်သို့ သုံးယောက်သား ညစာသွားစားကြ၏။ သုံးသားဆီပြန်ကင် (Roast Lamb)၊ အာလူးကြော်၊ ကော်ဖီပန်း၊ ပဲတောင့်ပြုတ်တို့စား၏။ အချို့ပွဲလက်ဖက်ရည်ဖြင့် အဆုံးသတ်သည်။ ဝမ်းဝ၏။ အဆာမပြေ။

ကျွန်တော်နေမည့်ကျောင်းအမည်ကို မေးသည်။ ပညာရေးကောလိပ်(Institute of Education) ဟုပြောရာ ဘားနာဒ်လမ်း(Bernard Street)ရှိ နံပါတ် ၄၅ အိမ်သို့ခေါ်သွားပါသည်။ ကံကောင်းချင်တော့ ပထမထပ်လမ်းဘက်မျက်နှာမူနေသော တစ်ယောက်အိပ်အခန်း ရပါသည်။ အိုင်ယာလန်အမျိုးသမီးညီအစ်မနှစ်ယောက်၏ ဘော်ဒါဆောင်ဖြစ်ပါသည်။ မနက်စာနှင့်အခန်းခတ်ပတ်မှာ ၁ ပေါင် ၅ သျှိလင်ပေးရ၏။ ကျွန်တော်တို့ စကောလားရှစ် တစ်လကို ၁၀ ပေါင်ရ၏။ ထိုကာလက ၁ ပေါင်လျှင် မြန်မာငွေ ၁၅ ကျပ်နှုန်းနှင့်လဲလှယ်နိုင်သည်။ ထိုအခန်းမျိုး ယခုအခါ တစ်ပတ် ပေါင် ၅၀ လောက် ပေးရပါလိမ့်မည်။

ကျွန်တော့်နေရာသည် အဘက်ဘက်မှကြည့်လျှင် အဆင်ပြေကြောင်း တွေ့ရပါ၏။ ၁၀ မိနစ်လျှောက်လျှင် ကျောင်းရောက်သည်။ နေအိမ်ရှေ့တည့်တည့်တွင် မြေအောက်ရထားဘူတာရုံ၊ ၃-၄ မိနစ်လျှောက်လျှင် ဘတ်စ်ကားမှတ်တိုင်များ တွေ့ရ၏။

ညအိပ်ရာဝင်၏။ မြန်မာပြည်မှ မထွက်ခွာလာမီ ပါမောက္ခလွတ်(စ်)မှာကြားလိုက်သည့်အတိုင်း အိပ်ရာပေါ် မအိပ်ဘဲ အိုင်ဒါဒေါင်း(eider down)ငှက်မွေးဖိုအောက် ဝှမ်းစောင်နှင့်မေ့ရာကြားတိုးဝင်အိပ်ရ၏။ ကြပ်တည်းသလိုလိုဖြစ်မိသည်။ ငါဘယ်ရောက်နေပါလိမ့်ဟု အင်္ဂလန်ပြည် ပထမဦးဆုံးည၌ တွေးမိ၏။ နံနက် ၇ နာရီ နိုးသည်။ ညဝတ်ရုံချွတ်၊ နေ့ဝတ်ရုံ ရှုပ်အင်္ကျီ၊ ဘောင်းဘီ၊ ခြေစွပ်၊ ဖိနပ်ဝတ်ပြီး ထမင်းစားခန်းထဲ ဆင်းသွားသည်။

အခန်းထဲ၌ ပုဂံကျောင်းဆောင်နေ သက်သတ်လွတ်စား၊ ဥပုသ်စောင့်ဖက်ကိုအုန်း၊ ကိုထင်လင်းမြ၊ ကိုတက်ထွဋ်နှင့်ကိုစံဖိုးသင်းတို့ကို တွေ့ရ၍ ဝမ်းသာအားရ နှုတ်ဆက်စကားပြောပါ၏။ ကိုအုန်းနှင့်ကိုထင်လင်းမြတို့က ပညာရေးသင်တန်း တက်နေသူများ၊ ကိုတက်ထွဋ်က ပါရဂူဘွဲ့စာတမ်းရေးနေသူတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ကိုစံဖိုး သင်းဘာအတွက်လာသည်ကို မေ့သွားပါပြီ။ ကိုအုန်းကား သက်သတ်လွတ် စားမြဲစားနေတုန်းပင်။

ကျွန်တော့်စားပွဲတွင် ပြောင်းဖူးစေ့ကို စက်ဖြင့် အပြားကလေး လုပ်ထားသည့်ကောင်း

ဖလိတ်(Corn flake)လာပေး၍ နွားနို့လောင်း၊ သကြားဖြူးစား၏။ ထိုနောက် ကြက်ဥနှင့်ဝက် ပေါင်ခြောက်ကြော် ရပါသည်။ နောက်ဆုံး ပေါင်မုန့်ကင် ထောပတ်သုတ်နှစ်ချပ်သုံးချပ်ကို လိမ္မော်ယိုနှင့်စား၊ လက်ဖက်ရည်ချော နှစ်ခွက်သောက်၏။ နံနက်စာ ပြီးသွား၏။

၆။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ် ပညာရေးကောလိပ်ကျောင်း၊ ၁၉၃၈-၃၉

နောက်တစ်နေ့ စက်တင်ဘာလ ၂၇ ရက်နေ့ နံနက်တွင် ပညာရေးကောလိပ်ကျောင်း သို့ သွားပါ၏။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်အုပ်ချုပ်ရေးအဆောက်အအုံ၏ အပိုင်းတစ်ပိုင်းတွင် ရှိသည်။ ဝင်းကြီးတစ်ဝင်းထဲမှာပင် အဆောက်အအုံသစ်တစ်ဆောင်ကို မြင်ရ၍ အနားရှိလူများကို မေး ကြည့်ရာ အရှေ့တိုင်းပညာရပ်များကျောင်း ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးသည့်အခါ အရှေ့တိုင်းနှင့်အာဖရိကပညာရပ်များကျောင်းဟု အမည်ပြောင်းပြီး ကျွန်တော် ထိုကျောင်းသားဖြစ်လာမည်ကို မမျှော်မှန်းမိပါ။

ပညာရေးကောလိပ်ကျောင်းထဲ ရောက်လာသောအခါ ကျောင်းသားသစ်မှတ်ပုံတင် ခန်းရှိသည့်နေရာကို အစောင့်တစ်ဦးအား မေး၏။ ညွှန်ပြရာသို့ သွားပြီး အခန်းတံခါးခေါက် သည်။ ဝင်လာပါဟူသောအမျိုးသမီးသံကြားရ၍ ဝင်သွားသည်။ ကျောင်းမှ ဒုအတွင်းရေးမှူး (Deputy Secretary)အမျိုးသမီးမစ်(စ်)ကား(Carr)က ဖော်ဖော်ရွေရွေ နှုတ်ဆက်စကားပြောရ ပါသည်။ မြန်မာပြည် ဟိုက်ကတ်အငြိမ်းစားတရားသူကြီး ဆာဝီလီယံကား (Sir William Carr) ၏ ဒုတိယသမီး ဖြစ်နေတာကိုး။ ကံကောင်းချင်တော့ ကျွန်တော် အခန်းထဲမှာသာထိုင်နေပြီး ကိစ္စအားလုံးကို စကားပြောရင်း ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။ သူ၏ အစ်မသည် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် တွင် ထိုအချိန်က အင်္ဂလိပ်စာဒုကထိကလည်းဖြစ်၊ စာကြည့်တိုက်မှူးဦးခင်ဇော်၏ ဇနီးလည်းဖြစ် နေ၏။

နောက်တစ်နေ့ စက်တင်ဘာလ ၂၈ ရက်(ဗုဒ္ဓဟူးနေ့)၌ သင်တန်းဖွင့်၏။ သက်ဆိုင်ရာ ပါမောက္ခများနှင့်ဒုပါမောက္ခ၊ ကထိကများက မိန့်ခွန်းပြောပြီး ပြဋ္ဌာန်းသည့်စာအုပ်နှင့်အညွှန်း စာအုပ်တို့၏ စာရင်းပေးသည်။ တက်ရမည့်သင်တန်းများမှာ ပညာရေးသဘောတရား၊ ကြိုက် နှစ်သက်ရာ ဘာသာသင်ပြနည်း၊ အခြေခံစိတ်ပညာ၊ ပညာရေးစိတ်ပညာ၊ လက်ရှိအင်္ဂလန်ပညာ ရေးစနစ်နှင့်ရာဇဝင်အပြင် ကျန်းမာရေးတို့ပင်။ ခေါင်းနားပန်းကြီးသွားသည်။

ဆည်းပူးခဲ့သော ပညာရပ်များနှင့်ပတ်ပင်းပါ ရင်ဆိုင်နေရသောဘာသာရပ်များသည် ဘုန်းကြီးနှင့်ဘီးပမာ။ သို့သော် အတန်းတွေမတက်မီ ဆိုင်ရာစာအုပ်တွေကို ကြိုတင်ဖတ်ထား၊ အတန်းထဲ လက်ချာနားထောင်ရင်း မှတ်စုတွေရေးချ။ အတန်းဆင်းသည့်အခါ စာအုပ်နှင့်ယှဉ် ပြီး ပြန်ရေး၊ ထို့နောက် အညွှန်းစာအုပ်တွေ လေ့လာကာ အဆိုပါဘာသာရပ်အတွက် ရေးထား သည့်အချက်များကို ထပ်ဖြည့်စွက်ထည့်၏။ အားသည့်အခါတိုင်း စာကြည့်တိုက်ထဲ၌သာ အချိန် ကုန်ခဲ့သည်။ နှစ်လလောက်ကြာသော် အရည်လည် အနည်ကျစ ပြုလာ၏။

တန်ဖိုးရှိလှသည့်အချိန်နှင့်ငွေကို သုံးကျိုးနပ်ရအောင် နေ့လယ်စာကို ကျောင်းစား
သောက်ခန်းမ၌ အတန်းသူ အတန်းသားများနှင့်စားသည်။ စားရင်းကြားခဲ့ရသည့်လက်ချာနှင့်
ပတ်သက်၍ သူတို့နှင့်ဆွေးနွေးသည်။ သူတို့ကို မေးမြန်း၏။ တစ်ချက်ခုတ် နှစ်ချက်ပြတ်ဟုဆိုရ
ပါမည်။ ပြီးနောက် ဤကဲ့သို့ တွေ့ဖန်များ၍ မိတ်ဆွေကောင်းများရသည်။ နေ့လယ်စာအတွက်
၁ သျှိလင် ၆ ပဲနီသာ ကုန်ကျပါသည်။ ၁ ပေါင်မှာ သျှိလင် ၂၀၊ ၁ သျှိလင်မှာ ၁၂ ပဲနီ။ မြန်မာငွေ
နှင့်လဲလှယ်နှုန်းသည် ၁ ပေါင်ကို ၁၅ ကျပ်ရသဖြင့် စားသောက်ခသည် မြန်မာငွေ တစ်ကျပ်ပတ်
ဝန်းကျင်သာ ကျသည်။ ရသည့်အစားအစာကား ဆွတ်ပြုတ်၊ သား ငါးနှင့်အချိုပွဲတို့ဖြစ်ပါ၏။
ယခုအခါ ဤအစားအစာမျိုး နှစ်ပေါင်နှင့်ရလျှင် ကံကောင်းပင်။

ရခဲ့သည့်မိတ်ဆွေကောင်းများအနက် နှစ်ဦးတို့အကြောင်းသာ ပြောပြလိုပါသည်။
တစ်ဦးက မစ္စတာဟဲရစ်ဆင်ချတ်(ချ်)၊ (Harrison Church)၊ တစ်ဦးကတော့ မစ္စတာဂုတ်ဖဲလို
(Goodfellow)။ ချတ်(ချ်)သည် စာအလွန်တော်သည်။ နှစ်ကုန်စာမေးပွဲ၌ ဂုဏ်ထူးဖြင့် အောင်
သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း ကျောင်းတစ်ကျောင်းတွင် အထက်တန်းပြဆရာအဖြစ်နှင့်
အသက်မွေးသည်။ စစ်ကြီးပြီးသောအခါ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်စီးပွားရေးနှင့်နိုင်ငံရေးပညာကော
လိပ်ကျောင်း(School of Economics and Political Science)မှာ ကျွန်တော်က အရှေ့တိုင်းနှင့်
အာဖရိကပညာရပ်များ ကောလိပ်ကျောင်း(School Oriental and African Studies)မှာအသီး
သီး အမှုထမ်းသည်။ ကထိက၊ ဒုပါမောက္ခ၊ ပါမောက္ခရာထူးများကို တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မရှေးမ
နှောင်း ရသည့်အပြင် ဝဲလင်းပန်းခြံမြို့(Welwyn Garden City)တွင် မလှမ်းမကမ်း၌ အိမ်ဝယ်
ပြီးနေကြသည်။

ဂုတ်ဖဲလိုမှာ ငြိမ်းချမ်းရေးသမား၊ စစ်ကို မနှစ်သက်ပါ။ စစ်အတွင်း စစ်ဝင်မတိုက်ဘဲ
ရန်သူဗုံးတွေ ပယ်ရှင်းရေးတပ်ထဲ ဝင် အမှုထမ်းမည်ဟု ကျွန်တော့်ကို ပြောသွားသည်။ နောင်
အခါ သူနှင့်မတွေ့ရတော့ပါ။

ကျွန်တော်သည် ပထဝီဝင်ကို အထူးပြုသင်ပြနည်းဘာသာအဖြစ် ယူသည်။ ကျွန်တော်
နှင့်အတူ ဤအတန်းတက်သည့်ကျောင်းသားကျောင်းသူ ၃၀ ခန့်ရှိပါသည်။ သူတို့အထဲ အထက်
ပါမိတ်ဆွေနှစ်ယောက်တို့လည်း ပါဝင်သည်။ ကျွန်တော်တို့ ကျူတာသည် မစ္စတာအန်(န်)စီ စ
ကပ်(စ်)(N.C. Scarfe)ဖြစ်ပါ၏။ မြန်မာပြည်တက္ကသိုလ်များမှာကဲ့သို့ နည်းပြဆရာသာမက က
ထိကဟုလည်းခေါ်နိုင်ပါသည်။ စာမေးပွဲ၌ အရာဝင်သည်။ သဘောကောင်းသည်။ လူမျိုးခြား
ကျောင်းသူကျောင်းသားတို့နှင့်ခင်မင်ရင်းနှီးစွာ ဆက်ဆံ၏။ ကျွန်တော် ကံကောင်းပါသည်။

တက္ကသိုလ်သင်တန်း သုံးပတ်အတွင်း တစ်ပတ်လျှင် တစ်ကြိမ် အက်ဆေးရေးရသည်။
ဤအက်ဆေးများသည် စာမေးပွဲချိန်ခွင်တွင် အအောင်၊ အရှုံးပေးသည့်အလေးတစ်ခုဖြစ်ပါ
သည်။ ပထမအက်ဆေးကို ရေးပြီး ကျူတာကို ပေးလိုက်သည်။ ပြန်ရသောစာအုပ်ထဲ အောက်
ပါမှတ်ချက်နှင့်တကွ အမှတ် B (၆၀-၆၅)ပေးထား၏။ Your written English is splendid. No

one would know you wern't English. Why is spoken not good? (မင်း အင်္ဂလိပ်စာဟာ ကောင်းလိုက်တာ၊ မင်းကို လူမျိုးခြားလို့ ဘယ်သူကမှ ယူဆမယ်မဟုတ်ဘူး။ အပြောစကားကျ တော့ ဘာဖြစ်လို့ မကောင်းရသလဲတဲ့)

ကိုယ့်ကိုယ်ကို အထင်ကြီးမိသည်။ နောက်တစ်ကြိမ် အစွမ်းပြပြီး အက်ဆေးရေးသည်။ စာအုပ်ထဲ အမှတ် C (၅၀-၅၅)ပေးပြီး ကောက်နုတ်ချက် ဤကဲ့သို့ ပေးထား၏။ Rather alot of trite sayings and quotations. Too many precepts (ရိုးနေသည့်အဆိုအမိန့်တွေ၊ စာအုပ်မှအ ကိုးအကားတွေနဲ့ ပြည့်နှက်နေတယ်။ တရားဟောတာတွေ များလွန်းတယ်တဲ့။)

တတိယအက်ဆေး ရေးသည့်အခါ ကျူတာ၏ ထောက်ပြချက်များကို ရှောင်ပြီး ပင် ကိုယ်အမြင်ဉာဏ်သုံးကာ အချက်အလက်တွေကို တင်ပြပါသည်။ ဤအကြိမ်၌ Good (ကောင်း တယ်)လို့ရေးပြီး B+(၇၀)ပေးလိုက်ပါ၏။

နှစ်ပတ်သုံးပတ် တစ်ကြိမ်ဆိုသလို ပထဝီဝင်နှင့်ဆိုင်သည့်အကြောင်းအရာတစ်ရပ်ကို ရွေးချယ်ပြီး ပြောဟောပွဲ ဆွေးနွေးပွဲ လုပ်ပါသည်။ အဖွဲ့သားအများစုက ပါဝင်ဆင်နွှဲရသည်။ တစ်နေ့သော် ကျွန်တော် မြန်မာပြည်အကြောင်း ပြောဟောရန် အလှည့်ရောက်လာသည်။ မစမိ ကျူတာမစွတာစကပ်(ဖိ)က တရုတ်ဘာသာနှင့်ရေးထားသည့်ကားချပ်ကလေးတစ်ချပ်ကို ကျောက်သင်ပုန်းကြီးပေါ် ဆွဲထား၏။ သူက ပြုံးပြုံးနှင့်တရုတ်စာထဲ ဘာပါသလဲဆိုတာ သိကြ သလားဟုမေး၏။ ထိုအခါ တရုတ်အတန်းသားမစွတာဝမ်(Wang)က ‘ဆရာကြီး၊ ဆရာကြီး၊ စာတွေဟာ စောက်ထိုးဖြစ်နေပါတယ်’ဟုပြောရာ ‘အေး အေး ဒါကို ငါသတိမထားမိဘူးကွယ်၊ သည်းခံပါ’ဟုဆိုပြီး ပြင်ချိတ်ထားလိုက်သည်။ စာထဲပါသည်မှာ ‘စကားတစ်ရာ၊ စာတစ်လုံး’ဖြစ် ပါ၏။

ကျွန်တော်သည် ကြိုတင်လေ့လာထားသော မြန်မာပြည်အကြောင်းကို မိနစ် ၄၀ ခန့် ပြောဟောပါ၏။ ပထမဆုံးအကြိမ် ပညာတတ်မြတ်သူ့အမျိုးသားအများစု ပါဝင်သည့်ကျောင်း သားရှေ့မှောက် အင်္ဂလိပ်လို ထပြောရသည်မှာ ခပ်ကြောက်ကြောက် ခပ်ရွံ့ရွံ့ဖြစ်မိသည်။ ပြီး သည့်အခါ မေးသူက မေး၊ ဆွေးနွေးသူက ဆွေးနွေးသည်။ ပထဝီဝင်ကျွမ်းကျင်ကြသူများမို့ သူ တို့စကား အသားပါပါ၏။ ကျူတာက နောက်ဆုံးဝေဖန်ပြောဆိုကာ နိဂုံးချုပ်လိုက်ပါသည်။

ပထမအက်ဆေးအောက်၌ ‘အပြောစကားကျတော့ ဘာဖြစ်လို့ မကောင်းရသလဲ’ဟု သည့်ကျူတာ၏ မှတ်ချက် ခေါင်းထဲနဲ့နေသည်က တစ်ကြောင်း၊ တက္ကသိုလ်ဒုတိယအပတ်သင် တန်းအတွင်း လန်ဒန်မြို့ရှိ စာသင်ကျောင်းတစ်ကျောင်းတွင် ကျောင်းသားတွေကို သင်ပြရမည့် တာဝန်ရှိ၍တစ်ကြောင်းတို့ကြောင့် လှုပ်ကြား စကားပြောအတတ်(elocution)သင်သည့်ည ကျောင်းတက်သည်။ ‘ငါးပိသံနဲ့ပြောလို့မဖြစ်ဘူး၊ ကျောင်းသားတွေ နားမလည်ရုံမက ဝိုင်းရယ် ကြမယ်’ဆိုပြီး နှစ်၍ သင်ယူပါသည်။ နောက်ဆုံး ထိုကျောင်းနည်းပြဆရာတို့က လေယူလေသိမ်း လည်းကောင်း၊ အသံလည်း ပီသလာပြီမို့ တစ်ဖက်သား ဗြိတိသျှလူမျိုးများ အခက်အခဲမရှိနား

လည်မည့်အဆင့်အတန်း ရောက်ပြီဟုပြော၍ သင်တန်းမတက်တော့ပါ။

တက္ကသိုလ်ပထမသင်တန်း အပတ် ၁၀ ပတ်ကြာသော် ကျောင်းလေးပတ် ပိတ်လိုက်၏။ တစ်နေ့သော် အောက်စဖို့ တက္ကသိုလ်တွင် ဘီလစ်ဘွဲ့စာတမ်းရေးနေသူဦးဝန်သည် ကျွန်တော့်ထံ လာလည်သည်။ သူ့စာတမ်း၊ စာတမ်းကြီးကြပ်သူမစ္စတာဂျီ၊ အီ၊ ဟားဗေ(G.E.Harvey) နှင့်တက္ကသိုလ်အကြောင်းများကို ပြောပြပါသည်။ နားထောင်၍ ကောင်းလှပါ၏။ ထိုနောက် ညစာသွားစားကြသည်။

လက်စတားစကွဲယား(Leccester Square)သို့ မြေအောက်ရထားနှင့်သွားပြီး ဘူတာရုံနှင့်မဝေးလှသည့်မက်ကစင်း(Maxim)တရုတ်စားသောက်ဆိုင်၌ စားကြသည်။ ဟင်းချို၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်ကြော်၊ အသားကြော်ချက်တစ်ခွက်စီနှင့်ထမင်း လိုသလောက်ရသည့်အထဲ ရေနှေးကြမ်းသောက်ချင်သလောက် သောက်ရသည်။ တစ်ယောက်လျှင် ၂ သျှိလင် ၉ ပဲနီနှင့်စားပွဲထိုးကို ပေးသည့် ၃ ပဲနီ၊ ပေါင်း သုံးသျှိလင်သာ ကျသည်။ ယခုအခါ တစ်ဦးလျှင် ၃-၄ ပေါင်ပေးရကောင်း ပေးရပေလိမ့်မည်။ ဪ ငွှေးခေတ်ဟောင်း၊ ငွှေးခေတ်ဟောင်း။ အပြန်တွင် ဆိုင်တစ်ဆိုင်ရှေ့ခန်းမှန်အိမ်ထဲ ခွေးသားကလေးတွေ မြင်ရသည်။ ဦးဝန်က 'ကျွန်တော်တို့ ငွှေးဘဝက ဒီလိုခွေးကလေးတွေ မိသားစုမှ ခွဲပြီးရောင်းစားခဲ့လို့ ခုလိုတိုင်းတစ်ပါးမှာ မိဘများနဲ့ကွဲနေရတာ'ဟုဆိုသည်။ ကျွန်တော်က 'ကောင်းတဲ့ခေတ္တကဲ့ခြင်း မဟုတ်ဘူးလား'ဟုပြောရာ သူကပြီးနေသည်။

၁၉၃၉ ခုနှစ် ဒုတိယသင်တန်းအပတ် ဇန်နဝါရီလတွင် စပါသည်။ ကျွန်တော်တို့ လန်ဒန်မြို့ ကျောင်းတစ်ကျောင်းသို့သွားပြီး အင်္ဂါနှင့်ကြာသပတေးနေ့များတွင် စာသင်ပြကြရ၏။ ကျွန်တော်သည် လန်ဒန်အရေပိုင် အလယ်တန်းကျောင်းတစ်ကျောင်းတွင် တာဝန်ကျသည်။ ဆင်းရဲသည့်ရပ်ကွက် ဖြစ်ပါ၏။ ပထမနေ့၌ ကျောင်းအုပ်ကြီးနှင့်သွားတွေ့ရသည်။ အလွန်သဘောကောင်း၏။ စကားညင်ညင်သာသာနှင့်ကျွန်တော်သင်ရမည့်ပထဝီဝင်ဘာသာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ပြောပြသည်။ ပြဋ္ဌာန်းသောစာအုပ်များကိုပြပြီး အတန်းပြဆရာနှင့်မိတ်ဆက်ပေးပါသည်။ သင်ပြမည့်ပုံ သင်ပြနည်းများကို ခေါင်းစဉ်တွေတပ်ပြီး ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် ကြိုရေးချထားပြီး အကြိမ်ကြိမ်ဖတ်သည်။

ကြာသပတေးနေ့ သွားသည့်အခါ အတန်းပြဆရာနှင့် ၉ နာရီမထိုးမီ ဆရာတွေ နားနေခန်းတွင် သွားတွေ့သည်။ အခန်းထဲရှိ ဆရာတွေနှင့်မိတ်ဆက်ပေးပြီး ၉ နာရီအချိန် သူ့အတန်းသို့သွားကြသည်။ ၁၂ နှစ် ၁၃ နှစ် ကျောင်းသူကျောင်းသား ၂၅ ယောက်လောက်က ထပြီး နှုတ်ဆက်၏။ ဆရာက ကျွန်တော့်အမည်နှင့်အမျိုးဇာတိကို ပြောပြ၏။ ပထမအချိန်တွင် ဆရာကိုယ်တိုင် ရာဇဝင်သင်ပြသည်။ တစ်ဆက်တည်း မသင်ပါ။ သင်လိုက် မေးခွန်းတွေ မေးလိုက်၊ လက်ညှိုးထောင်သည့်ကျောင်းသားကျောင်းသူကို မေးလိုက်နှင့်မြိုင်မြိုင်ဆိုင်ဆိုင် ပြီးသွား၏။ ၄၅ မိနစ်ခန့် ကြာသည့်အတွင်း ကျွန်တော် နားစိုက်ထောင်နေသည်။ ပညာတိုးပွားလာ၏။

နောက်တစ်ချိန် ဆရာတစ်ဦး ဘာသာတစ်ဘာသာ လာသင်၏။ အတန်းပြဆရာထွက် သွား၏။ ကျွန်တော်က နားထောင်သည်။ သူ့အတန်း ပြီးသွားသောအခါ အတန်းပြဆရာဝင်လာ ပြီး ကျွန်တော် ဟော်လန်ပြည်ပထဝီဝင်ပြပုံကို အကဲခတ်သည်။ ပြီးသည့်အခါ သူက စေတနာ နှင့်ဝေဖန်ပြောဆို၏။ နာရီပြန်တစ်ချက်၌ သူနှင့်ကျွန်တော် နေ့လယ်စာ ကျောင်းစားသောက် ခန်းသွားစားကြသည်။ ကျောင်းအုပ်ကြီးနှင့်ဆုံသည်။ ဆွတ်ပြုတ်၊ ငါးနှင့်အာလူးကြော်၊ အချို ပွဲစား၊ လက်ဖက်ရည်သောက်ကြသည်။ ညနေ သူ နှစ်ချိန်၊ ကျွန်တော် တစ်ချိန် သင်ပြီး ၄ နာရီ ကျောင်းလွှတ်သောအခါ အိမ်ပြန်ကြပါ၏။

နောက် အင်္ဂါနေ့၌ ကျူတာမစ္စတာစကပ်(ဖ်)နှင့်အခြားကျူတာတစ်ဦးတို့ ကျွန်တော် သင်ပြပုံကို လာ၍ နားထောင်သည်။ ပြီးသည့်အခါ သဘောကျသည့်မျက်နှာနှင့် အတန်းဆရာကို ရော ကျွန်တော့်ကိုပါ နှုတ်ဆက် ထွက်သွားသည်။ ဆရာက ‘မင်း အသင်အပြ ကောင်းတယ်၊ နောင် အကျင့်ရတဲ့အခါ ပိုကောင်းဖို့ အလားအလာ ငါမြင်တယ်’ ဟုပြောပါ၏။ ထိုနောက် ကျွန် တော်က ဆရာအား ‘ကျွန်တော် ပြဿနာတက်တဲ့ကျောင်းသားတစ်ယောက်(Problem Child) အကြောင်း စာတမ်းရေးရမယ်။ ဆာလီဗင်(Sullivan)ကို မူတည်ပြီးရေးရရင် မကောင်းဘူးလား’ ဟု အကြံဉာဏ်တောင်းရာ ‘ရေးပါ၊ ရေးပြီး ငါ့ကိုလဲ ပြဦးနော်’ ဟုဆိုပါ၏။

ဆာလီဗင်သည် အင်မတန်ဆန်းရဲပါ၏။ သူနှင့်တစ်ပတ်တစ်ကြိမ် စကားစမြည်ပြော၊ မိဘများအကြောင်း တီးခေါက်ကြည့်သည်။ တစ်ခါတစ်ခါ သူ့နေ့လယ်စာစားဖို့ တစ်သျှိုလင်ပေး လိုက်သည့်အခါ ကျေးဇူးတင်၍မဆုံးပါ။ သူ့အိမ်သို့လည်း ကျွန်တော့်ကို ခေါ် သွားပြီး အမေမိဘ များနှင့်တွေ့စေသည်။ အခန်းကြီးတစ်ခန်းထဲ မိသားစု အိပ်လည်းအိပ်၊ ထိုင်လည်းထိုင်၊ နေ လည်းနေ၊ စားလည်းစားရသည်ကိုမြင်ရ၍ ရင်ထုမနာဖြစ်မိရပါ၏။ ရေးပြီးသည့်စာတမ်းကို ဆ ရာအား ပထမမြဲပြီး ကျူတာလက်ထဲ စာမေးပွဲ မကျင်းပမီ အပ်လိုက်ပါသည်။

သည်လိုနှင့်ဒုတိယသင်တန်းအပတ်ကုန်ခဲ့၏။ မတ်လ အိစတာ(Easter)ပွဲတော်အတွက် ကျောင်းလေးပတ်ပိတ်၏။ မပိတ်မီ ကျူတာက ပထဝီပညာ လက်တွေ့စူးစမ်းဖို့ ခရီးနှစ်ပတ်ထွက် ပြီး ကွင်းဆင်းလေ့လာမယ်။ အင်္ဂလန်နဲ့ဆွစ်ဇာလန်ပြည် နှစ်ပြည် ဘယ်ပြည်မှာ လေ့လာမလဲဟု မေး၏။ အများစုက ဆွစ်ဇာလန်ပြောသဖြင့် ဆွစ်ဇာလန်ပြည်သို့ ပထဝီဝင်အဖွဲ့သား ၃၀ တို့အ နက် သွားမည့်ကျောင်းသား ၂၀ ကျော်ကို ကျူတာနှင့်ဇနီးတို့ခေါင်းဆောင်လျက် ခရီးစထွက် ကြသည်။ ဤကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအကြောင်းကို ဒေါက်တာလှဘေ ပညာပါရမီစာအုပ်(၁၉၉၃ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလထုတ်)စာမျက်နှာ ၂၁၄မှ ၂၁၆ အထိ အပြည့်အစုံရေးခဲ့ပြီမို့ ဤနေရာတွင် ရေးပြရန် မလိုတော့ပြီ။ လန်ဒန်မြို့သို့ ဧပြီလ ၃၀ ရက်နေ့၌ ပြန်ရောက်လာကြပါ၏။

ဇွန်လ ၂၀ ရက်နေ့၌ ရေးဖြေစာမေးပွဲ စတင်ကျင်းပပါတော့မည်။ နေ့မသိ၊ ညမသိ ဆိုင်ရာစာအုပ်တွေဖတ်၊ မှတ်စုတွေကြည့်၊ အချက်အလက်တွေ ပြန်နွေးသည်။ တစ်နေ့သော် ကျောင်းစာကြည့်တိုက်မှအထွက် သင်္ဘောပေါ်၌ သိခဲ့ရသော အိန္ဒိယကျောင်းသားနှင့်တွေ့၏။

သူ၏ကျူတာအကြောင်းကို ပြောပြသည်။ သူ့စကားကြားရသည့်အခါ ကျွန်တော့်ကျူတာ ကျွန်တော့်အပေါ် မည်မျှကောင်းသည်ကို သိလာရသည်။ ကံကို ကျေးဇူးတင်ပါ၏။

ရေးဖြေစာမေးပွဲကို ဖြေသည်။ ၁၀ တန်းနှင့်မြန်မာစာဂုဏ်ထူးတန်းစာမေးပွဲများမှာကဲ့သို့ အားမရပါ။ ရက်မကြာမီ ကျွန်တော့်ကျောင်း၌ လက်တွေ့အသင်အပြ စာမေးပွဲလုပ်ပါ၏။ ထိုနေ့နံနက် မြန်မာဝတ်စုံ(ခေါင်းပေါင်းမပါ)ကို လက်ဆွဲအိတ်ထဲ ယူသွားသည်။ ဆရာများ နားနေခန်း၌ အဝတ်အစားလဲသည်။ မကြာမီ ကျူတာမစွတာစကပ်(ဖွဲ့)နှင့်ပါမောက္ခတစ်ဦးရောက်လာ၏။ အတန်းသားများ မသိတာကို သိအောင် သူတို့သိတာက စသင်ရာ၏ ဟူသည့်သဘောတရားလက်ကိုင်ထားပြီး မြန်မာပြည်ရာသီဥတုအကြောင်းကို သင်ပြပါသည်။

အတန်းထဲမြန်မာအဝတ်အစားဖြင့်ဝင်လာသည်။ အတန်းသားတို့က အား၊ အူးစသည့် အသံများပြုကာ ထ၍နှုတ်ဆက်သည်။ မြန်မာပြည်အောက်ပိုင်းဒေသ ရာသီဥတုအကြောင့်သင်ပြမယ်။ အဲဒီမှာ နွေ၊ မိုး၊ ဆောင်း ရယ်လို့ ဥတုသုံးပါး ရှိတယ်။ အင်္ဂလန်မှာ ဘယ်နှစ်မျိုးရှိသလဲလေးမျိုးရှိပါတယ်လို့ ဖြေကြသည်။ နွေမှာ အပူချိန် ၁၀၀ အထိ တက်တယ်ဟုဆိုလိုက်ရာ အိုး၊ အားဟုအော်ကြပြန်သည်။ အင်္ဂလန်အပူချိန် ဘယ်လောက်ရှိသလဲ။ အမြင့်ဆုံး ၈၀ ဒီဂရီ ၈၅ ဒီဂရီပါပဲ။ ဒါပေမယ့် တစ်ခါတစ်ခါမှ ဒီလောက်ပူတာပါဟု တစ်ယောက်က ထဖြေသည်။

မိုးတွင်းလေးလမှာ မိုးလက်မ ၂၀၀ အထိ ရွာတတ်တယ်ဟုပြောရာ မျက်လုံးပြူးသူပြူးသွားသည်။ အင်္ဂလန်မှာ ဒီလောက် မရွာဘူးဟုတစ်ယောက် ထပြောသည်။ ဆောင်းတွင်းမှာ မိုးမရွာ နှင်းကျသည်ကို သူတို့သိ၏။ ဆောင်းတွင်း အောက်မြန်မာပြည်မှာ အနိမ့်ဆုံး ၆၀-၆၅ ဒီဂရီအထိသာ အအေးဓာတ်ကျဆင်းတယ်။ အင်္ဂလန်မှာ ဘယ်အထိ ကျဆင်းသလဲဟုမေး၏။ လက်ညှိုးထောင်သည့်အတန်းသူကလေးက သူ့ည၊ တစ်ခါတလေ အနုတ်လက္ခဏာ ၄-၅-၆ အထိ ကျဆင်းတတ်တယ်ဟုဖြေ၏။ ဒီအဝတ်အစားမျိုး ဝတ်လို့ရမလားဟုမြန်မာအဝတ်အစားကို လက်ညှိုးထိုးပြပြီး မေးရာ မရပါဟုဖြေကြသည်။

အင်္ဂလန်မှာ ဂျုံ ဘယ်လိုစိုက်သလဲဟုမေးရာ တစ်ယောက်က ထဖြေ၏။ ကျွန်တော်က ရွှံ့ထဲ စပါးစိုက်ဖို့ကို ထယ်ထိုး၊ ထွန်ယက်၊ စက်တုံးခုတ်သည်မှအစ ကောက်စိုက်၊ စပါးရိတ်၊ လှေသည်အထိ ဓာတ်ပုံကားချပ်ကြီးများနှင့်ရှင်းလင်းပြောပြ၏။ ထို့နောက် ကျွန်တော်ကမေး သူတို့ကဖြေ၊ သူတို့ကမေး ကျွန်တော်ကဖြေရင်း မိနစ် ၄၀ ပြည့်သွား၏။ အတော်မြိုင်သည်။ ကျူတာက မနောတွေ့ ပါမောက္ခက သဘောခွေသွားပုံပေါ်ပြီး ကျွန်တော့်ကိုနှုတ်ဆက်ကာထွက်ခွာသွားကြပါသည်။ နားထောင်နေသော အတန်းပြဆရာက Congratulations (ကျွန်တော် သဘောကျတယ်)ဟုလာပြော၏။ အတန်းသားအချို့က အင်္ကျီနှင့်လုံချည်ကို လာကိုင်ကြည့်ပြီးမေးကြသည်။ ဆရာက မစွတာဘေ မောနေပြီကွယ်၊ သွားကြတော့ဆိုမှ ထွက်ခွာသွားကြသည်။

စာမေးပွဲအောင်စာရင်း ထွက်သောအခါ Pe, Hla(ဘေ, လှ)အမည်ကို တွေ့ရသောကြောင့် ဪ အံ့ဖွယ်ရာတစ်ပါး လောကမှာ ဖြစ်ခဲ့ပြီကလားဟု ရွတ်ဆိုမိပါသည်။ ဉာဏ်ဝီရိယ

စွမ်းအားထက် ကံတူန်းအားကြောင့် အောင်မြင်ရသည်ဟု ယူဆမိပါ၏။

ပထဝီဝင်အဖွဲ့သားတို့ထဲ လူတော်တွေ့ပါ၏။ ကျွန်တော့်မိတ်ဆွေ မစ္စတာဟဲရစ်ဆင်ချတ် (ချ်) သည် ဂုဏ်ထူးနှင့်အောင်သည်။ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းသာကျသည်ဟုထင်ပါ၏။ စာမေးပွဲအောင် သူတို့ အောင်ပွဲခံသည့်အနေဖြင့် မက်(လ်)စင်တရတ်ထမင်းဆိုင်တွင် နေ့လယ်စာ ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင် စားသောက်ရင်း စာမေးပွဲကျသူများအတွက် ခေတ္တနှစ်မိနစ်ခန့် ငြိမ်သက်စွာ နေကြသည်။ ဤမျှလောက် ချစ်ခင်ရင်းနှီးသူများဖြစ်ကြသည်။ ပြီးနောက် တစ်ယောက်လိပ်စာ တစ်ယောက် ယူနေတုန်း ကျောင်းသူတစ်ဦးက ‘တို့များဟာ တစ်စင်းနှင့်တစ်စင်း ဆုံမိပြီး ခွာထွက်သွားတဲ့ပင် လယ်ထဲမှ သင်္ဘောတွေနဲ့တူတယ်၊ ဘယ်တော့ ပြန်တွေ့ကြဦးမလဲ မသိဘူးနော်’ ဟုဝမ်းနည်းသံဖြင့် ပြောသည့်စကားကို ခုထိ မှတ်မိနေပါသေး၏။

ကျွန်တော့်ထံ တက္ကသိုလ်အမိပတ်နှင့်ကျောင်းအုပ်ကြီးတို့ ထိုးထားသောလက်မှတ်ပါ ဒီပလိုမာဘွဲ့စာရွက်ကြီး စာတိုက်မှ ရောက်လာသည်။ ကျွန်တော့်ကျူတာမစ္စတာစကပ်(ဖ်)ခေါ်၍ သွားတွေ့သည်။ ကျွန်တော့်အား ထောက်ခံစာတစ်စောင်ကို ရေးပေးသည်။ စာစောင်အောက်တွင် သူ့လက်မှတ်နှင့်ပညာရေးကောလိပ်ကျောင်းအုပ်ကြီး မစ္စတာအက်(ဖ်)ကလပ်(F.Clarke) လက်မှတ်များ ထိုးထား၏။

အချုပ်မှာ ‘မစ္စတာလှဘေသည် အင်္ဂလန်တွင် ပညာလာသင်သဖြင့် ကျေးဇူးများစွာ ဖြစ်ထွန်းသွားသည်။ သူ့ရရှိသည့်အခွင့်အရေးများကို စိတ်ရောကိုယ်ပါ နိုင်ငံစွာ အသုံးချခဲ့သည်။ သင်တန်းများ တက်နေသည့်ကြား အချို့အချိန်များတွင် လန်ဒန်မြို့ ကျောင်းများတွင် ပထဝီဝင်၊ ဂဏန်းနှင့်အင်္ဂလိပ်စာများကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ပို့ချစွမ်းသည်။ လန်ဒန်ကျောင်းသားကလေးတို့အား သူတို့နားလည်သည့်ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းတို့ဖြင့် သင်ပြရသည်မှာ လွယ်ကူသော ကိစ္စမဟုတ်ပါ။ သို့ဖြစ်လင့်ကစား သူ၏နှစ်သက်စရာအမူအရာ၊ တည်ငြိမ်သော မဖြစ်မနေလုပ်မည့်စိတ်ထားဖြင့်သင်ပြရာ စကားအသုံးအနှုန်းနှင့်နည်းနိဿရည်းနှစ်ခုစလုံးတွင် အထူးအောင်မြင်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ပင်တိုင်ဆရာတစ်ဦး မကျန်းမမာဖြစ်နေခိုက် သူ၏ နေရာ၌ တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ခဲ့သေးသည်။

မစ္စတာဘေသည် အချိန်အတော်ကြာကြာ ကျောင်းအမျိုးမျိုးနှင့်ပညာရေးအဖွဲ့အစည်းအဖုံဖုံတို့ကို လေ့လာခဲ့သည်။ သက်ဆိုင်သည့်ပညာရပ်ကို ဆည်းပူးခဲ့၏။ အင်္ဂလိပ်စာနှင့်အင်္ဂလိပ်ပညာရေးအတွေးအခေါ်တို့ကို ကိုလုံနားလည်နိုင်ငံကြောင်းကို သူ၏ အရေးအသားများက သက်သေပြထားသည်။ မြန်မာပြည်သို့ ပြန်လာသည့်အခါ ကြွယ်ဝတိကျမှန်ကန်သောအသိဉာဏ်၊ အဖိုးတန်သည့်အမြင်ဉာဏ်များသည် သူနှင့်တစ်ပါတည်း ပါသွားမည်။ ဤအရည်အချင်းမျိုးဖြင့် ပြည့်ဝနေသူအား ဝန်ထမ်းခန့်မိသည့်မည်သည့်အာဏာပိုင်မျိုးမဆို သူမည်မျှကြီးမားသည့်အကျိုးကို သယ်ပိုးမည့်အရေးကို မလွဲမသွေ တွေ့ရပေမည်” ဟူ၍ ပါရှိပါ၏။

၇။ အရှေ့တိုင်းနှင့်အာဖရိကပညာရပ်များ ကောလိပ်ကျောင်း၊ ၁၉၃၉-၄၄

စာမေးပွဲ အောင်ပြီးသည့်နောက် အထုပ်ကြီးကျသွားသည်။ ကိုယ်စိတ်ပေါ့ပါးသွား၏။ စားဝင်အိပ်ပျော်သည်။ ဇူလိုင်လအတွင်း ခေါင်းအေးအေးထားပြီး နောက်ဆက် ဘီအီးဒီ(B. Ed)၊ အမ်(မ်)အီးဒီ(M.Ed)ဘွဲ့နှင့်ပညာရေးမဟာဝိဇ္ဇာ(M.A)ဘွဲ့တို့အနက် ဘယ်ဘွဲ့ယူရမည်ကို စဉ်းစားသည်။ ဝေခွဲ၍မရပါ။ နတ်ညွှန်းပို့၍ ထင်ပါရဲ့ ဦးဝန်(မင်းသုဝဏ်)ပေါက်လာပါသည်။ အောက်စဖို့တက္ကသိုလ်မှ ဘီလစ်(B.Litt)ရပြီဖြစ်၍ မြန်မာပြည်သို့ လပိုင်းအတွင်း ပြန်ပါတော့မည်။ သူက ကျွန်တော့်အကြောင်းကို ဒေါက်တာဂျေအေ စတူးဝတ်(J.A. Stewart)အားပြောပြ၍ ကျွန်တော့်ကို တွေ့ချင်ကြောင်း၊ ကျွန်တော်သွားမည်ဆိုလျှင် သူခေါ်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောပါ၏။ ကျွန်တော်လည်း တွေ့ချင်ပါသည်ဟုဖြေလိုက်ပါသည်။

နှစ်ရက်လောက်အကြာ ဦးဝန်နှင့်အတူ လန်ဒန်မှ မိုင် ၃၀ ခန့်ဝေးသော ဒေါက်တာစတူးဝတ်နေထိုင်ရာ ဘီရှော့(ဖ်)စတော့ဖို့(Bishop's Stortford)မြို့သို့ ရထားဖြင့် သွားပါသည်။ မိနစ် ၃၀ အကြာတွင် ရောက်သွားကြသည်။ ဆရာကြီးသည် မြန်မာပြည်တွင် အိုင်စီအက်ဝန်ထမ်းအဖြစ် အနှစ် ၃၀ နီးပါးအမှုထမ်းခဲ့သည်။ ၁၉၃၃-၃၄ ခုနှစ်၌ ပင်စင်ယူပြီး မြန်မာအမျိုးသမီး ဇနီးဒေါ်ခင်လေးနှင့်အတူ အင်္ဂလန်သို့ပြန်လာသည်။ မြန်မာစာ မြန်မာနှင့်မွန်စကားတတ်သည်။ ယခုအခါ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်အရှေ့တိုင်းပညာရပ်များကျောင်း၌ မြန်မာစာ ဒုပါမောက္ခဖြစ်နေသည်။ မြန်မာပြည်တွင် လုပ်ဖော်တိုင်ဖက် ဘဝတူ မစွတာ ဆီ၊ ဒဗ္ဗလျူ၊ ဒန်း(C.W. Dunn)နှင့် လက်တွဲပြီး မြန်မာ-အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်ကြီးကို ပြုစုနေပါ၏။

ဆရာကြီးကတွေ့တွေ့ချင်း ရင်းနှီးစွာဖြင့် ဘာဆက်လုပ်ဖို့အစီအစဉ်ရှိကြောင်း မေး၏။ ကျွန်တော်က ပညာရေးအထက်တန်းဒီဂရီတစ်ခုခုကို ယူရန် ကြံစည်နေကြောင်းပြောသော အခါ 'မြန်မာပြည် ပညာရေးအတွက် ဒီပလိုမာနဲ့လုံလောက်ပါပြီ။ မြန်မာစာပေ တိုးတက်အောင်စနစ်တကျ သင်ကြားဖို့သက်ဆိုင်ရာ မြန်မာဘာသာစာပေ ပါရဂူဘွဲ့စာတမ်းရေးပါလား'ဟုမြန်မာလို တိုက်တွန်းပါသည်။ မုတ်ဆိတ်ပျားစွဲကိန်းနှင့်မမျှော်လင့်ဘဲ ဖြုန်းခနဲ ကြုံတွေ့ရ၍ အံ့အားသင့်သွားပြီးနောက် 'အခွင့်ရရင်တော့ စာတမ်းရေးချင်တာပေါ့'ဟုဖြေလိုက်ပါ၏။ ဆရာကြီးက သူသက်ဆိုင်ရာဆီ စာရေးအခွင့်တောင်းမည်'ဟုပြောပါသည်။ ဒေါ်ခင်လေးက မြန်မာထမ်းမင်းဟင်းများ ကျွေးမွေးပြီး ပြန်လွှတ်လိုက်သည်။

ကျွန်တော် ပါရဂူဘွဲ့ယူရန် ဩဂုတ်လအတွင်း မြန်မာအစိုးရထံမှအမိန့်ကျလာကြောင်းကို ကြားသိရပါ၏။ ဝမ်းသာအားရ ရှိနေစဉ် ကိုလှကျော်ရောက်လာ၏။ ပုဂံကျောင်းဆောင်နေဖော်နေဖက်ဖြစ်သည်။ တစ်နှစ်နှစ်နှစ်လောက်က တိရစ္ဆာန်ဆေးကု ပညာတော်သင်စကောလားရှစ်ရ၍ အင်္ဂလန်ရောက်နေသည်။ လောလောဆယ်တွင် အင်္ဂလန်အရှေ့ဘက် ပင်လယ်ကမ်းခြေမြို့ ဂရိတ်ယားမောက်(သ်)(Great Yarmouth)တွင် တိရစ္ဆာန်ဆေးကုဆရာဝန်ကြီးထံ၌ လက်တွေ့အတတ်ပညာသင်ယူနေ၏။ သူနေသည့်မြို့သို့ အပန်းဖြေလာလည်ရန် ပြောပါ၏။ ရောက်ဖူး

တယ်ရှိအောင် သူနဲ့သွားမယ်လို့ဝန်ခံလိုက်သည်။ ထိုအချိန်က ဂျာမနီအာဏာရှင် ဟစ်တလာ (Hitler) ၏ ပယောဂကြောင့် ဥရောပတိုက်တွင် စစ်ရိပ်စစ်ငွေ့ သန်းနှင့်နေပြီ။

စက်တင်ဘာလ ၂ ရက်နေ့တွင် ကိုလှကျော်နှင့်အတူ မီးရထားဖြင့် သွားသည်။ လမ်း တစ်ဝက် အစ်ပ(စ်)ဝစ်(ချ်)(Ipswich)မြို့ ဘူတာရုံသို့ ဆိုက်သည့်အခါ အင်္ဂလိပ်အမျိုးသားက လေးတစ်ယောက် တက်လာပြီး ဟစ်တလာ ပိုလန်(Poland)ကို ဝင်တိုက်ပြီဟုပြောပါတော့၏။ ဗြိတိသျှနှင့်ပြင်သစ်အစိုးရတို့က ပိုလန်မဟာမိတ် ဖြစ်နေသဖြင့် သူတို့နှစ်ဦးစလုံး ဝင်ကူလျှင် စစ် ဖြစ်မှာ မုချဟူသောအတွေးသည် ခေါင်းထဲ ဆောင့်ဝင်လာ၏။ ကိုယ့်စိတ်ကိုယ်ဖြေဆိုသလို သူတို့ ဝင်ကူချင်မှ ကူမှာပဲလေဟူသောအတွေးနှင့် ဖြေလိုက်သည်။ ကိုလှကျော်ကလည်း ‘စစ်ဖြစ်ချင်မှ ဖြစ်မှာပါ’ ဟုဆို၏။ ဆက်လက်သွားကြသည်။

ယားမောက်(သ်)တွင် အခန်းတစ်ခန်း ငှားနေသည်။ ပင်လယ်ကမ်းခြေသဲပြင်သို့သွား သည်။ စိတ်ထဲ ခိုးလိုးခုလုဖြစ်နေသည်။ နောက်တစ်နေ့ နံနက် ၁၁ နာရီလောက်အချိန်တွင် ရေ ဒီယိုနားထောင်နေတုန်း ဗြိတိသျှနန်းရင်းဝန်ကြီး မစ္စတာချိန်ဘားလိန်(Chamberlain)က ပြင် သစ်အစိုးရနှင့်အတူ ပိုလန်ကို ကူမည်ဟု အပွင့်အလင်း ကြေညာ၏။ စစ်စဖြစ်ပြီ။

ယားမောက်(သ်)တွင် တစ်ပတ်နေ၏။ ကိုလှကျော်က အနီးအနားရှိ ပင်လယ်ကမ်းခြေ မြို့များဆီ လိုက်ပို့ပါသည်။ သို့သော် သောကငြိမ်းဆေး ရှာမတွေ့၍ ပျော်သင့်သလောက် မ ပျော်ခဲ့ရပါ။ လန်ဒန်သို့ ပြန်လာသည်။ ဤဖြစ်ရပ်သည် ကျွန်တော်၏ ဘဝလမ်းကြောင်း မည်မျှ အတိုင်းအတာအထိ ပြောင်းလဲသွားစေသည်ကို နောင်အခါမှ သိရပါတော့၏။

မြန်မာပညာတော်သင်တွေ့အနက် ပြန်ချင်သူများကို ပြန်ပို့ပေးမည်။ ပညာဆက်လက် သင်ကြားလိုသူတို့အား သင်ခွင့်ပြုမည်ဟုမြန်မာအစိုးရက ကြေညာပါ၏။ အချို့ပြန်သွားကြ သည်။ ဦးဝန်၊ ဆရာဦးသိန်းဟန်တို့က ဘွဲ့ရပြီးပြီမို့ ကျွန်တော်တို့နှင့်ခွဲခွာသွားကြသည်။ ကိုသာ လှ၊ ကိုလှမြင့်၊ ကိုလှကျော်၊ ကိုမောင်မောင်ခ၊ ကျွန်တော်နှင့်အချို့တို့က ပညာဆက်လက်သင် ကြားရန် နေရစ်ကြသည်။

မပြန်ဖြစ်သည်မှာလည်း ကျွန်တော်တို့ ကံကောင်းသည်ဟုဆိုရပါမည်။ ပြန်ပါက ဂျပန် လက်အောက် သုံးနှစ်သုံးမိုး ငရဲရောက်ရမည်။ ဘွဲ့လည်း လက်လွတ်သွားမည်။ ဆရာကြီးဒေါက် တာစတူးဝတ်က လန်ဒန်တွင် ဂျာမန်ဗုံးအန္တရာယ် များမည်။ ဘီဂျော့(ဖ်)စတော့ဖို့မှာ လာနေဖို့ ပြော၍ ထိုမြို့တွင် သွားနေ၏။

ဆရာကြီးက ကျွန်တော်တို့ အင်္ဂလိပ်စကား ပိုတတ်စေရန်နှင့် အင်္ဂလိပ်မလေ့ထုံးစံ ပိုသိ နားလည်စေရန် အင်္ဂလိပ်ဇနီးမောင်နှံအိမ်တွင် ထားပါသည်။ အိမ်ရှင်ယောက်ျားသည် အသက် ၇၀ ခန့်ရှိ ပညာတတ်အင်္ဂလိပ်အမျိုးသားပင်စင်စားကျောင်းဆရာကြီး၊ ဇနီးသည်က ပညာတတ် ပြင်သစ်အမျိုးသမီးကြီး။ ဆရာကြီးနှင့်မစ္စတာဒန်းတို့ကို ကျွန်တော်မရောက်မီ နှစ်နှစ်အတော အတွင်း အဘိဓာန်ပြုစုရာ၌ လာရောက်ကူညီခဲ့သည့်ဦးခင်မောင်လတ် နေသွားသည့်အိမ်ဖြစ်ပါ

သည်။ ဆရာကြီးအိမ်နှင့်အလှမ်းမဝေးပါ။ ၁၀ မိနစ် ကျော်ကျော် လျှောက်လျှင်ရောက်သည်။

အောက်တိုဘာလဆန်းတွင် ဆရာကြီးတို့၏ အရှေ့တိုင်းပညာရပ်များကျောင်း(နောင် အခါ နာမည်ကျော်အရှေ့တိုင်းနှင့်အာဖရိကပညာရပ်များကျောင်း)တွင် ကျောင်းသားအဖြစ် မှတ်ပုံတင်သည်။ ထိုအခါက ဆရာဦးရေ ၂၅ ယောက်လောက်နှင့်ကျောင်းသား ၁၀၀-၂၀၀ လောက်သာ ရှိပါသေး၏။ ၃-၄ ရက်ကြာသောအခါ တစ်မြို့တည်းနေသောကျောင်းအုပ်ကြီးပါ မောက္ခရပ်(ဖ်)တားနာ(Ralph Turner)အိမ်သို့ ကျွန်တော်ကို ခေါ်သွားပါသည်။ မိတ်ဆက်ပေး သည်။ သဘောသဘာဝ ကောင်းသည့်ရေပြည့်အိုးကြီးနှင့်တူသော၊ သက္ကတနှင့်အခြားအိန္ဒိယ ဘာသာများ ကျွမ်းကျင်သော ပညာရှင်ကြီးကို မြင်မိမိချင်း ကြည်ညိုစိတ် တဖွားဖွားပေါ်လာပါ တော့သည်။ ဆရာကြီးက ကျွန်တော် မြန်မာဘာသာစာပေနှင့်ပတ်သက်တဲ့ပါရဂူဘွဲ့စာတမ်းရေး မယ်ဟု ပြောပြသောအခါ ‘ကောင်းတယ်၊ ကောင်းတယ်၊ နောင် တို့ကျောင်းမှာ မြန်မာကဏ္ဍတိုး ပွားရေးရတော့မှာပေါ့’ဟု ဆေးတံသောက်ရင်း ပြောပါ၏။

အမှတ်မထင် ဤတွေ့ဆုံမှုအကြောင်းမှ ပေါ်ထွက်လာသည့်ကောင်းကျိုးဆက်များ တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့် ကျွန်တော်ခံစားရပုံကို ဤဆောင်းပါးနောက်ပိုင်းတွင် စာဖတ်ပရိသတ်တို့ ကြုံတွေ့ကြရပေလိမ့်မည်။ ကျောင်းအုပ်ကြီးသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးသည့်အခါ ‘ဆာ’ဘွဲ့ရ သည်။

ဆရာကြီးနှင့်မည်သည့်အကြောင်းကို မည်သို့မည်ပုံနှင့် စာတမ်းပြုစုရမည့်အရေးဆွေး နှေးသည်။ ၁၈၇၉ ခုနှစ်တွင် ဦးပုတ်နီ ရေးသည့်ပြည်သူ့ပြဇာတ်ဖြစ်သည့်ကုမ္မာရပြဇာတ် အ ကြောင်း တင်ပြရန် အကြံပေး၏။ ပထမပိုင်းမှာ နိဒါန်း၊ ဒုတိယပိုင်းမှာ ဋီကာဟု အကြမ်းဖျင်း အားဖြင့် သတ်မှတ်ပေးသည်။ ‘နိဒါန်းပိုင်းပါ ဘာသာပြန်ကို ပထမစတင်ပြုလုပ်၊ ပြီးတော့ဋီကာ ရေး၊ ဒီလိုလုပ်ရင်းနဲ့ စာတမ်းရုပ်လုံးပေါ်လာမယ်’ဟုဆို၏။ မှန်ပါသည်။ ပေါ်လာသည့်ရုပ်လုံး ကား အပိုင်း(၁)ပုံနှိပ်စက်မြန်မာပြည်တွင်းသို့ ရောက်လာပြီး တွင်ကျယ်လာပုံ။ ၂။ ပြဇာတ်ဆရာ နှင့်ပြဇာတ်များ။ ၃။ ပြဇာတ်များပါ(၁) အပြောစကားနှင့်(၂)အဆိုစကား ကာရန်နည်းစနစ် များ။ ၄။ ပြည်သူ့ပြဇာတ်များမှ ရောင်ပြန်ဟပ်သည့်လူမှုရေးရာအခြေအနေ။

အခန်း ၂ ကုမ္မာရပြဇာတ်၊ ၁။ ဦးပုတ်နီအကြောင်း၊ ၂။ ဦးပုတ်နီစာပေအရေးအသား နိဿည်း၊ ၃။ ကုမ္မာရပြဇာတ် အကျဉ်းချုပ်၊ ၄။ ဇာတ်ဆောင်များ။

အပိုင်း ၂ ဘာသာပြန်၊ အပိုင်း ၃ ဋီကာတို့ဖြစ်ကြပါသည်။

တစ်ဖက်မှ ဤသို့လုံးပန်းနေတုန်း ဆရာကြီးတို့၏ အဘိဓာန်အတွက် ပြုစုထားသောမူ ကြမ်းများကို ဖတ်ပြီး ဝိုင်းကူပေးနေသည်။ စစ်အတွင်း စာတမ်းနှင့်အဘိဓာန်ပြုစုပုံများကို အ တွေးအမြင်စာစောင်တွေထဲတွင် ပါနှင့်ပြီ။ ပြီးနောက် ဤဆောင်းပါးခေါင်းစဉ်နှင့်လည်းမသက် ဆိုင်သည်မို့ ချန်လှပ်ထားပါ၏။

စစ်ဖြစ်ပြီး မကြာမီ ဘိဘိစိက မြန်မာပြည်သို့ အသံလွှင့်ပေးရန် ပြောလာသည်။ ငြင်း

ဆိုလိုက်သည်။ ၁၉၄၁ ခုနှစ် ဂျပန်တွေ စစ်ထဲဝင်လာသည့်အခါ တစ်ဖန်လာပြောပြန်၏။ တရုတ်ပြည်ကို ၁၉၃၆ ခုနှစ်လောက်ကတည်းက စပြီး အနိုင်ကျင့်နိုင်စက်ကလူပြုခဲ့သည့်လူမဆန်သည့် သူတို့အား မုန်းတီးရှုံ့ရှာလာသဖြင့် လက်ခံလိုက်ပါ၏။ ထိုအခါ ကျွန်တော်နှင့်ကိုအုန်းတို့ခွာပြုကြ၏။ သူနှင့်ကျွန်တော်တို့ တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားဘဝက ပုဂံကျောင်းဆောင်တွင် သက်သတ်လွတ်စား၊ ရွှေတိဂုံဘုရားသို့ တနင်္ဂနွေနံနက်စောစောကြီးသွား၊ ဥပုသ်စောင့်၊ ပင်နီအကျီဝတ်၊ အချို့အဆောင်သားများနှင့်မြန်မာပြည်လွတ်လပ်ရေးအတွက် ကြိုးပမ်းလုပ်ကိုင်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဤသတင်းကို သူကြားသည့်အခါ ကျွန်တော်အား သစ္စာဖောက်ဟုခေါ်ပါ၏။ ကျွန်တော်က I would rather trust the devil I know than the devil don't (ကျွန်တော်မသိတဲ့သရဲထက် သိတဲ့သရဲကို ယုံတယ်။) နိမ့်သော နောင်မှသိမယ်ဟုပြောလိုက်ပါသည်။

ပထမတစ်ပတ်လျှင် တစ်ကြိမ်၊ နောက်တော့ နှစ်ကြိမ်၊ ပါရဂူစာတမ်းပြီးသည့်အခါ တစ်ပတ် ငါးကြိမ်အသံလွှင့်ပါသည်။ ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဆရာကြီးတို့အဘိဓာန် အတွဲ(၁)ထွက်လာသည်။ ကျွန်တော် ဆက်လက်ကူညီပြုစု၏။ ၁၉၄၄ ခုနှစ်၌ ဆရာကြီးက ပါမောက္ခဖြစ်၊ ကျွန်တော်က ပါရဂူဘွဲ့ယူ၊ ဂျာမန်တို့က လက်နက်ချ၊ လာဘ်မဟာကြီးတို့ကို ရကြသည်။ ကျွန်တော်ဘွဲ့ရပြီမို့ ပညာတော်သင် စကောလားရှစ် မရတော့ပါ။ ဘီဘီစီမှ ရသည့်ငွေနှင့်နေရပါသည်။

၁၉၄၅ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ၌ ဂျပန်တွေ လက်နက်ချသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံး သတ္တရန္တကပ်မှ ထွက်မြောက်လာ၏။ အိန္ဒိယပြည် ဆင်းမလားမြို့တွင် စစ်အတွင်း ရုံးစိုက်နေသော မြန်မာအစိုးရက မြန်မာ-အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ကြီး စီမံကိန်းရေးဆွဲသည်။ ပေါင် စတာလင် တစ်သောင်းပေးမည်။ အယ်ဒီတာနှစ်ဦးတို့အား ကူညီရန် စာပြုသုံးဦးခန့်ပေးမည်။ တစ်နှစ်တစ်တွဲထုတ်လုပ်ရန် ရည်မှန်းထားသည်ဟုဆို၏။ ဆရာကြီးက ကျွန်တော်ကို 'ဘေ တတ်ထားတဲ့ပညာနဲ့အသံလွှင့်အလုပ်ဟာ ပြဒါးတစ်လမ်း သံတစ်လမ်း ဖြစ်နေတယ်၊ အဘိဓာန်ရုံးမှာ လာလုပ်ပါ' ဟုပြောသည်။ ကျွန်တော်က သဘောတူသည်။ သို့သော် ဘီဘီစီက 'မြန်မာပြည်မှ လူစားရမှ နုတ်ထွက်ခွင့်ပြုမယ်' ဟု တည်ဆဲစစ်ဥပဒေအရ တားဆီးထား၏။ ကျွန်တော်ကား အချိန်ရတိုင်း လာရောက်ပြုစုပါ၏။

ဂ။ အဘိဓာန်ပြုစုသူ၊ ၁၉၄၆-၄၈

၁၉၄၆ ခုနှစ် မြန်မာပြည်မှ ဦးတင်မောင် ရောက်လာမှ အဘိဓာန်လောကထဲ ခြေစုံပစ်ဝင်လာနိုင်၏။ ဆရာကြီးသည် တစ်ကေ ကျယ်ဝန်းသည့်သူ့ခြံဝင်းထဲ အဘိဓာန်ရုံးဆောက်သည်။ ကိန်းဘရစ်ဂျားနယ်ထဲရှိ မဲရဒက်(သ်)ရွာကလေးတွင် နေခဲ့သော မစ္စတာဒန်းသည်လည်း ဘီရှော့(ဖ်)စတော့ဖို့တွင် အိမ်ကြီးတစ်ဆောင်ဝယ်ပြီးပြောင်းလာသည်။ လစ်လပ်နေသောတစ်နေရာတွင် ဆရာတော်ဦးသေဠိလအား ခန့်သည်။ ကျန်တစ်နေရာ၌ ဆရာကြီးတို့ကျောင်းတွင် ပါရဂူဘွဲ့စာတမ်းရေးနေသူ ဦးတက်ထွဋ်က လခမယူဘဲ တစ်ပတ်လျှင် သုံးရက် လုပ်အား လာပေးသည်။

တက်ညီလက်ညီလုပ်၍ အရှိန်ရကာ ရှိသေး ၁၉၄၆ ခု ဒီဇင်ဘာလတွင် အဘိဓာန်ကို မြန်မာပြည်၌ ပြုစုပါက ပိုမြန်မြန်ပြီးစီးမည်။ ထို့ကြောင့် ပြန်ပို့ပေးပါရန် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သစ်က တောင်းဆိုသောစာ ရောက်လာပါ၏။ အယ်ဒီတာတို့က မလိုက်လျော့ပါ။ လိပ်ခဲတင်းလင်း ဖြစ်နေတုန်း ဆရာတော်ဦးသေဠိလက ယူနိုက်တက်ကင်းဒမ်းတွင် အချိန်ပြည့်သာသနာပြုဖို့ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ၌ ထွက်ခွာကြွသွားသည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ဦးတက်ထွဋ် အဘိဓာန်ရုံးသို့မလာတော့ပါ။ ထို့ထက် ဆိုးရွားသောအပျက်တရားကား ၁၉၄၇ ခုနှစ်က နှလုံးရောဂါကျွမ်းနေကြောင်းသိခဲ့ရသည့်ဆရာကြီးစတူးဝတ်သည် ၁၉၄၈ ခုနှစ် မေလ ၁ ရက်နေ့ သန်းခေါင်ကျော်တွင် အနိစ္စရောက်သွားခြင်းပင်။

ကြံကြိမ်ဖန်ဖန် ဆရာကြီးအနိစ္စရောက်မည့်ည မတိုင်မီ ညနေခင်း နာရီပြန် ၃ ချက်တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ပါမောက္ခချုပ်ဒေါက်တာထင်အောင် ဆရာကြီးအိမ်သို့ရောက်လာသည်။ ကျွန်တော့်ကို မြန်မာပြည် ပြန်ခေါ်သွားလိုကြောင်း ပြော၏။ ဆရာကြီးက လှဘေကို ဘာရာထူး ပေးမလဲဟုမေးသည်။ မြန်မာစာဒုပါမောက္ခဟုဖြေသည်။ ဆရာကြီးက အိပ်ရာထဲမှနေပြီး စိတ် ဆိုးမာန်ဆိုးနှင့် Damn it, Pe has every prospect of becoming Professor of Burmese(Myanmar)in the University of London (ဘာပြောလိုက်သလဲ၊ ဘေဟာ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှာ မြန်မာစာပါမောက္ခဖြစ်ဖို့ အလားအလာရှိတယ်)ဟုပြောလိုက်သည်။

နောက်တစ်နေ့ နံနက် ၁၀ နာရီလောက်အချိန် ဒေါက်တာထင်အောင် ကိန်းဘရစ်မြို့မှနေပြီး ဆရာကြီးအိမ် ဖုန်းဆက်သည်။ ကျွန်တော် ထူးသည်။ ဆရာက 'ဆရာကြီး အနိစ္စရောက်သွားကြောင်း ကြားရလို့ ဝမ်းနည်းပါတယ်'ဟု စကားဦးသန်းပြီး မြန်မာပြည်ပြန်လာရန် ပြောပြန်သည်။ ကျွန်တော်က လက်ရှိအဘိဓာန်အတွဲ ၂ ကို မစွတာဒန်းနှင့်အတူ ပြီးအောင်လုပ်မယ်လို့ဆရာကြီးကို ကတိပြုထားကြောင်း ပြောပါသည်။

ကျွန်တော် ရာထူးကြီးကြီး မက်၍ လက်မခံခြင်း မဟုတ်ပါ။ ကျွန်တော်နှင့်အတူ အင်္ဂလန်တွင် ပညာတော်သင်အဖြစ်နေပြီး မြန်မာပြည်သို့ ပြန်သွားကြသူ ကိုသာလှ၊ ကိုလှမြင့်၊ ကိုလှကျော်၊ ကိုမောင်မောင်ခတို့သည် ဆိုင်ရာဌာနများ၌ ပါမောက္ခတွေ့ဖြစ်နှင့်နေကြပါပြီ။ ၁၉၅၇ ခုနှစ်တွင် မြန်မာပြည်သို့ ၁၀ လခန့်ပြန်ပြီး မြန်မာဘာသာစာပေယဉ်ကျေးမှုကို လေ့လာသည့်အခါ ကိုအုန်းနှင့်ဝန်ကြီးအချို့က ပါမောက္ခချုပ်ရာထူးပေးကမ်းသည်။ မယူဘဲ အင်္ဂလန်သို့ပြန်လာပါ၏။

၁၅ ရက်၊ အရက် ၂၀ ကြာသည့်အခါ မြန်မာအစိုးရက ကျွန်တော့်လခကို ရပ်စဲလိုက်သည်။ နာမည်ရင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကောင်းစားစေလိုသူ၊ ပြည်ချစ်သူစသည့် နာမည်ဝှက်များဖြင့်လည်းကောင်း ပြန်လာရန် ကြေးနန်းစာတွေ ပို့ပါ၏။ ထိုကာလက ကိန်းဘရစ်တွင် ကျွန်တော်အခန်းငှားနေသည့်အိမ်ပိုင်ရှင်အား သူ့ဆိုင်၌ အချိန်ပိုင်းနှင့်အလုပ်လုပ်ရန် ပြောကြည့်သည့်အခါ ကျွန်တော့်ကို သနားခင်မင်သဖြင့် လုပ်နိုင်သည်ဟုပြောသည်။ မစွတာဒန်းကလည်း

ပေါင်စတာလင် ၃၀ ပေးသည်။ မယူ၍ အတင်းအိတ်ထဲထည့်ပေး၏။ ဇွန်လတွင် အရှေ့တိုင်းနှင့် အာဖရိကပညာရပ်များကျောင်းတုနာမည်ပြောင်းထားသည့်ကျွန်တော့်ကျောင်းက မြန်မာစာကထိကရာထူး ကမ်းလှမ်းလာသည်။ စက်တင်ဘာလ၌ လက်ခံလိုက်၏။ အောက်တိုဘာလဆန်းတွင် အလုပ်ဝင်သည်။

၉။ ကထိက၊ ၁၉၄၈-၅၄

ကထိကခန့်စာထဲ ကထိကဝတ္တရားကို ဆောင်ရွက်ရင်း ဆိုင်ရာဘာသာတိုးတက်ကြီးပွားအောင် သုတေသနလုပ်ဖို့လည်းပါရှိ၏။ စစ်ကြီးပြီးကတည်းက ဤကျောင်းတွင် ဌာနတွေ တိုးချဲ့လိုက်သည်နှင့်အမျှ ဆရာဦးရေလည်း တိုးပွားလာ၏။ ဌာနအသစ်တစ်ခုက အရှေ့တောင်အာရှနှင့်ကျွန်းများ ဘာသာစာပေဖြစ်ပါသည်။ ဤအပင်ကြီး၏ အကိုင်းတစ်ကိုင်းသည် မြန်မာဘာသာစာပေပင်။ နေရာကလည်း ပဋိဂ္ဂပဒေသ၊ စာအုပ်စာတမ်းတွေကလည်း ပြည့်စုံ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ပညာရှင်တွေကလည်း အားကျစရာကောင်းလှဆိုတော့ အားကျမခံ ကြိုးကုတ်လုပ်ခဲ့ရာ ၃၂ နှစ်ကြာကြာ ပင်စင်ယူတော့မှ ကျောင်းက ထွက်ခွာလာပါ၏။

အလုပ်စတင်ပြီးသည်နောက် မြန်မာဘာသာစာပေနှင့်မြန်မာအဘိဓာန်စနစ်ပွင့်လာဖို့ အခြေအနေသုံးရပ် ပေါ်ထွန်းလာပါ၏။ ၁၉၄၉ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ၌ ပါမောက္ခ ဒီ၊ ဂျီ၊ အီ၊ ဟော(လ်)(D.G.E. Hall)အား ကျောင်းက အရှေ့တောင်အာရှဌာနမှူးနှင့်သမိုင်းပါမောက္ခရာထူးများ ပေးအပ်လိုက်ခြင်း၊ မစ္စတာအိတ်(ချ်)၊ အက်(ဖ်)၊ ဆား(လ်)(H.F. Searle)ကို ထိုနှစ်မှာပင် ယာယီမြန်မာစာကထိကခန့်လိုက်ခြင်းနှင့်ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်အာဏာပိုင်အဖွဲ့က မြန်မာအဘိဓာန်ပြုစုမှုကို ကျောင်းသို့လွှဲအပ်ပေးလိုက်ခြင်းများ ဖြစ်ပါ၏။

ပါမောက္ခဟော(လ်)သည် ရန်ကုန်ကောလိပ်ကို တက္ကသိုလ်အဆင့်အတန်းသို့ မြှင့်တင်ဖွင့်လှစ်လိုက်သည့် ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် သမိုင်းပါမောက္ခအဖြစ်ဖြင့် ရောက်လာသည်။ ၁၉၃၄ ခုနှစ်၌ ကိုယ်ရေး ကိုယ်တာအတွက်ကြောင့် အင်္ဂလန် ပြန်လာပြီး ကေထရမ်း(Caterham)မြို့ရှိ ကျောင်းကြီး၌ ကျောင်းအုပ်ကြီးလုပ်ခဲ့သည်။ သို့သော် မြန်မာပြည်သံယောဇဉ်ကို မဖြတ်နိုင်ပါ။ မြန်မာပြည်သမိုင်း အစောင်စောင်ရေးခဲ့၏။

မစ္စတာဆား(လ်)သည် ဆရာကြီးစတူးဝတ်၊ မစ္စတာဒန်းတို့နှင့်အတူ အိုင်စီအက်ဝန်ထမ်းအဖြစ်နှင့်နှစ်ပေါင်း ၃၀ နီးပါး အမှုထမ်းခဲ့သည်။ မြန်မာ-အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ဖြစ်မြောက်ရေးကို ဆရာကြီးစတူးဝတ်နှင့်အတူ မြန်မာပြည်တွင်ရှိနေစဉ် စိုင်းပြင်းခဲ့၏။ အဘိဓာန်ကို ကျောင်းသို့ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်က လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည့်အခါ အဘိဓာန်ရုံးကို ဘီဂျော့(ဖ်)စတော့ဖို့မှ ကျောင်းသို့ပြောင်းလာသဖြင့် မစ္စတာဒန်းသည် ကျောင်းသို့ တစ်ပတ် ၅ ရက်လာပြီး မစ္စတာဆား(လ်)၊ ကျွန်တော်နှင့်အတူ ပြုစုပါ၏။ အဘိဓာန်အတွဲ ၂ ကို မစ္စတာဒန်းနှင့်ကျွန်တော်က ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်၌ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေပါသည်။

၁၉၅၄ ခုနှစ်တွင် ကံဇာတာမြင့်လာ၍လားမသိ၊ ကျွန်တော့်အား ချီးမြှင့်ပေးသူများ ပေါ်လာပါ၏။ ဌာနမှူးပါမောက္ခဟောင်းသည် ကျွန်တော့်ကို ဒုမြန်မာစာပါမောက္ခရာထူး ပေးလိုသည်။ ပေးထိုက်သည့်အဓိကအရည်အချင်းများမှာ ကာယကံရှင်၏ စာတမ်းစာအုပ်အရည်အသွေးနှင့်ဦးရေးနှင့်သူ၏ ဂုဏ်သတင်းတို့ဖြစ်ကြပါသည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ်က ကထိကရာထူးခန့်စာထဲ ဆိုင်ရာဘာသာရပ်တွင် သုတေသနလုပ်ရာသည်ဟူသည့်အရ ၁၉၄၉ ခုနှစ်ကစပြီး တတ်နိုင်သမျှ ကြိုးစားပြီး ဆောင်းပါးတွေရေးသည်။ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်၌ မစ္စတာဒန်းနှင့်ပူးတွဲပြီး မြန်မာ-အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန် အတွဲ ၂ ကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ၁၉၅၂ ခုနှစ်တွင် ကျွန်တော့်ပါရဂူစာတမ်း ကုမ္ပာရီပြဇာတ် ပထမတွဲကို ကျောင်းက ပုံနှိပ်ရိုက်ထုတ်ပေး၏။ ၁၉၅၃ ခုနှစ်မှာ ဒင်းမတ် ပြည်မြို့တော်ကိုပင်ဟေးဂင်(Copenhagen)မြို့ တော်ဝင်စာကြည့်တိုက်က ဖိတ်၍သွားသည်။

ဌာနမှူးက ကျောင်းအုပ်ကြီးနှင့်တိုင်ပင်ပြီး ကျွန်တော့်ကို တက္ကသိုလ်ဆရာဒုပါမောက္ခရာထူးအပ်နှင်းပါရန် တက္ကသိုလ်အာဏာပိုင်အဖွဲ့သို့ စာတင်လိုက်ပါသည်။ ဆီးနိတ်(Senate)သဘောတူညီမှုအရ ၁၉၅၅ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလမှစ၍ ကျွန်တော့်အား မြန်မာစာဒုပါမောက္ခဘွဲ့အပ်နှင်းလိုက်ကြောင်းကို ဒီဇင်ဘာ ၈ ရက်နေ့၌ တက္ကသိုလ်ကျောင်းအုပ်ကြီးထံ၌ စာရခဲ့ပါ၏။ ခန့်အပ်ပုံ ခန့်အပ်နည်းများကို “ဒေါက်တာလှဘေ-ပညာပါရမီ” စာမျက်နှာ ၃၄-၃၆ များ၌ တင်ပြပြီးဖြစ်ပါ၏။

၁၀။ ဒုပါမောက္ခ၊ ၁၉၅၅-၆၅

၁၉၄၄ ခုနှစ်၌ ပါရဂူဘွဲ့ရပြီးသည်နောက် ဆရာကြီးစတူးဝတ်ထံ ခွင့်ပန်ကာ ပညာပဒေသာပင်ကြီးနှင့်တူသည့်ကိန်းဘရစ်မြို့တွင် သွားနေပါသည်။ တက္ကသိုလ်မြို့၏ ပညာအရသာခံစားလို၍ ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာပြည်နှင့်ဆိုင်သည့်စာအုပ်များ ရနိုင်သော ဟတ်ဖား(Heffers)ခေါ်ဆိုင်ကြီးရှိသည်။ ဘီဘီစီမှရသည့်ငွေများဖြင့် ဝယ်ပြီး စုဆောင်းခဲ့ရာ နှစ်ပေါင်း ၁၀၀ ကျော်မျှ မကက ပုံနှိပ်ခဲ့သည့်စာအုပ်တွေရ၍ ပီတိဖြစ်နေသည်။ မိတ်ဆွေများနှင့်တက္ကသိုလ်မြို့ရှိ ကောလိပ်ကျောင်းတွေကို လိုက်လျှောက်ကြည့်သည်။ သက္ကတဘာသာနှင့်အခြားဘာသာများ၌ ကျွမ်းကျင်သူပါမောက္ခဆာဟဲရီးဘေးလီ(Sir Harold Bailey)နှင့်သိကျွမ်းလာသည်။ ရာမဇာတ်ကြီးအကြောင်းဆွေးနွေး၏။ သူ၏ ကောလိပ်ကျောင်း၌ ဆရာတွေနှင့်အတူ ညစာစားရန် အကြိမ်ကြိမ်ဖိတ်ကျွေးသည်။ အခွင့်ကြုံလျှင် ဆရာတွေ ညစာစားပုံ ရေးပြပါမည်။ တစ်နေ့သော် ကိန်းဘရစ် တက္ကသိုလ်ဗုဒ္ဓဘာသာအသင်းက ကျွန်တော့်အား အတင်း အသင်းဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တင်မြှောက်လိုက်ပါ၏။

ချစ်ခင်ပေါင်းသင်းဆက်ဆံခြင်းသည် နောက်ဆုံးကွေ့ကွင်းရပါသည်။ ဒုပါမောက္ခဖြစ်လာသည့်အခါ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်က ထုတ်ထားသည့်ဥပဒေတစ်ရပ်မှာ တက္ကသိုလ်ဆရာများသည် လန်ဒန်နှင့်မိုင် ၃၀ အတွင်း၌သာ နေထိုင်ရမည်ဟုဆိုထားသဖြင့် မိုင် ၆၀ နီးပါးဝေးသည့်ကိန်းဘ

ရစ်မြို့မှ ခွာခွဲရပါတော့၏။ ကျွန်တော် ၁၉၄၀ မှ ၁၉၅၄ ခုနှစ်အတွင်း ကောလိပ်ကျောင်းဆရာ ကထိကအဖြစ်ဖြင့် ကိန်းဘရစ်မှ လန်ဒန်သို့ တနင်္လာနေ့မှ သောကြာနေ့အထိ နေ့စဉ်လာပြီးစာ ပေပို့ချ၊ အဘိဓာန်ပြုစုသည်။ မီးရထားဖြင့် ၁ နာရီ ၁၀ မိနစ်သာကြာပါ၏။ ကျောင်းမှဆရာအ တော်များများသည် လန်ဒန်ပြင်ဘက် မိုင် ၃၀ အတွင်းရှိ မြို့များမှ မီးရထား မော်တော်ကားများ ဖြင့် ကျောင်းလာတက်ကြသည်။

မိုင် ၃၀ အတွင်းရှိ ခြေခင်းလက်ခင်း သာသည့်မြို့များလိုက်ကြည့်ရာ မိုင် ၂၀ ခန့်ဝေး သည့်ဝဲလင်းပန်းခြံမြို့(Welwyn Garden City)ကို သဘောကျပြီး အိမ်တစ်လုံးဝယ်ကာ အခြေ စိုက်သည်။ အကြောင်းနှစ်ရပ်ကြောင့် ဖြစ်ပါ၏။ လန်ဒန်သို့အသွားခရီးသည် ဘူတာရုံသုံးရုံတွင် ဆိုက်သော်လည်း မိနစ် ၂၀ ကျော်ကျော်သာ ကြာသည်။ ခရီးသည်များ အလုပ်သွားချိန် နံနက် ၇ နာရီမှ ၉ နာရီအထိ၊ အလုပ်ပြန်ချိန် ၄ နာရီမှ ၆ နာရီအထိ ၁၅ မိနစ်တစ်ကြိမ် မီးရထားတစ် စီးထွက်သည်။ မြို့တွင်း လူနေရပ်ကွက်များ၌ သစ်ပင်၊ ပန်းပင်များနှင့်နေအိမ်များမှာလည်း ခြံ ဝင်းအတွင်း သစ်ပင်ပန်းပင် သီးပင်မြက်ခင်းများနှင့်မို့ သာသောင့်သာယာရှိလှပါ၏။

ကျွန်တော့်ခြံသည် ဧက ၃ မှုးခန့် ကျယ်သည်။ သစ်ပင် ၁၀ ပင်၊ ပန်းပင်အချို့နှင့်အိမ် ပတ်လည် မြက်ခင်းရှိသည်။ အသက်ကြီးသည့်အိမ်ပိုင်ရှင်လင်မယားတို့မှာ မပြုပြင်နိုင်၍ ခြံသည် လှပသင့်သလောက် မလှပဘဲရှိရာ ကျွန်တော် စီမံကိန်းတစ်ခုဆွဲပြီး ခြံကို ရှုပ်သွင်းတဖြည်းဖြည်း ပြောင်းလဲလာစေ၏။ သစ်ပင်တွေများလွန်းလှ၍ ပန်းပင်တွေနှင့်မြက်ခင်းလောင်းရိပ်ကျသည်။ ၄-၅ ပင်ခန့် အမြစ်ပါတူးပစ်ပေးပါလှ စည်ပင်သာယာရေးရိုးကို စာတင်၏။ သုံးပင်သာ ဖယ်ရှား ပေး၏။ ပန်းစေ့၊ ပန်းပင်၊ သစ်တော်၊ ပန်းသီးပင်များ မှာပြီးစိုက်၊ မြက်ခင်းကို ပြန်ခင်း၊ မြက် ဖြတ်စက်ဖြင့် တစ်ပတ်တစ်ခါ ၁ နာရီ ၁၅ မိနစ်ကြာ ဖြတ်နှင့်လယ်သမားမျိုးရိုးမှ ဆင်းသက်လာ သူ ကျွန်တော်သည် ကြိုးပမ်းခွဲရာ ကျက်သရေရှိသည့်အသွင်အပြင်ဆောင်လာ၏။ မာလီရှိသည်။ လုပ်ခကြီးသဖြင့် မငှားပါ။

ကျွန်တော့်အိမ်သို့ ရောက်ဖူးသည့်ကျောင်းသားများ ၂၀ ကျော် ၃၀ တို့နှင့်မြန်မာဧည့် သည်တော်တွေက အထက်ပါ အရေးအသားမှန်ကြောင်း ထောက်ခံကြပေလိမ့်မည်။ ကျွန်တော် လည်း ဒီလိုအခြေအနေမျိုး ဆိုက်လာပုံကို မယုံနိုင်၍ အံ့ဩတွေ့ဝေမိသည်။ အမှန်ပြောရလျှင် ထိုအိမ်နှင့်ပန်းခြံကို လက်ငင်းဝယ်နိုင်ရန် ငွေမရှိပါ။ ကျွန်တော် ငွေအပ်ထားသည့်ဘဏ်တိုက်မှ ငွေချေးဝယ်ရသည်။ တစ်လလျှင် ကျွန်တော့်လခ မည်မျှရကြောင်း သိနေသည့်ဘဏ်တိုက်က ရာ ဖြတ်တစ်ဦးစေလွှတ်ပြီး အိမ်၏ တန်ဖိုးကို ဖြတ်စေသည်။ ထိုနောက် အိမ်တန်ဖိုး သုံးပုံနှစ်ပုံထုတ် ပေးမည်။ အတိုးနှင့်တကွ တစ်လ တစ်ကြိမ် မှန်မှန် ၂၅ နှစ်အတွင်း ကျေအောင် ဖွဲ့ဆပ်ပေးပါ မည့်စာချုပ် ချုပ်ဆို၏။ ငွေထုတ်ပေး၍ ဝယ်နိုင်ပါ၏။

ကျောင်းတွင် မြန်မာစာဂုဏ်ထူးတန်းသားတစ်ဦးကို သင်ပြ။ အဘိဓာန်တစ်နေ့ကုန် တစ်နေခန်း ပြုစု၍လာရာ အတွဲ ၃ ကို မစွတာဒန်း၊ ကျွန်တော်နှင့်မစွတာဆား(လ်)တို့ ၁၉၅၅ ခု

နှစ်၌ ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ အတွဲ ၄ ကို ဆက်လက်ပြုစုနေခိုက် ဂုဏ်ထူးယူသည့်ဒုတိယကျောင်းသူ သည် ၁၉၅၆ ခုနှစ်တွင် အောင်မြင်သွားသဖြင့် ၁၉၅၇ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ၌ ကျောင်းက ကုန် ကျစရိတ်ခံပြီး မြန်မာပြည်၌ ပြန်လေ့လာရန် ကျွန်တော့်ကို တစ်နှစ်အခွင့်ပေးလိုက်၏။ သင်္ဘော ဖြင့် သွားရသဖြင့် တစ်လကြာမှ ရောက်သည်။ လမ်းတွင် ကိုလံဘီ၌ သုံးလေးရက်ဆိုက်သဖြင့် စွယ်တော်ရီရာ ကနီ(Kandy)သို့ တက္ကစီငှားပြီး စွယ်တော်ကို ဖူးပါ၏။

၁၉ နှစ်ကဲ့ကဲ့ကဲ့သော မြန်မာပြည်မြေမနင်းမိမီ ရန်ကုန်သို့ သင်္ဘောချဉ်းကပ်လာသည့် အခါ ရွှေပြောင်ပြောင်နှင့်ရွှေတိဂုံဘုရားကို ဖူးမြင်ရသည်။ စိတ်ထဲ လှိုက်လှိုက်လဲ့လဲ့ ဖြစ်သွားမိပါ ၏။ မိတ်ဆွေတွေ အမျိုးတွေနှင့်ပြန်ဆုံရသည့်အခါ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပြောင်းခဲ့သော်လည်း စိတ် ပိုင်းဆိုင်ရာ မပြောင်းလဲသွားသေးသည်ကို တွေ့ရပါ၏။ စစ်အတွင်း ခရဲရွာမှ မော်လမြိုင်သို့ ပြောင်းရွှေ့လာကြသည့်အိမ်သူအိမ်သားများအနက် အဘွား၊ ဒေါ်လေးတို့နှင့်ကော့ကရိတ်တွင် နေထိုင်နေသော ဖခင်ဦးမောင်ငွေတို့ အနိစ္စရောက်သွားကြရှာပြီ။ သို့သော် ဒေါ်ကြီး၊ ဒေါ်လတ် ဒေါ်ထွေးတို့နှင့်ပြန်ဆုံစည်းမိ၍ ဝမ်းပန်းတသာရှိနေတုန်း မကြာမီ ဇရာထောင်း၍ ဒေါ်ကြီး ကွယ်လွန်သွားဖြင့် ယူကျုံးမရဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ကျွန်တော် အလုပ်ရကတည်းက ကျေးဇူးရှင်ကြီးတို့ အား လစဉ် ငွေမှန်မှန် ပို့ပေးသည့်အဖြစ်ကို ပြန်စဉ်းစားရင်း စိတ်ဖြေရပါတော့၏။

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်တွင် မြန်မာကဗျာ၊ လင်္ကာအကြောင်းကို အင်္ဂလိပ်လိုပြောဟော သည်။ မြန်မာစာဂုဏ်ထူးတန်း လိုက်တက်သည်။ ဦးဝန်၊ ဦးသိန်းဟန်၊ ပါမောက္ခဦးအေးမောင် တို့နှင့်စာပေအကြောင်း ဆွေးနွေး၏။ ဦးဝန် ကမကထလုပ်၍ ပြုစုနေသော မြန်မာအဘိဓာန် ရုံး၌ အားတိုင်းသွားပြီး လေ့လာပါ၏။

ဒီဇင်ဘာလတွင် မန္တလေးဒီဂရီကောလိပ်သို့ သွားပါ၏။ ကျောင်းအုပ်ကြီးကား ဦးကို လေး။ ကျွန်တော့်ကို ဖက်လဲတကင်းကြိုဆိုပါ၏။ ကျွန်တော့်ထက် တစ်နှစ်စောစော မြန်မာစာ ဂုဏ်ထူးဘွဲ့ယူသွားသောဦးချမ်းမြ(မြကေတု)သည် မြန်မာစာပါမောက္ခဖြစ်နေပြီ။ ကျွန်တော့် အား ပျူပျူငှာငှာကျွေးမွေးပါ၏။ ဦးကိုလေးက သူ့ကျောင်းတွင် အမှုထမ်းရန် တိုက်တွန်းပါ၏။ မြန်မာစာဌာန ကြီးပွားတိုးတက်လိုသည်။ ဂုဏ်သတင်း ပျံ့နှံ့လိုသည်။ မြန်မာစာဌာန၌ ပါမောက္ခ အတန်းနှင့်ညီမျှသော သုတေသနညွှန်ကြားရေးမှူးရာထူးကမ်းလှမ်းပါ၏။ ကျွန်တော် စဉ်းစား ပါရစေဟု မတင်မကျ ပြောခဲ့ရပါ၏။

မြန်မာစာဌာနက ကြီးမှူးပြီး မြန်မာစာပေအကြောင်း ဟောပြောပွဲကြီးကျင်းပပါ၏။ ကျောင်းသားတွေသာမက အရပ်သားများပါ တက်ရောက်နားထောင်ကြသည်။ လူထုဦးလှက သူ့တပည့်များနှင့်လာပြီး ဓာတ်ပုံတွေ ရိုက်၊ သတင်းစာထဲ ထည့်၏။ နောက်တစ်ကြိမ် ခေတ်သစ် မြန်မာစာပေအကြောင်း အင်္ဂလိပ်လို ဟောပြောပါဆို၍ လိုက်လျောညီထွေ ကျင့်ရပြန်ပေသည်။ ပိဋကတ်သုံးပုံအင်္ဂုဆောင်သော မင်းကုန်းဆရာတော်ဦးဝိစိတ္တသာရကိုလည်း သွားဖူး၏။ ဆရာ တော်နှင့်စကားစမြည်ပြော၏။ စိတ်ထဲ ငါ အလွတ်ကျက်ထားတဲ့အင်္ဂလိပ်လို စာပိုဒ်တွေ၊ ဂုဏ်

ထူးတန်းတက်နေတုန်း အကျက်ထားတဲ့မြန်မာစာပိုဒ်တွေနဲ့စာရင် မြင့်မိုရ်တောင်နဲ့ဆီးစေ့
လောက်ကွာပါကလားဟု တွေးတောပြီး ဆရာတော်၏ပညာပါရမီကို အားကျချီးကျူးနေတုန်း
ဆရာတော်က သူ့ဓာတ်ပုံကို ပေးသနားတော်မူသဖြင့် လက်ခံကာ ယခုထက်တိုင် ဘုရားစင်တစ်
နေရာ၌ ဆွဲထားပါ၏။

နောက်တစ်နေ့ ပင်းယ ရွှေစည်းခုံစေတီကို သွားဖူး၏။ စေတီပရဝုဏ်ထံ ဆူးလေဆူး
တွေပြည့်နှက်နေသဖြင့် တက္ကသိုလ်မှဆရာတစ်ဦးက ဖိနပ်ပြန်စီးမည်လုပ်ရာ တစ်ယောက်က ဗိမ္ဗိ
သာရမင်းလို ခြေဖဝါး ဓားခဲခဲရမယ်ပြော၍ ပြန်ချွတ်သည်။ ထိုမှကန္တာရုံကျောင်းတိုက်ဆရာတော်
ကြီးဦးဇနကာဘိဝံသကို သွားဖူးသည်။ ကျောင်းတိုက်ကြီးတွင် မဟုတ်။ ကျောင်းဆောင်ကလေး
၌ သီတင်းသုံးနေသည်။ ဖိနပ်ချွတ်၍ အပေါ်တက်မည်အလုပ်တွင် စီးတက်လာ ဒကာကလေးဟု
ပြော၏။ ခက်ပါတိ။ ဗိမ္ဗိသာရမင်းလိုလည်း မဖြစ်ချင်၊ ဆရာတော်အမိန့်ကိုလည်း မလွန်ဆန်ဝံ့
ဖြစ်နေတုန်း စီးသာ စီးလာပါဟုဆိုပြန်၍ စီးတက်သွားရပါသည်။

ဆရာတော်သည် ပါဠိမှ မြန်မာပြန်ရာ၌ မြန်မာဆန်ဆန် မြန်မာများ နားလည်အောင်
ပြတ်သားကြည်လင်လှ၍ အထူးကြည်ညိုမိပါ၏။ ကျောင်းတိုက်ကြီး၌မဟုတ်။ အဆောင်က
လေးတွင် သီတင်းသုံးနေသည်ကို မြင်ရသောအခါ ပိုပြီး ကြည်ညိုသွားပါသည်။ သီလ သမာဓိ
ပညာနှင့်ပြည့်စုံသူ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးအား အကြိမ်ကြိမ် ရှိခိုးဦးတင် ကန်တော့ပြီး ထွက်ခွာလာ၏။

မန္တလေးတွင် ရှိနေစဉ် ကျောင်းနေဖက် ချစ်မိတ်ဆွေကြီး ကိုလှဘော်နှင့်ပြန်ဆုံပါ၏။
ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း မန္တလေးမှ အိမ်ထောင်ကျခဲ့သည့်သူငှားသမီးနှင့်တစ်နှစ်မျှသာ ပေါင်းရပြီး
ဇနီးသေဆုံးသွားသည်။ ထို့နောက် သူ့မိဘများ အနိစ္စရောက်သည်။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးနေသည်ကို
တွေ့ရ၍ ဝမ်းနည်းပက်လက်ဖြစ်ရ၏။ ဒုတိယအိမ်ထောင်နှင့်နေသောအိမ်သို့ ကျွန်တော် သွားလို
သည်။ သူ မခေါ်သွားပါ။ သူနှင့်ကျွန်တော် အတူသွားသည့်အခါ သူ့ကို အရေးပေးခဲ့ဖူးသည့်သူ
တို့က သူ့အား ဂရုမစိုက်၊ ကျွန်တော်ကိုသာ အသိလုပ်ကြသည်။ ကျွန်တော်တို့သည် ရှေးဘဝက
ကံ၏ ကစားစရာတွေလား။

ရန်ကုန်သို့ ဇန်နဝါရီလ အကုန်လောက်တွင် ပြန်လာသည်။ တက္ကသိုလ်၌ ပြည်သူ့ခေတ်
သစ်စာပေ ပေါ်ထွန်းလာပုံအကြောင်းကို အင်္ဂလိပ်လိုဟောပြော၏။ ဘာသာစာပေ ယဉ်ကျေးမှု
နှင့်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်တွေ ရသမျှ စုဆောင်းပါ၏။

တစ်နေ့သော် ဦးအုန်းနှင့်ဝန်ကြီးအချို့က ကျွန်တော်ကို မြန်မာပြည်ပြန်လာရန် နားချ
သည်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ပါမောက္ခချုပ်ရာထူး ကမ်းလှမ်းလာ၏။ ကျွန်တော်က ‘လက်ရှိပါမော
က္ခချုပ်ကို ဘယ်မှာသွားထားမလဲ’ဟု မေးရာ တစ်ဦးက အင်္ဂလိပ်လို ‘We'll Kick him upstairs’
(အပေါ်ထပ်ကို တွန်းပို့လိုက်မယ်)၊ ဒုအမိပတိ ခန့်မယ်ဟုဆိုလို၏။ ကျွန်တော်က တစ်နေ့ ကျွန်
တော်ကို သဘောမကျတဲ့အခါ ‘Will you kick me downstairis’(အောက်ထပ်ဆီ ကန်ချလိုက်မ
လား)ဟုမေးရာ မဖြစ်စေရပါဘူးဟု ကတိပေးကြသည်။

ကျွန်တော်သည် ပညာပါရမီဖြည့်လိုသူ စာပေဝါသနာရှင်၊ အုပ်ချုပ်ရေး၌ စိတ်မပါပါ။ ကျောင်းသားထောင်သောင်းတို့၏ ပညာရေး စားသောက်နေထိုင်မှုစသည်တို့နှင့်အချိန်ကုန်နေရ မည်ဆိုလျှင် သုတေသနလုပ် စာတမ်းစာအုပ်ရေးဖို့ အချိန်ဆင်းရဲပါမည်ဟု အကြောင်းပြကာ လက်မခံခဲ့ပါ။ ကျွန်တော် မြန်မာပြည်မှ မပြန်လာမီ ဖဆပလ နှစ်ခြမ်းကွဲသွားပါ၏။

အင်္ဂလန် ပြန်ရောက်လာပြီးသည်နောက် ၁၀ လအတွင်း ပျက်ကွက်ခဲ့သည့်လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်ကို ဆထက်ထမ်းပိုး ဆောင်ရွက်ပါ၏။ ကျွန်တော် အဝေးရောက်နေတုန်း မစ္စတာဒန်း၊ မစ္စတာဆား(လ်)နှင့် ၁၉၅၄ ခုနှစ်က ကထိကခန့်လိုက်သည့်မစ္စစ်အေ၊ အဲလော့(A.Allott)တို့က အ ဘိဇာန်ဆက်လက်ပြုစုနေ၏။ ၁၉၅၇ ခုနှစ်၌ မစ္စတာဒန်းအနားယူသွားသည်။ အတွဲ ၄ ကို ၁၉၆၃ ခုနှစ်တွင် ကျွန်တော်၊ မစ္စတာ ဆား(လ်)နှင့်မစ္စစ်အဲလော့တို့က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။ ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် မစ္စတာဆား(လ်)က အငြိမ်းစားယူသွားရာ သူ၏ နေရာ၌ မစ္စတာ ဂျေ၊ အိုကဲ(လ်)(J.Okell)က ကထိကဖြစ်လာသည်။ ချစ်ခင်ပေါင်းသင်းဆက်ဆံခြင်းသည် နောက်ဆုံးကွေ့ကွင်းဆင်းရဲပါတကား။ မစ္စတာဆား(လ်)နှင့်မစ္စတာဒန်းတို့သည် ၁၉၆၅ ခုနှစ်နှင့်၁၉၆၆ ခုနှစ်များတွင် အသီးသီး အနိစ္စရောက်သွားကြပါ၏။

၁၉၆၂ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ဘယ်(လ်)ဂျမ်(Belgium)ပြည် ဘရပ်ဆဲ(လ်)(Brussels) မြို့၊ လူမှုရေးရာပညာကောလိပ်ကျောင်းက ဖိတ်၍ ကျွန်တော်တို့ကျောင်းမှ ဆရာသုံးဦးတို့နှင့်အတူ သွားရောက်ပြောဟောပါ၏။^၁ ၁၉၆၄ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် အိန္ဒိယပြည် ဒေလီမြို့သစ်တွင် ကမ္ဘာ့အရှေ့တိုင်းပညာရှင်များ ကွန်ဂရက်သို့ ကျောင်းအုပ်ကြီးနှင့်ကျွန်တော်အပါအဝင် အခြားဆရာခုနစ်ယောက်တို့ တက်ရောက်ကြပြီး ကိုယ်နှင့်ဆိုင်ရာ ဘာသာရပ်များကို ပြောဟောဆွေးနွေးကြသည်။^၂ ၁၉၆၅ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ၌ ဂျာမနီပြည် ဖရန်ဖို့့(Frankfort)မြို့၊ အရှေ့အာရှကောလိပ်ကျောင်းမှ ဖိတ်ပြန်၍ တာဝန်ကျေကျေ ပြောဟောရပေ၏။^၃ နောင်လည်း ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီပြည်များ၌ ၄-၅-၆ ကြိမ် ဟောပြောရပါသေး၏။

ယခုပြန်လည်ဆင်ခြင်သုံးသပ်လိုက်သည့်အခါ အောက်ပါအကြောင်းမှ အကျိုးဆက်များကို မြင်မိပါ၏။ ကျွန်တော် ကထိကဖြစ်ပြီးသည်နောက် ဥရောပတိုက်တွင် အထူးသဖြင့် ပြင်သစ်နှင့်ဂျာမနီပြည်များမှ ပညာရေးအဖွဲ့အစည်းနှင့်ကောလိပ်ကျောင်းများ၌ မြန်မာဘာသာစာပေဌာနများ တစ်စတစ်စ တည်ထောင်လာကြသည်။ အဆိုပါပညာရပ်များ နယ်ပယ်တိုးချဲ့လာလိုကြသည်နှင့်အမျှ ကျွန်တော့်သတင်း ကြားသိရသည့်ထိုအဖွဲ့အစည်းနှင့်တက္ကသိုလ်တို့က ဖိတ်ခေါ်ကြ၏။ ကောင်းသောတိုက်ဆိုင်မှုဖြစ်ပါတော့၏။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်က ရာထူးတိုးပေးရန် စဉ်းစားသည့်အခါကအချက် နှစ်ချက်မှာ ရေးသားပြုစုသည့်စာအုပ်စာတမ်းအရည်အသွေး၊ ဦးရေနှင့်အခြားတက္ကသိုလ်များမှ ဖိတ်ခေါ်ခြင်း ခံယူရမှုများပင်။

၁။ ဒေါက်တာလှအေး၊ ပညာပါရမီ၊ စာမျက်နှာ ၁၂၇-၃၀ ရှု(၁၉၉၃ ခုနှစ်ထုတ်)

၂။ ယင်း ၂၃၉-၅၁ ရှု။

၃။ ယင်း ၂၅၂-၂၆၂။

ဂျာမနီမှ ပြန်ရောက်လာပြီး နှစ်လအကြာ စက်တင်ဘာလ၌ တစ်သက်တွင် မမေ့နိုင်သည့်ရလဒ်ရရှိတိုင်း ဆိုက်လာပါတော့၏။ ထိုအချိန်တွင် ကျွန်တော်သည် မကြာသေးမီက အနိစ္စရောက်သွားသော မစ္စတာဆား(လ်)နှင့်ကင်ဆာရောဂါဖြင့် ဆုံးသွားရရှာသည့်မိတ်ဆွေတို့အကြောင်း ခေါင်းထဲ ဝမ်းနည်းစိတ်တွေ လှုပ်လှုပ်ရွရွ ဖြစ်နေပါ၏။ ကျွန်တော်နှင့်ဂျွန်အိုကဲ(လ်)တို့ ဆရာများ အပန်းဖြေအခန်းထဲ လက်ဖက်ရည်သောက်နေစဉ် ဌာနမှူးဝင်လာပြီး သူနှင့်ဖိန်းဒွဲခါ တနင်္လာနေ့တွင် နေ့လယ်စာ စားရန် ဖိတ်၏။^၁

ချိန်းထားသည့်နေ့တွင် အတူစားနေတုန်း ကျွန်တော့်အား ပါမောက္ခခန့်ရန် ဌာနမှူးအဖွဲ့က သဘောတူလို့ တက္ကသိုလ်ထံ စာတင်မယ်။ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာနှင့်တကွ ရေးသားပြုစုတဲ့စာအုပ်စာတမ်းများကို ကျောင်းစက္ကရီတေရီ(အတွင်းရေးမှူး)ထံ ပေးအပ်ထားရန် ပြောပါ၏။ ပြောသည့်အတိုင်း ဆောင်ရွက်သည်။ ဒီဇင်ဘာလ ၈ ရက်နေ့တွင် ကျွန်တော့်အား မြန်မာစာပါမောက္ခအုပ်အဖွဲ့အကြောင်းစာကို တက္ကသိုလ်ကျောင်းအုပ်ကြီးထံမှ ရပါ၏။ ၁၈ ရက်နေ့ထုတ် လန်ဒန်တိုင်း(The Time)သတင်းစာကြီးထဲ ဤသတင်း ပါလာသည်။ ၁၉၆၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလဆန်း ၁ ရက်နေ့မှစပြီး ပါမောက္ခဖြစ်လာ၏။

၁၁။ ပါမောက္ခ၊ ၁၉၆၆-၈၀

ကျွန်တော့်အတွက် ဂုဏ်ယူသည့်စာတွေ ကောင်းစားစေလိုသူတို့ထံမှ ရပါသည်။ ယင်းတို့အထဲ အငြိမ်းစားယူသွားသည့်ကျောင်းအုပ်ကြီးဆာရပ်(ဖ်)တန်းနာထံမှ စာသည် ကျွန်တော့်နှလုံးသားကို ကိုင်လှုပ်လိုက်၏။ ‘လှဘေ၊ မင်း ရာထူးတိုးလို့ ဂုဏ်ယူပါတယ်။ မငံဆရာကြီးစတူးဝတ်သာ ရှိပါတကယ်လောက် ပီတိဖြစ်နေမလဲနော်’ဟုစသဖြင့် ပါရှိသည်။ ထိုအခါ ၁၈ နှစ်လောက်က ‘လှဘေဟာ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှာ ပါမောက္ခဖြစ်ဖို့ အလားအလာရှိတယ်’ဟုဆရာကြီးစတူး အနိစ္စမရောက်မီကလေးတွင် ဒေါက်တာထင်အောင်အား ပြောလွှတ်လိုက်သည့်စကားကို ပြန်ကြားမိပါ၏။

ကျောင်းအတွင်းရေးမှူး မစ္စတာဂျွန်ဘရက်ကင်(John Bracken)နှင့်တွေ့သည်။ သူက ‘လှဘေ၊ ခင်ဗျား ရွှေခြေထိပ် ခတ်ခံထိပြီ မဟုတ်လား၊ ကျောင်းက ထွက်လို့မရတော့ဘူး’ဟုပြောသည်။ ဦးပေါ်ဦးကဲ့သို့ မှတ်ဉာဏ်ကောင်းသည့်ဘရက်ကင်သည် ၁၉၅၅ ခုနှစ်က ကျွန်တော် ဒုပါမောက္ခရာထူးရသောအခါ ‘လှဘေ၊ ခင်ဗျား ရွှေခြေထိပ် ခတ်ခံထိပြီ’ဟူသော သူ့စကားကို သတိရ၍ ပြောခြင်းဖြစ်ပါ၏။

ပညာရေးဝန်ထမ်း ပုထုဇဉ်တစ်ယောက်သည် ထိပ်တန်းရောက်လာရသည်မှာ ပညာဆုံးခန်းတိုင်ရောက်၍ မဟုတ်ပါ။ ကံ ဉာဏ် ဝီရိယကြောင့်ဟု ဆိုရပါမည်။ တတ်ထားသည့်ပညာက လက်တစ်ဆုပ်စာ၊ မတတ်သေးသည့်ပညာကား မဟာသမုဒ္ဒရာဟူသောခံယူချက်သည် ခေါင်း

၁။ ဒေါက်တာလှဘေ၊ ပညာပါရမီ၊ စာမျက်နှာ ၇၇-၈၆။ (၁၉၉၃ ခုနှစ်ထုတ်)

ထဲ စွဲနေသဖြင့် ငါနှင့်ငါသာ နှိုင်းစရာဟူသောစိတ်ထားသည် ရှိဖို့ဝေးစွာ စိတ်ပင်မကူးမိချေ။ ပညာကို ဆက်လက်ဆည်းပူး ဖြန့်ချိနေခဲ့ရာ ၁၉၆၆ ခုနှစ်မှ အငြိမ်းစားယူသည့် ၈၀ ပြည့်နှစ်အတွင်း ဆောင်းပါး ၁၅ စောင်နှင့်လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များနှင့်အတူ အဘိဓာန်ပြုစုရာ ၁၉၆၅ ခုနှစ်၌ အတွဲ ၅၊ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်တွင် အတွဲ ၆ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ပါ၏။

အထက်ပါ အချို့ အကျိုးဆက်တို့ကြောင့် ထင်ပါ၏။ ၁၉၆၇ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁၆ ရက်နေ့စွဲပါ နာမည်ကျော် လန်ဒန်သတင်းစာထဲ ကျွန်တော်နှင့်အဘိဓာန်အကြောင်း ပါလာသည်။ ၁၉၆၈ ခုနှစ် မတ်လ ၁၁ ရက်နေ့တွင် The Manchester Guardian သတင်းစာထဲ ကျွန်တော်အကြောင်းကို ဓာတ်ပုံနှင့်တကွ စာတစ်မျက်နှာလုံး ရေးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အင်္ဂလန်ပြည်မြောက်ပိုင်းရှိ မန်ချက်စတာ တက္ကသိုလ်ဘာသာဗေဒနှင့်သဒ္ဒါဗေဒပါမောက္ခက ထိုသတင်းကို ဖတ်လိုက်ရ၍ ကျွန်တော်ထံ စာရေးပါ၏။ သူ့ဌာနတွင် မြန်မာဘာသာဗေဒ၊ သဒ္ဒါဗေဒနှင့်ဆိုင်သည့်မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့စာတမ်းတစ်စောင် တင်သွင်းထားသည်။ ပြင်ပစာစစ်အရာရှိအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပါရန် မေတ္တာရပ်ခံကြောင်း စာထဲပါသည်။ ကျွန်တော် သဘောတူလိုက်၍ ပို့လိုက်သည့်စာတမ်းကို ဖတ်ကြည့်ရာ အဆင့်အတန်းမြင့်သဖြင့် အအောင်ပေးလိုက်ပါသည်။

၁၉၈၃ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလလယ်လောက်၌ အင်္ဂလန်ရှိ မိတ်ဆွေတစ်ယောက်ထံမှ စာတစ်စောင်နှင့်အတူ ထိုနှစ် နိုဝင်ဘာလ အရက် ၃၀ နေ့ထုတ် လန်ဒန်တိုင်း(The Time)သတင်းစာမှ ဖြတ်ပိုင်းကလေး တစ်ပိုင်းရပါ၏။ ဖြတ်ပိုင်းကို မှန်ပေါင်ထဲ ထည့်ပြီး စာကြည့်ခန်းထဲ ဆွဲထားပါဟုပါရှိ၏။ အင်္ဂလန်၌ ဒီဇင်ဘာလ နာတာလူးပွဲတော်အတွင်း စာဖတ်ပရိသတ်ဖတ်ရှုသင့်သည့် စာအုပ်များကို စာအုပ်အရေးအသားပါရဂူ တစ်ဦးဦးက ကြိုတင်ရွေးချယ်ပေးလေ့ရှိသည်။ ထိုနှစ်၌ ရွေးချယ်ပေးသည့်ပါရဂူက သူ၏စာကြည့်ခန်းစာအုပ်စင်တွင် ၁၉၆၂ ခုနှစ်က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သော ကျွန်တော်၏မြန်မာစကားပုံ Burmese(Myanmar)Proverbs စာအုပ်ကို ဝယ်ယူပြီး ထားသည့်အကြောင်း ဖြတ်ပိုင်းကလေးထဲ ပါလာပါ၏။

အထက်ပါသတင်းစာတွေထဲ ပါသည့်သတင်းတွေကို ဖတ်ရသည့်အခါ ကျွန်တော်ကြိုးစားပြီး ရေးခဲ့သမျှထဲမှ အားလုံး အလတယမဖြစ်ဘဲ အချို့ လူသိရှင်ကြား ကျန်ရစ်ခဲ့ပါတကား ဟု ယူဆမိကာ တစ်အားတက်ပြီး နှစ်ခြိုက်စွာ နေမိပါ၏။

သို့ကလို ရာထူးတိုး လူသိများခဲ့သော်လည်း ဘဝင်မြင့်လာဖို့ဝေးစွာ။ ကိုယ့်ကိုယ်ကို သင်္ကာမကင်းဖြစ်လာမိပါသည်။ အသိပညာများများတတ်လာလေလေ ကိုယ်မတတ်ကြောင်း သိလာလေလေပင်။ ဤသို့ခံစားနေရခိုက် ၁၉၆၇ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ဂျာမနီပြည် ဖရန်ဖို့ အရှေ့အာရှပညာရပ်များကောလိပ်ကျောင်း^၁မှ ဒုတိယအကြိမ် ဟောပြောရန် ဖိတ်ခေါ်ပြန်သည်။ ထို့နောက် ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်ဇန်နဝါရီလတွင် ဂျာမနီပြည်ဟိုက်ဒယ်(လ်)ဘတ်မြို့၊ တောင်အာရှကောလိပ်ကျောင်း^၂၊ ၇၁ ခုနှစ် မေလ^၃၊ ၇၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ^၄၊ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ် ဇွန်လ^၅၊

၁။ ဒေါက်တာလှအေး၊ ပညာပါရမီ(၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလထုတ်စာစောင်) စာမျက်နှာ ၂၆၃-၆၉။
၂။ ယင်း မျက်နှာ ၂၆၉-၂၇၃။ ၃။ ယင်းမျက်နှာ ၂၇၄-၂၈၄။ ၄။ ယင်းမျက်နှာ ၂၈၅-၂၉၅။ ၅။ ယင်းမျက်နှာ ၂၉၆-၃၀၆။

၈၄ ခုနှစ် မေလ^၁၊ များတို့၌ ပြင်သစ်ပြည် ပါရီမြို့ရှိ ကောလိပ်ကျောင်းများက ဖိတ်ကြားသဖြင့် သွားပြီး ပြောဟောရာ စာမေးပွဲကြီးတစ်ပွဲ စစ်ဆေးခဲ့ရပါသေး၏။

၁၂။ မြန်မာပြည်၊ ၁၉၈၀-၉၅

လန်ဒန်တက္ကသိုလ်၌ နောက် နှစ်နှစ် ဆက်လက်လုပ်ခွင့်ရှိသော်လည်း အငြိမ်းစားယူပြီး ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ဇာတိချက်ကြွ မြန်ဌာနေဆီသို့ ပြန်လာပါသည်။ အချို့က တို့ များသာဆိုရင် မပြန်လာဘူး၊ အချို့က ကိုယ့်ပြည်ကိုး ပြန်လာတာ ကောင်းပါတယ်ဟုပြောဆိုကြ သည်။ ကျွန်တော်က အချိန်ရောက်ရင် ဒီလိုလုပ်ဖို့ ကံဒါရိုက်တာက ညွှန်ကြားလို့ ပြန်ရောက်လာ တာပါဟု အကြောင်းပြပါသည်။

၁၉၈၁ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၃ ရက်နေ့၌ မော်လမြိုင်မြို့ ၅(အေ)တောင်ဝိုင်းလမ်းတွင် ဇ နီးသည် ၇၈ ခုနှစ်က ကြိုတင်တည်ဆောက်ထားသော အိမ်တွင် အခြေစိုက်ခဲ့ပါ၏။ တိတ်ဆိတ် ငြိမ်သက်သော ရပ်ကွက်တွင် အကျယ်ပေ ၁၅၀၊ အလျားပေ ၂၂၀၊ အုတ်တံတိုင်း သံပန်းများအ တွင်းရှိ အိမ်တွင်နေရသည်မှာ ကံအကျိုးပေး၍ဖြစ်သည်ဟုယူဆမိပါ၏။ ဥယျာဉ်စိုက်ပျိုးရေး ဝါသနာထုံသည့်ကျွန်တော့်အဖို့ နတ်တို့ဖန် ရေကန်အသင့် ကြာအသင့်ပင်။ အုန်းပင် ၂၈ ပင်၊ သ ရက်ပင် ၁၂ ပင် ပတ်လည်ရှိသော ခြံကြီးထဲ လမ်းမှ အိမ်မျက်နှာစာအထိ ပေ ၇၀ ကျယ်ပြန့်သော မြေပြင်တွင် မြက်ခင်းနှင့်ပန်းပင် အမျိုးစုံတို့ဖြင့် ကျွန်တော် တီထွင်တန်ဆာဆင်လိုက်သည်။

ကျွန်တော့်စာကြည့်ခန်းသည် ယူလာသော စာအုပ်ပေါင်း ၃-၄-၅ ထောင်ထားရန်နေ ရာမရှိသဖြင့် ဘေးနားရှိ မော်တော်ကားရုံနှင့်ပေါင်းစပ်လိုက်ပြီး မော်တော်ကားရုံတစ်ရုံ ထပ် ဆောက်ရပါ၏။ သို့နှင့် မပြီးသေး။ အိမ်နှင့်မလှမ်းမကမ်းတွင် ဧည့်သည်များ တည်းခိုနိုင်ရန် တိုက်ကလေးတစ်လုံး ဆောက်သည်။ အင်္ဂလန်ပြည်တွင် နေသည့်စတိုင်မျိုးဖြစ်အောင် ပြုလုပ် ခြင်းဖြစ်သည်။

ကျွန်တော်မော်လမြိုင်ပြန်ရောက်လာသည့်အခါ ဒေါ်ထွေးမှအပကျေးဇူးရှင်ကြီးအား လုံး မရှိတော့ပြီ။ ဒေါ်ထွေးသည် ဒေါ်လတ်၏ သမီးအပြုအစုနှင့်ဒိုင်ဝန်ကွင်းတွင် အိမ်တ- ဖ် ဆောင် မီးတစ်ပြောင်နှင့်နေသည်။ သို့သော် စိတ်မသက်သာစရာ သူငယ်ပြန်နေပါပြီ။ ကျွန် တော်လည်း ကြည့်ရှုပေးပါသည်။ ၁၉၈၀ ခုနှစ် ဧပြီလ ၆ ရက်နေ့၌ အသက် ၈၅ နှစ်အရွယ်တွင် ဘဝတစ်ပါး ပြောင်းသွားရရှာပါ၏။

၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်က မြန်မာပြည်သို့ အပြီးအပိုင် ပြန်လာသည့်အခါ ဒေါ်ထွေး၊ ဇနီးသည် ၏ အစ်မကြီး၊ ကျေးဇူးရှင်တစ်ဦးဖြစ်သူ ဇနီးခဲအိုနှင့်သူဇနီးတို့ကို မြတ်စွာဘုရားပွင့်ရာ အိန္ဒိယ ပြည်ရှိ ဗုဒ္ဓဂါယာ၊ ပဉ္စဝဂ္ဂိုငါးပါးတို့အား တရားဦးဟောရာမိဂဒါဝုန်တောနှင့်စွယ်တော်ရှိရာ သီရိ လင်္ကာမှ ကန္နီတို့သို့ ခေါ် သွားရန် အကြံဖြစ်ပေါ်လာသဖြင့် စာရေးအကြောင်းကြားသည်။ ဒေါ်

၁။ ဒေါက်တာလှဘေ၊ ပညာပါရမီ။(၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလထုတ်စာစောင်) စာမျက်နှာ ၃၀၇-၃၁၈ ရှုပါ။

ထွေးမှာ ထိုအခါ၌ သူငယ်ပြန်ချင်သလိုလိုဖြစ်နေ၊ ခဲအိုလည်း မကျန်းမမာနေသဖြင့် မလိုက်နိုင်ကြပါ။ ဇနီးအစ်မကြီးနှင့်သမီးသာ ကာလကတ္တားမှာစောင့်နေပြီး ကျွန်တော်တို့နှင့်အတူ နာလန္ဒာတက္ကသိုလ်၊ ရာဇဂြိုဟ်၊ ဗုဒ္ဓဂါယာနှင့်မိဂဒါဝုန်တောသို့ ရောက်ခဲ့ရပါ၏။ ထိုသို့ဖြစ်မြောက်သွားရသည်မှာ ကာလကတ္တားတွင် သစ်ကုန်သည်ကြီးဖြစ်နေသည့်မော်လမြိုင်အစိုးရအထက်တန်းကျောင်း၌ ကျောင်းနေဖက် မစ္စတာအက်(စ်)၊ ကေ၊ ဒတ္တား ကျေးဇူးကြောင့်ဟုဆိုရပါမည်။ သူ့တပည့်တစ်ယောက် ကျွန်တော်တို့နှင့်အတူ ထည့်လိုက်၍ နေရာတကာ အဆင်ပြေသွားပါ၏။

ကန္တီတွင် စွယ်တော်ဖူးရန် အစ်မကြီးနှင့်သမီးတို့ မလိုက်နိုင်ကြသဖြင့် ယိုးဒယား ဗန်ကောက်ရှိ မြဘုရား ဖူးပြီး မြန်မာပြည်သို့ ပြန်သွားကြသည်။ ဒေါ်ထွေး မလိုက်နိုင်သည့်အတွက် ယူကျုံးမရ တာသဖြစ်မိပါ၏။

၁၃။ ကံနှင့်ကျွန်တော်
နိဂုံး

ပဋိလောမဉာဏ်နှင့်မေးဖွားတဲ့နေ့မှ ယနေ့အထိ ဘဝဖြစ်စဉ်ကို ပြန်လည်လွှမ်းခြုံကြည့်လိုက်ကြစို့။

ကံဟာ ကျွန်တော့်ကို ဘယ်ဝမ်းထဲမှ ဘယ်နေ့ ဘယ်ရက် ဘယ်အချိန်မှာ မေးလို့ သတ်မှတ်ပြီးတဲ့နောက် ဘဝဖြစ်စဉ်ကို ဇယားချ ပြဋ္ဌာန်းလိုက်ပုံပေါ်ပါရဲ့။ ကြည့်ကြပါ။ အဘွားမိသားစုမှာ ကျွန်တော့်ကို မေးဖွားတယ်။ အပျိုကြီးဒေါ်ဒေါ်တို့လေးဦးတို့နှင့်ရေစက်ဆုံလို့ တွေ့ကြ၊ မေးစားကြတာပဲ။

ခရဲရွာ ကျောင်းပြီးတဲ့အခါ ဗေဒင်ဆရာဟောကိန်း၊ ဆရာတေ့ တိုက်တုန်းမှုနှင့်တူကလေး ကောင်းစားပါစေတော့ဆိုတဲ့စေတနာကြောင့် မော်လမြိုင် အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းမှာ ဘော်ဒါအဖြစ် ထားတယ်။ ပဋိဂ္ဂုပဒေသရောက်သွားရတာပေါ့။ မျက်စိကြီး နားကြီးလာတဲ့အပြင် ကိုယ့်ခြေထောက်ပေါ် ကိုယ်ရပ်တည်နိုင်စပြုတယ်။ ပြီးတော့လည်း ကျွန်တော့်ရဲ့တိုးတက်ရေးနှင့်အသက်မွေးရာ လမ်းစပေါ်လာအောင် ဖန်တီးတဲ့အကြောင်းသုံးရပ်နှင့်ဆုံစည်းခဲ့ရပါတယ်။ ဆောင်းပါးတစ်စောင်ထဲ တစ်နေရာမှာ ပြောပြခဲ့တဲ့အတိုင်း မော်လမြိုင်ရုံးကြီးမှာ အပြစ်ရှိတဲ့တရားခံတွေကို တရားသူကြီးက အမိန့်ချလိုက်တဲ့အခါ မြင်ရတဲ့အနိဋ္ဌာရုံရယ်၊ ကျွန်တော့်ကို ရှစ်တန်းမှ ဆယ်တန်းအထိ သင်ပြတဲ့ဆရာဦးစံထွန်းအောင်ရဲ့ဘီအေအောင်ပြီးရင် နိုင်ငံခြားသွားသင်နိုင်အောင် ကြိုးစားဖို့ သြဝါဒရယ်နှင့်၁၀ တန်းစာမေးပွဲကို စကောလားရှစ်နှင့်အောင်မြင်တာရယ်တို့ ဖြစ်ပါတယ်။

စကောလားရှစ်ရလို့သာ တက္ကသိုလ်နယ်မြေနှင်းမိရကြောင်းကို အစီရင်ခံခဲ့ပါပြီ။ ထိုစဉ်အခါက ယူနီဗာစီတီ ကောလိပ်ကျောင်းရယ်လို့အမည်တွင်ခဲ့တဲ့ကျောင်းမှာ ဒုတိယနှစ် အိုင်အေကို ဂုဏ်ထူးတစ်ဘာသာမှ မရပေမယ့်လို့ အမှတ်အတော်များများနှင့်အောင်ပြီး ပထမနှစ်

ဝိဇ္ဇာတန်းကို ရောက်တယ်။ နှစ်လလောက်အကြာ ကျွန်တော်ရဲ့အခုထိ အိပ်မက်မက်နေသလို ဖြစ်နေသေးတဲ့လန်ဒန်တက္ကသိုလ်ပါမောက္ခဖြစ်ဖို့လမ်းကြောင်းပေါ် ရောက်အောင် ဖန်တီးပေး တဲ့စာတစ်စောင်ကို တက္ကသိုလ်အာဏာပိုင်များထံမှ ရပါရော။ မယူရင် စကောလားရှစ်ပြန်အပ်ရ မတဲ့။ ဒီအရေးကို ဆရာကြီးမစွတာ ဂျီ၊ အိတ်ချ်၊ လုစ်က စေတနာနှင့်ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးလို့ မြန်မာစာဂုဏ်ထူးယူလိုက်တယ်။

ဒီလိုနှင့် ဒုတိယနှစ်မြန်မာစာဂုဏ်ထူးတန်း တက်နေတုန်း ဒေါက်တာထင်အောင်နှင့်အ ဂ်လိပ်စာ အက်ဆေးရေး သင်တန်းမှာ ဆုံစဉ်းရတယ်။ ဆရာက အားပေးကူညီမြှောက်စားလို့ အင်္ဂလိပ်စာကို အချိန်ပိုပေးပြီး ဖတ်ရှု၊ ကြိုးစားပြီး ရေးခဲ့တဲ့အကျင့် တစ်သက်လုံးပါလာတာပဲ။ နောင်ရေးအတွက် ပြင်ဆင်ထားသလို ဖြစ်နေတာပေါ့။

တတိယနှစ် ဂုဏ်ထူးတန်း စာမေးပွဲဖြေခါနီးမှာ တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားတွေ သပိတ် မှောက်ကြပါရော။ ငါ့ရဲ့ပညာရေးလမ်းစ တိုးသွားပြီလို့ထင်မိပါတယ်။ ဒါပေမယ့် မတိုးသေး၊ စာ မေးပွဲဝင်ဖြေရပါတယ်။ ဉာဏ်နှင့်ဝီရိယက ရာခိုင်နှုန်း ၅၀၊ ကံက ရာခိုင်နှုန်း ၅၀ တို့ရဲ့တန်ခိုး ကြောင့် ပထမတန်းမှ အောင်သွားရတယ်လို့ ခုထိ ယုံကြည်နေမိတာပဲ။

မဟာဝိဇ္ဇာတန်း တက်ရင်း အချိန်ပိုင်း နည်းပြဆရာဝင်လုပ်ပါတယ်။ တက္ကသိုလ်ရဲ့ နောက်ဆုံးဘွဲ့ရတဲ့အခါ အသက်မေးမြူဖို့ အလုပ်တစ်ခုခုကို ရှာရတော့မယ်။ တက္ကသိုလ်ရောက် စကတည်းက မွန်မြတ်တဲ့ဆရာအဖြစ်နှင့်အရိုးထုတ်မယ်လို့ ခံယူထားချက်အတိုင်း တက္ကသိုလ်မှာ ပဲ အချိန်ပြည့်ဆရာလုပ်ရမလား၊ အထက်တန်းတစ်ကျောင်းကျောင်းမှာ ဆရာ ဝင်လုပ်ရမလား လို့ ရှေ့ရေးစဉ်းစားနေတုန်း ဖြုန်းဆို သတင်းကောင်းတစ်ခု ကြားရပါရော။ ဒါကတော့ ပညာ တော်သင် စကောလားရှစ် အကြောင်းပါပဲ။ ဒဏ္ဍာရီပုံပြင်လို ဖြစ်နေလို့ လိုအပ်ချက်အချို့ကို တစ်ဖန်အစီရင်ခံပါရစေ။

၁၉၃၈ ခုနှစ် အဝင်လောက်မှာ ထင်ပါရဲ့။ ယခု ဗန္ဓုလပန်းခြံ၊ ဟိုခေတ်က ဖိုက်ချ်စကဲ့ ယားထဲရှိ လက်ဖက်ရည်ဆိုင်မှာ သူငယ်ချင်းတစ်ယောက်နှင့်လက်ဖက်ရည် သောက်နေတုန်း ရန် ကုန်မြို့ထဲ ဒုနှင့်ဒေးရှိတဲ့လက်ဖက်ရည်ဆိုင်တွေအနက် ကြံကြံဖန်ဖန် ဒီဆိုင်ကို ဒီနေ့ရက်၊ ဒီအ ချိန်မှာမှ မိတ်ဆွေတစ်ယောက် ရောက်လာတယ်။ သူက တွေ့တွေ့ချင်း ကိုလှဘေ ပညာတော်သင် စကောလားရှစ်တွေ အစိုးရက ပေးမယ်လို့ သတင်းစာထဲ ကြော်ငြာထားတယ်။ ပညာရေးအ တွက်လည်း ပါတယ်။ ပထမတန်းဂုဏ်ထူးနှင့်အောင်တဲ့သူမှ လျှောက်ရမတဲ့။ မတွေ့ဖူးလားလို့ မေးတယ်။ မတွေ့မိဘူး၊ ဘယ်တော့ လျှောက်လွှာ ပိတ်မလဲလို့ပြန်မေးတဲ့အခါ နက်ဖြန် ညနေ ၄ နာရီမှာလို့ပြောပါတယ်။ ဘယ်သူကများ ဒီဆိုင်ဆီ သူ့ကို ညွှန်းလိုက်ပါလိမ့်။

နောက်တစ်နေ့ နံနက် မိတ်ဆွေတစ်ယောက်ကို ကူဖော်လောင်ဖက်အဖြစ်နဲ့ အခု ဝန် ကြီးများရုံး၊ ဟိုခေတ်က စက္ကရီတေးရိယက်အတွင်းဝန်များရုံးကို သွားတယ်။ ပညာရေးဝန်ကြီး ဌာနမှာ လျှောက်လွှာတောင်း၊ လိုအပ်တာတွေကို မိတ်ဆွေအကူအညီနှင့်ဖြည့်ထည့်ပြီး သက်ဆိုင်

ရာအရာရှိထံ အပ်ခဲ့တယ်။

စာမေးပွဲ ဝင်ဖြေတယ်။ ဖြေပြီး မကြာခင် သူငယ်ချင်းတစ်ယောက် အိမ်မှာ သူငယ်ချင်းက အိမ်ရှေ့ရောက်လာတဲ့ မှုဆလင်လူမျိုး ဗေဒင်ဆရာကို ကျွန်တော့်ရှေ့ရေး မေးပေးတယ်။ မကြားထက်ဝေးတဲ့ ပြည်ကို သွားရမယ်လို့ ဟောပါတယ်။ မှန်ပါစေလို့ ဆုတောင်းလိုက်ပါတယ်။ စာမေးပွဲ အောင်တယ်။ အောင်တဲ့သူ အနက် ကျွန်တော်ပါဆိုရင် သုံးယောက်တို့ကို ဘုတ်အဖွဲ့က နှုတ်မေးခွန်း မေးတယ်။ ဆရာကြီးဦးဖေမောင်တင်က လမ်းကြောင်းပေးပြီးမေးလို့ ကျွန်တော့်ကို အဖွဲ့က မဲပေးရွေးချယ်လိုက်တယ်။ အမှန်ဆိုရင် အင်္ဂလိပ်စာ ပထမတန်း ဂုဏ်ထူးနှင့်အောင်တဲ့သူကို ရွေးဖို့သင့်တယ်လို့ သဘောရပါရဲ့။ ကျွန်တော်သင်ယူဖို့ စေလွှတ်လိုက်တဲ့ ဘာသာရပ်မှာ ကျွန်တော်အောင်သွားလို့ မတရားဘူးလို့ ဘယ်သူမှ စွပ်စွဲစရာ သက်သေရှာမရတာမို့ ဝမ်းသာမိတာပေါ့။

ကံက ငါ ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်လာတဲ့ ငါ့တပည့်ဟာ ဒီဘာသာရပ်မှာ ဆက်လက်ပြီး ဒီဂရီယူရင် ကောင်းစားမှာ မုချ။ ဒါပေမယ့် ပိုကောင်းစားရအောင် ငါ မစလိုက်မယ်ဆိုပြီး ဦးဝန်ကို ကျွန်တော့်ဆီ ပို့လိုက်လို့ ကျွန်တော် ဆရာကြီးဒေါက်တာစတုရင်တယ်ထံ ရောက်သွားရပါရော။ ဆရာကြီးလက်အောက်မှာ ပါရဂူဘွဲ့စာတမ်းရေး၊ မြန်မာအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ပြုစုလို့ ပါရဂူဘွဲ့ရ၊ အဘိဓာန်ပြုစုနည်းတတ်၊ နောက်ဆုံး ဆရာကြီးအနိစ္စရောက်တဲ့အခါ သူ့ရဲ့ကျောင်းမှာ မြန်မာစာကထိကဖြစ်လာရတယ်။ ရှေးကုသိုလ်ကံ အကျိုးပေးမှုကြောင့် ကျေးဇူးရှင် ကျောင်းအုပ်ကြီးဆာရပ်ဖ်တန်းနာ၊ အရှေ့တောင်အာဂ္ဂဌာနမှူး ပါမောက္ခဒေါက်တာဒီ၊ ဂျီ၊ အိ၊ ဟောလ်၊ သူ့ရဲ့အချိန်အရာ ဆက်ခံသူ ပါမောက္ခဆရာမမစ္စအိ၊ ဂျေ၊ ဟင်ဒါဆင်တို့နှင့်ဆုံစည်းရပါတယ်။

ကထိကဖြစ်ပြီး ခုနှစ်နှစ်အကြာမှာ ဌာနမှူးက ထောက်ခံ၊ ကျောင်းအုပ်ကြီးက သဘောတူလို့ တက္ကသိုလ်ဆီစာတင်လိုက်တဲ့အခါ တက္ကသိုလ်က ကျွန်တော့်ကို မြန်မာစာဒါပါမောက္ခဘွဲ့ အပ်နှင်းလိုက်ပါရော။ ၁၉၅၇-၅၈ ခုနှစ်အတွင်း ကျွန်တော် ၁၀ လခန့် ဘုရားလည်းဖူး လိပ်ဥလည်းတူးဆိုသလို အမိမြန်မာပြည်ကို ပြန်လာပြီး မြန်မာစာပေပညာ ဆက်လက်ဆည်းပူးတယ်။ အင်္ဂလန်ကိုပြန်မလာမီ ဖဆပလဝန်ကြီးအချို့က ကျွန်တော့်ကို အထင်ကြီးပြီး ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ပါမောက္ခချုပ်ရာထူး ကမ်းလှမ်းခဲ့တယ်။ ဂုဏ်ယူစရာပေပေါ့။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်ဝါသနာပါတဲ့ သုတေသနလုပ်ငန်း၊ အဘိဓာန်ပြုစုရေး၊ စာအုပ်စာတမ်းရေးသားထုတ်ဝေမှု ထိခိုက်မှာစိုးလို့ လက်မခံခဲ့ပါ။ လက်ခံရင် တက္ကသိုလ်ပါမောက္ခချုပ်အဖြစ်နှင့် အငြိမ်းစားယူရမှာကို ကံက မလိုလားလို့ထင်ပါရဲ့။

၁၉၅၈ ခုနှစ် ဇွန်လမှာ အင်္ဂလန်ပြန်လာတယ်။ ခုနှစ်နှစ်အတွင်း မြန်မာဘာသာစာပေတိုးပွားလာဖို့သာ ရည်စူးပြီး လုပ်ဆောင်နေတယ်။ ပါမောက္ခရာထူးကို မမျှော်မှန်းဝံ့ပါ။ မြန်မာဘာသာဟာ ကျောင်းမှာ ပို့ချနေတဲ့တရုတ် ဂျပန်၊ အရေမီ၊ သက္ကတဘာသာတို့နှင့်စာရင် ငယ်လှတာမို့ ပညာရှင်အများစုက မလေ့လာကြ၊ မြန်မာပြည်ကလည်း လွတ်လပ်ရေး ရသွားပြီး ဓနသ

ဟာယနိုင်ငံမဟုတ်ဆိုတော့ ပါမောက္ခရာထူး ကြည့်လေ ဝေးလေ ဆိုသလို မြင်ရလို့ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေယ့် ကံထမ်းလာတာကို မမြင်ရဘူးနော်။

၁၉၅၉ ခုနှစ်မှာ ပါမောက္ခဟောင်း အငြိမ်းစားယူသွားတယ်။ ဒုပါမောက္ခတစ်ဦး ဌာနမှူးဖြစ်လာတယ်။ ကျွန်တော့်ဇာတာ ထွန်းတောက်လာလို့ ဒီဆရာကြီးဟာ ၁၉၆၂ ခုနှစ်ကျတော့ ပါမောက္ခရာထူးနှင့်တခြားဌာနတစ်ခုမှာ ဌာနမှူးခန့်ခံခဲ့ရတယ်။ သူ့နေရာကို ပါမောက္ခဆရာမကြီးမစ္စအိ၊ ဂျေ၊ ဟင်ဒါဆင်က ဆက်ခံလိုက်တယ်။ ချီးမြှောက်သင့်သူ ချီးမြှောက်ရာ၏ ဆိုတဲ့ ခံယူချက်နှင့်ကျွန်တော့်ကို ရာထူးတိုးပေးဖို့ တက္ကသိုလ်ကို ၁၉၆၅ ခုနှစ်မှာ ထောက်ခံစာရေးပို့လိုက်တယ်။ ၁၉၆၆ ခုနှစ်မှာ ဒုလ္လဘ ရခဲတဲ့ပါမောက္ခရာထူး ရလာတယ်။

ကျွန်တော် ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ် မြန်မာပြည်ကို ပြန်လာပြီးတဲ့နောက် ကျွန်တော့်နေရာမှာ ဘယ်သူ့ကိုမှ မခန့်တော့ပါ။ တက္ကသိုလ်အသိုင်းအဝန်းက မိတ်ဆွေအချို့က ဆရာ Chair(ချယ်ယာ)ကို ဘယ်သူရမလဲလို့မေးပါတယ်။ ချယ်ယာရဲ့ မူလအနက်က ကုလားထိုင်ဖြစ်တယ်။ ဒီနေရာမှာ ပါမောက္ခနေရာလို့ ဆင့်ပွားအနက်နှင့်သုံးထားပါတယ်။ ကျွန်တော်က ကျွန်တော့်ဆီမှာ ကုလားထိုင်မပြောနှင့် ထိုင်ခုံတောင်မရှိခဲ့ဘူး။ ကျွန်တော့် နေရာမျိုးလည်း လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှာရှိတော့မှာ မဟုတ်ဘူး။ မြန်မာစာလည်း အတော်တတ်၊ ဘာသာမှာလည်း အင်မတန်ကျွမ်းကျင်တဲ့ ကျွန်တော့်တပည့်ကျော် မစ္စတာဂျွန်အိုကဲလ် တစ်ယောက်ကိုတောင်မှ မြန်မာစာဒုပါမောက္ခဘွဲ့ မအပ်နှင်းဘဲ အထက်တန်းကထိက ရာထူးကိုသာ ပေးလိုက်တာ ကြည့်ပေတော့လို့ ဖြေလိုက်ပါတယ်။ အဲဒီအခါ တစ်ယောက်က ဒီအတိုင်းမှန်ရင် ဆရာဟာ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှာ ပထမဆုံးနှင့် နောက်ဆုံး မြန်မာစာပါမောက္ခရယ်လို့ ဥဒါန်းတွင်တော့မပေါ့တဲ့။

၁၄။ ပစ္စုပ္ပန်ကံ

ကျွန်တော် ဒီလိုဘဝမျိုး ရောက်လာရတာ အတိတ်နှင့်ပစ္စုပ္ပန်ကံနှစ်ကံ အကျိုးပေးမှုကြောင့်လို့ ယူဆပါတယ်။ ဒီဗုဒ္ဓကျမ်းဂန်မရလို့ ပထမကံကို မသိပါ။ သိတဲ့ဒုတိယကံကိုသာ တင်ပြပါ့မယ်။

ကံဆိုတာ အလုပ်၊ အလုပ်မှာ ကောင်းကျိုးဆိုးကျိုးပဲလို့ လူပြိန်းပီပီ နားလည်ထားပါတယ်။ ဘာတွေလုပ်ခဲ့သလဲ။ ငယ်စဉ်တောင်ကျေးကလေးဘဝကတည်းကစာအုပ်ကိုဘာကြောင့် မှန်းမသိ၊ ရိုသေတယ်၊ ချစ်တယ်၊ မတော်တဆ နင်းမိတဲ့အခါ ထိုင်ရှိခိုးတာပဲ။ ကြီးလာတော့လဲ စာအုပ်တွေစုတယ်။ ကျောင်းမှာဖြစ်ဖြစ်၊ အိမ်မှာဖြစ်ဖြစ် ခရီးသွားနေတုန်းဖြစ်ဖြစ် စာအုပ်နှင့် မျက်နှာ မပြတ်ပါပဲ။ ဒါကြောင့်လည်း တစ်နေရာမှာ ပြောခဲ့တဲ့အတိုင်း အဖိုးမဖြတ်နိုင်တဲ့စာအုပ်တွေ လေးငါးထောင် ပြန်ယူဆောင်လာတယ်။

ပညာရေးမှာဆိုရင် မော်လမြိုင်အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းမှာရော၊ တက္ကသိုလ်မှာပါ မတန်းသားတွေ မသိလို့ လာမေးရင် ဆရာစားမချန် ပြောပြပါတယ်။ မနာလို ဝန်တိုစိတ် တစ်

စက်ကမ္ဘာ မရှိပါ။ ဆရာဖြစ်လာတဲ့အခါလည်း သိသမျှ တတ်သမျှ အိတ်သွန်ဖာမှောက် သင်ပြခဲ့တယ်။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်အရှေ့တိုင်းနှင့်အာဖရိကပညာရပ်များ ကျောင်းမှ မြန်မာစာကထိက တို့ကိုလည်း မြန်မာစာပေအကြွင်းမဲ့ ပြောပြရှင်းပြပေးတယ်။ အချို့မြန်မာအသိမိတ်ဆွေတို့က ဆရာ ဒီကျောင်းမှာ အင်္ဂလိပ်လို သင်ပြရတယ်။ တစ်နေ့ကျတော့ ဒီအင်္ဂလိပ်ဆရာတွေ ဆရာ့ထက် ကျောသွားမယ်လို့ပြောကြတယ်။ ကျွန်တော်က ကျွန်တော့်ထက် ပညာပါရမိရင့်လို့ ကျောသွားချင် ကျောပါစေ၊ ဆရာ အငြိမ်းစားယူသွားတဲ့အခါ ဆရာ့နေရာမှာ သင်ပြသွားရမယ့်သူတွေ မဟုတ်လားလို့ တရားချလိုက်ပါတယ်။

အဆိုပါဗီဇကို ကျွန်တော် လန်ဒန်တက္ကသိုလ်ပညာရေးကောလိပ်မှာ နေတဲ့အခါက ရခဲ့တယ်။ ပညာသင်ယူတဲ့ရည်ရွယ်ချက်များအနက် လူဖြစ်ကျိုးနပ်အောင် လူ့အကျိုးသယ်ပိုးရမယ့် အခန်းတစ်ခန်း ပါတယ်။ ဒါကြောင့် အင်္ဂလန်မှာ ရှိနေတုန်း မြန်မာကျောင်းသားများ နေရေး၊ ထိုင်ရေး၊ လူမှုရေးနှင့်ပညာရေးအကြောင်း အတော်များများကို ပညာပါရမိဒေါက်တာလှဘေ စာအုပ်ထဲ ရေးပြထားခဲ့ပြီ။ အရေးပါတဲ့ဖြစ်စဉ်အချို့ကိုသာ ပြောပြပါမယ်။

မြန်မာကျောင်းသားတချို့ နေရေးထိုင်ရေးမှာ အဆင်မပြေကြပါ။ သူတို့အနက် လန်ဒန်တက္ကသိုလ်ရဲ့ကျောင်းဆောင် တစ်ဆောင်ဖြစ်တဲ့ International Hall (လူမျိုးစုကျောင်းဆောင်)မှာ နေလိုသူတွေ ရှိတယ်။ အဆောင်လိုချင်သူတွေက ကျွန်တော့်ကို လာပြောတယ်။ တိုက်ဆိုင်ချင်တော့ ဒုအဆောင်မှူးဟာ ကျွန်တော်တို့ကျောင်းက စက္ကရီတေရီ(အတွင်းရေးမှူး) ဖြစ်တယ်။ ကျွန်တော်နှင့်ခင်ပါတယ်။ သူ့ကို သွားပြောတိုင်း ရပါတယ်လို့ ဘယ်တော့မှဝန်မခံဘူး။ ကြိုးစားပြီး ကြည့်လုပ်ပေးပါမယ်ဆိုတဲ့အဖြေ ပေးတာချည်းပဲ။ ဒါပေမယ့် ကျောင်းသားအခန်းရသွားတာပဲ။ အမှန်ပြောရရင် ဒီကျောင်းဆောင်ဟာ ဓနသဟာယပြည်များနှင့်မြိတိန်ပြည်က ကျောင်းသားတွေအတွက်သာ ဖြစ်ပါတယ်။ သက်ဆိုင်ရာပြည်ရဲ့လူဦးရေ အချိုးအစားအရ ကျောင်းသားတွေကို လက်ခံတယ်။ အချိန်အတော်ကြာလာတဲ့အခါ ဒုအဆောင်မှူးက 'လှဘေ၊ တို့အဆောင်မှာ မြန်မာကျောင်းသားတွေ များသထက် များလာပြီ၊ တစ်နေ့ကျ ကျောင်းဆောင်ကို အပိုင်စီးမှာ စိုးရိမ်မိတယ်' လို့ ရယ်စရာ ပြောလာတယ်။

တစ်နေ့မှာ မြန်မာအမျိုးသမီး ဆရာဝန်တစ်ဦး ကျွန်တော့်ကို ကျောင်းမှာ လာတွေ့တယ်။ သူ Y.W.C.A (ဝိုင်ဒဗ္ဗလျူစီအေ)မှာ နေနေရတာ မပျော်ဘူး။ မြန်မာပြည်မှာ ကျန်နေတဲ့ သူ့ခင်ပွန်း အနိစ္စရောက်သွားတယ်လို့ ညက အိပ်မက်မက်တယ်။ ဘွဲ့လွန်ကျောင်းသူကျောင်းသားတွေနေတဲ့ Lillian Penson Hall (လီလျင်ပင်စင်)ကျောင်းဆောင်မှာ နေချင်ပါတယ်လို့မျက်ရည်စက်လက်နှင့်ပြောရှာတယ်။ ကျောင်းဆောင်မှာ အခန်းရအောင် စီစဉ်ပေးလိုက်တယ်။ ပြီးတော့ စိတ်ရောဂါဆရာဝန်တစ်ဦးနှင့်လည်း ဆက်သွယ်ပေးလိုက်လို့ ကိစ္စတွေ ပြေလွယ်သွားပါရဲ့။

လန်ဒန်နှင့်မိုင် ၂၀ လောက်ဝေးတဲ့ဝဲလင်းပန်းခြံမြို့ရှိကျွန်တော့်အိမ်ကို မြန်မာကျောင်းသားတွေ စနေ တနင်္ဂနွေနေ့များမှာ အုပ်စုနှင့်လာလေ့ရှိတယ်။ မလာခင် တယ်လီဖုန်းနှင့်အခွင့်တောင်းတယ်။ အလာဘူတာရုံမှာ ကားနှင့်သွားကြို၊ အပြန်ကားနှင့်ဘူတာရုံကို ပို့ပေး၊ အိမ်မှာနေလယ်စာ ကျွေးတယ်။ ကျွန်တော့်ဇနီးက ဖွယ်ဖွယ်ရာရာ မြန်မာဟင်းတွေ ချက်တယ်။ ဗိုက်တင်းပြန်တဲ့အခါ မီးရထားစရိတ်လည်း ပေးလိုက်ရသေးရဲ့။ လာတဲ့ကျောင်းသားတွေဟာ စကောလားရှစ်အမျိုးမျိုး ရကြတယ်။ ယူအင်န်(U.N)၊ ဒဗ္ဗလျူအိတ်ချ်အို(W.H.O)၊ ကိုလံဘိုပလင်(Colombo Plan)နှင့်မြန်မာနိုင်ငံများမှပါပဲ။ ယူအင်န်နှင့်ဒဗလျူအိတ်ချ်အိုစကောလားရှစ်သမားတွေကို ချန်လှပ်ပြီး ကိုလံဘိုနှင့်မြန်မာနိုင်ငံမှ စကောလားရှစ်ရသူတွေကိုသာ ပေးပါတယ်။ သူတို့ ပိုအရနည်းလို့ပေါ့။

တစ်ခါတစ်ခါ ကျောင်းသားတချို့ လက်နှိပ်စက်စာအုပ်စတဲ့ပစ္စည်းတွေ ဝယ်ဖို့ငွေလာချေးတယ်။ ကျွန်တော်က ငွေမချေးဘူး။ ပြန်မပေးနိုင်ရင် မျက်နှာပျက်မယ်။ ငွေပေးမယ်။ ယူသွား။ ပြန်ပေးနိုင်တဲ့အခါ ပေး၊ မပေးနိုင်ရင် ဆရာ နိဗ္ဗာန ပစ္စယော ဟောတု လုပ်လိုက်မယ်လို့ ပြောပါတယ်။ တချို့က ပြန်ဆပ်၊ တချို့က ပြန်မဆပ်ပါ။

လူမှုရေးရာဆီ လှည့်ကြစို့။ လန်ဒန်မှာ နဖူးစာဆိုကြတဲ့စုံတုံနှစ်တွဲက တောင်းပန်ရှာလို့ လက်ထပ်ပေးလိုက်ရပါတယ်။ ဒီလိုမလုပ်ခင် မြန်မာအစိုးရထံက အခွင့် ရ မရ မေးရသေးတယ်။ မရဘဲ သူတို့အလို လိုက်ခဲ့ရင် အစိုးရ အငြိုအငြင် ခံရမှာစိုးလို့ပေါ့။ ပထမအတွဲ မင်္ဂလာဆောင်ပွဲမှာ ကျွန်တော်က လက်ထပ်ပေး၊ နဖူးစာ ဆိုပုံကို ပြော၊ ဆုံးမဩဝါဒစကားနှင့်ဆုတောင်းမင်္ဂလာများကို အင်္ဂလိပ်လို ပြောတယ်။ ဘိဘီစီ ဦးတင်မောင်က မြန်မာလို မြှက်ကြားပါတယ်။ ကြာရောက်လာကြတဲ့မြန်မာနှင့်နိုင်ငံခြားဧည့်သည်တော်တွေကို လက်ဖက်ရည် မုန့်မျိုးစုံနှင့်ဧည့်ခံကျွေးမွေးတယ်။

ဒုတိယပွဲက ပိုပြီးဧည့်သည်တော်များပြီး ပိုခမ်းနား ခွဲညားပါတယ်။ ဧည့်သည်တော်တွေ ၅၀-၆၀ လောက် အထဲမှာ လူမျိုးခြား ပါမောက္ခတွေနှင့်ပညာရှင်များ ပါတယ်။ ပထမလက်ထပ်ပွဲမှာလို မင်္ဂလာအခမ်းအနားပြုပေးတယ်။ ဒါပေမယ့် သူစိမ်းတစ်ရံဆံ နှစ်ဦးညားရတာ ဗုဒ္ဓဘာသာအယူဝါဒအရဆိုရင် ရှေးဘဝက ချဖူးတဲ့ရေစက်ပန္နက်ခွဲတဲ့သစ္စာကြောင့်၊ ဟိန္ဒူဘာသာအရဆိုရင် နဖူးစာပါတာကြောင့်လို့ ချဲ့ထွင်ပြောပြလိုက်တယ်။ အခမ်းအနားအပြီးမှာ နေ့လယ်စာနှင့်ဧည့်ခံကျွေးမွေးတယ်။ ဩစတြေးလျားလူမျိုး ပါမောက္ခက ပြောတဲ့စကားဟာ စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းတယ်လို့ဆိုပြီး ‘ချဖူးတဲ့ရေစက်၊ ပန္နက်ခွဲတဲ့သစ္စာ’ အကြောင်းမေးလို့ ကြိုးစားပြီးရှင်းပြလိုက်ရသေးရဲ့။ တစ်နှစ်ခွဲကျော်ကျော် ကြာတဲ့အခါ ဒုတိယအတွဲက ဇနီးသည်က သမီးကလေးနှင့်ဝမ်းဘဲကင် တစ်ကင် ကျောင်းကို ယူလာပြီး ကန်တော့တာကို မြင်မိနေပါသေး။

ပညာရေးမှာ ကျောင်းသားတွေ ကျွန်တော့်ကို ဦးနှောက်ခြောက်စေတယ်။ ဒါပေမယ့် သူတို့အရေး ဖြေရှင်းပေးလို့ ကျွန်တော် ပါရမီဖြည့်နိုင်တယ်။ အများကြီးအနက် တချို့ကိုသာ

ရေးပြပါမယ်။^၁

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်က ဆရာတစ်ယောက် ပါရဂူဘွဲ့စာတမ်းလာပြုစုတယ်။ ကျွန်တော်က တွဲဖက်စာတမ်း ကြီးကြပ်သူအနေနှင့်သူနှင့် တစ်ခါတစ်ခါ ဆွေးနွေးတယ်။ တစ်နေ့ သူနှင့်ဆွေးနွေးနေခိုက် ၁၉၃၆ ခုနှစ်က ဘီအေ ပထမတန်း ဂုဏ်ထူးအောင်လက်မှတ်ကို ရှေ့စဉ်နောက်ဆက် အဓိပတိထံမှ လက်ခံရယူခဲ့တဲ့ဦးဘကျော် ကြံကြံဖန်ဖန် ကျွန်တော့်အခန်းထဲ ဝင်လာပါရော။ ဦးဘကျော်မှာ အိုင်စီအက် စာမေးပွဲအောင်ပြီး ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနမှာ ပထမအတွင်းဝန်ဖြစ်နေတာကိုး။ သူ ဒီကျောင်းသားကို တွေ့တယ်။ စူးစိုက်ကြည့်တယ်။ ကျွန်တော်နှင့်တွေ့ရာလေးပါး ပြောပြီးထွက်သွားတယ်။ အတန်ကြာတော့ သူ ပြန်ဝင်လာပြီး ‘ကွန်မြူနစ်ကျောင်းသား ဘယ့်နှယ် ဒီကျောင်းရောက်နေသလဲ’ လို့မေးရင်း ပြန်ပို့မှဖြစ်မယ်လို့ ဆိုပါရော။ ကျွန်တော်က သူ့ကို စစ်ဆေးမေးမြန်းပြီးပါပြီ။ ကွန်မြူနစ်လူထွက် ဖြစ်နေပြီလို့ ရှင်းပြလိုက်တယ်။

ဒီကျောင်းသား ပါရဂူဘွဲ့ရသွားတယ်။ မြန်မာပြည်ပြန်ရောက်တော့ ပါမောက္ခမကြာခင် ဖြစ်သွားတဲ့အခါ စာတမ်းစာအုပ်တွေ ရေးပြီး ပညာရှင်အပေါင်းကို အသိပညာရေအေးတိုက်ကျွေးတယ်။ ကျွန်တော် နှစ်ထောင်းအားရဖြစ်မိတာပေါ့။

ဘာသာရပ်တစ်ရပ်မှာရန်ကုန်တက္ကသိုလ်က ဆရာတစ်ယောက် လန်ဒန်တက္ကသိုလ်ကောလိပ်ကျောင်းတစ်ကျောင်းမှာ ဘွဲ့လွန်ဒီဂရီအတွက် သင်တန်းလာတက်တယ်။ စာမေးပွဲကျတယ်။ စာမေးပွဲ ခန်းမကြီးထဲ မေးခွန်းစာရွက်ပေးတာ နောက်ကျပြီး အဖြေစာရွက်သိမ်းတာစေတယ်လို့ ကျွန်တော့်ကို လာတိုင်တယ်။ ကျွန်တော်တို့ကျောင်းမှ သူယူတဲ့ဘာသာနှင့်ဆိုင်တဲ့ကျွန်တော့် မိတ်ဆွေပါမောက္ခတစ်ဦးကို ပြောပြလို့ သွားစုံစမ်းတဲ့အခါ အဖြေစာရွက်များကို သူတွေ့ပြီးပြီ။ အောင်မှတ်ရဖို့ အဆင့်မတန်းမမီဘူးလို့ပြောပြတယ်။ နောက်တစ်ကြိမ် ဖြေတယ်။ အောင်သွားပြီး ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှာ အချိန်တန်တော့ ပါမောက္ခဖြစ်သွားတယ်။

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကပဲ ဆရာပေါက်စနှစ်ယောက် ကျောင်းမှာ ဘွဲ့လွန်ဒီဂရီလာယူကြတယ်။ နှစ်ယောက်စလုံး စာတမ်းပြုစု၊ ရေးဖြေစာမေးပွဲဝင်ကြတယ်။ နှစ်ယောက်စလုံးရဲ့ စာတမ်းတွေ အအောင်ပေးလိုက်တယ်။ နှစ်ယောက်စလုံး ရေးဖြေစာမေးပွဲမှာ ကျတယ်။ ကျွန်တော်က သက်ဆိုင်ရာဌာနမှူးထံ သူတို့နှစ်ဦးကို မြန်မာပြည် ရန်ကုန်မြို့ရှိ မြိတီသျှသံရုံးမှာနောက်ထပ်တစ်ကြိမ် ဖြေဆိုခွင့်ပြုဖို့ အသနားခံပါတယ်။ အခွင့်ပြုလို့ သူတို့ဖြေကြတယ်။ တစ်ယောက်အောင် တစ်ယောက်ကျသွားပါတယ်။ သူတို့ ဒီလိုဖြေနိုင်ဖို့ အခွင့်ရအောင် စီစဉ်ပေးတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်ကတော့ တခြားမဟုတ်။ ဘာသာဗေဒနှင့်သဒ္ဒဗေဒဌာနမှူး ပါမောက္ခမစ်(စ်)အီ၊ ဂျေ၊ ဟင်ဒါဆင်ပါပဲ။

ပါမောက္ခဟင်ဒါဆင်ဟာ အရှေ့တောင်အာရှဌာနမှူး လာလုပ်တယ်။ ၁၉၆၆ ခုနှစ်မှာ ကျွန်တော့်ကို ပါမောက္ခရာထူး ရအောင် ထောက်ခံပြီး နောက်နှစ်နှစ်ကြာတော့ သူနှင့်ဆိုင်တဲ့အ

၁။ ဒေါက်တာလှအေး၊ ပညာပါရမီ၊ စာမျက်နှာ ၁၆၄-၁၆၆၅(၁၉၉၃ စက်တင်ဘာလ ပထမနှိပ်)

ဆိုပါဘာသာနှင့်သဒ္ဒါဗေဒဌာနမှူးဖြစ်သွားပါတယ်။ မြန်မာပြည်ကို ၁၉၅၄ ခုနှစ်မှာ လာတယ်။ မြန်မာအစိုးရ အခွင့်ပြုချက်အရ ဆရာကြီးပါမောက္ခဂျီ၊ အိတ်(ချ်)လု(စ်)၊ အမေရိကန်ဆရာကြီး နှစ်ဦး၊ မြန်မာဆရာတစ်ဦးတို့နှင့်ချင်းပြည်နယ်တီးတိမ်(Tiddim)မြို့ကိုသွားပြီး ချင်းဘာသာစကားကို လေ့လာတယ်။ ၁၀ နှစ်ကြာတဲ့အခါ လေ့လာခဲ့တဲ့ပုံပြင်နှစ်ခုကို အမှီပြုကာ သဒ္ဒါဗေဒနည်းနှင့်ချင်းဘာသာစကားတစ်ကွက်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ သရုပ်ဖော်ထားတဲ့စာအုပ်ကို ၁၉၆၅ ခုနှစ်မှာ ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့ပါတယ်။ မြန်မာကျောင်းသူကျောင်းသားတို့ကို ခင်မင်တဲ့ဆရာမကြီး မရှိတော့ပြီ။

နောက်တစ်ယောက်ကတော့ လန်ဒန်မြို့ မြောက်ဘက်ရှိ အတတ်ပညာသင်ကောလိပ်ကျောင်းမှ မြန်မာကျောင်းသားပါ။ အထည်လုပ်ငန်းပညာ ဆည်းပူးတယ်။ ဇွန်လစာမေးပွဲဖြေတယ်။ မအောင်လို့ ကျွန်တော်နှင့်ဘာလုပ်ရမလဲလို့လာတိုင်ပင်တယ်။ သူ မြင်းကောင်းခွာလိပ်ဖြစ်ပုံပေါ်လို့ နောက်ထပ် စာမေးပွဲ ဘယ်အခါ လုပ်မလဲလို့မေးတော့ စက်တင်ဘာလတဲ့။ ဒီလိုဆိုရင် မင်း ကျောင်းအုပ်ကြီးထံမှ ထောက်ခံစာတောင်းပြီး နောက်ထပ် သုံးလဆက်နေဖို့ အစိုးရဆီမှာ မေတ္တာရပ်ခံ၊ အခွင့်ရရင် စာမေးပွဲထပ်ဖြေလို့ အကြံပေးလိုက်တယ်။ ဖြေတယ်၊ အောင်သွားတယ်။

နောက်ဆုံး ကျွန်တော် မြန်မာပြည်ကို ပြန်မယ့် ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်မှာ မြန်မာပညာတော်သင်ကျောင်းသားတစ်ယောက်ကို ကယ်ဆယ်မှုတစ်ခု လုပ်ပေးခဲ့ပါတယ်။

တစ်ညနေ ၆ နာရီအချိန်မှာ တယ်လီဖုန်းလာတယ်။ ခေါ်သူက သူ့နာမည်ကိုပြောပြီး ‘ဆရာကြီး၊ အခုပဲ လန်ဒန်ဟိသ်ရိုး (Heathrow)လေဆိပ်က လန်ဒန်ရပ်ဆယ်စကွဲယား(Russell Square)ရှိ ဟိုတယ်တစ်ခုဆီ တက္ကစီဒရိုင်ဘာ ခေါ်လာလို့ ရောက်နေတယ်။ ဒရိုင်ဘာကို တက္ကစီ ၁ ပေးလိုက်တယ်။ သူက ငွေပြန်အမ်းမယ်ဆိုပြီး ထွက်သွားလိုက်တာ ခုထိ ပြန်မလာသေးဘူး။ ကျွန်တော်လည်း ဘာလုပ်ရမှန်း မသိလို့ဆရာကြီးဆီ တယ်လီဖုန်း ဆက်လိုက်ရတယ်လို့ပြောရှာတယ်။

ကျွန်တော်က တယ်လီဖုန်းနံပါတ် ဘယ်ကရသလဲလို့ မေးတော့ မြန်မာပြည်ခေတ္တပြန်ရောက်နေတဲ့ဆရာကြီးရဲ့ဇနီး ဒေါ်သန်းမြဆီက ဆရာကြီးကို ပေးဖို့စာတစ်စောင် ယူလာတယ်။ အဲဒီစာအိတ်ပေါ် ဆရာကြီးရဲ့လိပ်စာနှင့်တယ်လီဖုန်းနံပါတ်တွေ ပါလာပါတယ်လို့ဖြေတယ်။ ဒီလိုဆိုရင် ခုရောက်နေတဲ့ဟိုတယ်ရဲ့နာမည်နှင့်တယ်လီဖုန်းနံပါတ်ကို ပေးပါ။ ဘယ်ကိုမှမသွားနှင့်။ ဆရာ မြန်မာသံရုံးက ဒုတိယအတွင်းဝန်ဆီ တယ်လီဖုန်းနှင့်အကြောင်းကြားမယ်။ ၁ နာရီအတွင်း သံရုံးက အရာရှိတစ်ဦးဦး လာမခေါ်ရင် ဆရာ့ဆီ တယ်လီဖုန်း ပြန်ဆက်။ ဆရာ လာပြီး အိမ်ကို ခေါ်လာမယ်လို့ပြောလိုက်တယ်။

ကျွန်တော် ဒုတိယအတွင်းဝန်ဆီ တယ်လီဖုန်း ဆက်တယ်။ သူ့ကို အကျိုးအကြောင်းပြောပြတဲ့အခါ သူက ကျောင်းသားကို သွားတွေ့ပြီး ပြဿနာရှင်းပေးပဲ့မယ်။ စိတ်ချပါ ဆရာ

ကြီးလို့ ကတိပေးလိုက်ပါတယ်။ ဘာသံမှ ဆက်မကြားတော့လို့ ၁၂ နာရီမှာ အိပ်ရာဝင်တယ်။

နောက်တစ်နေ့ နံနက် ကျောင်းသားက ဟိုတယ်မှ တယ်လီဖုန်းဆက်လို့ ကျွန်တော်နေ တဲ့ဝဲလင်းပန်းခြံမြို့ကို ခေါ်လာတယ်။ ညက သံရုံးမှအရာရှိတစ်ဦး ဟိုတယ်ကို လာတယ်။ ဟို တယ်မှာပဲ အဲဒီညမှာ ထားပြီး နောက်တစ်နေ့ သံရုံးကို လာပါလို့မှာသွားတယ်လို့ပြောပြပါတယ်။ မသန်းမြစာကိုပေးတယ်။ ကျောင်းသားကို ကြည့်လိုက်ပါလို့ပါတယ်။ ကျွန်တော် သူ့ကို နံနက်နေ့ လယ်စာ ကျွေးပြီး သံရုံးဆီ ခေါ် သွားတယ်။ သူ့အဖြစ်ကို မြင်ရတဲ့အခါ ၁၉၃၈ ခုနှစ်က လန်ဒန် ရောက်လာတဲ့ညနေစောင်းမှာ တစ်ယောက်တည်း သောင်ပြင်လွှတ်တဲ့ခွေးလို့ ဖြစ်နေတုန်း အိန္ဒိယ အသင်းမှ ခရီးသွားဖော်သွားဖက် အိန္ဒိယအမျိုးသားကလေးအကူအညီနှင့်မြန်မာအသင်း သစ်အတွင်းရေးမှူး ကိုလေးနှင့်ဆက်သွယ်မိမှ စိတ်အေးသွားရတဲ့အရေးကို သွားတွေးမိပါရဲ့။

၁၅။ ကံအကျိုး

အင်္ဂလန်မှာ ကျောင်းသားကျောင်းသူတို့ကို ကူညီမစ စာပေပို့ချ စတဲ့ကောင်းမှုကုသိုလ် ပြုဆိုတဲ့ပစ္စုပ္ပန်နှင့်အတိတ်ကံတို့ရဲ့ အကျိုးပေးမှုအချို့ကို ဤဆောင်းပါးမှာ တင်ပြပြီးပါပြီ။ နောက်ဆက်တွဲအဖြစ်နှင့်တစ်ခုပြောပြလိုပါတယ်။

ကျွန်တော် ၁၉၈၀-၈၁ ခုနှစ် မွေးရာဇာတိမှာ အခြေမစိုက်မီ ၁၉၇၉ ခုနှစ် ကျွန်တော်တို့ ကျောင်း အိစတာ(Easter)ပွဲတော်အတွက် ငါးပတ်ပတ်တဲ့အခါ မြန်မာပြည်ခေတ္တပြန်လာတယ်။ မြန်မာပြည်အခြေအနေကို စုံစမ်း၊ မော်လမြိုင်မှာ ဇနီးသည်ဆောက်ထားတဲ့အိမ်နှင့်ခြံကို ကြည့် ရှုသုံးသပ်ဖို့ဖြစ်ပါတယ်။ ရန်ကုန်သမ္မတဟိုတယ်မှာ ခေတ္တတည်းနေတုန်း တစ်ညနေစောင်းအ ချိန် အင်္ဂလန်ပြန်ကျောင်းသူကျောင်းသား ၂၀ ကျော်၊ ၃၀ လောက်၊ တချို့က ဇနီးသည်တွေနှင့် တချို့က အမေများနှင့်သမ္မတဟိုတယ်ညွှန်ခန်းကို ရောက်လာကြတယ်။ ဘယ်က သတင်းရသလဲ မသိပါ။

ဝမ်းသာအားရ နှုတ်ဆက်ကြ၊ စကားစမြည်ပြောကြပြီး ကျောင်းသားကျောင်းသူတွေ ထိုက်ကန်တော့ကြပါရော။ အမ်းတမ်းတမ်းဖြစ်ရာမှ ဆုမွန်ဆုကောင်း တောင်းပေးလိုက်ပါတယ်။ နိုင်ငံခြားသားညွှန်သည်တချို့ ဒီမြင်ကွင်းကို တွေ့တဲ့အခါ တအံ့တဩနှင့်ကြည့်နေကြတယ်။ ဂါရ ဝေါစ နိုဝါတောစ။

၁၆။ အဓိဋ္ဌာန်

မြန်မာပြည်မှာ သေတဲ့အထိ နေမယ်လို့ ဆုံးဖြတ်ထားပြီ။ ဖြစ် မဖြစ် ကံက ဘယ်လိုစီမံ လာမလဲဆိုတာ မသိပါ။ မင်းတို့ မည်သည် မွေးရပ်မြေ၊ ဘိသိက်ခံရာအရပ်၊ စစ်အောင်မြင်ရာနေ ရာတို့ကို မမေ့ရာလို့အဆိုရှိတယ်။ ကျွန်တော်ကတော့ လူ့သာမန်ပါ။ ဒါကြောင့် မွေးရပ်မြေ၊ ပညာသင်ကြားရာကျောင်း၊ ကြီးပွားရာအရပ်များကို မမေ့ရာလို့ နှလုံးထဲစွဲထားပါတယ်။ မမေ့

ကြောင်း ဘယ်လိုလုပ်ပြမလဲ။ လုပ်ပြနေသလဲ၊ လုပ်ပြဦးမလဲ၊ ပညာပါရမိဖြည့်၊ ဇီဝိတဒါနပြုပြ မယ်၊ ပြုနေတယ်၊ သေပြီးတဲ့နောက်လည်း ပြုဦးမယ်လို့အဓိဋ္ဌာန် ပြုထားတယ်။

ကျွန်တော်နှင့်ဇနီးတို့ဟာ ဇရာအရွယ် အသက်က စကားပြောနေပါပြီ။ ကျန်းမာရေး၊ နေရေး၊ ထိုင်ရေးအတွက် ရှိတဲ့ဥစ္စာတို့ကို ဖယ်ထားပြီး အဓိဋ္ဌာန်နှစ်ချက်ပြည့်အောင် ဆောင်ရွက် မယ်လို့သန္နိဋ္ဌာန်ချထားပြီးပါပြီ။ မွေးရပ်မြေ ခရဲရွာကို မပြန်ရဲသေးတာမို့ ခေတ္တချန်လှုပ်ထားပြီး ခရဲရွာဆိုတဲ့မြန်မာပြည်အတွက်တော့ ဇီဝိတဒါန ပြုတန်သလောက် ပြုခဲ့ပြုနေပြုဦးမယ်။ မော် လမြိုင်ဆေးရုံကြီးကို ငွေပိုင်ငွေလှူရှိလာတဲ့အခါ ငွေပဒေသာပင်စိုက်ပေးမယ်။ နောင်ကိုလည်း ဘဏ်တိုက်မှာရှိတဲ့ငွေရင်းမှ ရတဲ့အတိုးတချို့ကို တစ်နှစ်တစ်ကြိမ် ပို့ပေးမယ်လို့ သေတမ်းစာရေး ထားပါသေးတယ်။

ကြီးပွားရာ အရပ်ဖြစ်တဲ့အင်္ဂလန်ပြည်ကိုတော့ မမေ့ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် ချမ်းသာတဲ့ပြည် တစ်ပြည်ဆိုတော့ ပညာပါရမိမဖြည့်လည်း မနစ်နာသွားပါဘူး။ ဇီဝိတဒါနတစ်ခုတော့ ပြုပါရဲ့၊ မုန်းတီးကြောက်စရာကောင်းတဲ့ကင်ဆာရောဂါတိုက်ဖျက်ရေး ရန်ပုံငွေအတွက် ထည့်တယ်။ နောက်လည်း ထည့်ဖို့ ရည်စူးထားပါသေးရဲ့။ ကျွန်တော့်အင်္ဂလိပ်မိတ်ဆွေ သုံးလေးယောက် ကျွန်တော့်မျက်စိအောက်မှာ အသက်ပျောက်သွားတာ ခုထိ မြင်နေရတုံးပါပဲ။

ပညာသင်ကြားရာ ကျောင်းများကတော့ မော်လမြိုင်အစိုးရအထက်တန်းကျောင်း (အခု အထက-၁)၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်ပညာရေးကောလိပ်နှင့်အရှေ့တိုင်း နှင့်အာဖရိကပညာရပ်များ ကောလိပ်ကျောင်းတို့ဖြစ်ပါတယ်။ လက်ငင်း ငွေကြေးအခြေအနေ အရ မော်လမြိုင် အထက-၁ မှာ ငွေပဒေသာပင် စိုက်ပေးထားတယ်။ ပညာတော်ပြီး ဆင်းရဲတဲ့ ကျောင်းသူကျောင်းသားတို့ကို မော်လမြိုင် ရန်ကုန်တစ်တက္ကသိုလ်မှာ ပညာဆက်လက်သင် ကြားစေဖို့ပဲ။ နောင်လည်း ထည့်ပေးဦးမယ်။ ကျွန်တော်နှင့်ကျောင်းနေဘက် ပြိုင်ဖက်ဖြစ်တဲ့ ကိုမောင်ထွန်းရဲ့ကံကြမ္မာကို သတိရလို့ ဒီလိုစီစဉ်ပေးပါတယ်။ အမှတ် ၆ ကျောင်းကိုလည်း ငွေ တစ်သိန်း ပဒေသာပင် စိုက်ပေးထားပြီးပါပြီ။ ဖြစ်နိုင်လျှင် မော်လမြိုင်ရှိ ကျောင်း ၁၁ ကျောင်း ၁၂ ကျောင်းလုံးကို ငွေပဒေသာပင် စိုက်ပေးဖို့ ရည်သန်ထားပါရဲ့။

ပြီးတော့လည်း မော်လမြိုင် မြစေတီစာသင်တိုက်ကျောင်းကိုလည်း အလှူလုပ်ပါဦး မယ်။ အထက-၁နှင့်ဒီစာသင်တိုက်ကို နောက်ထပ်ထောက်ပံ့ဦးမယ့်အပြင် ဆက်လက်ပေးဖို့လဲ သေတမ်းစာရေးထားပါသေးတယ်။ တစ်ခုတော့ ရှိတယ်နော်၊ ပညာဟူသည် မြတ်ရွှေအိုး၊ ဥစ္စာ ဟူသည် မျက်လှည့်မျိုးတဲ့။ ကြံတိုင်းလည်း မဖြစ်၊ မကြံဘဲနှင့်ဖြစ်တာကိုလည်း သတိမူမိပါရဲ့။

ပညာရေးလောက သံသရာမှာ ကျင်လည်ခဲ့ကြရတဲ့အသိမိတ်ဆွေတစ်တွေတို့ရဲ့အဖြစ် အပျက်များကို ပြန်လည်ဆင်ခြင်မိတယ်။ အထက်တန်းကျောင်း၊ တက္ကသိုလ်ကောလိပ်ကျောင်း တွေမှာ အခိုက်အတန့် ပညာအတူတူဆည်းပူးခဲ့ဖူးတဲ့အခု အသက် ၇၀ အရွယ်ရှိသူတို့တချို့ဟာ ပညာအရည်အချင်းအလိုက် ရထိုက်လျက်ကနှင့် မရကြ၊ ရတဲ့သူတွေကလည်း ကြမ္မာငင်လို့ကြီး

ပွားသင့်သလောက် မကြီးပွားကြဘဲ အငြိမ်းစားယူသွားကြရရှာတယ်။ တချို့ကလည်း ပညာ
တော်ပါလျက်ကနှင့် ငွေကြေး မတတ်နိုင်လို့ ပန်းတိုင်မရောက်ဘဲ လမ်းခုလတ်မှာ ကျန်ရစ်နေသူ
ကျန်ရစ်နေကြတာကို တွေ့ကြုံဆုံမြင်ရပါရဲ့။ သူတို့ဘဝမျိုးနှင့်စာရင် ငါ အင်မတိ အင်မတန် အ
ခုထိ ကံလောင်းလှလေခြင်းလို့ သတိတရား ရမိရင်း ကံနှင့်ကျွန်တော် ဆောင်းပါးရှည်ကြီးကို နိ
ဂုံးကမ္ဘတ် အပြီးသတ်အပ်ပါတယ်။

တစ်သက်လျာမှ သင်ခန်းစာများ

Live and Learn

စကားချီး

ကျွန်တော်သည် တစ်နေ့မှာ စာကြည့်ခန်းထဲ စားပွဲတွင် ထိုင်နေစဉ် လက် ၃ ဆစ်ခန့်အရှည်ရှိ အစည်းလိုက်သိမ်းထားသော ရေးပြီးသား ခဲတံတိုကလေးများ ဆီမျက်စိရောက်သွားသည်။ ထိုခဲတံတိုကလေးများကား ဆောင်းပါးတွေ ရေးရာ၌ အသုံးပြုခဲ့သည့် ခဲတံရှည်များ၏ အပိုင်းအစများပင်။ မင်ဖြင့်ရေးလျှင် မှားသွားသည့်အခါ အပြင်ရခက်၍ ခဲတံကိုသာ အသုံးပြုခဲ့သည်မှာ ကြာမြင့်ခဲ့ပါပြီ။

ထိုအခါ ပုဂံပြည် ကျစွာမင်းကြီးလက်ထက် အသက် ၆၀ ကျော်အရွယ်အို ရဟန်း ဦးကျည်ပေသည် တစ်နေ့လျှင် တံပူ တစ်ထောက်စာ ပိဋကတ်သုံးပုံ ကျက်မှတ်သဖြင့် တတ်သွားကြောင်းကို သတိသွားရမိပါသည်။ ကျွန်တော်လည်း ငါ ဒီအသက်အရွယ် ရောက်နေပြီ။ ဒီခဲတံတိုကလေးတွေ တစ်ထောက်စီလောက် ဘဝတစ်ဆစ်ဆစ်မှာ ဘာသင်ခန်းစာတွေရခဲ့သလဲလို့ထိုင်စဉ်းစားပြီး စားမြုံ့ပြန်မိ၏။ အရိုးဟုခေါ်ရမည့်စိတ်ထဲပေါ်လာသော အဖြစ်အပျက်များနှင့်ရေးထားသည့်ခိုင်ယာရီများမှ ရလာသည့်အချက်အလက်များကို အသားဟုဆိုရမည့်ကြုံတွေ့ခဲ့သည့် ဘဝသင်ခန်းစာများဖြင့် မဲပြီး ရုပ်လုံးပေါ်အောင် တင်ပြပါမည်။ ရိုက်နှိပ်ပြီးသွားသည့် နောင်တော် 'ကံနှင့်ကျွန်တော်'ကို အဖြည့်ခံဆောင်းပါး၊ ယခုညီတော် 'တစ်သက်လျာမှသင်ခန်းစာများ' ကို အဖြည့်ဆောင်းပါးဟုကင်ပွန်းတပ်လိုပါ၏။

၁။ ခရဲရွာသားနှင့်ဗီဇ

ကျွန်တော် မွေးဖွားလာကတည်းက ပါလာသောဗီဇကို ကံ၊ ဉာဏ်၊ ဝီရိယနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်တို့က ပြုပြင်ပြောင်းလဲပေးခဲ့သည်။ ပေးခဲ့သည့်အတိုင်း ဝတ်မှု၊ စားမှု၊ နေရေး၊ ထိုင်ရေး၊ ငွေရေးကြေးရေးမှအစ ပညာရေးနှင့်အကျင့်စာရိတ္တအထိ ကျွန်တော့်ဘဝအကွက်ကွက်တို့၌ ရသော သင်ခန်းစာများကို မှတ်သားမှတ်မိသမျှ တင်ပြသွားပါမည်။

'ကံနှင့်ကျွန်တော်'ဆောင်းပါးထဲ၌ ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဂ နှစ်သားအရွယ်ထိ အဘွားနှင့် မွေးစားသော ဒေါ်ကြီး၊ ဒေါ်လတ်၊ ဒေါ်လေး၊ ဒေါ်ထွေးတို့နှင့်ခရဲရွာတွင်နေသည်။ ပထမဦးဆုံးမှတ်မိသည်မှာ ငယ်ငယ်ကလေးကတည်းက စာအုပ်ကို နင်းမိ၊ ခြေထောက်နှင့်ထိမိတိုင်း သို့မဟုတ် တစ်ဦးဦးက စာအုပ်ဖြင့် ခြေထောက်ကိုလာတို့တိုင်း ထိုင်ကန်တော့ခြင်းပင်။ ဘာကြောင့် ဤကဲ့သို့ စာအုပ်ကို ဘုရားတစ်ဆူ ဂူတစ်လုံးကဲ့သို့ သဘောထားသည်မှာ ဘယ်က တတ်လာသည်ကို မပြောတတ်ပါ။ အသက်ကြီးလာ၍ မော်လမြိုင်အစိုးရအထက်တန်းကျောင်း(ယခု အထက-၁)ရောက်သည့်အခါ ကြိုက်နှစ်သက်သည့်အင်္ဂလိပ်၊ မြန်မာစာအုပ်များနှင့်ဆုရသောစာအုပ်တွေကို တရိတသေ သိမ်းဆည်းထားသည်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားဘဝတွင်လည်း

ထိုနည်းတူပင်။ ထို့ပြင် ရသမျှ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကောလိပ်ကျောင်းမဂ္ဂဇင်းများနှင့်ဂန္ထလောက မဂ္ဂဇင်းများကိုလည်း သက္ကရာဇ်စဉ်လိုက် စာအုပ်တွေ ချုပ်၍ စုဆောင်းထားပါ၏။

သို့သော် အမြတ်တနိုးထားသော ထိုထိုစာအုပ်များမှာ အနိစ္စသဘော မလွန်ဆန်နိုင်သဖြင့် ကိစ္စချောသွား၍ နှမြောတသခြင်း ခုထိ ဖြစ်နေရပါ၏။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်းက ခရဲ ရွာမှစာအုပ်များ လူမသမာများ လက်ချက်ဖြင့် ပျောက်ပျက်သွားရသည်။ ၁၉၃၈ ခုနှစ် အင်္ဂလန် သို့ ပညာတော်သင်အဖြစ် သွားရသည့်အခါ ရန်ကုန်မြို့ရှိ မိတ်ဆွေအိမ်၌ ထားရစ်ခဲ့သောစာအုပ် များ ဗုံးထိ၍ ပျောက်ပျက်သွားကြရှာ၏။ ၁၉၉၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ၌ မော်လမြိုင်တက္ကသိုလ်မှ ကထိကဖြစ်သူ နှမတစ်ဝမ်းကွဲက လာပေး၍ရသော စာအုပ်တွေထဲ ဆုရသည့်စာအုပ်အချို့ပါလာ ၍ အတိုင်းမသိ ဝမ်းသာမိပါ၏။

အင်္ဂလန်တွင် ရှိနေစဉ် စာအုပ်စုဆောင်းလိုသောအထုံဝါသနာကြောင့် ရှေးဦးစွာ မြန်မာပြည်နှင့်ဆိုင်သည့်စာအုပ်စာတမ်းတွေ၊ ထို့နောက် ပညာရင့်သန်လာသည်နှင့်အမျှ အမြင် ကျယ်လာသဖြင့် စုဆောင်းသည့်စာအုပ်အမျိုးအစားတွေ နယ်ကျယ်ပြန့်လာပါတော့၏။ ကိုးကွယ်ရာဗုဒ္ဓဘာသာမှအစ ခရစ်ယာန်၊ အစ္စလာမ်၊ ဟိန္ဒူဘာသာအဆုံး၊ ဘာသာဗေဒ၊ သဒ္ဓဗေဒ၊ မနုဿဗေဒစသည့်ဗေဒများအပြင် ဘာသာမျိုးစုံ အဘိဓာန်များကိုပါ စုဆောင်းလာသည့်စာအုပ် စာတမ်းဘဏ်တိုက်ထဲ သိမ်းဆည်းထားပါ၏။ ကျွန်တော်သည် ပညာတော်သင်ဘဝတွင် တစ်လ လျှင် အင်္ဂလိပ်ပေါင် ၁၈ ပေါင်* သာ ရပါသည်။ နေရေးထိုင်ရေး စားမှုသောက်မှုများ နုတ်လိုက် လျှင် တစ်လကုန်လျှင် ငါးပေါင် မကျန်တကျန်ပင်။ ထိုအထဲမှ ဖွဲပြီး စာအုပ်များဝယ်သည်။

၁၉၃၉ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၃ ရက်နေ့တွင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးဖြစ်လာသည်။ ထိုအခါ အမေရိကန်အစိုးရပိုင်းကလည်း မြန်မာပြည်နှင့်ဆိုင်သည့်စာအုပ်စာတမ်းတွေ စဝယ်၏။ လန်ဒန်မြို့ရှိ Luzac&Co., Kegan Paulနှင့်Probsthain., ကိန်းဘရစ်မြို့မှ Heffers အောက်စဖို့မြို့မှ Black Well စသောအရှေ့တိုင်းမှ စာအုပ်များရောင်းသည့်ဆိုင်တွေတွင် အမေရိကန်များ နှင့်ကျွန်တော် ပြိုင်ဝယ်ရသည်။ သူတို့မှာ ငွေရွှင်သဖြင့် ကျွန်တော်တစ်ပန်းရှုံးရသည်။ သို့သော် ကိန်းဘရစ်မြို့မှ Heffers စာအုပ်ဆိုင်က မန်နေဂျာ Mr.Sharp (ရှပ်)သူသည် ကျွန်တော့်ကို သနား၍လားမသိ၊ စာအုပ်တွေ သိမ်းထားကာ ကျွန်တော့်အား ပထမပြုပြီး မဝယ်မှသာ အမေရိကန်များကို ရောင်းပါ၏။

ကျွန်တော် ပါရဂူဘွဲ့စာတမ်းကို ၁၉၃၉ ခုနှစ်မှ ၁၉၄၄ ခုနှစ်အထိ ကြီးကြပ်စောင့်မသူ လည်းဖြစ်၊ မြန်မာ-အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ကြီးကို ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလအထိ အတူတူပြုစုခဲ့သူ လည်းဖြစ်သည့် ပါမောက္ခဒေါက်တာဂျေ၊ အေ၊ စတူးဝတ်(J.A.Stewart)က ‘ဘေ၊ Heffers မှမြန်မာပြည်နဲ့ဆိုင်တဲ့စာအုပ်တွေ ဘယ်သူဝယ်သလဲဆိုတာ၊ ဦး ခုမှသိတယ်’ဟု တစ်နေ့တွင် ဖြုန်းခနဲ ပြောပါ၏။ ဆရာကြီးက ‘တစ်နေ့က ဦး ကိန်းဘရစ်ရောက်သွားလို့ Heffers ဆိုင်ထဲဝင်သွားတယ်။ မြန်မာပြည်နဲ့ဆိုင်တဲ့စာအုပ်တွေ ကြည့်ချင်ပါတယ်လို့ပြောတဲ့အခါ မစ္စတာရှပ်ဆိုသူက ‘ရှိ

ပါတယ်ခင်ဗျာ၊ ဒါပေမယ့် မြန်မာကျောင်းသား တစ်ယောက်ကို ပြရဦးမယ်။ သူ မယူဘူးဆိုမှ ရောင်းမယ်လို့ပြန်ဖြေတယ်'ဟု တစ်နေ့တွင် ပြောပါသည်။

အင်္ဂလန်တွင် နှစ်ပေါင်း ၄၀ ကျော်နေခဲ့သည့်အတွင်း ကျောင်းသားဘဝမှ ဆရာဖြစ် လာသောအခါ စာအုပ်များ ပိုဝယ်လာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း စာအုပ်ဦးရေ တိုးလာ၏။ ၁၉၈၀ ပြည်နှစ် မြန်မာပြည်သို့ အပြီးအပိုင် ပြန်မလာမီ ရှားပါးလှသည့်အဖိုးအနန္တတန်သောစာ အုပ်များ ရာထောင်နှင့်ချီပြီး ပါလာသည်။ မပြန်မီ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်အချို့က ထောက် လှမ်းမေးမြန်းပါ၏။ ရာဖြတ်အချို့က ဒေါ်လာတစ်သောင်းမက တန်ဖိုးထားပါသည်။ မရောင်း ပါ။ အောက်ပါ ခံဝန်ချက်မျိုးပေးသည့်မြန်မာပြည်မှ တက္ကသိုလ်ကျောင်းသို့ စေတနာသုံးတန် ပြတ်သားစွာဖြင့် လှူပါမည်။ ဤသည်ကား-

(၁) ဤစာအုပ်တွေကို အခြားစာအုပ်များနှင့်ရောနှောမထားဘဲ ဘာသာရပ်များအလိုက် ဗိရိ တွေထံမှာ သပ်သပ်ထားရမည်။

(၂) ဗိရိတွေနဖူးစီးများတွင် (က) အငြိမ်းစားပါမောက္ခဒေါက်တာလှဘေနှင့်ဇနီးဒေါ်သန်းမြဘေ ကောင်းမှုဟူ၍လည်းကောင်း၊ (ခ) ဤစာအုပ်များ ခိုးယူသူ၊ စာအုပ်မှစာရွက်ဆုတ်ယူသူသည် ၀ ရဲသစ်ငုတ်ဖြစ်ပါစေသော်'ဟူ၍လည်းကောင်း စာတမ်းများ ထိုးထားရမည်။

(၃) စာအုပ်များအတွက် ကက်တလောက်တစ်အုပ် သပ်သပ်လုပ်ထားရမည်ဟူ၏။

ထူးဆန်းသည်ဟုဆိုရမည့်ဗီဇအင်္ဂါတစ်ရပ်ကား အစားစားရာနှင့်ဆိုင်ပါ၏။ ကလေး ဘဝက လူကြီးများနှင့်အတူ ထမင်းဝိုင်း၌ ဝင်မစားရပါ။ အိမ်ဖော် ဒေါ်နှင့်မြက သပ်သပ်ပြင် ပြီး ပန်းကန်ထဲ ထည့်ကျွေးသည်။ ဝမ်းဘဲဥပြုတ်တစ်လုံး၊ ပုစွန်ခြောက်မှုန့်ကို ပဲဆီနှင့်နယ်ထား သည့်ထမင်းပွဲ။ ထမင်းကို အရင်လွှေးသည်။ ကုန်ခါနီးမှ ဘဲဥကို စား၏။ သားငါးနှင့်ဆိုလျှင်လဲ သားငါးအနည်းငယ်ကိုသာ ပထမ ထမင်းနှင့်စား၊ ပြီးခါနီးမှ သားငါးများ အကုန်စား၏။ ထိုအ ရွယ်က စာမတတ်သေးသဖြင့် ဝန်ဇင်းမင်းရာဇာက ရာဇာဓိရာဇ်အမတ်ကြီး သီဟပတေ့ပေးသည့် ကြံပိုင်းကို အရသာခံစားလို၍ အဖျားမှစားပြီး စုပ်စားသည့်အကြောင်းကို မသိသေးပါ။ သို့ဖြစ် ၍ ဤဓလေ့ကို ဘယ်ကစပြီး ရလာကြောင်း မပြောတတ်ပါ။

ထမင်းဝိုင်းတွင် ဝင်စားရသည့်အခါလည်း ပထမပွဲဦးထွက်စ ဟင်းချို၊ လက်သုပ်၊ ငါးပိ တို့စရာများ စားပြီးမှ သားငါးဟင်း တစ်တုံး နှစ်တုံးနှင့်အဆုံးသတ် ထမင်းဖြင့် လွှေး၏။ မော် လမြိုင်အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းဘော်ဒါဆောင်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ပုဂံကျောင်းဆောင်များ ၌လည်း ဤအချိုးအတိုင်းပင်။ သို့သော် အင်္ဂလန်ရောက်သည့်အခါ တစ်မျိုးတစ်မည် ပြောင်း လိုက်ရသည်။ ထိုပြည်သူပြည်သားများသည် သားငါးအပြုတ်၊ အာလူးကြော်၊ အကင်၊ အချက် တို့ကို အာလူးပြုတ်၊ အာလူးကြော်နှင့်ဟင်းသီးဟင်းရွက် ၂ မျိုးကို ပန်းကန်ပြား ၁ ချပ်ထဲထည့် ကာ ဓားခက်ရင်းများဖြင့် စား၍ဖြစ်ပါ၏။ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ် မြန်မာပြည်သို့ ပြန်ရောက်လာသော အခါ ဒုံရင်းသို့ပြန်လည်လာ၏။ ဤအချက်ကို တွေးမိတိုင်း အက်ဆေးစသည်အရေးအသားအ

စီအကုံးတို့တွင် အထိရောက်ဆုံးအချက်ဖြင့် အဆုံးသတ်သည်ကို သတိရမိပါ၏။

၂။ ရွာကျောင်းသား (၁၉၁၀-၂၁)

ရိုးရိုးလူသား မှန်သမျှ ရှစ်နှစ် ကိုးနှစ်သားအရွယ်ထိ ပတ်ဝန်းကျင်ခြယ်လှယ်မှုအများစုကို လက်ခံတတ်သည်ဟုစိတ်ပညာရှင်တို့က ဆိုကြ၏။ ထို့ကြောင့်လည်း ဂျေးဇုယစ်(Jesuit)ခရစ်ယာန်ဘုန်းတော်ကြီးတစ်ပါးက 'ခင်ဗျားတို့ရဲ့ကလေးများကို ကျုပ်ကို ပေးထားပါ။ ကိုးနှစ်ကျရင် ပြန်ယူကြပါ'ဟုဆိုကြောင်း စိတ်ပညာစာအုပ်တစ်အုပ်ထဲ ဖတ်ဖူးပါသည်။ ကျွန်တော်၏ ကိုးနှစ် ဆယ်နှစ်အထိ နောင်စာရိတ္တကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲသင့်သလောက် ပြုပြင်သည်ဟုဆိုရမည့်အတွေ့အကြုံအချို့ကို မှတ်မိသမျှ ရေးပြခဲ့ပြီး ခုလည်း ဆက်အစီရင်ခံပါဦးမည်။

ငါးနှစ်သားအရွယ် ရွာကျောင်းတွင် စပြီးနေသည်။ နံနက်ရှစ်နာရီမှ ကိုးနာရီအထိ၊ နေ့လယ် ဆယ်နာရီမှ တစ်နာရီအထိ၊ ညနေ နှစ်နာရီမှ လေးနာရီအထိ ကျောင်းတက်သည်။ ဩကာသအစ ငါးပါးသီလအဆုံး ကျောင်းဆင်းချိန်၌ အတန်းကြီးသမား လေးတန်းကျောင်းသားတစ်ယောက်က တိုင်သွားရာ လိုက်ဆိုကြသည်။ ဆရာဦးဖိုးချစ်က ငါးပါးသီလပါ ပါဠိစကားလုံးများကို ရှင်းပြသည်။ တဖြည်းဖြည်း အနက်တွေကို သိလာ၏။ ဘာသာရေးနှင့်စလုံးရေစ၍ တွေ့ထိခါစ၌ပင်လျှင် ကျောင်းရက်ရှည်ပိတ်သည့်ရက်များ အတောအတွင်း မွေးစားသည့်ဒေါ်ဒေါ်လေးယောက်အနက် သုံးယောက်၊ အစ်ကိုတစ်ဝမ်းကွဲတစ်ယောက်၊ ဆွေမျိုးတော်စပ်သူမော်လမြိုင်မှ အပျိုကြီးတစ်ယောက်နှင့်ကျွန်တော်ပါ ပေါင်းခြောက်ယောက်တို့ ကျိုက်ထီးရိုးဘုရားသွားဖူးကြပါသည်။

မုတ္တမမှ ကျိုက်ထိုဘူတာသို့ မီးရထားရိုးရိုးအတန်းဖြင့် သွားကြသည်။ လက်မှတ်များ အလွယ်တကူ ဝယ်၍ရသည်။ ဇင်းကျိုက်တောင်၊ ကုလားမတောင်များကို လူကြီးများပြု၍ ပထမအကြိမ် မြင်ရသည်။ ပထဝီဝင် စာအုပ်ထဲ ဖတ်ရသည့်အခါ ပို၍သိချင်လာသည်။ နောင်လည်း ၁၉၃၁ ခုနှစ်မှ ၁၉၃၈ ခုနှစ်အထိ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားအဖြစ်နှင့်တစ်နှစ်လျှင် လေးငါးခြောက်ကြိမ် မြင်ရ၏။ ကုလားမတောင်သည် ကုလားမကြီး ပက်လက်အိပ်နေပုံနှင့်တူသည်ဟု ထင်မိပါ၏။ ကျိုက်ထိုဘူတာသို့ ညနေစောင်းတွင် ရောက်သည်။ လက်မှတ်စစ်က ကျွန်တော်လက်မှတ်ကို တောင်းရာ အပျိုကြီးက ဒီသူငယ် ငါးနှစ်မပြည့်သေးဘူးဟုပြောသည်။ ကျွန်တော်က ငါးနှစ်ကျော်ပြီဟု ကြားက ဝင်တော့ရာ အပျိုကြီးက ကျွန်တော်နားကို လိမ်လိုက်၏။ မုသာဝါဒရှောင်ချင်လို့လား၊ အသက်ကြီးကြောင်း ပြချင်လို့လား မသိပါ။ အမှန်အတိုင်း ပြောလိုက်၍ ဒဏ်ရိုက်ခံရပါသည်။

ဘူတာရုံမှ ကင်ပွန်းချိုစခန်းသို့ ဘတ်စ်ကားဖြင့် သွားကြသည်။ နေဝင်ရီတရော၌ ကုန်းတော်ပေါ် စတက်ကြသည်။ များလှသည့်ဘုရားဖူးမည့်သူတွေ။ သက်ကြီးသူတွေ ထမ်းစင်နှင့်တချို့၊ တောင်ဝှေးနှင့်တချို့၊ လူငယ်လူရွယ်တွေက ပျော်ပျော်ပါးပါး၊ လူလတ်ပိုင်းက လူနွေ

ရရ။ ကျွန်တော်လည်း ဘာမသိညာမသိနှင့် စိတ်အားတက်ကြွစွာဖြင့် ရှေ့ကပြေးလိုက်၊ လျှောက်လိုက်နှင့်။ ထိုစဉ်အခါကသာ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ရွှေစက်သွား တောလားကိုသာ သိမည်ဆိုလျှင် ‘စူး စူး နိဗ္ဗာန်၊ ရောက်မည်မှန်၍၊ ဧကန်တဆော၊ ယာယီကြောက်၊ သဘောစိုက်စိုက်၊ လမ်းရိုးလိုက်သော်...’ ဟူသော စာပိုဒ်ကို ရွတ်ဆိုမည်မှာပင်။ ထိုအခါက ရုပ်ပုံထဲ မြင်ရသောထူးဆန်းသည့်ဘုရားဆီသာ ရောက်ချင်စိတ် စောနေပါ၏။ နိဗ္ဗာန်ရောက်မည်ကိုကား မသိပါ။ သန်းခေါင်ကျော်အချိန်လောက် ထင်ပါ၏။ ကုန်းတော်ပေါ် ခြေချမိသည်။ ဇရပ်တစ်ဆောင်တွင် စတည်းချ။ ဘုရားကို သွားကန်တော့ကြပါ၏။

နောက်တစ်နေ့နံနက် ဘုရားကို သွားဖူး၍ ဆွမ်းကပ်ကြသည်။ လူအချို့ စေတီတည်ရှိရာ ကျောက်တုံးကြီးကို ကြိမ်ဖြင့် တစ်နေရာ၌ ထောက်ကာ တွန်းကြည့်သည်။ ကြိမ်လုံးလေးက ညွတ်လိုက် မတ်လိုက်နှင့်။ တစ်ပိုင်းကျော်ကျော်သာ တင်နေသည့်ကျောက်တုံးကြီး တစ်ဖက်ရှိ ချောက်ထဲ ကျသွားလေမလားဟု ကျွန်တော် ကြောက်ကြောက်နှင့်ကြည့်နေ၏။ ကျမသွားဘဲ ချောက်ဘက် ယိမ်းယိုင်ကာ မတ်တက်လာ၏။ အသက်အတန်ငယ် ကြီးလာသောအခါ ကျိုက်ထီးရိုးသမိုင်းလည်း ဖတ်ရ၊ ဇာတ်ပွဲတွင်လည်း ကြည့်ရ၍ ဘုရားအကြောင်း သိတန်သမျှ သိလာရ၏။

ကျိုက်ထီးရိုးဝေါဟာရသည် မှန်‘ကျက်သီယိုင်’မှလာသည်။ ဘုရားရသေ့ခေါင်းပေါ် ရွက်=ရသေ့ခေါင်းရွက်ထားသည့်ဘုရားဟု အနက်ရသည်။

နောက်တစ်နေ့ည နွေခေါင်ခေါင်တွင် အကာလ လေကြီးမိုးကြီးကျပါတော့သည်။ ကျွန်တော်လည်း ကြောက်လွန်း၍ လူကြီးတွေ အနားက မခွာပါ။ တရုတ်ခြေသေးမတစ်ယောက် ဘုရားကြည်ညိုလွန်းလှသဖြင့် မနင်းအပ်သော နေရာပေါ် သွားတက်မိ၍ ဤသို့ဖြစ်ရကြောင်း သိရသည်။ ကာယကံရှင်မလည်း ကြောက်ဒူးတွေတုန်ပြီး အမှားကို သည်းခံပါရန် ဘုရားကိုရော လူတွေကိုပါ တောင်းပန်သည်ဟု ပြောသံကြားရသည်။

အပြန်ခရီးတွင် ကင်ပွန်းချုံစခန်းနှင့်ကျိုက်ထိုမြို့ကြားရှိ ရာဘာခြံပိုင်ရှင်သူဌေးက မော်လမြိုင်မှ အပျိုကြီးကို ဖိတ်၍ ကျွန်တော်တို့ သူ့အိမ်၌ နှစ်ညတည်းခိုကြသည်။ ခြံထဲရှိ စမ်းချောင်းထဲ ကျွန်တော်ရေကူးသည်။ ပျော်သည်။ ခရဲရွာ ပြန်ရောက်ပြီး မကြာမီ ငှက်ဖျားရောဂါ စွဲကပ်ပါတော့၏။ ချမ်းလိုက်သည်မှာ မခံမရပ်နိုင်ပါ။ စာရေးရင်း ချမ်းတက်လာမိသည်။ စောင်အထပ်ထပ် ခြုံလည်း မနှေးပါ။ ရေနှေး ပူပူသောက်ချမှ ခေတ္တအချမ်းသက်သာရာ ရ၏။ ရော်ဘာခြံထဲမှ သစ်ရွက်များ ရောပြမ်းနေသည့်စမ်းရေကို သောက်မိ၍ ရောဂါရသည်ဟုထင်မိသည်။ နောင်အခါမှ ရေကြောင့်မဟုတ်၊ ခြင်ကြောင့်ဟု သိလာရပါ၏။

အဘွားကုသပေးသည်။ အင်္ဂလိပ်ဆေးနှင့်လား မြန်မာဆေးနှင့်လား မသိပါ။ အမြစ်ပြတ်သွားသည်။ ရာသီဥတု အေးမြသည့်ဗြိတိန်ပြည်၌ ခြင်ကင်းရှင်းသဖြင့် ငှက်ဖျားရောဂါမရှိပါ။ မြန်မာပြည်သို့ ပြန်ရောက်လာသည့်အခါ မော်လမြိုင်တွင် အခြေစိုက်နေရာ သူစိမ်းတစ်ရံဆံ

ရော သိကျွမ်းသူများပါ ငှက်ဖျားရောဂါဖြင့် အသက်ပျောက်သွားကြကြောင်း သိရ တွေ့ရ၍ဆေး ရုံ၌ ဇီဝတဒါနပြုရန် သန္နိဋ္ဌာန်ချလိုက်ပါ၏။

မနှစ်မြို့ မနှစ်လို့သည့်ဝန်ကို ငယ်ငယ်ကတည်းက ဇွတ်နှစ်၍ ထမ်းဆောင်ခဲ့ရသဖြင့် ကြီးလာသောအခါ ကောင်းကျိုးခံစားလာရသည်ကို သတိမူမိပါ၏။ အဘွားထံ၌ နွားအကောင် ၅၀ ခန့်ရှိသည့်အနက် နို့စားနွားမ အတော်များများပါရှိသည်။ အိန္ဒိယအမျိုးသားကြီး ဦးပြေး ဆိုသူက နွားနို့ညှစ်၊ ကျွန်တော်က ကျောင်းမတက်မီ ၅၀ သားနို့ပုလင်းသုံးလေးပုလင်းကို လက် ဆွဲခြင်းနှစ်ခြင်းထဲထည့်ပြီး ရွာရိုးတစ်လျှောက် လည်ရောင်းသည်။ ဖောက်သည်တွေ ရှိ၍ ကုန် သည်သာ များပါ၏။ ကျန်လျှင် ဒေါ်ဒေါ်တို့က ချက်ပြီး ကျွန်တော် သောက်နိုင်သလောက် တိုက် ပါသည်။ ရွာသူရွာသားအချို့က နွားနို့ကုလားလေးဟုခေါ်သောအခါ စိတ်ဆိုးမိသည်။ မရောင်း ဘဲ ထားသည့်နွားနို့သုံးလေးပိဿာကို ဦးပြေးက ထောပတ်ချက်သည်။ ထောပတ်မဖြစ်မီ ဒိန် ချဉ်အဆင့် ရောက်သည့်အခါ ဦးပြေး ပေး၍ သကြားနှင့်စားကြည့်ရာ ခံတွင်း တွေ့ပါ၏။ နောင် နှစ်ပေါင်း ၂၀ ကျော်ခန့် ကြာသော် ကံထမြောက်၍ အင်္ဂလန် ရောက်သည့်အခါ ယိုးယက် (Yoghurt)ခေါ် ဒိန်ချဉ်တစ်မျိုး စားရသည်။ ခရဲရွာဖြစ် ဒိန်ချဉ်ကို သတိရမိပါ၏။

မလုပ်ချင်သော အလုပ် ဇွတ်နှစ်လုပ်၍ ကိုယ်ခံစိတ်သည် စည်းကမ်းသေလာသည်။ ကြီးပြင်းလာသောအခါ ပထမ မဖတ်ချင် မကျက်လိုသော စာလုံး၊ စာပိုဒ်တွေ နှစ်ပြီး ဖတ်ကျက် သဖြင့် ဖတ်ကျက်ချင်စိတ် ပေါ်လာသောကြောင့် ပညာရေးလောက၌ အောင်ပန်းများ ဆွတ်ခူး လာ၏။

စပါးများ ရိတ်သိမ်း၊ ကျိုသွင်းပြီးနောက် အဝယ်တော်တွေကို ရောင်းသည့်အခါ ကျွန် တော်က ဂရိ့ချိုးရသည်။ စာသာ ဖတ်ချင်၏။ ဂရိ့မချိုးလိုပါ။ ၁၀ ထစ် ထစ်ထားသော ဝါးတုတ် ချောင်းသေးကလေးများကို တစ်ချောင်းစီ ကိုင်ထားရသည်။ စပါးခြင်သူက တစ်တင်းဟုအော် လိုက်သည့်အခါတိုင်း တစ်ထစ်ကို အသာကျိုးရုံချိုးပြီး တစ်ချိုးဟု ပြန်အော်ရ၏။ သို့နှင့် နှစ် ချိုး သုံးချိုးမှ ၁ ချိုးရလျှင် တစ်တိုင်ကျိုးပြီဟုအော်၍ ဂရိ့တုတ်ချောင်းကို ချထားလိုက်သည်။ နွေဥတု ပူသည့်ရာသီတွင် တင်းပေါင်း ရာနှင့်ချီပြီး ခြင်ရသဖြင့် အိပ်မငိုက်ရအောင် မနည်းကြိုး စားနေရသည်။ မှားလျှင် ပြန်ပြင်ခြင်၍ မရပါ။ အာရုံစိုက်ခြင်းနှင့်သည်းခံခြင်း ကျင့်သားရိုက် သွင်းပေးမှု ဖြစ်၏။

ဂါရဝေါစ နိဝါတောစဟူသည့် ‘စ’ နှစ် ‘စ’ကိုလည်း ကျင့်သုံးခဲ့ရသေးသည်။ အိမ်တွင် ရော ကျောင်းမှာပါ လူကြီးများရှေ့ ဖြတ်လျှောက်သည့်အခါ ကုန်းသွား၊ တစ်ခုခုကို လက်နှစ် ဖက်နှင့်နဲ့ပေး၊ လက်နှစ်ဖက်နှင့်ယူ၊ အဒေါ် အရွယ် အဒေါ်၊ ဦး အရွယ် ဦး၊ အရွယ်အလိုက် ကြီး တော် ဘကြီး စသဖြင့် ခေါ်ပါ။ လူကြီးတစ်ယောက်က ခေါ်လျှင် ခင်ဗျား၊ ဗျာလို့ထူး၊ ဘာလဲလို့ မထူးနဲ့၊ ဖြေတဲ့အခါ ဟုတ်ကဲ့လို့ပြော၊ အင်းလို့ မပြောနဲ့ စသည်တို့ သင်ပေးသည်။ အောင်သော အနံ့များရှိသော စပါးပင်များသည် ကိုင်းညွတ်နေပြီး သုန်ဖျင်းသောအနံ့တွေ ရှိသည့်အပင်တို့

မှာ ထောင်မတ်နေသည့်စာပိုဒ်ကို ဖတ်ရသည့်အခါ အနက်သာ ငယ်ငယ်က သိ၏။ ကြီးမှသဘော တရား သိလာ၍ သင်ခန်းစာအဖြစ် ခေါင်းထဲ သွင်းထားပါသည်။

‘မကောင်းမြစ်တာ၊ ကောင်းရာညွှန်လတ်’ဆိုသလို ကျွန်တော် ဝစီကကျူးလွန်မိ၍ တစ် ခါသာ အရိုက်ခံရဖူးပါ၏။ အစသန်သော တစ်ဝမ်းကဲ့အစ်ကိုတစ်ယောက်က မကြိုက်သည့်စ ကား လာလာပြောဖန်များ၍ မခံရပ်နိုင်လွန်းသဖြင့် အမနာပစကားတစ်ခွန်း ထွက်သွားမိသည်။ ကံဆိုးချင်တော့ မနီးမဝေးရှိ အဘွား ကြားသွားသဖြင့် နောက်ကို ဒီစကားမျိုး ဘယ်တော့မှ မ သုံးရဘူးဆိုပြီး ‘ပြောဦးမလား’ ‘မပြောတော့ပါဘူး’ သုံးခါမေး သုံးကြိမ်ဖြေ၍ ကြိမ်လုံးဖြင့် တင် ပါးကို သုံးချက် နှက်လိုက်သည်။ ထိုအခါမှစပြီး ဖရုသဝါစာ ရိုင်းပြတိုင်းထွာသောစကားမျိုး မ သုံးမိအောင် သတိသမ္ပဇဉ်တရား လက်ကိုင်ထားပါသည်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ရောက်သည့်အခါ စိတ်ဆိုးလွန်းမှသာ ခွေးမသား စကားလုံးမျိုး သုံးတတ်သည်။ အင်္ဂလန်မှ မြန်မာပြည်သို့ ၁၉၅၇ -၅၈ ခုနှစ် ခေတ္တပြန်လာသည့်အခါ ညီငယ်အား စိတ်ဆိုးလွန်းလှသဖြင့် ခွေးမသားဟုဆိုမိသည်။ ရုတ်ခြည်း ငါ့အမေကို ငါစော်ကားမိပြီတကားဟု ဆိုကာ အနိစ္စရောက်သွားနှင့်သော မိခင်အား ရည်စူးတောင်းပန်ကာ အကြိမ်ကြိမ် ကန်တော့လိုက်ပါသည်။

ရွာကျောင်းသားအဖြစ် နောက်ဆုံး နှစ်နှစ်အတွင်း ဝမ်းနည်းစရာ၊ အသည်းဖိုစရာဖြစ် ခဲ့သည့်အဖြစ်နှစ်ဖြစ်ကို အကျဉ်းချုံး အစီရင်ခံပါရစေ။

ကျွန်တော်၏ အဖေ၌ အစ်မတစ်ဦးနှင့်အစ်ကိုတစ်ယောက် ရှိသည်။ အကြီးတော်သူ သည် ဘားအံမြို့ နောင်လုံရွာမှ အမျိုးသားတစ်ဦးနှင့်အိမ်ထောင်ကျသည်။ အလွန်သိက္ခာသမာ ဓိနှင့်ပြည့်စုံသဖြင့် အစိုးရက ခရဲရွာသူကြီး ခန့်သည်။ ဘကြီးသည် မှတ်ဆလင်များ ဝက်သားရွံ သလောက် အရက်ကို မုန်းတီးသည်။ သူသည် ရွာ၏ တောင်ဘက်ရှိ တောင်ကတုန်းပေါ်၌ ဘုရား တစ်ဆူတည်သည်။ ကျွန်တော်တို့အုတ်တော့၊ သဲတော့ သယ်ပေးသည်ကို မှတ်မိနေပါသေးသည်။ ဘုရားတည်၍ ထီးတော်တင်ပြီးသည့်အခါ ကြည့်ချင်ပုံနှစ်ညခံပေး၏။ ရွာသားတွေ ပျော်ကြ သည်။ ဤပုံတော်အတွင်း အရက်သောက်သူ ဘယ်သူမဆို ထိပ်တုံးထဲ ၂၄ နာရီ ထည့်ထားမည် ဟုသတိပေးထားသဖြင့် မည်သူမှ မသောက်ဝံ့ကြပါ။

ရွာသူကြီးသည် မြစ်ညာလှိုင်းပဲ့ ချောင်းဖျားမှ ကရင်လူမျိုး မောင်ကလေးဆိုသူနှင့်အ လွန်ခင်မင်ရင်းနှီးသည်။ တစ်နေ့သော် မောင်ကလေးသည် အရက်နဲ့ တစ်ထောင်းထောင်းနှင့်ခရဲ ရွာသို့ ရောက်လာပါတော့သည်။ သူငယ်ချင်းနှင့်သွားတွေ့ရာ ခါတိုင်းကဲ့သို့ လက်ခံစကားမပြော ဘဲ ထိပ်တုံးထဲ ၂၄ နာရီ ထည့်ချုပ်ထားပါ၏။ ရွာသူရွာသားတို့ မြင်သဖြင့် အရှက်တကဲ့ အကျိုး နည်းဖြစ်ရသော မောင်ကလေးသည် အချုပ်မှလွတ်လာသောအခါ ‘ဟေ့ သူကြီး နင်ထမင်း ဝဝ သာစားထားတော့’ဟုဆိုပြီး ထွက်သွားသည်။ မကြာမီ သူကြီး အနိစ္စ ရောက်သွားရသည်။ ရွာသူ ရွာသားတွေက ‘မောင်ကလေး အပင်းထည့်လို့ သေတယ်။ ဝမ်းထဲမှာ အလုံးကြီး တွေတယ်’ဟု ပြောသူပြောကြ။ အချို့က ‘ဘုန်းကံ မကြီးဘဲ ဘုရားတည်လို့ ဘုန်းပိသေတယ်’ဟုပြောသူပြော

ကြသည်။

အပင်း ရှိ မရှိ ဖေဖေကို အသက် အတန်ငယ် ကြီးလာသည့်အခါ မေးကြည့်သည်။ ဖေ ဖေက သူကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့်အဖြစ်တစ်ခုကို ပြောပြ၏။ မိတ်ဆွေတစ်ယောက်က အပင်းထည့်တတ် သည့်ကရင်အဘိုးကြီးကို အပင်းထည့်နည်း သင်ပေးရန် အကြိမ်ကြိမ်တောင်းပန်သည်။ တစ်နေ့ သော် ထိုအဘိုးကြီးက ‘ငါသင်ပေးမယ်’ ဟုဆိုပြီး သူ့ကို ဓားရှည်တစ်လက်ပေးကာ ထူထပ်သည့် တောကြီးတစ်တောထဲ ခေါ် သွားသည်။ ထိုလူကို ရှေ့က သွားစေပြီး သူက နောက်မှလိုက်သည်။ သွားရာလမ်းတစ်လျှောက် လမ်းပေါ်ထိုးထွက်နေသော သစ်ကိုင်းတွေ၊ နွယ်ပင်တွေ စသည့်အ ကာအဆီးများကို ရှေ့လူက ဖယ်မသွားဘဲ ဓားနှင့်ရှင်းသွား၏။ တောတန်းမှ လဟာပြင်ရောက် သင့်အခါ အဘိုးကြီးက ‘သူငယ်ချင်း၊ နင့်ကို ငါ မသင်ပေးတော့ဘူး’ ဟုပြောပါတော့သည်။

အပင်းပညာတတ်သူဟာ စိတ် မလျင် လက်မမြန်ရဘူး။ ထစ်ခနဲဖြစ်တိုင်း အပင်းမ ထည့်ရဘူး။ မျက်ရည်ကြီးငယ် ကျရတဲ့အခါမျိုးမှသာ ပညာကို သုံးရတယ်။ လမ်းမှာ သစ်ကိုင်း တွေ နွယ်တွေကို လက်နဲ့ဖယ်မသွားဘဲ ဓားနဲ့ရှင်းသွားတာ ထောက်တော့ သူငယ်ချင်းဟာ စိတ် မြန်သူ လက်မြန်သူ ဖြစ်တယ်။ ဒီပညာမျိုးနဲ့ မတော်ဘူး’ ဟု ရှင်းပြကြောင်း ဖေဖေက ပြောပြ သည်။ ဤသည်လည်း သင်ခန်းစာတစ်ရပ်။

သူကြီး အနိစ္စရောက်သွားပြီး အတန်ငယ်ကြာသော် သူကြီးကတော် မောင်၏ ဇနီးသည် ကလေးဖွားရင်း မီးတိုင်းသမီးနှင့်အတူ ညတိုင်းချင်း ဆုံးသွားသည်။ အစိမ်းဖြစ်သည်ဟုယူဆပြီး ညဉ့်မကူးမီ မြှုပ်လိုက်ရသည်။ အောက်လမ်းဆရာတွေ တူးဖော်ကာ လိုရာအသုံးချမည့်အရေး တွေးပြီး သချိုင်း၌ ညအခါ ခုနစ်ရက် အစောင့်အရှောက် ထားရသည်။ ကျွန်တော်လည်း လူငယ် ပီပီ ကြောက်စိတ်တွေ အမျိုးမျိုးပေါ်လာပြီး ဘကြီးဖြစ်သူအိမ်သို့မသွားရဲပါ။ အသက်ကြီးလာ သည့်အခါ ထပ်မံကြုံတွေ့ရ၊ နားရေဝလာသည်။ ကြံကြံဖန်ဖန် နှစ်ပေါင်း ၂၀ ကျော်ကြာလာ သော် အင်္ဂလန်သို့ ပညာတော်သင်အဖြစ် သွားရ၍ ၁၉၃၉ ခုနှစ်မှအစ မြန်မာအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန် ပြုစုသည့်အခါ ‘အစိမ်း’ ‘အပင်း’ စသည့်ပုဒ်များ၏ အနက်နှင့်သဘောတရားများကို ရှင်းပြရ သည်။* ထိုအခါ တိတိကျကျ သဘောပေါက်လာပါတော့သည်။

၃။ မော်လမြိုင်မြို့ အစိုးရအထက်တန်းကျောင်း ၁၉၂၃-၃၁

ခရဲရွာမှ မော်လမြိုင်မြို့ အစိုးရအထက်တန်းကျောင်း ဘော်ဒါဆောင်သို့ ၁၉၂၃ ခု၊ ဇွန်လအစလောက်တွင် ရောက်လာသည်။ ထိုအခါတွင် နေရာပြောင်းရွှေ့စိုက်ပေးလိုက်သော သစ် ပင်ပျိုကလေးနှင့်တူပါ၏။ ပတ်ဝန်းကျင်လည်း ကွဲပြား၊ အနေအထိုင် အစားအသောက်လည်း ခြားနား။ သို့သော် ငယ်ရွယ်သေးသူမို့ စရိုက်ဓလေ့ လိုက်နာကျင့်သုံးသဖြင့် တဖြည်းဖြည်းရှင် သန်ထွားကျိုင်းလာခဲ့သည်ဟု ဆိုရပါမည်။

* A Burmese English Dictionary., pt II 87; pt IV 226-27.

မြတ်သျှလူမျိုးကျောင်းအုပ်ကြီးဖြစ်သူ Mr. E.W.Buttress(အိ၊ ဒဗ္ဗလျူ၊ ဘတ်ထရတ် (စ်)နှင့်ဇနီးတို့ ကျောင်းဆောင်၌ နေကြသည်။ ထိုခေတ်အတွင်း ရန်ကုန်အစိုးရကျောင်း၊ မော်လမြိုင်အစိုးရကျောင်းနှင့်တောင်ကြီး ရှမ်းစော်ဘွားများကျောင်း၊ သုံးကျောင်းတွင် မြတ်သျှအမျိုးသားတို့ကိုသာ ကျောင်းအုပ်ကြီး ခန့်သည်ဟုသိရပါသည်။ ကျွန်တော် ရှစ်နှစ်အတွင်း နေခဲ့တုန်း Mr. Buttress, Mr(?) (ဖွင်လေးဆင်)၊ Mr. W.G.F. Wedderspoon (ဒဗ္ဗလျူ၊ ဂျီ၊ အက်(ဖ်)၊ ဝက်ဒါပုန်း)၊ Mr. W.H.Eva(ဒဗ္ဗလျူ၊ အိတ်(ချ်)အိဗား)ပေါင်းလေးဦး ကျောင်းအုပ်ကြီးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ကြသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့အနက် Mr. Wedderspoonကလွဲ၍ အားလုံးကျောင်းဆောင်၌ နေကြသည်။ Mr. Wedderspoon က သံလွင်ပန်းခြံထဲရှိ သူ့အဖေအိမ်၌ နေ၏။

ဘော်ဒါဆောင်အုပ်ချုပ်ရေးသည် စနစ်ကျသည်။ အခရာကား ကျောင်းအုပ်ကြီး။ သူ့လက်အောက်၌ ဒုအဆောင်မှူး၊ Prefect (ကျောင်းသားချုပ်)ကိုလွန်းဖေ၊ monitor (ကျောင်းသားမှူး)ကိုသာဒင်။ အထက်တန်းကျောင်းသားများဖြစ်ကြသည်။ နေရေးထိုင်ရေး၊ စားရေးသောက်ရေး စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းသူများ ဖြစ်ကြသည်။ ကိုလွန်းဖေသည် ဦးတိုးအောင်(ကုသ)၏ အစ်ကို။ နူးညံ့သိမ်မွေ့သည်။ ပြုံးပြုံး ပြုံးပြုံးနှင့်။ အင်္ဂလိပ်လို သူ့အမည်ကို Lun Pe ဟုပေါင်းသည်။ ခင်မင်သူ ကျောင်းအုပ်ကြီးက Lun ကို 'လွန်း'အစား 'လန်'ဟုလည်းကောင်း၊ Pe ကို 'ဖေ' အစား 'ပီး'၊ 'ဖီး'ဟုလည်းကောင်း အသံထွက်ဖြင့် ခေါ်သောကြောင့် ကျောင်းသားများက ရယ်ကြ၍ သူ မနေတတ် မထိုင်တတ် ဖြစ်သည်။ ကိုသာဒင်ကား အနည်းငယ်ကြမ်းသည်။ ပါဝါပြလိုသည်။

စနေ၊ တနင်္ဂနွေနေ့များ၌ ဘော်ဒါဆောင်တွင် အပြင်ထွက်လိုသူတို့က ကိုလွန်းဖေ သို့မဟုတ် ကိုသာဒင်ထံမှ ထွက်ခွင့်ပြုယူကြရသည်။ ကိုသာဒင်က တစ်ခါ တစ်ခါ အငိုက်ဖမ်းလိုသဖြင့် သူ့အခေါ်အဝေါ်အရ Check-roll (ချက်ကရိုး)လုပ်၏။ အမှန်ဆိုသော် roll-call (ရိုးခေါလ်)သာ ဖြစ်သည်။ မည်သူတွေ့ ရှိ မရှိ သိရန် ဖြုန်းဆို ခန်းမကြီးထဲ ကျောင်းသားတွေ လာရန် ခေါင်းလောင်းထိုး၏။ စုံညီလျှင် ကိုသာဒင်က အမည်များကို စာရင်းကြည့်ပြီး တစ်ဦးစီ ခေါ်သည်။ အမည်ရှင်က present sir(ဂျိပါတယ်ခင်ဗျာ)ဟုထူးရသည်။ မရှိသူကို ကျောင်းအုပ်ကြီးထံပို့သည်။ ပထမဆုံးအကြိမ်၌ present, sir ဆိုသည်မှာ ဘာမှန်းလည်း မသိ၊ အသံကိုလည်း ကျကျနန မကြားရသဖြင့် resent, sir ဟုသာ ထူးလိုက်၏။ စည်းမျဉ်းရှိသည်။ စည်းမျဉ်းဘောင်တွင်း နေရမည်ဟူသော သင်ခန်းစာပင်။

ရောက်ခါစမှ နှစ်နှစ် သုံးနှစ်အတွင်း ငယ်ရွယ်နုပျိုနေသေးသဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ဖြစ်ပျက်နေမှုအစုစုကို သတိမူမိမှု အတန်ငယ်သာ ရှိပါ၏။ ခုနစ်တန်းရောက်မှ ဘိုကုန်းရပ်ကွက်မှ မောင်ငံ ရပ်ကွက်ရှိ ကန်သုံးကန်အနား ဘော်ဒါဆောင်ကြီးသို့ ပြောင်းသွားသည့်အခါမှ သိလိုကြားလို မြင်လို လုပ်လိုစိတ်တွေ ပေါ်လာပါတော့သည်။ ဘော်ဒါဆောင်အကြောင်း မျက်စိဖွင့်နားစွင့်နေမိသဖြင့် ဘော်ဒါဆောင်လောကကို တစ်စတစ်စ သိလာရသည်။ ကျောင်းသားများ

သည် ယခု မှန်ပြည်နယ်နှင့် တနင်္သာရီတိုင်းခေါ် ဒေသများမှ အမျိုးသားကလေးတွေသာ များပါ၏။ လယ်ပိုင်ရှင်၊ ကုန်သည်၊ လခစားကြီးငယ်၊ သူဌေးသူကြွယ် သား၊ မြေး၊ တူတော်သူတွေဖြစ်ကြသည်။ လူတေလူကောင်း၊ ဉာဏ်မဲ့၊ ဉာဏ်ရှင်၊ လူဖြုန်း၊ လူချွေတာ အမျိုးမျိုးပင်။ သာဓကဆောင်ပါမည်။

စာကို ပစ်ထား တောမှ လယ်သမား သားတစ်ယောက်သည် ဘင်ဂျို(Banjo)ရှူးနေပြီး အားလျှင် စာမကျက် ဘင်ဂျိုကိုသာ တဒက်ဒက် တီးနေလို၍ မိဘများထံသို့ ကျောင်းမှာ အင်မတန် အရေးကြီးတဲ့ဘင်ဂျိုဆိုတဲ့ပစ္စည်းတစ်ခု ဝယ်လိုပါတယ်။ ငွေ ကျပ် ၃၀၊ ၄၀ ပို့ပေးပါဟူသော စာတစ်စောင် ရေးလိုက်သည်။ အင်္ဂလိပ်စာမတတ် လူရိုးအဖေအမေတို့က ပညာရေးနှင့်ဆိုင်တဲ့ ပစ္စည်းပဲဟု သဘောရပြီး ငွေပို့ပေးလိုက်သည်။ စာမေးပွဲကျ၊ ကျောင်းထွက်သွားရသည်။

တစ်နေ့သော် ဒုတိယအဆောင်မှူးက ကျောင်းသားတစ်ယောက်အား ‘ငါ့နာရီ ရပ်နေတယ်။ သွားတိုက်လိုက်စမ်း’ ဟုခိုင်းလိုက်သည်။ နာရီကို နောက်ဘက်မှ ဖွင့်ပြီး ဆပ်ပြာရည်နှင့် သွားပွတ်တံဖြင့် တိုက်ပြီး ပြန်ယူလာသည်။ ဒုအဆောင်မှူး ရင်ကျိုးသည် ‘မင့်ကို ဘော်ဒါဆောင်က နာရီနဲ့အချိန်တိုက်ခိုင်းတာကွ။ ငါ့နာရီတော့ ပျက်ပါပြီ’ ဟု ညည်းညူသံကို ကြားရပါ၏။ ထိုကျောင်းသားသည် ၁၀ တန်းမအောင်ဘဲ ကျောင်းထွက်သွားရသည်။ ဘောလုံးအကန်တော်သဖြင့် အကောက်ခွန်ရုံး၌ အလုပ်ရသွားသည်။

ပိုးစုန်းကြူးတွေကြားထဲ နောင်အခါ ဘီလပ်ပြန် ဝတ်လုံတော်ရ၊ သစ်တောမင်းကြီး၊ အိုင်စီအက်၊ ဘီစီအက် ပညာရေးမင်းကြီးလောင်းတွေ ဘော်ဒါဆောင်၌ အလျှိုလျှိုအပတ်တကုတ် ဉာဏ်နှင့်ဝီရိယ ထုတ်နေသူ ကျောင်းသားများ ရှိပါသေး၏။ နောင်အခါ အချို့ကို ဗြိတိန်၊ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီနှင့်မြန်မာပြည်တွင် ပြန်တွေ့ရသည်။ မော်လမြိုင်အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းသားဟောင်းများ အချင်းချင်း ဂုဏ်ယူကြသည်။ ဘော်ဒါဆောင်၌ သူတို့အခန်းထဲ စာကြိုးစားပုံ၊ နေပုံထိုင်ပုံ၊ ပြောဆိုပုံတို့ကို အတုခိုးမိ၏။

ထိုသူတို့အနက် ၁၀ တန်းကျောင်းသားကိုဘကျော်ဆိုသူ၏ ကျေးဇူးကို မမေ့နိုင်ပါ။ ကျွန်တော့်ကို လာမိတ်ဖွဲ့သည်။ စနေ၊ တနင်္ဂနွေနေ့များ၌ ဈေးကြိုမှ မြေပဲယို၊ နှမ်းပျစ်မှုန့်စသည်တို့ ဝယ်လာပြီး ညနေစောင်းအချိန် ဘော်ဒါဆောင်နှင့်မေဓာဝီကျောင်းကြား သစ်ပင်ကြီးများအောက်၌ ထိုင်စားရင်း သူ့သင်ရသော ဖတ်ရသော အင်္ဂလိပ်ဝတ္ထုတွေကို စိကာ ပတ်ကုံးပြောပြသည်။ နောင်အခါ အကျိုးရှိလှပါ၏။ အင်္ဂလိပ်စာ အခက်အခဲရှိသည့်အခါ သူ့ကို မေးတိုင်းစိတ်ရှည်လက်ရှည်နှင့် ဖြေပြသည်။ အသက်ရှင်နေတုန်းလား၊ ဘဝပြောင်းသွားပြီလား မသိပါ။ မေတ္တာပို့လျက်ပါ။ ဂေါဏေန ဂေါဏော၊ သာမဏေန သာမဏော။

ကျွန်တော်တို့ခေတ်က နံနက်စာ ဘော်ဒါဆောင်မှာ စား၊ ကျောင်းသွားသည်။ နာရီပြန် တစ်ချက်မှ နှစ်ချက်အထိ ကျောင်းလွတ်ထားသည့်အချိန်အတွင်း ဆရာ၊ ဆရာမများက လဲ့၍ ကျောင်းသားတွေ တစ်ယောက်ကမှ ထမင်းဘူး ကျောင်းသို့ မယူလာပါ။ ကျောင်းဝင်းထဲရှိ ဆိုင်

အသီးသီး၌ နေ့လယ်စာ ဝယ်စားသည်။ ကျွန်တော်သည် သုံး၊ လေး၊ ငါး၊ ခြောက်တန်းများ၌ တစ်ပဲ(တစ်ကျပ် ၁၆ ပုံတစ်ပုံ)ယခုခြောက်ပြားကျော်ကျော်၊ ၇ တန်းမှ ၁၀ တန်းအထိ တစ်မူး (ယခု ၁၂ ပြားခွဲ)မှန်ဖိုးရသည်။ ထမင်းလက်သုပ်၊ မုန့်ဟင်းခါး ဆမူဆာတို့ တစ်မျိုးမျိုးစား၊ ရေ ခဲတုံး ထည့်ထားသော ဂျာလဘက်ရည်တစ်ခွက် တစ်ပြားသောက်၊ အဆာပြေသွားသည်။ ပိုက်ဆံ ရှင်သားများကား တစ်မတ်(၂၅ ပြား)၊ ငါးမူး(ပြား ၅၀)၊ တစ်ကျပ်အထိ သုံးကြသည်။ ငွေရှား သဖြင့် ချွေတာသုံးရသည့်စနစ်ကို အကျင့်ပါလာ၍ ငွေများသည့်ဘီလပ်နှင့်မော်လမြိုင်မှာ ကျင့် သုံးနေပါသည်။

ထိုအခါမှစ၍ အဝတ်အစား၌လည်း ချွေတာရေးစနစ် အစပျိုးခဲ့ပါသေးသည်။ ရှပ်အ ကျီသုံးလေးထည်ကို အိမ်က ဒေါ်ထွေး ချုပ်ပေးသည်။ အပေါ်အကျီနှစ်ထည်ကိုတော့ မော်လ မြိုင် စုရတီဘဇာခေါ် ဈေးကြီး၌ ချုပ်ယူ၏။ ထိုခေတ်က ကျောင်းတွင် ကျောင်းသားတိုင်း အ ပေါ်အကျီ ဝတ်ရသည်။ နှစ်ကျပ် သုံးကျပ်တန် ချည်လုံချည် လေးထည်။ လေးငါးကျပ်တန် ပိုး လုံချည်သုံးထည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ဒေါ်ဒေါ်များက ပိုးထဘီကို ရှာထည်ဖြုတ်ပြီး ပေးပါသည်။ ‘သ န’တယ်ဆိုသည်ကို မသိ၊ ပွဲလမ်းသဘင်တွင် ဝတ်ဆင်သည်။ ဤခြိုးခြံရေးသည် ထိုအခါမှစ၍ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကို ဖြတ်ကျော်ကာ မြိတ်ပြည်အထိ ပါသွားသည်။

ထိုဘဝတုန်းကလည်း ရှစ်တန်းရောက်မှသာ ရှေ့ထိုးဖိနပ် စီးပါ၏။ ၁၀ တန်းရောက် သည့်အခါ ဘော်ဒါဆောင်မှ ဥစ္စာရှင်သားအချို့က အင်္ဂလန်မှတစ်ရန်လျှင် ကျပ်သုံးလေးဆယ် လောက် ကျသည့်ဂျူးဖိနပ်များ မှာယူစီးသည်ကို အားကျပြီး ဒေါ်ဒေါ်များထံ အသနားခံစာရေး လိုက်၏။ ဒေါ်ဒေါ်တို့က ငွေပို့ပေးလိုက်၏။ ၁၂ ကျပ်တန် ကောမက်(Comet)ဂျူးဖိနပ်တစ်ရန် ကို မော်လမြိုင်ရှိ ပိုက်တဝေး အင်လိတ်ဒလောကုမ္ပဏီ(Whiteaway and Loudalaw Company) မှဝယ်စီး၏။ ရွာအပြန် ကမ်းနားတံတားပေါ် တက်လာရာ ခြေချော်ကျသွားသည်။ ထိုအခါမှစ ၍ အင်္ဂလန်သို့ ၁၉၃၈ ခုနှစ်ရောက်သည်အထိ ဂျူးဖိနပ်ကို လှည့်မကြည့်တော့ပါ။

အခြေခံပညာကျောင်းများ၌ မြန်မာအဝတ်အစားနှင့်ကျောင်းတက်သည့်ကျောင်း သားတိုင်း ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း အပြင်အကျီဝတ်ရပါ၏။ ငါ ကျောင်းသားဖြစ်တယ်။ စည်းစောင့် ရမယ်ဟူသော စိတ်ထားမျိုး ဝင်တတ်၍ ကပျက်ကယက်လုပ်ရန် ဝန်လေးသည်။ မြို့သူမြို့သား တို့ကလည်း ကျောင်းသားမှန်းသိ၍ အရေးပေးလေ့ရှိပါ၏။

ခုနစ်တန်းစာမေးပွဲပြီး၍ ခရဲရွာသို့ မတ်လ ကျောင်းနှစ်လ ပိတ်သောအခါ ပြန်လာ သည်။ အဘွားက ‘အသက်ကြီးပြီ၊ ငါ့မြေးသုံးယောက်ကို ရှင်သာမဏေ အဖြစ်နဲ့ မြင်ချင်တယ်’ ဟု ပြော၍ ဒေါ်ဒေါ်တို့က ကျွန်တော်နှင့်ညီနှစ်ယောက်တို့ကို ရှင်ပြုပေးရန် စီစဉ်နေခိုက် ဦး လေးတော်သူတစ်ဦးက သူ့သားအကြီးကို ထည့်ပြုပေးပါဟု ပြောလာ၏။ ရှင်ပြုပွဲ၌ စုံမဖြစ်စ ကောင်း မ သာဖြစ်ရမယ်ဟူသောလောကီဝါဒကို လိုက်၍ ပအိုဝ်းအမျိုးသားကလေး မောင်မြဆို သူကို ကိတ္တိမသားအဖြစ် ငါးယောက် ရှင်ပြုရပါသည်။ ရွာလုံးကျွတ် မီးခိုးတိတ် ထမင်းရည်

ချောင်းစီးသည့်အလှူပွဲကြီး ကျင်းပ၏။

ကိုရင်အဖြစ် ခုနစ်ရက်နေပြီး လူထွက်လာသည်။ အဘွားက ပီတိပွားသည်။ ဖေဖေနေရပ် ကော့ကရိတ်ပြန်ရန် ကန်တော့သည့်အခါ မျက်ရည်စို့ထွက်လာသည်။ ကျွန်တော် ၇ နှစ် ၈ နှစ်သားအရွယ်က အနိစ္စရောက်သွားသော သူ့ချွေးမ ကျွန်တော်တို့အမေ ဒေါ်ခင်ခင်ကို သတိရ၍ ဖြစ်၏။ ကျွန်တော်တို့ ဆံချစ်စဉ်အခါကလည်း ခင်ခင်ရေ အမျှ ယူပါတော့နော် ဟုပြောသံကို ကြားခဲ့ရ၏။

ကျွန်တော်လည်း လောကုတ္တရာဗဟုသုတ ရသည်။ ကျောင်း၊ သင်္ကန်း၊ ဆွမ်း၊ ဆေးလေးပါးကို ရည်မှန်းကာ အဖျင်းဆုံး တစ်နေ့လေးကြိမ် ပုတီးစိပ်ရသည်။ ပစ္စည်းလေးပါးဒါယကာအနက်ကို ကောင်းကောင်းကြီး သဘောပေါက်လာသည်။ ကိုရင်အဖြစ်နှင့်ညှိတိုင်း ဘုရားရှိခိုးသည့်အခါ ရွတ်ရသော ဂုဏ်တော်ကိုးပါးအနက်ကို ဆရာတော်ဦးဓမ္မက ရှင်းပြ၍ သိလာရသည်။ မင်္ဂလာဆောင်ပွဲ တစ်ပွဲ၌ ဘိသိက်ဆရာက ကိုးပါးအနက်ကို ဖွင့်ပြသည့်အခါ ငါသိပါတယ် ဟု မာနထောင်လွှားဖူး၏။ သာမဏေအနေနှင့်ဆွမ်းစားသည့်အခါ ပလုပ်ပလောင်း မစားရ၊ ဟင်းချိုကို မြည်အောင် မသောက်ရ၊ ပန်းကန်ပြား ဘေးနှုတ်ခမ်း ပေကျံလျှင် လက်ချောင်းများဖြင့် သန့်စင်ရသည်။ ဤဓလေ့ တစ်သက်လုံး ပါသွားသည်။

ဆရာတော်ဦးဓမ္မသည်ကာယကံဝစီကံ ချိုးဖောက်သူတို့အား ခပ်ကြမ်းကြမ်းဆုံးမတတ်သည်။ အချို့ဒါယကာတို့က ဦးဓမ္မ(ဒါးမ)ကို ဦးပုဆိန်ဟုဘွဲ့ပေးကြသည်။ တရားချ၍ ယစ်ထုပ်ရွာသားတစ်ယောက် အရက်ဖြတ်ပါမည်ဟု ဝန်ခံလိုက်သည်။ မကြာမီ ထိုရွာသား အရက်မူးနေသဖြင့် အပင်းထည့်ခံရ၍ အနိစ္စရောက်သွားရသည်ဟုဆိုသောရွာသူကြီး၏ ဘမျိုးဘိုးတူသည့် သား ရွာသူကြီးက ထိပ်တုံးထဲ ထည့်ချုပ်ထားသည်။ ဤသတင်းကို ဆရာတော်ကြားသဖြင့် အချုပ်မှ လွတ်လာသောအခါ ဆင့်ခေါ်လိုက်၏။ ‘ဘာဖြစ်လို့ ကတိဖျက်ရသလဲ’ဟု မေးရာ ‘တပည့်တော် ဘုရားထံမှ အယူခံဝင်ပြီး သောက်ပါတယ်ဘုရား’ဟုလျှောက်သည့်အခါ အနားရှိ ကြိမ်လုံးဖြင့် ရိုက်ရာ ရွာသားပြေးရ၏။ နောင် တော်တော်ကြာတော့ အရက်ပြတ်သွားသည်ဟူ၏။

ရွာသားတစ်ယောက်သည်လည်း စကားပြောသည့်အခါတိုင်း ညစ်ညမ်းသောစကားတစ်လုံးကို အဖျားဆွတ်ပြောဆိုသော ဝသီပါနေသည်။ အသက်ကြီးသူ ဂုဏ်ရှိသူတို့နှင့်ပြောရာ၌ မေ့မှားထွက်ဆိုမိလျှင် ‘မေ့ မယူပါနဲ့၊ အကျင့်ပါနေလို့ပါ၊ ကန်တော့ပါရဲ့’ဟုတောင်းပန်သည်။ တစ်နေ့သော် ဆရာတော်နှင့်စကားပြောနေရာ အကျင့်ဆိုးဖောက်လာ၍ ဆရာတော် ကြိမ်လုံးဆွဲပြီး လိုက်ရိုက်သဖြင့် ပြေးရပါတော့၏။ နောင်အခါ တဖြည်းဖြည်း ဝသီပျောက်သွားသည်။ ဤလည်း သင်ခန်းစာတစ်ရပ်ပင်။

အင်္ဂလိပ်ကျောင်းလာနေစအခါက အင်္ဂလိပ်စာ တတ်ဖို့၊ စာမေးပွဲနှစ်စဉ်အောင်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် သူစိမ်းတစ်ရံဆံ ဘော်ဒါဆောင်များနှင့်လက်ပွန်းတတီးနေရ။ အတန်းသားများနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးငြင်းခုံကြ၊ မြန်မာပြည်သားနှင့်နိုင်ငံခြားသားဆရာများ သင်ကြားပြသ

ဩဝါဒပေးလိုက်နာရ၊ အားကစားထဲ ပါဝင်စသည်ဖြစ်ကွက်များကြောင့် အတွေးအခေါ်တွေအမြင်တွေ ပြောင်းလဲရင့်ကျက်လာသည်။ ၈ တန်း ၉ တန်းများကို အမှတ်တွေ များများနှင့်ကျော်လွှားလာပြီး နောက်ဆုံး ၁၀ တန်းသို့ ရောက်ခဲ့ရပြီ။ နောင်ကို ဘယ်လိုအသက်မွေးပြီး ဝမ်းကျောင်းရမည့်အရေး ဉာဏ်မိသမျှ စတုန်းမိပြီ။ သမ္မာအာဇီဝဖြစ်သောဆရာ သို့မဟုတ် ဆရာဝန်အလုပ်ဖြင့် အသက်ထက်ဆုံး နေထိုင်သွားရန် ဆန္ဒ ခေါင်းထဲဝင်လာပါတော့၏။

လောကဓမ္မတာအရ ဖြစ်စဉ်များတွင် အကောင်းနှင့်အဆိုး ဒွန်တွဲနေတတ်သည်။ ကျောင်းအိပ်ကျောင်းစားအဖြစ်က မှန်ကြောင်း သက်သေသာဓကပြပါ၏။ မိဘအုပ်ထိန်းသူတို့နှင့် မနေရ၍ ကိုယ့်လှေ ကိုယ်ထိုးရသည်။ နေရေး၊ စားရေး၊ သောက်ရေး၊ ငွေရေးကြေးရေး အရေးအရေးတို့၌ ကိုယ်မှားလျှင် ကိုယ်ခံ၊ မှန်လျှင် ကိုယ်စံရသည်။ နောင်ရေးအတွက် အကျင့်စာရိတ္တပုံသွင်းပေးသည်။ ကိုယ့်ခြေထောက်ပေါ် ကိုယ်ရပ်တည်ရမလား၊ လူများကို မှီခိုအားထားမလား၊ နဖူးကချွေး ခြေမ ကျအောင် လုပ်ဆောင်မလား၊ အချောင် ဖြတ်လမ်းနည်း လိုက်မလား စသည့်အချက်အများကြီးကို ဆုံးဖြတ်ရမည့်အဖြစ်ဟု ဆိုရပါသည်။

အဆိုးအကောင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တစ်ဆက်တည်းပင် နေသည့်ကျောင်းမှ သင်ဆရာ မြင်ဆရာ ကြားဆရာတို့ အခန်းကဏ္ဍလည်း ပါဝင်ပါသေး၏။ ကျွန်တော် ရွာကျောင်းမှာ မော်လမြိုင်အစိုးရအထက်တန်းကျောင်း၊ ယူနီဘာစီတီကောလိပ်ကျောင်း၊ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်ပညာရေးကောလိပ်ကျောင်းနှင့်အရှေ့တိုင်းနှင့်အာဖရိကပညာရပ်များ ကောလိပ်ကျောင်းများ၌ ဆရာကောင်း တပည့်ခံရ၍ အကျိုးပွားလာပုံများကို ကံနှင့်ကျွန်တော် ဆောင်းပါးများတွင် အစီရင်ခံခဲ့ပြီးပါပြီ။ ၁၀ တန်း မအောင်မီ လေး၊ ငါးလလောက်က တန်ဖိုးရှိလှ၊ ဘဝကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်လှသည့်အချိန်ကို လေးစားရမည့်သင်ခန်းစာတစ်ရပ်ကို အတွေးအမြင် စာစဉ် ၁၁၆* တွင် ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ကျောင်းအုပ်ကြီး ဒဗ္ဗလျူ၊ အိတ်(ချ်)၊ အီးဗားထံမှ ရခဲ့ပါသေး၏။

ကျောင်းပေါင်းစုံ ဘောလုံးကစားပြိုင်ပွဲတစ်ပွဲတွင် ကျွန်တော်တို့အသင်းကို သယ်ဆောင်သွားသည့်ဘတ်စ်ကား ဘောလုံးကွင်းသို့ငါးမိနစ်အရောက် နောက်ကျသဖြင့် ဆရာကြီးက ‘ငါးမိနစ် စောစောရောက်တာ အချိန်မှန်လို့ဆိုတယ်’ ဟုပြောသံကြားသည့်စကားကို ခုထက်ထိ မေ့ပစ်၍ မရပါ။ ၁၉၃၈ ခုနှစ်မှ ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်အထိ ဗြိတိန်ပြည်တွင် နေစဉ်ကာလတစ်လျှောက် လုံးတွင်လည်းကောင်း၊ ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်မှ ယခုစာရေးနေသောအချိန်ထိလည်းကောင်း အချိန်ကို အလေးတမူ အရေးယူခဲ့သည်။ မော်လမြိုင်တွင် ဤအရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အဖျင်းဆုံး လေးငါး ခြောက်ကြိမ် စိတ်ကွက် စိတ်ပျက်ဖြစ်မိ၏။ ဥပမာ -

တစ်ခါသော် မင်္ဂလာညွှန်ပွဲတစ်ပွဲတွင် နံနက် ၁၀ နာရီအချိန် ဩဝါဒစကားပြောကြားပေးရန် ဖိတ်ထားသဖြင့် ၉ နာရီ ၄၅ မိနစ်အချိန်၌ ရောက်နှင့်နေသည်။ စောင့်နေသည်။ ၁၀ နာရီထိုးလည်း ဇနီးမောင်နှံနှင့်အရံတော်များမရောက်လာ၊ ၁၀ နာရီခွဲလည်း မပေါ်လာသေး။ ၁၁

* မျက်နှာ ၁၁

နာရီထိုးသည့်အခါ အချိန်မလေးစားသူများ ပစ်သွားတော့မယ်ဟုဆိုပြီး ဧည့်ခံပွဲအခန်းမှ စိတ်
လိုက်မာန်ပါ ထွက်လာရာ ဇနီးမောင်နှံနှင့်အရံတော်များနှင့်အပေါက်ဝ၌ တိုးမိနေ၏။ ဗီဒီယိုရိုက်
နေတာ အဆင်မပြေလို့ နောက်ကျရကြောင်း သည်းခံပါဟုတောင်းပန်သဖြင့် ပြန်ဝင်လာရပါ
သည်။

အင်္ဂလိပ်ကျောင်းလာနေစ အချိန်က အင်္ဂလိပ်စာတတ်ဖို့နှင့် စာမေးပွဲ နှစ်စဉ်အောင်ဖို့
ဖြစ်သည်။ သို့သော် အလွှာလွှာ လူတန်းစားသားများနှင့်လက်ပွန်းတတီးနေရာ၊ အတန်းသားတွေ
နှင့်တွေ့ဆုံ၊ ဆွေးနွေး၊ ငြင်းခုံ၊ နိုင်ငံခြားသားနှင့်မြန်မာပြည်သား ဆရာတွေ၏ သင်ပြသွါဝါဒနာ
ခံရာ၊ အားကစားပွဲတွေထဲ ပါဝင်မှုတို့ဖြစ်ကွက်များကြောင့် အတွေးအခေါ် အမြင်များပြောင်းလဲ
ရင့်ကျက်လာသည်။ ၈ တန်း၊ ၉ တန်းများ ကျော်လွှားလာပြီး ၁၀ တန်းသို့ ရောက်ခဲ့ပြီ။ နောင်ကို
ဘယ်လိုအသက်မွေးလို့ ဘယ်ပုံဝမ်းကျောင်းရမည့်အရေး စ တွေးမိလာပြီ။ ကုသိုလ်မရသည့်ဆ
ရာ သို့မဟုတ် ဆရာဝန်အလုပ်ဖြင့် နေထိုင်လိုသောဆန္ဒ တစ်စတစ်စ ခေါင်းထဲ ဝင်လာစပြုပေ
ပြီ။

ဤသို့ အတွေးနယ်ထဲ နစ်မြောနေစဉ် ဒီဇင်ဘာလ ကျောင်းနှစ်လပိတ်သောအခါ အိမ်
ပြန်လာသည်။ ဒေါ်ဒေါ်တေ၊ ဆွေမျိုးသားချင်းများနှင့်ခင်မင်သူ ရွာသူရွာသားအချို့တို့ ဇွဲက
ပင်၊ ဆဒ္ဒန်ဂူတို့သို့ ဘုရားဖူးသွားရန် ပြင်ဆင်စိုင်းပြင်းကြ၏။ လှည်းငါးစီးဖြင့် လူအယောက် ၂၀
ခန့်တို့က ခရီးထွက်ကြသည်။ တောသူတောင်သားများ ပိုင်ဆိုင်သော ယာဉ်များဖြင့် သွားကြ၏။
မော်တော်ကားလည်း မရှိ။ ရှိလည်း လမ်းမပေါက်သဖြင့် လှည်းကိုသာ အားကိုးရပါသည်။
ခေါင်းဆောင်က ကျွန်တော့်အစ်ကိုတစ်ဝမ်းကွဲ ရွာသူကြီးဖြစ်ပါသည်။ အထက်၌ ဆိုခဲ့သော ကို
ရင်မောင်ကလေး အပင်းထည့်၍သေသည့်ရွာသူကြီး၏ သားကြီးပင်။

လမ်းခရီးတွင် ကာကွယ်ရန် လက်နက်ဟူ၍ သူကြီး၏ နှစ်လုံးပြုူးသေနတ်သာ ရှိပါ၏။
ဥအချိန် ခရီးသွား၊ နံနက်မှ ညနေချမ်းအထိ နားနေပြီး ခရီးဆက်ကြသည်။ မှတ်မိသမျှပြောရ
လျှင် လေးရက်ခန့် ကြာသောအခါ ရတနာသုံးပါး အရိပ်ခို၍ သွားသဖြင့် ခလုတ်မထိ ဆူးမငြိ
နောင်လုံရွာသို့ဆိုက်ရောက်လာသည်။ ရွာသူကြီး၏ ဖခင် ဇာတိချက်ကြွ မွေးရပ်မြေဖြစ်ပါသည်။
ထူးဆန်းစွာ သေဆုံးရသည့်ဖခင်အကြောင်းကို သက်ဆိုင်ရာအကွက်၌ ရေးပြထားပါ၏။

နောက်တစ်နေ့ နံနက်စောစော ဇွဲကပင်တောင်ဆီသို့ လှည်းများဖြင့် ခရီးနှင့်ကြသည်။
စားစရာများ လွယ်၍ ပေ ၃၀၀၀ မြင့်သော တောင်ထိပ်ရှိ စေတီရှိရာသို့ အားသွန်ခွန်စိုက်တက်
ကြ၏။ ၂ နာရီကျော် ၃ နာရီလောက်တွင် ထင်ပါ၏။ တောင်ထိပ်ဆီရောက်၊ ဘုရားကို ဖူးမြော်
ရသည့်အခါ အမောပြေသွားသလိုလို ထင်မိ၏။ မုန့်၊ သစ်သီး၊ အမျိုးမျိုးတို့နှင့်ဆွမ်းတော်တင်၊
ဖယောင်းတိုင်များထွန်း၊ ရှိခိုးပူဇော်ကြသည်။ တောင်ကြီးဖဝါးအောက်ဟူသောစကားကို သတိ
ရမိ၏။ တောင်ထိပ်မှရှုခင်းများကား အံ့မခန်းပင်။ နောင်လုံမှ လူအချို့က ဘုရားကို တစ်ပတ်
လှည့်လျှင် ဆုတောင်းပြည့်သည်ဟု ပြော၍ ကျွန်တော်လှည့်ကြည့်ပါ၏။

သံလွင်မြစ်ဘက် မျက်နှာမူသော ချောက်ကမ်းပါးနှင့်စေတီကြားတစ်ယောက်သာ သွားနိုင်သည့်လမ်းကျဉ်းကလေးသို့ ရောက်လာသောအခါ* အသည်းယားလာ၏။ စာရေးနေတုန်းပင် ယားတက်လာသည်။ စေတီပစ္စယံကို မြဲမြံစေရန်၊ ကျောဘက်လှည့်မကြည့်ဘဲ ဂုဏ်တော်ကိုးပါးရွတ်၊ ဘေးတိုက်ဆက်လေဆက်သွားရာ တစ်ပတ်ပြည့်သွား၏။ ဤသို့ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုရသည့်အကျိုးဆက်ကြောင့်လား မသိပါ။ မတ်လ ဆယ်တန်းစာမေးပွဲတွင် ငါးဘာသာဂုဏ်ထူးရလေသလားဟု တွေးမိပါတော့သည်။

နောက်တစ်နေ့ ဆဒ္ဒန်ဂူသို့သွားကြသည်။ ဂူထဲဝင်ရန် အတန်ငယ်တက်သွားရသည်။ မီးရှူးမီးတိုင် လက်နှိပ်ဓာတ်မီးများနှင့်ဝင်ရသည်။ မီးရှူးမီးက လက်နှိပ်ဓာတ်မီးထက် ပိုလင်းပုံရ၏။ ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းကို ရည်စူးပြီး ဖန်တီးထားသည့်ဂူကြီးသည် ကျွန်တော့်အထင် ကိုက် ၂၀၀ လောက် ရှည်မလား မသိပါ။ ဆင်းတုတော်စေတီကလေးများဖြင့် ပြည့်နှက်နေသည်။ ဂူထဲအမိုးပေါ်မှအဆက်မပြတ်ဆိုသလိုကျနေသည့်ရေစက်များတန်ခိုးကြောင့် ကျောက်ဆွဲပန်း(Stalactite) နှင့်ကျောက်ဆွဲမိုးမျှော်(Stalagmite)တို့ကို ပထမဆုံး တွေ့ရသဖြင့် အံ့မခန်း ဖြစ်မိပါ၏။ အဆိုပါ အင်္ဂလိပ်စကားနှစ်လုံးကို ကျောင်းပြန်ရောက်သည့်အခါ ဆရာအရင်း ဦးစံထွန်းအောင်ထံမှ ကြားသိရပါ၏။ မေ့မေ့ပျောက်ပျောက်နှင့်နေရာ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် တတိယနှစ် မြန်မာစာဂုဏ်ထူးတန်း တက်နေတုန်း ပါမောက္ခဦး၊ အိတ်(ချ်)၊ လု(စ်)ထံမှ တစ်ဖန် ကြားသိရမှ မှတ်မိပါတော့၏။

အရေးပါသည့်စကားလုံးသစ်၊ စကားပုဒ်သစ်တစ်လုံး တစ်ပုဒ်ကို ပထမကြားပြီးနောက် အမှုမဲ့ အမှတ်မဲ့နေလျှင် မကြာမီ မေ့သွား၏။ ထို့ကြောင့် တစ်ခါ တစ်ခါ သတိရတိုင်း ဉာဏ်ကိုဆွပေးမှ ကိုယ်ပိုင်ဖြစ်လာကြောင်း သိလာရပါ၏။

ခရဲရွာ ပြန်ရောက်လာသည်။ အိမ်တွင် အခြားဆွေမျိုးတို့နှင့်နေရစ်ခဲ့သော အဘွားနှင့် ဒေါ်ဒေါ်တစ်ယောက်တို့အား အမျှဝေရာ အဘွားက သာဓုသုံးကြိမ်ခေါ်၍ အားရနှစ်ထောင်း ဖြစ်မိပါ၏။

အင်္ဂလိပ်ကျောင်းတွင် ၈ နှစ်ခန့်နေခဲ့ရာက နေသားကျလာပြီ။ စားသည့်အခါ ဇွန်းခက်ရင်းနှင့်၊ ရေချိုးသည့်အခါ ဘုံဘိုင်မှာ စာကျက်သည့်အခါ ဓာတ်မီးရောင်အောက်၊ သွားလာသည့်အခါ ဘတ်စ်ကား၊ ရထားလုံး၊ လန်ချားနှင့်နေရာတကာ တောရွာနှင့်ကွာခြားခြင်းကြီး ကွာခြားနေသဖြင့် ဘဝင်မြင့်ချင်သလိုလိုဖြစ်လာ၏။ ရွာပြန်ရောက်တော့ ဟောဟောခိုင်းခိုင်းဆက်ဆံ၊ ရိုးရိုးသားသားနေထိုင်ပုံတို့ကို မြင်တွေ့ရသည့်အခါ သာမဏေန သာမဏော ဆိုသလို ဘဝကိုပြန်သတိရပြီး တောဓလေ့ကို နှစ်သက်လာမိပြန်၏။ ဥပမာ နှစ်ခုသာ ပြပါရစေ။

ကျွန်တော့်ကို အလွန်ချစ်သည့်ဦးဖိုးဖေဆိုသူသည် နှစ်စဉ် သီတင်းကျွတ်လတိုင်း ကျင်းပသည့်လေ့ပြိုင်ပွဲများကို ရွာခိုးချုပ်စပ်ဂျိုင်းရွာတွင် ကြည့်ပြီးအပြန်တွင် ရေခဲမုန့်နှစ်တုံးကိုငှက်

* ယခုအခါ ထိုနေရာတွင် အုတ်တံတိုင်း ကာထားပြီဟု သိရပါသည်။

ပျော့ဖက်နှင့်လုံအောင်ထုပ်၍ ခါးပိုက်ထဲ ထည့်လာ၏။ ကျွန်တော့်ဆီ လာပြီး ဖြေကျွေးရာ ရေခဲ မုန့်ဘဝမှ ရေဘဝသို့ ရောက်နေသဖြင့် စိတ်မကောင်း ဖြစ်ရရှာ၏။ ကျွန်တော်ယူပြီး သောက်ပြ လိုက်မှ ရယ်နိုင်တော့၏။

မြစ်တစ်ဘက်ကမ်းရှိ ရွာတစ်ရွာ၌နေသော ကရင်လင်မယားနှင့်သမီးကလေးတို့သည် မိုးဦးကျ၌ အဘွားထံမှ ငွေချေး၊ ကျွဲများ ငှားပြီး လယ်လုပ်သည်။ နွေပေါက် စပါးရိတ်သိမ်း၍ တလင်းပေါ် ရောက်သည့်အခါ အကြွေးကို စပါးဖြင့်ချေသည်။ ကျွန်တော် ဒေါ်လေးနှင့်စပါး လိုက်သွား၏။ ငါးချဉ်ထုပ်ကို ဖြေ၍ လှီး၊ ဟင်းချို၊ တို့စရာ ငါးပိနှင့်ကျွေးသည်။ ကျေနပ်ရ အောင် ကျွန်တော် မနည်းမျိုချရသည်။ အမျိုးသားက ‘တို့များ နားတစ်ဖက်ထဲ ဖောက်၊ ဓား တစ်ဖက်ထဲ သွေး၊ စကားတစ်ခွန်းထဲ ပြောတယ်’ဟု ဖြောင့်မတ်ကြောင်းပြောပြသည်။ အမျိုး သမီးက ဒေါ်လေးအား ‘သူငယ်ချင်း မစောတင်၊ နင့်တူကို ငါကြိုက်တယ်။ ငါ့သမီးနဲ့မျိုးထိုးပါ လား’ဟုဆို၏။ ကျွန်တော်လည်း မျက်နှာဘယ်လိုထားရမှန်း မသိ။ ဒေါ်လေးက ‘ငယ်ပါသေး တယ်၊ နောက်တော့ ပြောကြတာပေါ့’ဟု ရေလိုက်ငါးလိုက် ပြောပါ၏။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း အဆိုပါမိသားစုပါသည် မပါသည်မသိပါ။ ထိုဗုဒ္ဓဘာသာ ရွာမှ ကရင်အများအပြားက ရိုးသားသည်ဆိုသော်လည်း မြစ်တစ်ဖက်ကမ်း ကူးပြီး တောမီး လောင် တောကြောင် လက်ခမောင်းခတ်ဆိုသကဲ့သို့ ကျွန်တော်တို့ရွာမှာ လာလုကြသည်။ ကျွန် တော်အား ကစားပွဲမှ ရထားသော ဆုတွေ၊ ပညာရေးထူးချွန်၍ ဆုတွေနှင့်စာအုပ်တွေပါသွား သည်။ စစ်ကြီးပြီး၍ မငြိမ်မသက် ဖြစ်နေတုန်း မော်လမြိုင်သို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်လုပ်ကိုင်စား သောက်ကြသည့်လူငယ်လူရွယ်ကလေးတို့သည် စိုင်ကော်၍ ချုံပေါ်ရောက်ဆိုသလို မြို့၌ ပညာ သင်ကြားခွင့်ရကြသည်။ ပညာအရည်အချင်းအလျောက် လခစား ဝန်ထမ်းအလုပ်များနှင့်အ တော်များများ ရှိနေကြကြောင်းကို ၁၉၅၇ ခုနှစ်တွင် မြန်မာပြည် ခေတ္တပြန်လာသည့်အခါ တွေ့ ရသောကြောင့် ဝမ်းသာမိပါ၏။ အဆိုးထဲမှ အကောင်းရလဒ်တစ်ခုပင်။

၄။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ကောလိပ်ကျောင်းသား။ ၁၉၃၁-၃၈

၁၉၃၁ ခုနှစ် မတ်လတွင် ၁၀ တန်း စာမေးပွဲဖြေပြီးနောက် ဇွန်လဆန်း၌ ထိုအခါက ရေပန်းစားနေသော အခေါ်အဝေါ်အရ ကောလိပ်ဂျင်(Collegian)ကောလိပ်ကျောင်းသားဖြ ဖ် လာသည်။ စိတ်ကူးစိတ်သန်း အတန်ငယ်ရင့်ကျက်လာသည်ဟုဆိုရပါမည်။ ၁၀ တန်းတုန်းက ဆရာမဟုတ်ရင် ဆရာဝန်အဖြစ်နှင့်အသက်မွေးမည့်အကြံအစည်နှစ်ခုအနက် ဆရာဝန်ဘဝနှင့် ဝေးရမည့်ကိန်း ပေါ်လာ၏။ တက္ကသိုလ်ဆရာဝန်လောင်းများ သင်တန်း၌ ဖားတို့ ဘာတို့ခွဲစိတ် ရသဖြင့် သွေးထွက်သံယို မမြင်လိုသော ကျွန်တော်မှာ ဆရာအလုပ်သာ အားထားရာရှိပါတော့ သည်။

ဆယ်ကျော်သက်အရွယ်အနေဖြင့် လေဖမ်းဒန်းစီး အမှုမျိုးလည်း ခေါင်းထဲ သွင်းမိ

သည်။ နောက်ဆုံးပတ်ဝန်းကျင်၌ အမြင်များမှ ထိုခေတ်က အထက်တန်းဆရာများ သူတို့လစာ ဖြင့် လူနှင့်သူနှင့် တူအောင် နေနိုင်သည်ကို မြင်ရသိရသည်။ ဘီအေ၊ ဘီအက်စီဘွဲ့ရသူသည် အထက်တန်းဆရာအဖြစ်နှင့်တစ်လလျှင် ၁၇၅ ကျပ်၊ ၁၈၀ ကျပ် စရသည်။ စားဖို့သောက်ဖို့ ဝတ်ဖို့ လောက်သည်။ ဝါသနာပါသည့်အလုပ်ကို လခ ကျပ် ၂၀၀ နှင့်လုပ်ရသည်က မနှစ်မြို့သော အလုပ်ကို တစ်လ ၄၀၀ နှင့်လုပ်ရသည်ထက် စိတ်ချမ်းသာ၏။ ပတ်ဝန်းကျင်ခံစားမှု(atmosphere) ကလည်းကောင်း၊ အကြီးအကဲကလည်း ယုံကြည်ပါက လုပ်ငန်း၌ ဆူးငြောင့်သစ်ငုတ်၊ ခလုတ် တံသင်း၊ တွင်းကျင်းမရှိလျှင် ပညာလည်း တိုးတက်၊ အလုပ်လည်း သွက်လက်၊ ကုသိုလ်လည်း ဆက်ဆက်ရပါမည်။ ဆရာ မဖြစ် ဖြစ်အောင် ကြိုးပမ်းတော့မည်ဟု ထိုအခါမှစ၍ ယတိပြတ်ဆုံး ဖြတ်လိုက်၏။

မျှော်မှန်းသည်ထက် မြတ်မှုန်ရတနာ အာစရိယဆရာ နောင်အခါ ဖြစ်လာသည်ကို ခံစားကြိုတော့လာရပါတော့၏။

အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့၊ ရပ်ကွက်တစ်ကွက်၊ အုပ်စုတစ်စုတိုင်းတွင် အဝတ်အစား အပြောအဆို၊ အနေအထိုင်၊ အမူအရာတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကျင့်ထုံး(ethos)ရှိကြသည်။ တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားများအနက် လူနည်းစုက လွဲ၍ ကျင့်သုံးကြပါ၏။ စိတ်ဝင်စားစရာလည်း ကောင်း၊ ပညာလည်း ပေးသော တက္ကသိုလ်ဇာတ်ခုံပေါ်မှ မြင်ကွင်းအချို့ကို တင်ပြပါရစေ။

ထိုခေတ်က ယူနိုဘာစီတီကောလိပ်ကျောင်းသားအားလုံးတို့သည် ကျောင်းတက်၊ အပြင်ထွက်သည့်အခါ တိုက်ပုံအင်္ကျီ၊ ကြွေတင်ထားသော စတစ်ကော်လာ Stiff collar* သို့မဟုတ် ကော်လာနှင့်ရှပ်အင်္ကျီ၊ ပိန်းတန်း၊ ခြေညှပ်၊ နောက်ပိတ်ဖိနပ်ပျော့ပျော့(Pump shoes)ဝတ်ဆင် ယင်ထားသည့်မြန်မာကျောင်းသားများကို နေ့စဉ်နှင့်အမျှ မြင်ကြရပါ၏။ ထိုနည်းတူ တစ်ဖက်မှလည်း ဘီးဆံပတ်(ဒေါက်ချာ)ဆံထုံး ထုံး၍ ရင်စေ့ရင်ဖုံးအင်္ကျီနှင့်ထဘီများ ကျကျနနဝတ်ဆင် ထားသောအမျိုးသမီးများကိုလည်း စာသင်ခန်းထဲနှင့်မြို့ထဲတွင် နေ့စဉ်နှင့်အမျှဆိုသလို မြင်ရပါ၏။ ဝတ်စားဆင်ယင် ထုံးဖွဲ့မှုတွင်သာ မဟုတ်ဘဲ အမူအရာနှင့်အပြောအဆို စသည်တို့တွင် တက္ကသိုလ်ကျောင်းသား ကျောင်းသူနှင့်ရိုးရိုးအရပ်သူ အရပ်သားများ ကွဲပြားခြားနားပါ၏။

လူမှာအဝတ် တောင်းမှာအကွပ် ဆိုသည့်စကားသည် အဝတ်ကြောင့်သာ မြင်သူများက လေးစားသည့်အနက် တစ်ခုတည်း မထွက်ပါ။ အဝတ်က မြှင့်တင်ပေးသောဂုဏ်ကို ကာယကံရှင် ကိုယ်တိုင်က သတိမူပြီး အပြောအဆို အမူအရာတို့၌လည်း သိက္ခာစောင့်စည်း လာတတ်၏။ သပ်ရပ်သော အင်္ကျီ၊ ဘောင်းဘီ သို့မဟုတ် လုံချည်ဝတ်ဆင်ပေးထားသော ကလေးသူငယ်သည် ရွံ့တော့၊ ဖုတ်တော့ထဲ ထိုင်မချသကဲ့သို့ပင်။ အချင်းချင်း နောက်ပြောင်ချင်နောက်ပြောင်ကြမည်။ လူပုံကြားထဲ ငါသည် တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားဟူသော အတေးဝင်လာသဖြင့် လူ့ဇန္ဒာသိက္ခာစောင့် စည်းကြပြီး အပြောအဆို ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းတို့ကို ဂရုစိုက်လေ့ရှိကြ၏။ စည်းကမ်းပျက်သူ

* ကော်လာမဟုတ် လည်ခွန်သာဖြစ်သည်။

များ နည်းသလောက် စည်းကမ်းစောင့်သူတွေ များပါ၏။ ထူးခြားသူများလည်း ရှိပါသေးသည် မှာ မမ္မတာပင်။

မှတ်မိသလောက် ပြောရလျှင် ထူးခြားသူများကား သခင်ဗစိန်နှင့်ဒေါ်စောသင်တို့ဖြစ် ကြပါသည်။ နှစ်ဦးစလုံး လောကကို စွန့်ခွာသွားရှာကြပါပြီ။ သခင်ဗစိန်သည် ဗိုလ်ကေတိုတိုညှပ် (Crew cut)နှင့် ခုံဖိနပ်စီးပြီးအတန်းတက်သည်။ သတ္တိရှိသည်။ ဒေါ်စောသင်သည် မော်လမြိုင် သူ။ ကျွန်တော် တတိယနှစ် မြန်မာစာဂုဏ်ထူးတန်းသား။ သူက ဒုတိယနှစ် ဂုဏ်ထူးတန်းသူအ ဖြစ်နှင့် အချို့အတန်းတွေ အတူတူတက်ရသည်။ ကျွန်တော့်ကို သူ ကြည်ညိုသလို သူ့ကိုလည်း ကျွန်တော်လေးစားပါ၏။ ပထမနှစ်၌ ဆံလေးတိုထားပြီး သရက်ထည်အင်္ကျီ၊ ချည်ထဘီနှင့်ခုံဖိ နပ်စီးထားသည်ကို သင်တန်းထဲ တွေ့ရပါ၏။ သူတို့ သတ္တိဗျတ္တိကို ချီးမွမ်းမိ၏။ အမှန်ဆိုသော် အပြင်ဗန်း၌ တစ်မျိုးဖြစ်နေသော်လည်း အဇ္ဈတ္တအတွင်းသဏ္ဍာန်တွင်ကား အခြားတက္ကသိုလ် ကျောင်းသား ကျောင်းသူတို့နှင့်မခြားနားပါ။

ကျောင်းသားများအနက် ပညာလိုလား ကြီးပွားချင်သူများ ရှိသကဲ့သို့ တက္ကသိုလ် ကျောင်းသားဘဝကို ပီတိပွားနေပြီး ပျော်ပါးတေလေနေသူ စသည်တို့ ရှိကြပါသေး၏။ ပီတိ ပွားနေသူတစ်ဦးမှာ ထူးဆန်းလွန်းလှ၍ သတိထားမိပါ၏။ ရာခိုင်နှုန်း ၃၀ ကျော်ကျော် ပတ်ဝန်း ကျင် ဦးရေသာအောင်သည့်ဒုတိယနှစ်ဥပစာဝိဇ္ဇာ(Intermediate of Arts)တန်း စာမေးပွဲ၌ ငါး ကြိမ်ကျသူ ကျောင်းသားကြီးတစ်ယောက်သည် ဆက်လက်နေဦးမည်ဟု ကြံစည်နေတုန်း တူ တော်မောင် မိလာ၍ ကျောင်း မထွက်ချင် ထွက်ချင်နှင့် ထွက်သွားရ၏။

ကျွန်တော့်အား သင်ခန်းစာများ ပေးသော ပုဂံကျောင်းဆောင်မှ ကျောင်းသားသုံး ယောက်နှင့်တက္ကသိုလ်မှ ဆရာကြီးတစ်ဦးအကြောင်းများဖြင့် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကျောင်းသား အခန်းကို နိဂုံးချုပ်ပါမည်။

ကျောင်းသားသုံးဦးစလုံးတို့သည် ကျွန်တော့်အား လူ့အဖြစ်သနစ် တစ်ဆစ်စီ ပြပေးပါ ၏။ ပထမတစ်ဦးက သိယောင်ကားဟု ဆိုရပါမည်။ ကျွန်တော်နှင့်ပြောမနာ ဆိုမနာ။ စနေနေ့ တစ်နေ့၌ သူ အပါအဝင် ကျွန်တော်တို့လေးယောက် စကော့ မတ်ကက်(ယခု ဗိုလ်ချုပ်အောင် ဆန်းဈေး)သို့သွားကြကာ ကိစ္စအသီးသီး အသက အသက ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ဇာတ်ဆောင် ကာ ဆံပင်သွားညှပ်သည်။ ချိန်းထားသော နေရာ၌ နောက်ဆုံး ပြန်ဆိုကြသည်။ မျက်နှာပျက် ပျက်နှင့် သူ ပေါက်လာသည်။ ‘ကိုလှဘေ၊ ကျွန်တော့်ကို လွယ်ရင် ငါးကျပ် ချေးပါ။ ကျောင်း ဆောင် ပြန်ရောက်တော့ ပြန်ပေးပါ့မယ်’ဟုပြောရာ ဘာကြောင့် ငွေလိုရသလဲဟု မေးသည့်အခါ အောက်ပါအတိုင်း သိရပါ၏။

စကော့မတ်ကက် ဆံပင်ညှပ်ဆိုင်များ၌ ယခင်က ညှပ်ခတ်မတ်(ယခု ၂၅ပြား)သာပေး ရသည်။ ထိုနောက် ခေတ်ဆန်ဆန် တိုးတက်ပြောင်းလဲလာရာ ဆံပင်ညှပ်ခတ် တစ်ကျပ်ပေးလာရ ၏။ ပြီးနောက် ဆံသမ္မုများ ထွင်လာသည်နှင့်အမျှ သ,သမ္မု အခပေးရသည်။ သူ့ဆံပင် ညှပ်ပြီး

သည့်အခါ ဆံညှပ်သမားခေတ်သစ် ဆတ္တာသည်က singe လုပ်မလား၊ shampoo လုပ်မလား၊ massage လုပ်မလား၊ manicure လုပ်မလားဟု အင်္ဂလိပ်လိုမေးတိုင်း ဘာမသိ ညာမသိနဲ့မေး တိုင်း လုပ်မယ်ချည်း ဖြေသတဲ့။ ဆံပင်ညှပ်ပြီး ကျန်ဆံပင် အစွန်းအစများ ညီသွားအောင် မီး မြှိုက်ပေး၊ ခေါင်းလျော်ပေး၊ ခေါင်းကို နှိပ်နယ်ပေး၊ ခြေသည်းလက်သည်း လှီးပေးသည်။ အား လုံးအတွက် ငါးကျပ်တောင်းလို့ပေးခဲ့ကြောင်း ပြောပြ၏။ ထိုအချိန်ကာလက လက်ဖက်ရည် တစ်ခွက် တစ်ပဲ(ခြောက်ပြား)ယခု တစ်ဆယ်ကျသဖြင့် (ယခု နှစ်ဆယ်ကျဖြစ်နေပါသည်။)ငါး ကျပ်တန်ဖိုး ယခုကာလ မည်မျှဖြစ်မည်ကို စာဖတ်သူ ပရိသတ်တို့ တွေးကြပါတော့။

ကျွန်တော် ကြားဖူးသည့်ပုံတစ်ပုံကို သတိရ၍ သူ့အား ပြောပြကာ တရားချလိုက်ရ သည်။ အင်္ဂလိပ်စကားလုံး သုံးလုံးသာတတ်ထားသည့်လူတစ်ယောက်ဟာ လူများ ဘာပြောပြော Yes, No, Very Good စကားလုံးတို့ရဲ့ အနက်များကို မသိဘဲ ပြန်ဖြေသတဲ့။ တစ်နေ့ကျတော့ သူ မခိုးရဘဲ ခိုးတယ်လို့ စွပ်စွဲခံရပြီး ခိုရုံးတင်တယ်။ တရားသူကြီးက ခိုးသလား မေး၊ Yes (ဟုတ် ကဲ့) လို့ဖြေ၊ ပြန်မပေးဘူးလား မေး၊ No (မပေးဘူး)လို့ဆို၊ မင်းကို ထောင် ခြောက်လ ချမယ်လို့ စီရင်ချက်ချတဲ့အခါ Very Good (အင်မတန်ကောင်းတယ်)လို့ပြန်ပြောတဲ့အတွက် ထောင်နန်းစံ ရသတဲ့ကုယ့်လို့ ပြောပြလိုက်တယ်။ ဆံသသူ၏ စကားလေးလုံးတို့ကို ကြားနေကျ မဟုတ်သဖြင့် သူ သိစွမ်းပုံ မပေါ်ပါ။ တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားဖြစ်နေ၍ မသိသည်ကို ပြန်မေးလျှင် အထင် သေးခံရမည်စိုး၍ နားလည်ယောင်၊ သိယောင်၊ တတ်ယောင်ကား လုပ်ခဲ့ဟန် တူပါ၏။

ဒုတိယကား အထက်တန်း အမိန့်တော်ရရှေ့နေ၏ တစ်ဦးတည်းသော သား။ အလွန် ပင် ရင်းနှီးသည့်သူငယ်ချင်း အတန်းသား။ ဉာဏ်ကောင်းသလောက် ဝီရိယချို့တဲ့ပါ၏။ ဖြစ်ချင် တော့ တက္ကသိုလ်ရောက်သည့်ပထမနှစ်တွင် ပေါ့ပေါ့ဆဆနေသူ နှစ်ကြီးသမား သူဌေးသားများ နှင့်ပေါင်းသင်းဆက်ဆံပြီး အပြင်ထွက်လည်ကာ စာကို ဥပေက္ခာပြုထား၏။ ပထမနှစ်ဥပစာဝိ ဇ္ဇာတန်း(First Intermediate of Arts)စာမေးပွဲတွင် ဆန်ကာကျကျနှင့်ချခဲ့၍ အောင်သည်။ ဒုတိ ယနှစ် ဥပစာတန်း ရောက်သည့်အခါ ကျွန်တော်နှင့်အကျွမ်းဝင်လာ၏။ ပေါ့ပေါ့စား ပေါ့ပေါ့ သွား အကျင့်တယ်နေသောအဖြစ်သည် ခိုင်မြဲနေလေပြီ။ တစ်ဦးတည်းသော သားကလေးကို ဆုံးမပေးပါဟုစာရေးလိုက်သည့်သူ့အဖေ အမေတို့၏ မေတ္တာရပ်ခံချက်ကြောင့် နားချပါသည်။ နောက်တစ်နှစ် စာမေးပွဲ ဖြေမည်ဟုပြော၏။

သူသည် အင်္ဂလိပ်နှင့်မြန်မာ ပင်တိုင်ဘာသာများအပြင် သမိုင်း၊ စီးပွားရေးနှင့်ယုတ္တိ ဗေဒဘာသာရပ်များ ယူထားသည်။ ယုတ္တိဗေဒနှင့်စီးပွားရေးတွင် ကျသည်။ နောက်တစ်နှစ်၌ ယုတ္တိဗေဒအစား စိတ်ကြိုက်မြန်မာစာ ယူစေ၏။ စာမေးပွဲနီးသည့်အခါ ကျွန်တော်က မှတ်စု တွေ ရေးပေးသည်။ ဤဘာသာ၌ အောင်သည်။ စီးပွားရေး၌ ကျပြန်၏။ နောက်တစ်နှစ် စီးပွား ရေးဘာသာအစား ပထဝီဝင်ဘာသာသို့ ပြောင်းယူစေ၏။ ကျွန်တော် မှတ်စုတွေ ရေးပေး၏။ သို့သော် မြေပုံတွေဆွဲရာ၊ စာရင်းဇယားတွေ ပြုရသည်မို့ သူ ကျရှုံးပြန်၏။ ကျွန်တော် ၁၉၃၆ ခု

နှစ်တွင် မြန်မာစာဂုဏ်ထူးတန်း အောင်သည့်နှစ်၌ အဖေအမေတို့က မန္တလေးမှသူဌေးသမီးတစ်ယောက်နှင့်နေရာချပေးလိုက်သည်။ တစ်နှစ်သာ ပေါင်းရသည်။ ဇနီးဆုံးသွား၍ မုဆိုးဖိုဖြစ်ရရှာ၏။ ၁၉၅၇-၅၈ ခုနှစ် အင်္ဂလန်မြန်မာပြည်သို့ ခေတ္တပြန်လာသည့်အခါ သူ့နောက်အိမ်ထောင်နှင့်ဆင်းရဲနွမ်းပါးနေသည်။ ကျောင်းနေဖော်နေဖက်အချို့နှင့်တွေ့သည့်အခါ သူ့ကို အလေးမမူကျွန်တော့်ကိုသာ အရေးယူကြ၍ ရင်ကျိုးရပါတော့၏။

တတိယကျောင်းသားမှာမူ ဒုတိယနှစ် ဝိဇ္ဇာအတန်းသား။ စိတ်သဘောကောင်းအမူအရာပျော့ပျောင်း၍ လူချစ်လူခင် ပေါများပါ၏။ တစ်ညသော် ညစာစားပြီးအချိန်တွင် သူ့အခန်းထဲ ကယောင်ချောက်ချား ပြောဆိုနေ၏။ အဆောင်ကျူတာခေါ်၍ ဒုအဆောင်မှူးဆရာဦးကာရောက်လာသည်။ ချက်ချင်း တက္ကသိုလ်ဆေးရုံ(Sanatorium)မှဆရာဝန်ရောဘတ်(Roberts)ကို အကြောင်းကြား၍ ရောက်လာ၏။ ဆရာဝန် စမ်းသပ်စစ်ဆေးပြီး ဆေးပေးသွား၏။ ဆရာဦးကာ ထွက်သွားသောအခါ လူနာ ပိုသောင်းကျန်းလာသဖြင့် သိကျွမ်းသည့်သူ့သူငယ်ချင်းတစ်ယောက်က သူ့ရည်းစား ဥစ္စာစောင့်မ ဝင်ပူးသည်ဟုပြောရာ ကျွန်တော်က စိတ်ပုတီးကို လည်ပင်း၌ စွပ်ပေးသည်။ အဆောင်သားအချို့က လက်ဖွဲ့တွေ့ကို လက်ကောက်ဝတ်နှင့်လက်မောင်းမှာချည်ပေး၏။ အတန်ငယ်ကြာသော် သက်သာလာပြီးဘာမှမဖြစ်သကဲ့သို့ စကားစမြည်စပြောပါတော့သည်။

ဤမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစွဲလမ်းမှု(Superstition)များနှင့်ကျွန်တော် ယဉ်ပါးနေပါပြီ။ ဖခင်သည် အဂ္ဂိရတ်၊ အထက်လမ်းနှင့်အခြားလောကီပညာရပ်များကိုလိုက်စားသောကြောင့် အဖေအိမ်ခေတ္တသွားနေသည့်အခါများ၌ သူနှင့်ဝါသနာချင်းတူသူတို့ကို တွေ့ခဲ့ဖူးပါ၏။ တစ်ခါသော် ကျွန်တော် မယုံကြည်ကြောင်း ပြော၍ ဆရာတစ်ဦးက လက်ဖွဲ့တစ်ခု ကျွန်တော်လက်ထဲ ဆုပ်ထားစေပြီး မန္တန်ရွတ်သည်။ ပြီးနောက် 'မင်းလက်ကို ဖြန့်လို့ မရတော့ဘူး' ဟုဆို၏။ ဖြန့်ပြလိုက်၏။ နောက်တစ်ကြိမ် ဖြန့်ထားသော လက်ဖဝါးထဲ ထိုလက်ဖွဲ့ကိုပင်ထည့်ပြီး မန္တန်စုတ်ပြန်၏။ ပြီးလျှင် 'လက်ဖဝါးဆုပ်လို့မရတော့ဘူး' ဟုဆိုပြန်၏။ ဆုပ်ပြလိုက်သည်။ ဖေဖေအား သူက 'ဆရာသားဟာ စိတ် အင်မတန်ခိုင်တယ်' ဟု ဆင်ခြင်ပေးသည်။

တက္ကသိုလ်ကျောင်း နှစ်လပိတ်၍ ရွာသို့ ကျွန်တော် ပြန်လာ၏။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယုံကြည်မှုတစ်ခုနှင့်လာတိုးနေရပြန်ပါသည်။ သင်္ကြန်အတောအတွင်း သူစိမ်းတစ်ယောက် ခေါင်းပိတ်တောဝက်စွယ်ဟုဆိုသည့် ဝက်စွယ်တစ်ခု သူ့ကြီးထံ ယူလာ၏။ 'သူ့ကြီးမင်း၊ ဒီဝက်စွယ်ဟာ သေနတ်ပိးတယ်။ ကျွန်တော့်လည်ပင်းမှာ ချည်ဆွဲထားမယ်။ သူ့ကြီး သေနတ်နဲ့ပစ်ပါ' ဟု ဆိုလာသည်။ ယုံတမ်းစကား ပြောနေသည်ဟုသဘောရသောသူ့ကြီးက 'ငါ လူသတ်မှုနဲ့ စက်တိုင်မတက်ချင်ဘူး၊ ဝက်စွယ်ကိုသာ သစ်သားတစ်တုံးမှာ ချည်ဆွဲထား' ဟုပြော၏။ ပစ်မှတ်ကို ပေ ၂၀၊ ၃၀ လောက်က နှစ်လုံးပြူးသေနတ်ဖြင့် ပစ်လိုက်ရာ ဝက်စွယ်ရော သစ်တုံးပါ လွင့်စင်သွားပါတော့၏။

ဤသူ့ကြီးကား အခြားသူ မဟုတ်ပါ။ ကျွန်တော် ရွာကျောင်းသားဘဝက ချောင်းဖျား

မှ မောင်ကလေး အပင်းထည့်၍ အနိစ္စရောက်သွားရသည်ဟုဆိုသော ကျွန်တော့်ဘကြီးတော်သူ၏ သား၊ အင်္ဂလိပ်ကျောင်းသားဘဝက ဇွဲကပင်၊ ဆဒ္ဒန်ဂူတို့ဆီ ခရီးခေါင်းဆောင်ပြီး ခေါ်သွားသူ ကျွန်တော့်တစ်ဝမ်းကွဲ အစ်ကိုပင်။

ပယောဂအမျိုးမျိုးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကျွန်တော့်ဖေဖေထံမှ ကြားဖူး၍ နားဝနေပါပြီ။ တစ်ခါမှ မကြုံဖူးပါ။ ၁၉၅၇ ခုနှစ် အင်္ဂလန်မှ ခေတ္တပြန်လာရာ တောင်ကြီးနှင့်ကလောသို့ ဧပြီလအတွင်း သွားလည်ပါသည်။ ကလောမြို့ပိုင် အိမ်၌ ခေတ္တတည်းခိုနေခိုက် ညတစ်ည၌ ညစာစားပြီးစကားစမြည်ပြောနေတုန်း ဂေါ်ရခါးလူမျိုးတစ်ယောက် ပျာယိးပျာယာနှင့်အိမ်သို့ရောက်လာပါသည်။ သူ၏မိန်းမ တက်နေသည်။ လာရောက်ကုသပေးပါရန် တုန့်လှုပ်ချောက်ချားစွာနှင့် တောင်းပန်ရှာ၏။

မြို့ပိုင်လည်း ရိုးရိုးတက်သည့်အနာမျိုးမဟုတ်။ ပယောဂ ဝင်နေသည်ဟုပြောပြီး သက်ဆိုင်ရာ ဆေးလွယ်အိတ် ဆေးကြိမ်လုံးများကို ယူ၏။ ကျွန်တော့်ကိုလည်း တွေ့ဖူးသည်ရှိအောင် သူနှင့်အတူ လိုက်လာရန် ခေါ်ပါသည်။ ကျွန်တော်လည်း နှစ်ခါမခေါ်ရဘဲ လိုက်သွား၏။ မိန်းမ ပိန်ပိန်ကလေးတစ်ယောက်အား ယောက်ျားကြီးတစ်ဦးက လက်နှင့်ဖိထားသော်လည်း ထထလာ၏။

မြို့အုပ်က ကွမ်းရွက်မန်းပြီး ကျွေးသည်။ မစားပါ။ ကြိမ်လုံးပြမှ စားပါတော့၏။ ရေမန်းတိုက်သည်။ သောက်သည်။ မကြာမီ လူကောင်းပကတိ ဖြစ်လာ၏။ မြို့ပိုင်က ခင်ပွန်းသည် အား ရိုးရာနတ်ဖမ်းစားသည်။ ပသဖြစ်အောင် ပသလိုက်ပါဟုမှာကြားပြီးအိမ်သို့ပြန်လာသည်။

အဆိုပါ ထိုယုံကြည်မှုများကို မြန်မာလူမျိုးအထက်လွှာမှ အောက်လွှာအထိ လက်ခံထားကြသည့်အပြင် ကျမ်းတတ်ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ ဖြစ်ကြသည့်ဘားမဲ့ဆရာတော်၊ တောင်တွင်းကြီးဆရာတော်ခင်ကြီးဖျော်တို့နှင့်မြန်မာရာ အင်္ဂလိပ်ပါ စာဆိုတော်ကြီးများဖြစ်သော ဦးပုညနှင့် ရှိတ်စပီးယား(Shakespeare)တို့၏ အရေးအသားများ၌လည်း သိုက်တို့၊ တစ္ဆေတို့ အသီးသီးပါဝင်ပါ၏။

ငယ်ရွယ်စဉ်ကတည်းက ကြီးလာသည့်ဘဝတစ်လျှောက်၌ အထက်ပါ ထိတ်လန့်စရာများအပြင် ကြောက်ဖူးတုန်စရာအဖြစ်မျိုးနှင့်လည်း ဆုံစည်းခဲ့ရပါသေး၏။ အနည်းငယ်သာ တင်ပြပါမည်။ မိုးတွင်းကာလ ခရဲရွာမှာ မော်လမြိုင်မြို့ အစိုးရကျောင်းသို့လာသည့်အခါ မော်လမြိုင်တောင်ရိုးတန်းမှ မြင်ရသည့်ဂျိုင်းမြစ်ရှိ ဘုရားဖြူအကျော်၌ မိုးသက်လေပြင်းကျသည်နှင့် တစ်ခါတစ်ခါ ရင်ဆိုင်ရ၏။ ထိုအခါ ချထားသည့်သင်္ဘောအကာ တာရပတ်များကို လိပ်တင်ထားရသည်။ သင်္ဘောလက်မှတ်စစ်က ရိုးနေပြီဖြစ်၍ ကူးတို့ခေတ္တ ငုံ့ထားကြဟုပြောရာ ခရီးသည်များ လန့်ဖျပ်သွားကြ၏။ အချို့မိန်းမကြီးတွေက ‘နင်သာ ငုံ့ထားပြီး သေရွာသွား’ဟုအော်ဟစ်ကြသည်။ ကျွန်တော်ကား ဘုရားကိုသာ ရှိခိုးနေပါ၏။

ထိုမှတစ်ဆင့် အင်္ဂလန်သို့ ၁၉၃၈ ခုနှစ်တွင် သင်္ဘောခရီးတွင် လှိုင်းတံပိုးမိသည့်အခါ

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း ဂျာမန်တွေ ဗုံးလာကြသည့်အခါ၊ စစ်ပြီးသွား၍ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီ စသည်တို့မှဖိတ်ကြား၍ လေယာဉ်ဖြင့် သွားသည့်အခါ မြန်မာနိုင်ငံပြန်ရောက်ပြီး အနောက်နိုင်ငံသို့ ဆေးကုဖို့၊ ကျန်းမာရေး စစ်ဆေးဖို့နှင့်အခြားအရေးကြီးသောကိစ္စများကြောင့် လေယာဉ်ဖြင့် သွားသည့်အခါတိုင်း ဂုဏ်တော်ကိုးပါး၊ ဓာရဏပရိတ်တော်မှ ‘ဗုဒ္ဓါနံ ဇီဝိတဿ၊ နသက္ကာကေ နစိ...’ နှင့်သမ္မုဒ္ဓေ ဘုရားရှိခိုးစာများ စသည်တို့ကို ရွတ်ဆိုသည်။ ကုသိုလ်လည်းရ၊ စိတ်လည်းချရပါ၏။

တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားအဖြစ်နှင့်နေတတ်လျှင် အမြတ်၊ မနေတတ်တော့ အကျိုးမနပ်ပါ။ ကျောင်းဆောင်သားများနှင့်အတူနေပြီး နေ့စဉ်နှင့်အမျှ တွေ့ဆုံမေးမြန်း ဆွေးနွေးငြင်းခုံရာ၌ အယူအဆ အတွေးအခေါ် ဆုံစည်းပေါင်းစပ်မှုမှလည်းကောင်း၊ ဟောပြောပွဲ၊ အချေအတင်ပြောပွဲများ တက်ရောက်ရာ၌လည်းကောင်း ဉာဏ်သစ် ဉာဏ်ဆန်း ပေါက်ဖွားလာသည်။ ဆရာတော်ဆရာကောင်းတို့၏ ခွဲခြားစိတ်ဖြာဝေဖန် ဆန်းစစ်နည်းစနစ်များဖြင့် သင်ပြကြရာမှ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်များ တိုးပွားထက်မြက်လာပါ၏။

၁၉၃၅-၃၆ ခုနှစ်အတွင်း မြန်မာ-အိန္ဒိယခွဲရေးတွဲရေးအတွက် ဗြိတိသျှအစိုးရနှင့်ဆွေးနွေးပြီး မြန်မာပြည်သို့ ပြန်ရောက်လာသော မြန်မာကိုယ်စားလှယ်တို့သည် တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားသမဂ္ဂခန်းမကြီး၌ အချေအတင် ပြောဆိုကြ၏။ တွဲရေးခေါင်းဆောင် ဒေါက်တာဘမော်နှင့် ခွဲရေးခေါင်းဆောင်ဦးဘဖေတို့ ပါဝင်ကြပါသည်။ အခြားပုဂ္ဂိုလ်များအနက် ဒေါ်မြစိန်ကိုသာ ကောင်းကောင်း မှတ်မိပါတော့သည်။

ဒေါက်တာဘမော်သည် ဘိလပ်ပြန် ဝတ်လုံတော်ရ၊ ဥပဒေပါရဂူဘွဲ့ရ၊ အင်္ဂလိပ်စကားပြောရာ၌ ဒိုးလိုမ္မေ ရေလိုနောက်နိုင်စွမ်းသည်။ အပြောဌာန်ကရိုဏ်းကျပြီး ချောမွေ့သွက်လက်သည်။ အင်္ဂလိပ်သံဝဲလွန်း၍ ဦးဘဖေ၏ အမည်ကို ‘ဦးဘ-ဖ်အေ’ ဟုခေါ်၏။ ဦးဘဖေကား အင်္ဂလိပ်စကားကို ရေလဲဖြင့် သုံးနိုင်၏။ သို့သော် ဘွဲ့ရပြီးကတည်းက ပြောခဲ့သည့်မြန်မာဆန်ဆန် ဝသီပါလာသဖြင့် government ကို gaw-ver-min (ဂေါဗားမင်း) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ practical ကို prac-ti-kel (ပရတီကယ်) ဟုလည်းကောင်း အသံထွက်ပါသည်။

ဒေါ်မြစိန်သည် နာမည်ကျော်ဦးမေအောင်၏ သမီး။ ကွန်ဗင့် (Convent) ကျောင်းထွက်၊ သမိုင်းဘာသာဖြင့် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့နှင့်အောက်စဖို့တက္ကသိုလ်မှ B.Litt (ဘီလစ်) ဘွဲ့များ ရသည်။ ရုပ်ချော အပြောလည်းပီသ၊ ကောင်းလည်း ကောင်းလှပါ၏။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကျောင်းသူဘဝက မြန်မာအမျိုးသားဆရာတစ်ဦး ချစ်ကြိုက်ရေး မအောင်မြင်သဖြင့် ရူးသွားသည်ဟုဆိုရပါသည်။ တွဲရေးဘက်မှ နိုင်သွားသည်ဟုထင်ပါ၏။ မမှတ်မိတော့ပါ။ သမဂ္ဂအဆောက်အအုံမှ ပြန်လာသည့်အခါ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကြီးသုံးဦးတို့လို ပြောတတ်ချင်ပါဘိဟူသောဆန္ဒ ပြင်းပြလာပါသည်။

တက္ကသိုလ်ပညာရေး၏ သဘာဝယုတ္တိသင်ခန်းစာတစ်ရပ်နှင့်တက္ကသိုလ်ကျောင်းသား

အခန်းကို နိဂုံးချုပ်ပါရစေ။ ကျွန်တော်တို့ခေတ်က ဓာတုဗေဒဌာန၌ မြိတ်သျှပါမောက္ခတစ်ဦးရှိသည်။ တပည့်များကို စဉ်းစားဉာဏ် အသုံးပြုတတ်စေလိုသော စေတနာရှိသည်။ သို့သော် အထက်တန်းကျောင်းမှ တက္ကသိုလ်စာသင်ခန်းသို့ ဖြုန်းခနဲ ရောက်လာသော သူတပည့်သစ်အချို့အတွက် စေတနာသည် ဝေဒနာဖြစ်လာပါ၏။ တစ်နေ့တွင် လက်ချာပေးနေစဉ် H₂O အာပေါက်ကို ပထဝီဓာတ်ဟု ပြောလိုက်၏။ ခေတ္တရပ်နားပြီး ရှေ့ဆုံးခုံတန်းမှ ကျောင်းသားများ၏ မှတ်စုစာအုပ်တွေကို လာပြရန် ပြော၏။ ပထဝီဓာတ်ဟု ရေးမှတ်ထားမိသည့်သူတွေကို အခန်းပြင်မောင်းထုတ်လိုသည်ဟု သိရပါ၏။ ပါမောက္ခက သူသည် သိမြင်နွဲ့စပ်ဉာဏ် ရထားသူမဟုတ်၊ သူပြောတိုင်း မယုံနဲ့၊ ဦးနှောက်ကို အသုံးပြုပါဟူသည့်ကြမ်းတမ်းလှသော သင်ခန်းစာပေးလိုက်ခြင်းပင်။

ကျွန်တော်သည် မြန်မာဝိဇ္ဇာဂုဏ်ထူးတန်း အောင်သွားပြီးနောက် မဟာဝိဇ္ဇာတန်းတက်ရင်း အချိန်ပိုင်းနည်းပြဆရာအဖြစ် အမှုထမ်းပါ၏။ ထိုအတောအတွင်း မြန်မာစာပေ ဧည့်ခံစာတမ်းများကို မြေစမ်းခရမ်းပျိုးဆိုသလို ရေးပြီး ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်းထဲ ထည့်ခဲ့ပါ၏။ ထိုအခါက နောင်ကာလ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်၌ ဆရာဘဝနှင့်ဆောင်းပါး၊ စာတမ်း၊ စာအုပ်တွေ ရေးရမည့် ကိန်းကို တွေးမမြင်မိသေးပါ။

၅။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ် ပညာရေး ကောလိပ်ကျောင်းသား။ ၁၉၃၀-၃၉

ပညာရေးဘွဲ့တစ်ဘွဲ့ယူရန် ပညာတော်သင် စကောလားရှစ်ဆုရ၍ ၁၉၃၀ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလဆန်းလောက်တွင် အင်္ဂလန်သို့သွားရပါမည်။ ထိုနှစ်တွင် အင်္ဂလန်သို့ သင်္ဘောဖြင့် သွားကြမည့်ပညာတော်သင်များနှင့်အတူ လိုက်သွားရမည်ဟု ဆိုထားပါသည်။ ဖြစ်ချင်တော့ ကျွန်တော် သင်တန်းတက်ရမည့်ကောလိပ်ကျောင်းသည် သူတို့အသီးသီး သွားနေကြရမည့်ကောလိပ်ကျောင်းများထက် တစ်ပတ်စောစောဖွင့်မည်ဖြစ်၍ သူတို့နှင့်တစ်သင်္ဘောတည်း သွားပါက တစ်ပတ် နောက်ကျသွားမည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရက ကျွန်တော့်အား မြန်မာပြည်မှ အိန္ဒိယ၊ အိန္ဒိယမှ ပြင်သစ်၊ ပြင်သစ်မှ အင်္ဂလန်သို့ ရေတစ်တန် ကုန်းတစ်တန်လွှတ်လိုက်ရာ ၁၀ ရက်အတွင်း အင်္ဂလန်သို့ ရောက်သွားသဖြင့် အချိန်မီ သင်တန်းတက်နိုင်ပါတော့သည်။

မြန်မာပြည်၌ မိုင် သုံး၊ လေးရာသာ ဝေးသော မန္တလေး၊ ရွှေဘိုတို့ဆီသို့ ခေါ် သွားသော မိတ်ဆွေနှင့်အတူ သွားဖူးသည့်ကျွန်တော့်မှာ မိုင် ၈၀၀၀ ကျော် ၉၀၀၀ ဝေးသည့်အင်္ဂလန်သို့ သင်္ဘောတစ်တန်၊ မီးရထားတစ်တန်နှင့်တစ်ဦးတည်း သွားလာရပါ၏။ အခက်အခဲတွေ့ကြုံ၊ အကျပ်အတည်းများနှင့်ဆုံခဲ့ရကာ နောက်ဆုံးအားလုံးကို ကျော်လွှားနိုင်ခဲ့ပြီး လိုရာသို့ ရောက်ခဲ့ရပါသည်။ ‘အတ္တဟိ အတ္တနော နာထော’ မိမိသာလျှင် မိမိကိုးကွယ် အားထားရာပေတည်းဆိုသော စကားလုံးများ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ယုံကြည်လက်ခံလာပြီး အဆိုအမိန့်အတိုင်း ကျင့်သုံးလာပါတော့သည်။ နောင်လည်း တစ်ကိုယ်တည်း ရုန်းကန်ကာ ကျင့်သုံးသွားသဖြင့် မြန်မာနှင့်မ

တူ တစ်မှုထူးခြားကွဲပြားသည့်အနေအထိုင် အစားအသောက်၊ အပြောအဆို၊ ဓလေ့အကျင့်၊ ယဉ်ကျေးမှုများအပြင် ရာသီဥတုနှင့်ပညာရေးစသည်တို့ကို ဖြေရှင်းကျော်နင်းသွားနိုင်သည့်အ ဖြစ်မျိုး ရောက်ခဲ့ရပါ၏။ ။

ကျွန်တော်သည် ၁၉၃၀ ခုနှစ်မှ ၃၉ ခုနှစ်အတွင်း လန်ဒန်မြို့၊ ၁၉၃၉ ခုနှစ်မှသည် ၄၄ နှစ်အထိ ဘီရှော့ဖို့စ်(Bishop's Stortford)၊ ၁၉၄၄ ခုနှစ်မှ ၅၄ ခုနှစ်များအတွင်း ကိန်းဘရစ်(Cambridge)၊ ၁၉၅၄ ခုနှစ်မှစပြီး ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်တိုင်တိုင် ဝဲလင်းပန်းခြံမြို့(Welwyn Garden City)အသီးသီးတို့တွင် နေထိုင်ခဲ့ပါ၏။* နေထိုင်မှုမှအစ ပညာရေးအထိ တွေ့ဆုံကြုံခဲ့ ရသည့်အဖြစ်အပျက် အခက်အခဲ ပြဿနာစသည်များမှ ရခဲ့သော သင်ခန်းစာ၊ ဥပဒေသနှင့်ဗဟုသုတအဝဝတို့ကို ကောက်နုတ်၍ ဆိုင်ရာ အကွက်ကွက်တို့၌ တင်ပြသွားပါမည်။

ပညာရေးကောလိပ်ကျောင်းသားအဖြစ်နှင့်၁၀မိနစ်ခန့်လျှောက်လျှင်ကျောင်းရောက် သည့်ရပ်ဆယ်ပန်းခြံ(Russell Square)ရပ်ကွက်ရှိ အမှတ် ၄၅၊ ဘားနစ်လမ်း(Bernard Street) တွင် အခန်းငှားနေသည့်အကြောင်းကို 'ကံနှင့်ကျွန်တော်'ဆောင်းပါးထဲ၌ ဖော်ပြပြီးပါပြီ။ နှစ်ထပ် အဆောက်အအုံကလေး၊ ငှားနေသူ ဆယ်ယောက်အနက် ငါးယောက်မှာ မြန်မာကျောင်း သားများ ဖြစ်ကြပါ၏။ ။

နေရိုးနေစဉ်မှာ ကျောင်းဖွင့်ထားသည့်အတောအတွင်း နံနက်စာစား၊ ကျောင်းသွား၊ အတန်းတက်၊ နေ့လယ်စာ ကျောင်း၌စား၊ အားလပ်သည့်အချိန် ကျောင်းသားများ နားနေခန်း တွင် ကျောင်းသားကျောင်းသူများနှင့်စကားပြောလိုပြော၊ စာကြည့်တိုက်ထဲ စာသွားဖတ်လိုဖတ်၊ အတန်းပြီးလျှင် အခန်းပြန်၊ ညစာကို မြန်မာကျောင်းသားအချို့နှင့်တရုတ်၊ အိန္ဒိယစားသောက် ဆိုင် တစ်ဆိုင်ဆိုင်၌ စား၊ အခန်း ပြန်၊ စာကျက်၊ အိပ်ရာဝင်နှင့်တစ်နေကုန်သွား၏။ သည်အ တိုင်းဆိုလျှင် စာဖတ်ပရိသတ် စိတ်ထဲ ငြီးငွေ့စရာ ကောင်းလှတဲ့ဘဝပါကလားဟုတွေးမိပေလိမ့် မည်။ မမှန်ပါ။

ကျွန်တော်သည် ပညာရေးကောလိပ်ကျောင်း၌ ပညာရေးဒီပလိုမာလာယူ၏။ ။ ရန်ကုန် တက္ကသိုလ်မှ ဆည်းပူးခဲ့သော မြန်မာစာပေ ကျောက်စာများနှင့်လုံးဝမသက်ဆိုင်သည့်ပညာရေး သဘောတရား၊ စိတ်ပညာ၊ အင်္ဂလိပ်ပညာရေး၊ သမိုင်းနှင့်သင်ပြနည်းစနစ်စသည့်ဘာသာရပ် များနှင့်လုံးပန်းနေရတုန်း စားရေးသောက်ရေး၊ နေရေးထိုင်ရေးများ၌ ဆုံစည်းရသောပြဿနာ အဖြာဖြာကို ဖြေရှင်းရ၏။ ။ ဥပမာ-ရေချိုးသည် ဆိုကြပါစို့။ မြန်မာပြည်မှာကဲ့သို့ ရေအေးနှင့်မ ဟုတ်၊ ရေနွေးနှင့်။ ရေချိုးခန်းထဲရှိ ဂက်(စ်)(gas)ဓာတ်ငွေ့မီး မိတာသေတ္တာထဲ တစ်သျှီလင်ပြား ထည့်၊ ရေပိုက်ဖွင့်၊ ဂက်(စ်)မီးပေါက်ကို မီးငြိ၊ ရေပန်းမှ ပန်းထွက်လာသည့်ရေနွေးကို အလော တော် ဖြစ်အောင် ရေအေးပိုက်မှ ရေအေးနှင့်ရောစပ် ချိုးရ၏။ အိပ်ခန်းထဲ ချမ်းအေးသည့်အ ခါ မိတာသေတ္တာထဲ တစ်သျှီလင်ထည့်၊ ဂက်(စ်)မီးဖိုမီးငြိ၊ အနွေးဓာတ်ရ၏။ အင်္ဂလန်မှာ ဒီလိုပါ

* ဤအကြောင်းအရာများကို 'ကံနှင့်ကျွန်တော်'ဆောင်းပါးထဲ ဆိုခဲ့ပါပြီ။

ကလားဟူသောအမြင်ရလာ၏။

စနေ၊ တနင်္ဂနွေနေ့ ကျောင်းပိတ်ရက်အတွင်းသာ ကျောက်မီးသွေးမီးဖိုပေးထားသော ထိုင်ခန်းလည်းဟူ၊ နံနက်စာ စာခန်းလည်း မည်သည့်အခန်းကြီးထဲ စာဖတ်၊ စာရေး အလုပ်လုပ်သည်။ အနွေးငွေအတွက် သျှီလင်တွေ မသုံးချင်၍ ဖြစ်ပါ၏။ ကျန်နေ့ ကျောင်းဖွင့်ရက်များတွင် ည ၉ နာရီအချိန်ထိ ကျောင်းစာကြည့်တိုက်၌ အချိန်ကုန်စေ၏။ ကျောင်းသားကျောင်းသူတွေ အတော်များများကို တွေ့ရပါ၏။

အစားအသောက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အိမ်ရှင်မများ ပေးသည့်အင်္ဂလိပ်နံနက်စာကို ပထမ၌ မတင်းတိမ်သလိုလို ရှိသော်လည်း ကြာတော့ ပါးစပ်နှင့်အလွမ်းသင့်သွားသလိုလိုရှိလာ၏။ နေ့လယ်စာ သားငါးချက်ပြုတ်၊ ကင်၊ ကြော်နှင့်ပင်တိုင် အာလူးပြုတ်၊ အာလူးကြော်၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်ပြုတ်နှစ်မျိုးတို့ကိုကား စား၍ တော်တော်နှင့်အသားမကျပါ။ အင်္ဂလန်တွင် နှစ်ဝါရင့်နေသော လူတစ်ဦးတစ်ယောက်အား ‘ကိုယ့်လူ’ဆိုသည့်စကားလုံးနှင့်အစချီ ပြောလေ့ရှိသူဦး တက်ထွဋ်က ‘ကိုယ့်လူ၊ အင်္ဂလိပ်အစားအစာဟာ ဗမာ၊ တရုတ်၊ အိန္ဒိယအစားအစာတွေလို မဆီမဲ့၊ မအိလို့ အစာကြေလွယ်ပြီး အာဟာရဖြစ်တယ်’ဟု မကြာမကြာ ပြော၍ အောင့်အီးစားသည်။ ကြာတော့ ခံတွင်း တွေ့လာပါ၏။ အခြေအနေအရ နောင် အင်္ဂလန်ပြည်တွင် နေသည့် နှစ်ပေါင်း ၄၀ အတွင်း အင်္ဂလိပ်နှင့်အနောက်တိုင်းအစားအစာများကိုသာ စားသည်။ မြန်မာပြည် ပြန်ရောက်လာသောအခါ၌ မြန်မာအစားအစာ ပြန်စား၏။

ကျွန်တော် ခရဲရွာတွင် ငယ်ငယ်ကနေတုန်း ဘီလပ်ပြန် မြန်မာလူမျိုးအိုင်စီအက်အရာရှိတစ်ဦး နယ်ပိုင်အဖြစ်ဖြင့် နယ်လှည့်လာသည့်အခါတိုင်း ကျွန်တော့်အစ်ကို တစ်ဝမ်းကွဲသူကြီးအိမ်၌ တည်းပါ၏။ သူနှင့်အတူ လက်အောက်ငယ်သားအပြင် စားတော်ချက် အိန္ဒိယလူမျိုးတစ်ယောက် ပါလာလေ့ရှိ၏။ သူတပည့်များကို သူကြီးအိမ်က ကြက်သား၊ ဝက်သားစသည့်ဟင်းများ ချက်ကျွေးသည်။ နယ်ပိုင်က အင်္ဂလိပ်လို သူ့စားတော်ချက် စီမံပေးသည့်စွပ်ပြုတ်၊ ကြက်သားသို့မဟုတ် ဝက်သား၊ အချိုပွဲနှင့်ညစာစားသည်ကို တွေ့ရပါ၏။ ထိုအခါက လူငယ်ပီပီအင်္ဂလိပ်ဆန်သည်ဟု အပြစ်တင်သည်ကို အခုမှ မှားမှန်းသိ၏။ ကျွန်တော် ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်က မြန်မာပြည်ပြန်လာသည့်အခါ ထိုပင်စင်စား အိုင်စီအက်အရာရှိအား သွားတွေ့ပါ၏။ ညစာကို အင်္ဂလိပ်လိုသာ စားနေသည်ကိုမြင်ရသည်။ အသက်အရွယ် အတော်အိုမှ အနိစ္စရောက်သွားပါသည်။

အင်္ဂလိပ်လိုစားတတ်၍ အကျိုးတစ်ခု ရခဲ့ပုံကို ပြောပြပါဦးမည်။ ကျွန်တော်တည်းအိမ်မှ တစ်ခါတစ်ခါ ထွက်ပြီး ဆိုင်ကြီး ဆိုင်ငယ်တွေနှင့်ပြည့်နှက်နေသော စောက်သမ်းတမ်းလမ်း (Southampton Row) ခေါ် လမ်းမကြီးပေါ် လျှောက်ပြီး ဆိုင်တွေကို ကြည့်သည်။ တစ်ခါသော် လက်ပတ်နာရီတစ်လုံးကို ဆိုင်တစ်ဆိုင်၌ မြင်မိ၍ ဆိုင်ရှင်အား အဖိုးစားနား မေးရာ ၇ ပေါင် သျှီလင်ဟုပြော၏။ နာရီကို ကြိုက်လွန်း၍ ဝယ်ချင်သည်။ တစ်လ ၁၈ ပေါင်သာ ရသည့်စကောလားရှစ်ငွေထဲမှ ၇ ပေါင် ၇ သျှီလင်သုံးလိုက်လျှင် ၁၀ ရက် ဗိုက်မှောက်နေရမည်ကို စိုး၍ စိတ်

မသက်သာစွာနှင့်ထွက်လာ၏။ နောက်တစ်ပတ် ထိုဆိုင်သို့သွားသည်။ လူများ ဝယ်ယူသွားမည် စိုး၍ ဖြစ်ချင်ရာဖြစ်ဟုဆိုပြီး လက်ပတ်နာရီကို ဝယ်လိုက်ပါသည်။

နာရီပတ်ပြီး အခန်းသို့ပြန်လာ၏။ ကံအားလျော်စွာ ကျွန်တော်နှင့်ညစာ အတူစားရန် လာစောင့်နေသည့်မြန်မာပြည်ဖွား တရုတ်အမျိုးသားအတိန်နှင့်တွေ့ပါ၏။ သူ့အား ကျွန်တော် ဖြစ်စဉ်ကိုပြောပြသည်။ ချွေတာရေးဘုရင်က 'ကိုလုဒော၊ ဘာမှ စိတ်မပူနဲ့၊ တစ်လနှစ်လအတွင်း ၇ ပေါင် ၇ သျှိလင် ပြန်စုမိအောင် ကျွန်တော် လမ်းပြပေးမယ်' ဟုဆိုပြီး တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ အင်္ဂလိပ်စားသောက်ဆိုင်ကြီးတွေဆီ မခေါ် သွားဘဲ ငါးကြော်နှင့်အာလူးကြော်ဆိုင်ကလေးတစ်ဆိုင် သို့ သွားသည်။ ငါးတုံးကြီး တစ်တုံး ၃ ပဲနီ၊ အာလူးကြော် လက်တစ်အုပ်စာ ၃ ပဲနီ၊ ပေါင်း ၆ ပဲနီပေးပြီး ညစာစား၏။ တစ်ခါ တစ်ခါ အသားမုန့်(Pie)တစ်ခု။ တစ်ခါ တစ်ခါ အသားညှပ်ပေါင် မုန့် (Sandwich)နှစ်ချပ်နှင့်လက်ဖက်ရည် ခွက်ကြီးတစ်ခွက် ပေါင်း ၁ သျှိလင် အကုန်ခံပြီးခြီးခြံ ခဲ့ရာ တစ်လကျော်ကျော်တွင် ၆ ပေါင်ခန့် (၁၂၀ သျှိလင်)စုမိ၍ စိတ်အေးသွားပါသည်။ ဤလက်ပတ်နာရီကို လေး၊ ငါးနှစ်ပတ်ပြီး သိမ်းထားရာ ခုထိ ရှိပါသေးသည်။

စားသောက်ရာ၌ မြန်မာပြည်၌ လုပ်လေ့လုပ်ထရှိသော အကျင့်အချို့ကို မပြုလုပ်ရန် သတိထားရပါ၏။ အသက်အရွယ် အတန်ငယ်ကြီး၍ စရိုက်အချို့ပုံသွင်းထားနှင့်ပြီဖြစ်သော ကိုယ့်ငွေနှင့်ကိုယ်ဒီဂရီလာယူသည့်မြန်မာအမျိုးသားကြီးတစ်ဦးသည် ကျွန်တော်နှင့်အတူ အိန္ဒိယစားသောက်ဆိုင်တစ်ဆိုင်၌ ထမင်းဟင်းစားပြီးသည့်နောက် ရေခွက်ကို ကိုင်ပြီး ဆိုင်ပြင်ဘက် ထွက်၊ လမ်းပေါ်ရပ်ကာ ပလုတ်ကျင်း၍ ရေတွေ ထွေးပစ်သည်။ လမ်းလျှောက်သွားသူများက တအံ့တဩ ကြည့်နေကြသည်။

ကျွန်တော်တို့ စကားအပြောအဆိုမှာလည်း အခက်အခဲ တွေ့တတ်သည်။ ကျွန်တော် တို့ပြောသည်ကို နားလည်သူများပါ၏။ ကျွန်တော့်မှာ ဒုတိယနှင့်တတိယသင်တန်း အပတ်နှစ်ပတ်၌ လန်ဒန်မြို့ရှိ ကျောင်းများ၌ စာသင်ပြရမည်။ ကျောင်းသူကျောင်းသားကလေးတို့ နားလည်အောင် ဌာနံကရိုဏ်းကျကျ ပြောတတ်ရန် ညကျောင်းတက် သင်ရပါ၏။ တစ်နေ့ ကျွန်တော် လမ်းလျှောက်သွားနေစဉ် ရှေ့က လျှောက်သွားသော ပြင်သစ်လူမျိုးတစ်ယောက်က ခပ်ထူထူ အင်္ဂလိပ်တစ်ယောက်အား 'What o'clock?' ဟု မေး၏။ အင်္ဂလိပ်က ခေါင်းခါပြီး 'ကျုပ် နားမလည်ဘူး' ဟုဆိုကာ ပြန်ပြော၍ ရှေ့ဆက်လျှောက်သွားသည်။ အမှန်မှာ 'What time is it?' ဟုမေးရာ၏။ ကျွန်တော်က မနေနိုင်ဘဲ 'နာရီပြန်တစ်ချက်' ဟုပြောသည့်အခါ သူက 'ကျေးဇူးတင်ပါတယ်။ သူတို့စကား သူတို့ နားမလည်ဘူး' ဟု ပြစ်တင်ပြောဆိုကာ သွားပါတော့သည်။

တစ်ညနေတွင် ကျွန်တော်တို့ကျောင်း၌ ကောန်းဆတ်(Concert)တီးဆိုပွဲ ကျင်းပပါသည်။ အိန္ဒိယကျောင်းသားတစ်ယောက် ရောက်လာပြီး အခန်း တံခါးစောင့်အား ဘယ်အချိန် ကုန်းဆတ် စမလဲဟု အသံဝဲဝဲနှင့်မေးသည်။ တံခါးစောင့်က နားမလည်၍ ခေါင်းခါပြု၏။ နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ်မေးသည်။ နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ် ခေါင်းခါပြုသည်။ သူတို့အနားရှိ ကျွန်တော်က

‘ကောင်းဆတ်(ထ်)’ဟုပြောမှ “၇ နာရီ” ဟုပြန်ဖြေပါတော့၏။

ကျွန်တော်တို့ ရောက်ခါစက အင်္ဂလန်၌ အရှေ့တိုင်းသားများ နည်းပါးပါသည်။ ရှိသည့်အနက် အိန္ဒိယ၊ ဂျပန်၊ တရုတ်လူမျိုးတို့သာ များပါ၏။ ကျွန်တော်တို့ မြန်မာများနှင့်ဆုံသည့်အခါ အထူးသဖြင့် လူငယ်လူရွယ်နှင့်ဗဟုသုတနည်းပါးသူများက ‘ချင်ချင်’(တရုတ်)၊ သို့မဟုတ်အိန္ဒိယ၊ သို့မဟုတ် ဂျပန်ဟုခေါ်လိုခေါ် ပြောင်လိုပြောင်တတ်သည်။ ဥပေက္ခာရှု ဂရုမစိုက်ဘဲနေလျှင် ကောင်းပါ၏။ မနေလျှင် ပိုဆိုးလာ၏။ ‘တစ်ခါသော် ထမင်းစားပြီး ပလုတ်ကျင်းသော မြန်မာအမျိုးသားကြီးသည် လန်ဒန်မြို့နှင့်မိုင် ၆၀ ဝေးသော ပင်လယ်ကမ်းခြေရှိ ဟိုတယ်တစ်ခု၌ အပန်းဖြေ သွားတည်းပါသည်။ ညနေစောင်း၌ ကမ်းပါးလမ်းပေါ် လျှောက်နေတုန်း လူငယ်လူရွယ်တစ်စုက နောက်ကလိုက်ပြီး ‘ဂျပန်၊ တရုတ်၊ အိန္ဒိယ’ဟုအချင်းချင်း အငြင်းပွားသံကို မခံမရပ်နိုင်သဖြင့် ငါ ဗမာဖြစ်ကြောင်း ပြမယ်ဆိုပြီး ဟိုတယ်သို့ပြန်ကာ ခေါင်းပေါင်း၊ တိုက်ပုံ၊ ပိုးလုံချည်နှင့်ပြန်ထွက်လာသည်။ အနီးအနား စောင့်နေသောလူငယ်လူရွယ်တို့က အမျိုးသမီးဟုဆိုကာ နောက်က ကောက်ကောက်ပါအောင် လိုက်ပါတော့သည်။ ချက်ချင်းဟိုတယ်ပြန်ပြီး အဝတ်အစား လဲပစ်လိုက်ရ၏။

အသက်ကြီးလာ၍ ဓလေ့စရိုက် ပြောင်းလဲရန် ခက်သလောက် အသက်ငယ်ငယ်က ပြောင်းလဲရန် လွယ်တတ်သည်။ မြန်မာပြည်မှ ၁၆ နှစ် ၁၇ နှစ်အရွယ်ရှိ သူဌေးသားကလေးတစ်ယောက်သည် အထိန်းအကွပ်မဲ့ လန်ဒန်သို့လာပြီး ကိုယ့်ငွေနှင့်ကိုယ် လှုပ်စစ်အင်ဂျင်နီယာအတတ်ကို နာမည်ကျော် ကျောင်းကြီးတစ်ကျောင်း၌ လာဆည်းပူး၏။ ပညာမသင်ဘဲ ပလွှားသော အတတ် အတုခိုး၏။ လေး၊ ငါးလ ကြာသည့်အခါ အဖိုဓာတ်(positive)နှင့်အမ(negative)တို့ကို ခွဲခြားမတတ်။ အဝတ်အစား၌ လော်လည် တတ်၊ ဂိုက်ထုတ်တတ်လာသည်။ ‘တစ်နှစ် ၅၂ ပတ်ရှိသလို သူ့ဆီမှာ ဝတ်စုံ ၅၂ စုံ ရှိတယ်။ ရှပ်အင်္ကျီနဲ့လိုက်တဲ့လည်စည်းတွေလည်း ရှိသေးတယ်’ဟု သူနှင့်တစ်အိမ်တည်းနေသူ ကျောင်းသားတစ်ယောက်က ပြောပါ၏။ ကားသည်ဟု ထင်ပါ၏။

တစ်ညနေ သူနှင့်အတူ တရုတ်စားသောက်ဆိုင်၌ ညစာ သွားစားရန် ချိန်းထား၍ သူ့ဆီ ကျွန်တော်သွားပါ၏။ အတော်ကြာကြာ စောင့်ရ၍ ကျွန်တော် အော်ငေါက်ရာ သူနှင့်တစ်အိမ်တည်းနေသူက ‘ဘယ်ဝတ်စုံ ဝတ်ရမလဲ။ ဝတ်စုံနဲ့လိုက်တဲ့ရှပ်အင်္ကျီ၊ ရှပ်အင်္ကျီနဲ့ပုဆိုးရမယ့် လည်စည်းလိုက်ရှာနေလို့ပါ’ဟုပြောသည်။ ကျွန်တော်က ရှင်ဘုရင် တစ်ခါထွက် ပဲကြီးတစ်လှေ ချက်ဟုအော်မှ ထွက်လာ၏။ ညစာ စားပြီး ဆိုင်ထဲ ဆေးပြင်းလိပ် ညှိပြီး သောက်တော့၏။ မြန်မာပြည်မှာကဲ့သို့ တစ်ပြားတန် နှစ်ပြားတန်များ မဟုတ်ပါ။ ဈေးအလွန်ကြီးသည်။ ကြွယ်ဝသူများနှင့်နေ့လယ်စာ ညစာ စားပွဲအခမ်းအနားများ၌သာ သောက်လေ့ရှိ၏။ ကျွန်တော်လည်း ပါးစပ် ယားသည်။ မပြောပါ။ နောက်ဆုံး မြန်မာပြည် ပြန်လာသည့်အခါ အမျိုးအိမ်တစ်အိမ်၌ နေနေရသည်။ အလွဲသုံးစားလုပ်သည့်ဘဝနှင့်ငွေကို နှမြောမိပါ၏။

ကောလိပ်ကျောင်း၌ ပထမသင်တန်းအပတ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ပြီးဆုံးသွားပြီးနောက်

ဒုတိယအပတ်အတွင်း ရက်သတ္တတစ်ပတ်လျှင် အင်္ဂါနှင့်ကြာသပတေးနေ့များ၌ လန်ဒန်မြို့ရှိ ကျောင်းတစ်ကျောင်းတွင် ဆရာလောင်းအဖြစ်ဖြင့် စာသွားသင်ပြရကြောင်းကို ‘ကံနှင့်ကျွန်တော်’ဆောင်းပါး၌ ရေးပြခဲ့ပြီးပါပြီ။ ပထမဆုံးအကြိမ် ကျောင်းသွားသည့်နေ့၌ ကျောင်းအုပ်ကြီးနှင့်တွေ့ရသည်။ အသက် ၅၀ ကျော် အရွယ်ရှိပြီး သဘောအလှန်ကောင်းသည်။ အပြောအဆို ညင်သာသည့်အင်္ဂလိပ်လူမျိုးဖြစ်ပါ၏။ သိလိုရာများ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မေးမြန်းပြောဆိုပြီး နောက် နောက်အပတ် အင်္ဂါနေ့ ည ၆ နာရီအချိန် ညစာ စားရန် ဖိတ်ခေါ်ပါ၏။

ဆောင်းတွင်းအခါ ခရီးသွားရသည်မှာ ကရိကထနိုင်လှပါ၏။ နှင်းတွေ တဖွားဖွားကျ လိုကျ။ မကျလျှင် စမော့(ဂ်)(smog)* ခေါ် မီးခိုး(Smoke)နှင့်မြူမှောင်တိုက်ကြီးခေါ်(fog)ဖုံးလွှမ်းနေသဖြင့် ရှေ့ကို သုံး လေး ပေပင်လျှင် မမြင်ရသည့်အခြေအနေတွင် သွားလာရပါ၏။ တစ်ခါသော် ကျွန်တော်တို့ကျောင်းမှ အိန္ဒိယအမျိုးသားကျောင်းသားနှင့်ကျွန်တော် သက်ဆိုင်ရာကျောင်းများ၌ စာသွားသင်ပြရန် ဘတ်စ်ကားကို စောင့်နေရာ သူက သူ့လက်ကိုင်ပဝါထဲ နှပ်ညှစ်ထုတ်လိုက်၏။ ပဝါထဲကြပ်ခိုးနှင့်တူသော အမည်းကွက်ကြီး မြင်ရသောအခါ ‘အာလေလေး ကျွန်တော့်ဝမ်းထဲ ဒီဟာတွေ ဘယ်လောက်များ ဝင်နေပြီလဲ မသိဘူးနော်။ ကျွန်တော် အင်္ဂလန်ရောက်တာမှ သုံး လေးလပဲ ရှိသေးတယ်။ နောက်နှစ်နှစ်လောက်နေရင်တော့ အဆုတ်တွေ ဖုံးသွားတော့မှာပဲ’ ဟု ညည်းညူပါ၏။ ထိုခေတ်က အင်္ဂလန်ပြည်တွင် မီးခိုးကင်းသည့်ကျောက်မီးသွေးတွေ မပေါ်သေး၍ ဤဒုက္ခမျိုး ကြုံရပါ၏။

ကျောင်းအုပ်ကြီးအိမ်သို့ ညနေ ၆ နာရီ ၄၅ မိနစ်တွင် ရောက်သွားသည်။ ကျွန်တော် အိမ်ရှေ့တံခါးရှိ လက်နှိပ်ခေါင်းလောင်းကလေးကို နှိပ်လိုက်သည်။ သူ့ကိုယ်တိုင်လာ၍ တံခါးဖွင့်ပေးပြီး ဧည့်ခန်းသို့ ခေါ် သွားသည်။ ကော်ဇောခန်းလုံးပြည့်၊ တစ်ယောက်ထိုင် ဖုံကုလားထိုင်နှစ်လုံး၊ သုံးယောက်ထိုင် ဖုံကုလားထိုင်ကြီးတစ်လုံး၊ စားပွဲပုံတစ်လုံးနှင့်ဆွဲထုတ်လိုက်လျှင် စားပွဲသုံးလုံးဖြစ်လာသည့်သုံးထပ်စားပွဲတစ်လုံး ရှိသည်။ ကျွန်တော် ဗုဒ္ဓဘာသာဖြစ်၍ အရက်မတိုက်၊ အချိုရည်သာ ပေးသည်။ ထိုအခါကလည်း ကျွန်တော် အရက်မသောက်တတ်သေးပါ။ သူ့သမီးကို ခေါ်ပြီး ကျွန်တော်နှင့်မိတ်ဆက်ပေး၏။ မကြာမီ သမီး မင်္ဂလာဆောင်မည့်အကြောင်းပြောသည်။ ဇနီးက ညစာစားပွဲ စီမံနေ၍ ခေတ္တသာ ထွက်လာပြီး ကျွန်တော့်ကို နှုတ်ဆက်သည်။ ကျွန်တော်တို့ အင်္ဂလန်ပြည် ရာသီဥတုအကြောင်း၊ မြန်မာပြည်အကြောင်း ပြောကြ၏။

ဇနီးလာခေါ်၍ ထမင်းစားခန်းထဲ သွားကြသည်။ ထောင့်မှန်စတုဂံစားပွဲတွင် ခင်ပွန်းသည်က ထိပ်ဘက်၊ ဇနီးသည်က မျက်နှာချင်းဆိုင်ဘက်၊ ကျွန်တော်က ကျောင်းအုပ်ကြီးလက်ယာ၊ သမီးက လက်ဝဲဘက်အသီးသီး ထိုင်ကြသည်။ အိမ်ဖော်အမျိုးသမီးက ပထမစွပ်ပြုတ်ယူလာသည်။ စွပ်ပြုတ်သောက်၊ ဘန်းပေါင်မုန့်(bun)ကို ထောပတ်သုတ်စား၏။ နောက်ပွဲက ငါးကြော်ဖြစ်သည်။ ငါးကြော် ရှစ်ကောင်ကို ကြက်ဥပုံ ပန်းကန်ပြားကြီးထဲ ယူလာ၏။ ပြီးနောက်

* smoke ရှေ့မှ sm စာလုံးနှင့် fog နောက်မှ og စာလုံးနှစ်လုံးပေါင်းစပ်၍ smog ဖြစ်လာသည်။

အာလူးကြော်၊ ဂေါ်ဖိပန်းပြုတ်၊ မုန့်လာဥနီပြုတ် တစ်ပန်းကန်စီ ထည့်ယူလာ၏။ ငါးနှင့်စားရန် ဆော့(စ်)အပြင် ဆား၊ ငရုတ်ကောင်းမုန့်၊ မတ်စတတ်(mustard)ဖန်ခွက်ကလေးတွေ ရှိ၏။ ကျောင်းအုပ်ကြီးက ပထမ ငါးကြော်တစ်ကောင်ကို သံမဏိ ဂေါ်ပြားနှင့်မပြီး ထည့်ပေးသည်။ ပန်းကန်ကို အိမ်ဖော်က ဇနီးသည်ဆီ ယူသွား၏။ ဇနီးက ကျေးဇူးတင်တယ်ဟုဆို၏။ ထိုနည်း အတိုင်းပင် ထည့်ပေးသည့်ငါးကြော်ပန်းကန်ကို ကျွန်တော်ဆီ၊ နောက် တစ်ပန်းကန်ကို သမီးဆီ အသီးသီးပေးသည့်အခါ ကျေးဇူးတင်သည်ဟုပြောကြသည်။ နောက်ဆုံးမှ ကျောင်းအုပ်ကြီးက သူ့အတွက် သူယူ၏။

မပြီးသေးပါ။ အိမ်ဖော်က ဟင်းသီးဟင်းရွက် ပန်းကန်များကို တစ်ဦးထဲ ယူလာပေးရာ လိုသလောက် ဇနီးကြီးဖြင့် ခပ်ယူကြ၏။ ပြီးနောက် စားကြ၏။ ကျောင်းအုပ်ကြီးက အမဲသား၊ သိုးသား ကျွေးချင်သည်။ ကျွန်တော် ဗုဒ္ဓဘာသာဖြစ်၍ ငါးကြော်တွေ စားချေရဲ့သဘောရပြီး ကျွေးရကြောင်း ပြောပါ၏။ မြတ်သျှပညာရှင်အများစုတို့သည် ဧည့်သည်ကို လက်ဖက်ရည် သောက်၊ နေ့လယ်စာ ညစာ စားသောက်ပွဲ ဖိတ်ကျွေးသည့်အခါ ဧည့်သည်နေသားကျစေရန်၊ စားရင်း အရိပ်ကြည့်၍ စကားပြောလေ့ရှိ၏။ စားရေးသောက်ရေး၊ နေမှုထိုင်မှု၊ သွားမှုလာမှု နှင့် ပညာရေးအကြောင်းကို စပ်စုသည့်အနေနှင့်မမေး၊ စေတနာရှေ့ထားပြီး မေး၏။ ကျွန် တော်က ပြောပြသည်။

ကျောင်းအုပ်ကြီးက ပညာသင်ကြားရေးကို စိတ်ပါဝင်စားစွာ မေးသည်။ ပြီးနောက် သူက ‘မောင် အင်္ဂလိပ်စကားပြောတာ မခေပါဘူး။ ဘယ်နှစ်နှစ်များ သင်ခဲ့သလဲ’ဟုမေး၏။ ကျွန်တော်က ‘၁၅ နှစ်ကျော်ကျော် ကြာပါပြီ။ မြန်မာပြည်မှာ ဒီမှာလို နေ့တိုင်း ပြောခွင့်မရှိပါ ဘူး။ ဒီရောက်တော့လဲ ဆရာကြီးကျောင်းမှာ စာလာမသင်ပြခင် ညကျောင်းမှာ တစ်လကျော် ကျော် အပြောသင်ယူခဲ့လို့ ဒီလောက်ပြောတတ်ပါတယ်’ဟုပြောပြရာ သူက 'You'll go along way in life'(မောင် နောင်ကို ကြီးပွားမယ့်အလားအလာ ရှိတယ်)ဟုမှတ်ချက်ချလိုက်သည်။

ထိုအတောအတွင်း ငါးကြော်တစ်ပန်းကန် ကုန်သွား၍ အိမ်ဖော်က လာပေးသည်။ ကျွန်တော်က ‘တော်ပါပြီ။ ကျေးဇူးတင်ပါတယ်’ပြောပါ၏။ ပြီးနောက် အချိန်ပွဲ၊ ဘီစကွတ်၊ ထော ပတ်၊ ဒိန်ခဲကို ကျွေးသည်။ ပြီးသည့်အခါ ဧည့်ခန်းထဲ သွားကြ၏။ ကော်ဖီယူလာပေး၍ သောက် ကြ၊ စကား ဆက်လက်ပြောကြနှင့် ၉ နာရီထိုးခါနီးတွင် ကျေးဇူးတင်စကား ပြောကြားသည်။ မြန်မာပြည်မှယူလာသော လွယ်အိတ်လှလှကလေးတစ်လုံးကို ကျောင်းအုပ်ကြီးအား အမှတ်တရ လက်ဆောင်ပေးရာ သူက ‘အတော်ပဲ၊ ကျုပ်သမီး မင်္ဂလာဆောင်ပွဲမှာ လက်ဆောင်ပေးမယ်’ဟု ပြော၏။ သမီးက ‘အို လှလိုက်တဲ့အိတ်ပဲနော်’ဟုဆိုပါ၏။ အိမ်ရှေ့တံခါးအထိ ကျွန်တော်ကို သုံးဦးစလုံး လိုက်ပို့၏။ ကံကောင်းချင်တော့ အပြင်ဘက်တွင် စမော့(ဂ်)လည်း မဖုံးလွှမ်း၊ နှင်း လည်းမကျနေ၍ နေအိမ်သို့ ချောချောမောမောပြန်ရောက်လာ၏။ ကျောင်းအုပ်ကြီးအိမ်မှည့် ခန်းနှင့်စားသောက်ခန်းများမှာကဲ့သို့ ကျောက်မီးသွေးမီးဖိုများ မရှိသောအိမ်ခန်း၌ ဂက်(စ်)မီး

ဖိုခ တစ်သျှိုလင်ထည့်၊ အဝတ်အစားလဲ၊ မီးလှုံပြီး အိပ်ရာဝင်၏။ မြိတိသျှိုလူမျိုးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုတစ်ခုကို မြည်းခွဲရပြီဟုစဉ်းစားရင်း အိပ်ပျော်သွားပါသည်။

ပညာရေးကောလိပ်ကျောင်း ဒုတိယသင်တန်းအပတ် ကုန်ဆုံးသည့်အခါ ကျွန်တော်တို့ ပထဝီဝင် သင်ကြားနည်းကို အထူးဘာသာအဖြစ် ယူသည့်ကျောင်းသားကျောင်းသူ ၂၀ ကျော် တို့ဆွစ်ဇာလန်ပြည်သို့သွားပြီး ကွင်းဆင်းလေ့လာပုံများကို ဒေါက်တာလှဘေ ပညာပါရမီစာအုပ် (၁၉၉၃ ခုနှစ်ထုတ်) စာမျက်နှာ ၂၁၄ မှ ၂၁၈ အထိတွင် အစီရင်ခံခဲ့ပါပြီ။ တွေ့ကြုံခဲ့ရသောဒေသန္တရဗဟုသုတတို့သည် များသလောက် အကျိုးရခဲ့ပါ၏။ ဥရောပတိုက်သားတို့နေရေး ထိုင်မှု အပြောအဆို ဆက်ဆံရေးတို့အတွက် နိဒါန်းပျိုးခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါ၏။ နောင်အခါ စစ်ကြီးပြီး၍ ၁၉၅၂ ခုနှစ်မှ ၈၄၊ ၈၆ ခုနှစ်အတွင်း ဖူးစာပါ၍ ဒင်းမတ်၊ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီပြည်တို့သို့ အခေါက်အခေါက်အခါခါ သွားရသည့်အခါ ရှေ့ဆက်လူလုပ်ရန် အသိဉာဏ်နှင့်ပညာများ တိုးပွားလာပါ၏။

နောက်ဆုံး သင်တန်းအပတ်ကုန်သောအခါ စာမေးပွဲအောင်သွား၍ ပညာရေးဒီပလိုမာဘွဲ့ ရခဲ့ပါ၏။ ၁၉၃၈ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ တတိယအပတ်မှစ၍ ၁၉၃၉ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ တတိယအပတ်အထိ မြိတိသျှိုလူမျိုးကျောင်းသူကျောင်းသား အများစုကြား ပြောက်တိပြောက်ကြား အိန္ဒိယ၊ တရုတ်လူနည်းစုတွေ့နေအတူ အတန်းတက်၊ ဆွေးနွေးဖလှယ်ပွဲတက်ကာ ပညာရေးအတတ် ဆည်းပူးခဲ့သည်။ ပထမတော့ ခပ်လန့်လန့် ခပ်ကြောက်ကြောက်ပင်။ မြိတိသျှိုတွေ့လောက် အင်္ဂလိပ်စကား မပြောတတ်၊ သူတို့လို စာရေးမပိုင်ဘူး။ ဒီလိုတစ်ပန်းရှုံးပေမယ့် နိမ့်ကျစိတ်ထားမှု (inferiority complex) ခေါင်းထဲ တစ်ခါမှ မဝင်ခဲ့ပါ။ ကြိုးကုတ်ပြီး ဉာဏ်ညစ်ထုတ်လို့ ကံကလိုက်လာပြီး စာမေးပွဲ အောင်ခဲ့ရသည်ဟုယူဆမိပါ၏။

အောင်ပွဲခံရခြင်း အကြောင်းရင်းထဲ တစ်ခုရှိသေးသည်ဟု ဆိုချင်ပါ၏။ ဤသည်က ကျွန်တော့်ကျူတာ မစ္စတာအင်ဆီစကတ်(ဖ်)(N.C. Scarfe) ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်တော်တို့ လိုက်တက်ရသည့်လက်ချာတွေထဲက အဓိကအချက်ကြီးတွေကိုသာ ပါမောက္ခများက ပြောဟောသွားပါ၏။ အသေးစိတ်နှင့်ကွင်းဆက်များ ဖြည့်စွက်ရန် ရည်ညွှန်းစာအုပ်တွေထဲ ရှာဖတ်ရသည်။ ရလာသည့်အချက်အလက်တွေကို စနစ်တကျ တင်ပြနည်းကို ကျူတာက ထောက်ပြသည်။ ကျူတာနှင့်ကျွန်တော် ရှေးက ရေစက်ပါလာ၍လား မသိပါ။ ကျွန်တော့်ကို ခင်မင်ရင်းနှီးစွာ ဆက်ဆံပြီး သင်ပြ၏။ အောင်လက်မှတ် ရပြီးသည့်နောက် ကျွန်တော် မတောင်းဆိုဘဲ ဖတ်ကြည့်သည့်အခါ ငါ့အတွက်ပဲ ဟုတ်ရဲ့လားဟုထင်ရအောင် ပြောင်မြောက်လှသည့်ထောက်ခံစာတစ်စောင် ချီးမြှင့်လိုက်ပါသေး၏။ ကံနှင့်ကျွန်တော် ဆောင်းပါးထဲ တစ်နေရာတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

သင်တန်းတက်နေသူများအထဲ အထူးသင်ပြနည်း ဘာသာအဖြစ် ကျွန်တော်က ပထဝီဝင်၊ ကျွန်တော်သိသည့် အိန္ဒိယကျောင်းသားနှစ်ယောက်အနက် တစ်ယောက်က သမိုင်း၊ တစ်ယောက်က သင်္ချာကို အသီးသီးယူကြ၏။ ပထမကျောင်းသား ကျူတာက သူနှင့်မင်းတိုင်းကျေ

ဆက်ဆံကြောင်း၊ ဒုတိယကျောင်းသားက သူ့ကို ကျူတာက အထင်သေးပုံရကြောင်း ပြောပြသောအခါ ကျွန်တော်သည် မစ္စတာစကတ်(ဖ်)အား အတိုင်းထက်အလွန် ကျေးဇူးတင်မိပါ၏။ မြန်မာပြည်တွင် အိန္ဒိယအမျိုးသားဗေဒင်ဆရာက ‘ဆာဟစ်(Sahib)ရောက်မယ့်ပြည်မှာ ဆာဟစ်ကို အဖေလို ကူညီမစမယ့်လူကြီးသုံးဦးနဲ့တွေ့မယ်’ဟုထုတ်ခဲ့သော ဟောကိန်းအရ ကျွန်တော်ကျူတာလည်း တစ်ယောက် ပါလေသလားဟု ခုထက်ထိ တွေးမိနေပါသည်။

လန်ဒန်မြို့တွင် ကောလိပ်ကျောင်းသားအဖြစ်နှင့်နေခဲ့သည့်တစ်နှစ်အတောအတွင်း ကျွန်တော်ဘဝ တည်ဆောက်ရေးအတွက် ဘာတွေ့စုဆောင်းထားမိပါသလဲ။ အဓိကအချက်များကိုသာ တင်ပြပါရစေ။ ပညာရေးနှင့်ပတ်သက်၍ နှုတ်ကမ်းတစ်လုံးကိုမှ မသိသည့်ကျွန်တော်သည် ကြိုးစား ဘုရားမဖြစ်သော်လည်း ဒီပလိုမာ ရခဲ့သည်။ ပညာရေး သဘောတရား တီးခေါက်မိသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ပညာသင်ကြားသည့်ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုသည် လူသားအချင်းချင်း ကူညီစောင်မနိုင်ရန် ဖြစ်သည်ဟုသိရ၍ လူ့အကျိုး သည်ပိုးလိုသောဆန္ဒပေါ်လာ၏။ သည်ပိုးခဲ့သည်။ အသက်ရှည်သရွေ့ သည်ပိုးပါဦးမည်။

လူမျိုးခြားများနှင့်ဆက်ဆံရသဖြင့် သူတို့အနေအထိုင်၊ အပြောအဆို၊ ဓလေ့စရိုက်၊ ယဉ်ကျေးမှုအချို့တို့ကို နားလည်လာ၍ လူ့အဝါးဝပြီး လူ့ဘောင်အဝင်ဆံ့လာသည်။ လူတစ်ဦးဦးက တစ်ခုခုကို ကိုယ်နှုတ်နှစ်ပါးဖြင့် ကူညီမစပေးကမ်းသည့်အခါ ကျေးဇူးတင်ပါသည်ဆိုသည့် ဓလေ့ရလာသည်။ အနောက်နိုင်ငံတွင် ပြောရိုးပြောစဉ်ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာပြည်ပြန်ရောက်လာသည့်အခါ ဤအသုံးအနှုန်းပြုပါက အချို့လူတို့က အမ်းတမ်းတမ်းဖြစ်နေသည်ကို မြင်ရ၍ ကျွန်တော်လည်း ဘာပြောလို ပြောရမှန်းကို မသိတော့ပါ။ ကျွန်တော်၏ ဉာဏ်နှင့်စိတ္တတို့သည် အသွင်တစ်မျိုး ဆောင်လာပြီ။

၆။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်အရှေ့တိုင်းပညာရပ် ကောလိပ်ကျောင်းသား။

၁၉၃၉-၄၄

ကျွန်တော် ပညာရေးကောလိပ်ကျောင်း(Institute of Education)မှ ဤအရှေ့တိုင်းပညာရပ်များကျောင်း သို့ ဘာကြောင့် ပြောင်းသွားသည်ကို ‘ဒေါက်တာလှဘေ ပညာပါရမီ’စာအုပ် (၁၉၉၃ ခုနှစ်)မျက်နှာ ၁၄၉-၁၅၀ များတွင် ရေးပြခဲ့ပါပြီ။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ၁၉၃၉ ခု၊ စက်တင်ဘာလ ၃ ရက်နေ့တွင် ဖြစ်သည်။ ပါရဂူဘွဲ့ ယူလိုသူအဖြစ် အောက်တိုဘာလဆန်းတွင် မှတ်ပုံတင်သည်။ အသက် ၅၀ ကျော်အရွယ် သဘောလည်းကောင်း၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့သောမော်ကွန်းထိန်းမစ်(စ်)ဘီးဗစ်(စ်)(Beavis)က မှတ်ပုံတင်ပေးသည်။ နောက်မျိုးဆက်တွင် ဤအမျိုးသမီးလို ပညာတတ်ပြီးဆက်ဆံရေး၌ သိမ်မွေ့သော အထက်တန်း ကောလိပ်ဝန်ထမ်းများအနက် တွေ့ ရှိရန် ခဲယဉ်းပါ၏။

၁။ ဤကျောင်း(School of Oriental Studies)သည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးသွားသောအခါ အရှေ့တိုင်းနှင့်အာဖရိကပညာရပ်များကျောင်း(School of Oriental and African Studies)ဖြစ်လာသည်။

ကျွန်တော် စာတမ်း ကြီးကြပ်သည့်ဆရာကြီး ဒေါက်တာဂျေ၊ အေ၊ စတူးဝတ်(J.A. Stewart)အကြံပေးချက်အရ လန်ဒန်မှ မိုင် ၃၀ ဝေးသည့်ဆရာကြီးနေထိုင်ရာ ဘီရှော့(ဖ်)စတော့ဖို့(Bishop's Stortfort)သို့ပြောင်းလာပြီး ဗြိတိသျှမိသားစုအိမ်တွင် နေပါ၏။ နေထိုင်စားသောက်ရေး၊ ပညာရေးတို့၌ အပြောင်းလဲကြီးခြင်း ပြောင်းလဲလာ၏။

အခန်းငှားနေသူအဖြစ်မှ အသက် ၆၀ ကျော်အရွယ် အိမ်ရှင်ဗြိတိသျှလူမျိုးပင်စင်စားကျောင်းဆရာနှင့်ပြင်သစ်ဇနီးသည်တို့အိမ်၌ အင်္ဂလိပ်အမျိုးသားကြီးတစ်ဦး၊ အမျိုးသမီးကြီးတစ်ဦးနှင့်အတူ နေသည့်ဘဝသို့ရောက်ခဲ့ရပြီ။ နံနက်၊ နေ့လယ်၊ ညစာများကို အားလုံးစားပွဲတွင် ထိုင်စားကြသည်။ စိတ်ဝင်စားစရာတွေ ပြောဆိုဆွေးနွေးကြသည်။ အင်္ဂလိပ်စကားအပြော သွက်လာသည်။ အင်္ဂလိပ်မလေ့စရိုက် ပိုနားလည်လာသည့်အကျိုးကျေးဇူးခံစားရ၏။

ဆရာကြီးအိမ်နှင့်မဝေးလှပါ။ ဖြတ်လမ်းကသွားလျှင် ၁၀ မိနစ်ခန့်နှင့်ရောက်ပါ၏။ ဘီဘီစီမှ မြန်မာပြည်သို့ အသံလွှင့်ပေးခ ရလာသောအခါ ဘိုင်စကယ်တစ်စီး ဝယ်သည်။ အလျင်လို အရေးကြီးသည့်ကိစ္စများပေါ် လျှင် သုံးဖို့ထားပါ၏။ နေ့တိုင်း ဆရာကြီးစာကြည့်ခန်းလည်း ဖြစ်၊ အဘိဓာန်ရုံးလည်း ဖြစ်သည့်အခန်းကြီးသို့သွားသည်။ ပါရဂူဘွဲ့စာတမ်းအတွက် သုတေသနကိစ္စ၊ အချက်အလက်စုဆောင်းရေးနှင့်တင်ပြပုံ တင်ပြနည်းများကို ဆွေးနွေးသည်။ ဆရာကြီးက နည်းလမ်းပြသည်။ ကျွန်တော်က လမ်းကြောင်းလိုက်ပြီး လုပ်ဆောင်၏။ ပွဲဦးထွက်ဖြစ်သဖြင့် အယူအဆ အရေးအသား၊ အတင်အပြတို့တွင် အမှားမှ အမှန်ပေါ်လာ၊ ပေါ်လာသည်များကို မြေစမ်းခရမ်းပျိုးသည်။ သုံးလလောက်ကြာမှ အဆောင်အရှောင်တွေနှင့်ပြည့်နှက်နေသောစာတမ်းသဘောတရားများကို မြင်လာမိပါ၏။

ကျွန်တော် ပါရဂူဘွဲ့ရပြီး ကျောင်းတွင် ကထိကဖြစ်နေစဉ် ဘီဘီစီ၌ တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသူ နာမည်ကျော် ဝတ္ထုရေးဆရာ မြန်မာတစ်ဦးသည် ကျွန်တော်နှင့်လာတွေ့သည်။ သူက ပါရဂူဘွဲ့စာတမ်းကို မြန်မာလိုသာ ရေးရမည်ဆိုရင် ပါရဂူဘွဲ့ ၃ ဘွဲ့ယူနိုင်မည်ဟုပြောပါသည်။ ကျွန်တော်က ‘နာမည်ကျော် အင်္ဂလိပ်ဝတ္ထုရေးဆရာတွေထဲမှ ပါရဂူဘွဲ့ရသူတစ်ယောက်မှမရှိပါလား၊ ဘာဖြစ်လို့ ဒီဘွဲ့ မယူကြသလဲ’ဟုမေးရာ သူက စပ်ဖြည်းဖြည်း လုပ်နေသည်။ ဝတ္ထုရေးတော်တဲ့ ဦးနှောက်နဲ့ပါရဂူစာတမ်းရေးလို့မရဘူး ပြောလိုက်ရာ သူက ဘာမှပြန်မပြောပါ။

လန်ဒန်မြို့၊ ပညာရေးကောလိပ်ကျောင်းတွင် ကျောင်းသားများနှင့်နေပြီး ဤမြို့ကလေးတွင် တစ်ယောက်တည်း ဆရာကြီးနှင့်ပါရဂူစာတမ်းအတွက် မေးမြန်းဆွေးနွေး၊ ဆရာကြီးနှင့်မစွတာဆီ၊ ဒဗ္ဗလျူ၊ ဒန်း(C.W.Dunn)တို့ကိုပြုစုနေသည့်မြန်မာ-အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ကြီးအား တတ်အားသမျှ အကူအညီပေးနေသည်မှာ ဘဝချင်း ခြားနားလှပါ၏။ ဟိုအခါတုန်းက ဆရာတွေ ပို့ချသည့်လက်ချာတွေကို လိုက်တက်၊ ခုအခါတွင် ကိုယ့်ဒူးကိုယ်ချွန်ပြီး စာတမ်းပြီးအောင် ရေးနေရသည်မှာ စိတ်ထဲ ဘာလိုလိုနှင့်ဖြစ်နေ၏။ ကြုံတွေ့ရသည့်ဘဝအဆစ်ဆစ်တို့၏ တစ်ဆစ်ဖြစ်သည်။ နောက် ဘယ်လိုအဆစ်မျိုးနှင့်ဆုံရဦးမလဲဟုတွေးမိပါ၏။

ဆရာကြီးသည် တက္ကသိုလ်တွင် မြန်မာစာဒုပါမောက္ခဖြစ်နေသည်။ ကောလိပ်ကျောင်း တွင်ရှိသော အိန္ဒိယ၊ မြန်မာ၊ သီရိလင်္ကာဌာနမှူး* တာဝန်ထမ်းဆောင်နေရသဖြင့် ကျောင်းသို့ တစ်ပတ်လျှင် သုံးရက်သွားပြီး ဌာနဆိုင်ရာ ကိစ္စများကို ဖြေရှင်းပေးသည်။ ကျွန်တော်လည်း ထို နည်းတူ လန်ဒန်သို့နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ် သွားပြီး ဗြိတိသျှပြတိုက်၊ အိန္ဒိယရုံးတော်၊ စာကြည့်တိုက်၊ ကျောင်းစာကြည့်တိုက်တို့သို့သွား၍ လိုသည့်စာအုပ်တွေ့ရ၊ မှတ်စုတွေ့ ရေးသည်။

တစ်ခါသော် မြန်မာပြဇာတ်စာအုပ်တွေ့ စုံလှသော အိန္ဒိယရုံးတော်စာကြည့်တိုက်၌ စာ အုပ်တွေနှင့်လုံးပန်းနေရာ ညနေ ၄ နာရီကျော်ကျော်မှ စာကြည့်တိုက်က ထွက်လာ၏။ မြန်မာ့ မိတ်ဆွေအချို့နှင့်ညစာ သွားစား၏။ အိမ်ပြန်ရန် ဘူတာရုံသွားရာ ဂျာမန်ဗုံးကြဲလေယာဉ်တွေ့ ရောက်လာသဖြင့် နီးရာမြေအောက်မီးရထားဘူတာရုံသို့သွားပြီး မီးရထားဆိုက်ရာ စကြိုသို့ရွှေ့ လျှားလှေကားဖြင့် ဆင်းသွားသည်။ လူတွေ အစုလိုက် အပြုံလိုက် ရောက်နှင့်နေကြပြီ။ ကျွန် တော်လည်း အသက် ၆၀ ကျော်အရွယ် အမျိုးသားကြီးအနား သွားထိုင်နေ၏။ ဘူတာရုံပတ် ဝန်းကျင်တွင် ဂျာမန်လေယာဉ်တွေ့ ဗုံးတဖွဲဖွဲကြဲနေ၏။

ကျွန်တော်တို့ ဗုံးကျင်းအဖြစ် ခိုလှုံနေသောဘူတာရုံသည် ဟို(လ်)ဗောန်(Holborn)ဟု ခေါ်၏။ ဘူတာရုံများအနက် အနက်ဆုံးမြေအောက်စကြိုရှိသည်။ ရယ်မောနေသူ၊ ပြက်လုံးထုတ် နေသူ၊ မိုင့်နေသူ၊ သောကရောက်နေသူတွေနှင့်ရောပြွမ်းနေပါ၏။ ကျွန်တော်အနားရှိ အမျိုး သားကြီးက သူငယ်ကလေး ကြောက်သလားဟု မေးရာ ကြောက်တာပေါ့ဟု ဖြေ၏။ သူက ဘာမှ ကြောက်စရာ မရှိဘူး။ ကျလာတဲ့ဗုံးမှာ မင့်နာမည် ပါရင် ထိမယ်၊ မပါရင် မထိဘူးဟုပြော၏။ ကျွန်တော်က 'ဒီလိုဆိုရင် ဦးကြီး ဘာဖြစ်လို့ ဒီမှာ လာနေသလဲ'ဟုမေးသောအခါ 'မင်း ငါ့ကိုအ ငိုက်မိသွားပြီ'ဟု ရယ်ပြီးပြောပါသည်။ အခက်အခဲကြုံ၊ ဒုက္ခတွေ့၊ စိတ်ပျက်စရာ တစ်ခုခုနှင့်ဆုံ ရသည့်အခါ ပြက်လုံးထုတ်ပြီး စိတ်ဖြေတတ်သူအင်္ဂလိပ်လူမျိုးအတော်များများ ရှိပါ၏။

ဂျာမန်အာဏာရှင်ဟစ်တလာသည် ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်၌ ပြင်သစ်ပြည်ကို သိမ်းပိုက်လိုက် သည့်အခါ ဥရောပတိုက်၌ သူ့ကို ခုခံနေသူဆို၍ ဗြိတိန်တစ်ပြည်တည်းသာ ကျန်တော့သည်။ ဤ ပြည်ကို နေ့လား ညလား ဘယ်တော့ဝင်စီးမလဲ၊ ဝင်စီးလို့ရရင်တော့ ဒုက္ခပဲဟု တွေးကြောက်မိ ၏။ သို့သော် ကံကောင်းချင်တော့ ၁၉၄၁ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ဂျာမနီက ရုရှားကို ဝင်တိုက်၊ ဒီဇင် ဘာလ၌ ဂျပန်က အမေရိကန်ပိုင် ပုလဲဆိပ်ကမ်း(Pearl Harbour)ကို ဗုံးကြဲဖျက်ဆီးပစ်သဖြင့် ဗြိတိန်ပြည်သည် အင်အားကြီးနိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံဖြစ်သောရုရှားနှင့်အမေရိကန်တို့နှင့်မဟာမိတ်ဘဝ ရောက်ခဲ့သည်။

ထိုအတောအတွင်း လေတပ်တွင် အမှုထမ်းနေသော ဆရာကြီး၏ သားအကြီးဆုံးလေ ယာဉ်မှူးရောဘတ်(Robert)သည် ဣတလီပြည်စစ်မြေပြင်၌ လေယာဉ်ပျက်ကျ၍ အသက်ဆုံး သွားကြောင်းသတင်းရသည်။ မကြာသောကာလတွင်ဗြိတိသျှလေတပ်ဗုံးကြဲ လေယာဉ်ပျံမှသား

* Department of India, Burma(Myanmar) and Ceylon (Srilanker). နောင်တွင် Department of the languages and cultures of South East Asia and the Islands ဖြစ်လာသည်။

လတ်ဂျက်(Jack)သည် ဂျာမနီပြည် တစ်နေရာကို ဗူးသွားကြရာ လေယာဉ်ပစ်ချခံရ၍ သေဆုံး ပြန်၏။ နှစ်ဦးစလုံး ကိန်းဘရစ်တက္ကသိုလ်မှ ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ရသူချည်းပင်။ ဂျက်သည် မသေမီ ရဲစွမ်း သတ္တိကြီးစွာဖြင့် ဂျာမန်လေယာဉ်များကို ပစ်ချခဲ့၍ တံဆိပ်တစ်ခု ချီးမြှင့်ခံခဲ့ရဖူး၏။

အမေဖြစ်သူ ဒေါ်ခင်လေးမှာ မျက်ရည်စက်လက်နှင့်၊ ကျွန်တော့်ကို တွေ့တိုင်းငိုသည်။ ကျွန်တော်လည်း အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ သင်္ခါရတရားတွေနှင့်မနှစ်သိမ့်လိုပါ။ အပူမီး ဟုန်းဟုန်း တောက်နေခိုက် ထိုကဲ့သို့တရားချပါက မီးပုံကြီးကို ရေခွက်ကလေးနှင့်ငြိမ်းနေသည်နှင့်တူပါ၏။ ရောဘတ်နှင့်ကျွန်တော်သည် အသက်အရွယ်ချင်း မတိမ်းမယိမ်းပါ။ ညီအစ်ကိုလို ဖြစ်နေကြတဲ့ သူတစ်ယောက် ငယ်ငယ်နဲ့ဆုံးသွားတာ ဒေါ်ဒေါ်နဲ့ထပ်တူ ကြေကွဲပါတယ်။ ဂျက်လဲ ညီလိုဖြစ်နေ လို့ ကျွန်တော်လဲ ယူကျုံးမရ ဖြစ်ရပါတယ်ဟုသာ ပြောနိုင်ပါ၏။ ဆရာကြီးကား စိတ်ခိုင်ပါ၏။ ဂျက်ဆုံးကြောင်း သတင်းရသည့်နေ့၌ ‘တို့များ၊ ဘေရဲ့စာတမ်းအကြောင်း ဆွေးနွေးရအောင်’ ဟုပြော၏။ ကျွန်တော်က ‘ဦး နေပါစေ၊ နောက်တော့ လုပ်ကြတာပေါ့’ဟု တောင်းပန်သည်။ မ ရပါ။ တစ်နာရီခန့်ကြာသော် မျက်ရည်စို့လာသလို မြင်ရသည်။

ဆရာကြီး စိတ်ထိခိုက်ခြင်းအကြောင်းများတွင် သားနှစ်ယောက် ကိန်းဘရစ်တက္က သိုလ်၌ ပညာသင်ကြားနေစဉ် သူတို့နှစ်ဦးဝါသနာပါသည့်ဘာသာရပ်များကို မယူစေဘဲ ခေါမ၊ ရောမ(Classics)ဘာသာများကို အတင်းယူခိုင်းသည့်အချက်လည်း ပါဝင်ကောင်း ပါဝင်ပေလိမ့် မည်။။ ရောဘတ်သည် အီလက်ထရွန်နစ်(Electronics)အတတ်ပညာ ဝါသနာပါ၏။ အဖေက ခေါမ ရောမဘာသာများကို အတင်းယူခိုင်းသည်။ ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ကို တတိယတန်းဂုဏ်ထူးနှင့်အောင် မြင်သွား၏။ ဂျက်သည် အင်္ဂလိပ်ဘာသာယူပြီး သတင်းစာဆရာအဖြစ်နှင့်အသက်မွေးလိုသည်။ အဖေက ခေါမ ရောမဘာသာ အဓမ္မယူစေပြန်၏။ ဒုတိယနှစ်၌ သူ့ကျူတာက အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ပြောင်းပေးလိုက်၍ ဒုတိယတန်းဂုဏ်ထူးဖြင့် ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ရသွားသည်။ စစ်ကြီးပြီးသည့်အခါ သတင်း စာဆရာလုပ်မည်ဟုပြောရာ မိခင်က ခဲတံတစ်ချောင်း စာအုပ်နဲ့ဟိုပြေး ဒီပြေး သတင်းထောက် မျိုး ထင်မှတ်၍ သဘောမတူကြပါ။ ကျွန်တော်က သတင်းစာဆရာ၊ အယ်ဒီတာတွေဟာ ဂုဏ်ရှိ ကြောင်း လခကောင်းကောင်းရကြောင်း ပြောပြမှ သဘောကျသွားသည်။

ဆရာကြီးတွင် ဆုံးသွားသော သားအကြီးနှစ်ယောက်အောက် ဒေါ်နယ်လ်(Donald) ခေါ် တတိယသားနှင့်ဂျက်(Janet)ဆိုသည့်သမီးကလေးတစ်ယောက် ရှိသေးသည်။ ဒေါ်နယ် (လ်)အလှည့်ရောက်သည့်အခါ ကြိုက်တာသာ ယူပါဟုဆရာကြီးပြောသဖြင့် ဝါသနာပါသောဗိသု ကာပညာဝိဇ္ဇာစာမေးပွဲတွင် ကိန်းဘရစ်တက္ကသိုလ်မှ ပထမတန်း ဂုဏ်ထူးဖြင့် အောင်သွားသည်။ ထိုကာလက အဖေ၏ ဩဇာကို မှန်မှန် မမှန်မှန် နာခံသူတွေ များသည်။ မော်လမြိုင်မြို့ အစိုးရ အထက်တန်းကျောင်းမှ ကျောင်းနေဖက်အက်(စ်)ကေ၊ ဒတ္တား၏ အဖြစ်ကို သွားသတိရမိပါ၏။* စစ်ကြီးပြီးသည့်နောက်မျိုးဆက်တွင်အဖေနှင့်ခြေရာတိုင်းသူ၊ အဘနှင့်တစ်လကြီးသူသားသမီး

* ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်တွင် သမိုင်း သို့မဟုတ် အင်္ဂလိပ်စာဂုဏ်ထူးယူလိုသည်။ သူ့အမေက ဆရာဝန်အတတ် အတင်းသင်ခိုင်းသည်။ ဒုတိယနှစ်အိုင်အက်စ်(I.Sc)အတန်း၌

များ ပြုတိန်တွင် ပွားများလာ၏။ အကောင်းအဆိုး အကျိုးဆက်ကို သမိုင်းက ဆုံးဖြတ်ပေးပါ လိမ့်မည်။

သမီးကလေးဂျပန်သည် အခြေခံပညာပြီးစီးသွားသည့်အခါ ရက်ဒင်း(Reading)တက္က သိုလ်၌ ဝင်းခြံရှုခင်းပြုပြင်ခြင်းမိသကားအတတ်ပညာ(Landscape Architecture)သင်ယူသည်။ ၁၉၅၁-၅၂၌ ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ရသည်။ ဆရာကြီး အနိစ္စရောက်နှင့်နေပါပြီ။ ထိုတက္ကသိုလ်မှ အင်္ဂလိပ်အ မျိုးသားတစ်ဦးနှင့်မေတ္တာမျှနေသဖြင့် အမေအား သူ လက်ထပ်လိုကြောင်း ဖွင့်ပြော၏။ ဒေါ် ခင်လေးက ငယ်ပါသေးတယ်ဟုဆို၏။ ထိုအခါ ၂၁ နှစ်အရွယ်တွင် အိမ်ထောင်ကျသည့်မိခင် အား ‘မာမိ၊ ဒယ်ဒီနဲ့ဘယ်အရွယ်က အိမ်ထောင်ပြုသလဲ’ဟုမေးရာ အမေမှာ သူ့စကားနှင့်သူမိ နေသဖြင့် အဖြေရခက်ပြီး ‘မာမိ စကားနားထောင်ပါ။ သမီးထက် မေမေ ထမင်းအရင်စားသူပါ’ ဟုပြောလိုက်၏။

ထိုသို့ပြောဆိုနေခိုက်အနားတွင် ရှိနေသော ကျွန်တော့်အား ‘ထမင်း အရင်စားတယ် ဆိုတာ ဘာလဲဦး’ဟု ကျွန်တော့်ကို မြန်မာလို ‘ဦး’ခေါ်နေကျ ဂျပန်က အင်္ဂလိပ်လိုမေးသည်။ ‘ဂျပန်ထက် အသက်ကြီးတယ်’ဟု အင်္ဂလိပ်လို ပြန်ဖြေလိုက်၏။ သူက ‘အသက်ကြီးတိုင်း လော ကအကြောင်းကို ငယ်သူထက် ပိုမသိပါဘူး’ဟုပြော၏။ အမေထက် သမီးက တစ်လကြီးသွား ၍ နောက်ဆုံးတွင် ဒေါ်ခင်လေးက သဘောတူလိုက်၏။

၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဂျပန်တွေ စစ်ထဲဝင်လာသည်။ ၁၉၃၉ ခုနှစ် ဥရောပတွင် စစ်ဖြစ် ခါစက ကျွန်တော့်အား မြန်မာပြည်သို့ အသံလွှင့်ပါရန် ဘီဘီစီက ကမ်းလှမ်းလာသည်။ ကျွန် တော်ဘာကြောင့် ငြင်းဆိုလိုက်ကြောင်း ဂျပန်တွေ စစ်ထဲပါဝင်လာမှ ဘီဘီစီ ဒုတိယအကြိမ်ကမ်း လှမ်းလာချက်ကို ဘာဖြစ်လို့ လက်ခံလိုက်ကြောင်းကို ကံနှင့်ကျွန်တော် ဆောင်းပါးတွင် ရှင်းပြခဲ့ ပါပြီ။ မကြာမီသော လများအတွင်း အာရှတိုက်တွင် စစ်သုံးပန်းများကို ဂျပန်တွေ ရက်စက်ညှဉ်း ဆဲသည့်သတင်းတွေ ကြားရ၏။ တစ်နေ့တွင် ကျွန်တော် မြို့ထဲ စာအုပ်တစ်အုပ် သွားဝယ်ရာ လမ်းတွင် အသက် ၅၀ ကျော်အရွယ် အမေနှင့် ၂၅ နှစ်ခန့်သမီးဖြစ်သူတို့နှင့်ဆုံမိ၏။ တွေ့တွေ့ ချင်း ‘ဂျပန်လူယုတ်မာ၊ ဒီမြို့မှာ မနေနဲ့၊ နင့်ပြည်ကို ပြန်သွား’ဟုဒေါသတကြီးနှင့်သမီးက ပြော ပါ၏။

ကျွန်တော်က စိတ်မဆိုးဘဲ အေးအေးဆေးဆေးနှင့်‘ကျွန်တော် ဂျပန် မဟုတ်ဘူး။ မြန်မာ၊ မြန်မာ။ တို့လူမျိုးတွေကိုလည်း ‘ဒီကောင်တွေ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းနေတယ်’ဟုပြောရာ သူ က ရှက်ကိုးရှက်ကန်းနှင့်တောင်းပန်ပါ၏။ သမီး၏ ယောက်ျားသည် ဂျပန်လက်ထဲ စစ်သုံးပန်းဖြစ် နေကြောင်း ပြောပြမှ သိရပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်ခဲ့သည့်နေ့ရက်မတိုင်မီ တစ်ပတ်လောက်ကအ ထိ ထိုမြို့တွင် အရှေ့တိုင်းသား လူမျိုးခြားဆို၍ ကျွန်တော်တစ်ယောက်တည်းသာ နေထိုင်နေ ၏။ တစ်ပတ်လောက်ကမှ ဂျပန်လူမျိုးလေးယောက် ရောက်လာသည်။ ကျွန်တော် စုံစမ်းကြည့် သည့်အခါ ကြက်ဥကို ကိရိယာတစ်ခုနှင့်စစ်ဆေးကြည့်ပြီး အထီးအမ ပေါက်မည်ဟုဟောကိန်း

ထုတ်နိုင်သည့်ပါရဂူတွေဟုသိရ၏။ ကျွန်တော့်ကို ထိုဂျပန်တွေ ထင်မှတ်ပြီး အမျိုးသမီးပါးစပ် သရမ်းလိုက်ဟန် တူပါ၏။

စာတမ်းလည်းရေး၊ အဘိဓာန်ကိုလည်း ဝိုင်းကူညီနေသည့်ကြားထဲ ဘိရှော့ဖ်စတော့ဖို့ ဌ ဘာကြောင့် လာနေရသည်ကို တွေးမိသည့်အခါ အဘွားထံမှ ကြားခဲ့ရသည့်သူ၏ အဖေဖြစ်ပုံ ကို သွားသတ်ရမိပါ၏။ သူတို့နေထိုင်သည့်ရန်ကုန်မြေတွင် မငြိမ်မသက်ဖြစ်၍ မွန်လူမျိုးအဖေ သည် သမီးကလေးအဘွားကို အဝတ်အစား၊ စားစရာအချို့နှင့်တောင်းတစ်လုံးထဲထည့်၊ တခြားတောင်းထဲတွင် သားကလေးကို ပစ္စည်းအချို့နှင့်ထည့်ပြီး ဆိုင်းနှင့်ထမ်း၊ ဇနီးသည်ကို လက် တဲ့ကာ မော်လမြိုင်ဘက်သို့ ပြေးလာပြီး အခြေစိုက်လာသည့်ပုံနှင့်တူနေပါ၏။

ကျွန်တော် စိတ်ဓာတ်မကျဆင်းပါ။ တစ်ခုခုလုပ်လျှင် နေ့မသိ ညမသိ စားချိန် အိပ်ချိန် မသိ၊ မပြီးမချင်း လုပ်သည့်အကျင့်ပါလာသဖြင့် လိပ်ခေါင်းရောဂါစွဲကပ်လာပါ၏။ ဆရာဝန်အ ကုအသခံယူရင်း ဆက်လုပ်သည်။ ၁၉၄၄ ခုနှစ်တွင် ‘ဘုရားလည်းပြီး၊ မြို့ကြီးလည်းပတ်၊ ကန် မြတ်လည်း ဖြစ်၊ မူးမြစ်လည်းပေါက်...’ဆိုသကဲ့သို့ ဆရာကြီးက ပါမောက္ခ၊ ကျွန်တော်က ပါရဂူ ဘွဲ့ရ၊ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ဥရောပတိုက်၌ မေလ၌ ပြီးဆုံးသွားပါ၏။

ကျွန်တော်သည် ဘိရှော့(ဖ်)စတော့ဖို့တွင် နေစဉ်ကတည်းက ကိန်းဘရစ်မှ မြန်မာမိတ် ဆွေတစ်ယောက်ခေါ်၍ သူ့အခန်းငှားနေသည့်အိမ်တွင် သောကြာနေ့ညနေမှ တနင်္လာနေ့နံနက် အထိနေပြီး ဘိရှော့(ဖ်)စတော့ဖို့သို့ ပြန်လာသည်။ ဤသို့အနားယူသည့်အခါ ခေါင်းရှင်းသွားပြီး အလုပ်ပိုလုပ်စေသည့်စိတ် ပေါ်လာ၏။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ကိန်းဘရစ်မြို့၏ အနံ့အရသာ (atmosphere)ကို ကြိုက်နှစ်သက်လာသည်။ ထို့ကြောင့် ၁၉၄၄ ခုနှစ်တွင် ဘွဲ့ရပြီးသောအခါ ဆ ရာကြီးအား ကျွန်တော် ဘိဘိစိဝတ္တရားအားသည့်နေ့တိုင်း အဘိဓာန်လာပြုစုပါမယ်။ ကိန်းဘ ရစ်မှာ နေပါရစေဟုပြောပြီး ကိန်းဘရစ်သို့ပြောင်းသွားပါ၏။

၁၉၄၅ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ၌ ဂျပန်တွေ လက်နက်ချသည်။ ဘိဘိစိက တစ်ပတ် နှစ်ရက်၊ သုံး ရက်အစား ငါးရက် မြန်မာပြည်သို့ အသံလွှင့်ရန် ပြောပါ၏။ လက်ခံလိုက်ပြီး မကြာမီ မြန်မာအ စိုးရက မြန်မာ-အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ကြီးအတွက် တစ်နှစ်လျှင် ပေါင် ၁၀၀၀၀ ထောက်ပံ့မည်။ စာ ပြုသုံးယောက်ခန့်ပြီး တစ်နှစ် အဘိဓာန် တစ်တွဲထုတ်နိုင်ရန် စီမံထားသည်ဟူသော စာကို ရပါ ၏။ ဆရာကြီးက ကျွန်တော့်ကို တစ်နေရာ၌ ခန့်သည်။ ‘ဘေ တတ်ထားတဲ့ပညာနဲ့အသံလွှင့်တဲ့ အလုပ်ဟာ ပြဒါးတစ်လမ်း သံတစ်လမ်းလို့ ဖြစ်နေတယ်။ ဘိဘိစိမှာထက် လခတစ်ဝက်လောက် ပဲ ရမယ်။ ဒါပေမယ့် ဘာသာစာပေဘက်မှာ ပညာတိုးပွားမယ်’ဟုပြော၏။ ကျွန်တော်လည်း ဘိ ဘိစိမှ နုတ်ထွက်ခွင့် တောင်းသည်။ မြန်မာပြည်မှ လူစားရမှ ထွက်ခွင့်ပြုမည်ဟုစစ်အတွင်းထုတ် ထားသည့်ဥပဒေအရ တားထားပါ၏။

လူတစ်ဦးသည် တတ်ထားသည့်ပညာဖြင့် သူဝါသနာပါသော အသက်မွေးမှုတစ်ခုခု၌ စိတ်လည်းချမ်းသာ ထိုက်သင့်သည့်လစာလည်းရပါက သူလည်း ကောင်းစား၊ အလုပ်ဌာနလည်း

ကြီးပွား၊ တိုင်းပြည်ဂုဏ်သတင်းလည်း ထွန်းလင်းလာရန် အခွင့်အလမ်း ပေါ်လာသည်။ မလ္လာ သာ၍ ဝါသနာမပါသော အလုပ်ကို လုပ်နေရပါက စားဖို့နေရေးသာရပြီး အဘက်ဘက်၌မည်သို့ မှ ကျေးဇူးမထွန်းကားဘဲ သုဉ်းသွားနိုင်၏။ ဘဝကို ဤကဲ့သို့ အလွဲသုံးစား လုပ်နေသူတွေ ဘယ် လောက်များ ရှိကြပါသလဲ။

၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် အဘိဓာန်လုပ်ငန်းထဲ ခြေစုံပစ်ဝင်လာနိုင်ပါ၏။ စာပြုပုဂ္ဂိုလ်နှစ် ယောက်နှင့်လုပ်အားပေးတစ်ယောက်တို့ အယ်ဒီတာနှစ်ဦးတို့အား ကူညီကြသည်။ သို့သော် ၁၉၄၆-၄၇ ခုနှစ်အတွင်း စာပြုပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးထွက်သွားကြ၊ ၄၈ ခုနှစ် မေလ ၁ ရက်နေ့ညတွင် ဆရာကြီး နှလုံးရောဂါဖြင့် အနိစ္စရောက်၊ ကျွန်တော်လည်း မြန်မာအစိုးရထံမှ လစာမရတော့ပါ။ ကြမ္မာဆိုးဘေးတစ်ကြိမ်နှင့်မအေးဟူသည့် အင်္ဂလိပ်စကားပုံကို သတိရမိပါ၏။

မစ္စတာဒန်းနှင့်ကျွန်တော်သာ ကျန်ရစ်တော့သည်။ သို့သော် အဘိဓာန်အတွဲ ၂ ကို ထုတ်ဖြစ်အောင် ထုတ်မည်ဟူသောဇွဲနှင့်ဆက်လက်ပြုစုနေသည်။ ကျွန်တော်နေခဲ့သော လန်ဒန် တက္ကသိုလ်အရှေ့တိုင်းနှင့် အာဖရိကပညာရပ်များကျောင်းက ကျွန်တော့်ကို ၁၉၄၈ခုနှစ်အောက် တိုဘာလဆန်းတွင် မြန်မာစာကထိက ရာထူးကမ်းလှမ်းလာ၍ လက်ခံလိုက်သည်။ ရန်ကုန်တက္က သိုလ်တွင် ၁၉၂၂ ခုနှစ်မှ ၁၉၃၄ ခုနှစ်အထိ ရာဇဝင်ပါမောက္ခဖြစ်ခဲ့သည့်မြန်မာပြည်နှင့်မြန်မာ လူမျိုးတို့ကို ချစ်ခင်သည့်ပါမောက္ခဒေါက်တာဒီ၊ ဂျီ၊ အီ၊ ဟော(လ်)(D.G.E.Hall)အား ၁၉၄၉ ခုနှစ်၌ အာရှအရှေ့တောင်သမိုင်းပါမောက္ခ၊ အရှေ့တောင်အာရှနှင့်ကျွန်းများ ဘာသာစာပေ ဌာနမှူး၊ ထိုရာထူးနှစ်ခုပေးအပ်လိုက်သည်။ မြန်မာအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ဖြစ်မြောက်ရေးကြိုး ပမ်းခဲ့သူ အိုင်စီအက်ဝန်ထမ်းဟောင်း မစ္စတာအိတ်(ချ်)၊ အက်(ဖ်)ဆား(လ်)(H.F.Searle)အား လည်း မြန်မာစာယာယီကထိကအဖြစ် ခန့်လိုက်သည်။ အဘိဓာန်နှင့်မြန်မာစာပေ တည်မြဲခိုင်ခံ့ သွား၏။

၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်၌ ဥရောပစစ်မြေပြင်တွင် တစ်ကိုယ်တည်း အထီးကျန်နေသော်လည်း လှေခွက်ချည်းကျန် အလံမလဲဘူးဟု ကြံ့ကြံ့ခိုင်ခိုင် ရပ်တည်နေသော မြိတိန်ပြည်သည် ၁၉၄၄ ခုနှစ်၌ အမေရိက ရုရှားတို့၏ အကူအညီရသဖြင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးတွင် ဂျာမနီကို အနိုင်ရ သည့်ထုံးကို နှလုံးသွင်းမိပါ၏။

၇။ ကိန်းဘရစ်မြို့ (Cambridge) ၁၉၄၄-၅၄

ဂိုဏ်းချုပ်ပိုင်ဆိုင်သည့်စတော့မြစ် ဖြတ်ကူးရာမြို့ဟုအနက်ရသော Bishop's Srotford မြို့မှ ကိန်း(Cam)မြစ် တံတားဟူသော Cambridge မြို့သို့ လာပြီး အင်္ဂလိပ်အမျိုးသမီး ကြီး ညီအစ်မနှစ်ယောက်နေအိမ်၌ အခန်းငှားနေသည်မှာ တစ်နှစ်ခန့် ကြာခဲ့ပြီ။ နှစ်ပေါင်း ၇၀၀ လောက်ကတည်းက ကောလိပ်ကျောင်းတစ်ကျောင်းပြီးတစ်ကျောင်း ဘုရင်တွေ ဘုန်းတော်ကြီး တွေ သူဌေးသူကြွယ်တွေ တည်ထောင်ခဲ့ရာ ကျွန်တော် ရောက်သည့်နှစ်တွင် အမျိုးသားကော

လိပ် ၁၈ ကျောင်း၊ အမျိုးသမီး ကောလိပ်သုံးကျောင်း၊ ပေါင်း ၂၁ ကျောင်းရှိနှင့်နေပြီ။ စာမေးပွဲကျင်းပမှု၊ ဘွဲ့ဒီဂရီအပ်နှင်းမှုဆရာများ ခန့်ထားမှုစသည့်အမှုတို့တွင် တက္ကသိုလ်က ကိုင်ထားပါသည်။

မြတ်သျှခေတ်က ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ရှိ ကောလိပ်ကျောင်းတွေကဲ့သို့ တစ်စုတည်းမဟုတ်ပါ။ တစ်မြို့လုံး ပြန့်ကျဲနေပါ၏။ ကောလိပ်ကျောင်းတိုင်း ကျောင်းအုပ်ကြီး၊ ပါမောက္ခ၊ ဆရာများနှင့်ခန့်ထားသည့်ဖဲလို(Fellow)ခေါ် ပညာရှင်များ ရှိသည်။ ကောလိပ်ကျောင်းတိုင်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး ရရှိ၏။

ကိန်းဘရစ်ရောက်ခါစက အသိမိတ်ဆွေ ကျောင်းသားများ၊ သူတို့၏ဆရာများနှင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံပါသည်။ တနင်္ဂနွေနေ့များတွင် ညနေစောင်း ၄ နာရီအချိန် လက်ဖက်ရည်ဆိုင်ကြီးတစ်ဆိုင်၌ ကဗျာဖတ်ပွဲ ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ သွားရောက်နားထောင်သည်။ ပရိသတ်က ဝေဖန်ဆွေးနွေးသည်။ အားရစရာ၊ အတုယူစရာကောင်း၏။ စာပေပညာတိုးပွားလာသည်။ အပန်းဖြေသည့်အနေနှင့်စနေ၊ တနင်္ဂနွေနေ့များ၌ ကိန်းမြစ်ထဲ၌ ပန်(punt)ခေါ် ဝမ်းပြားပြား၊ ဦးနှင့်ပွဲ ပြတ်ပြတ် လှေကို ထိုးဝါးထိုး၍ ရေစုန်ရေဆန် မြစ်တစ်လျှောက် လိုက်လံကြည့်ရှုသည်။ ကိန်းမြစ်သည် ပေ ၅၀ မှ ပေ ၇၀ ကျော်သာ ကျယ်သည်။ မြန်မာပြည်တွင် ချောင်းဟုသာခေါ်ပါမည်။

ရက်အားများ၌ မိတ်ဆွေများက ဖိတ်သဖြင့် သူတို့နေထိုင်သည့်ကောလိပ်ကျောင်းများသို့ သွားသည်။ သူတို့သည် အိပ်ခန်းနှင့်ထိုင်ခန်း နှစ်ခန်းရသည်။ လက်ဖက်ရည်သောက် မုန့်စားရင်း သူတို့ယူသည့်ဘာသာ၊ မျှော်မှန်းထားသည့်အလုပ်အကိုင်များကို ပြောပြသည်။ ကျောင်းသားများ လက်ချာတက်ချင်မှ တက်သည်။ အယောက် ၂၀ လောက်ကို ကျူတာတစ်ယောက်ဝေပုံချထားပြီး နှစ်ပတ်လျှင် တစ်ကြိမ်ဆိုသလို ကျူတာပေးသည့်အက်ဆေးရေးပြီး ဖတ်ရသည်။ ကျူတာသည် မြန်မာတက္ကသိုလ်များမှာကဲ့သို့ နည်းပြဆရာမဟုတ်ပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ဘာသာ၌ ကျွမ်းကျင်သည့်ဆရာကြီးတွေ ဖြစ်သည်။ သုံးနှစ်ကုန်၍ စစ်ဆေးမည့်စာမေးပွဲများတွင် ဘယ်တပည့်တွေ ပထမ၊ ဒုတိယ၊ တတိယတန်း ဂုဏ်ထူးနှင့်အောင်မည်ဟု ပြောနိုင်စွမ်းရှိသည်ဟုသိရပါ၏။ ရသည့်ဘွဲ့အားလုံးမှာ ဝိဇ္ဇာ(B.A)ဂုဏ်ထူးချည်း ဖြစ်သည်။ သိပ္ပံ(B.Sc)ဘွဲ့မရှိပါ။

ကာလအတန်ငယ်ကြာသောအခါ ကျောင်းသားတစ်စုက ကိန်းဘရစ်တက္ကသိုလ်ဗုဒ္ဓဘာသာအသင်း ဖွဲ့ပါသည်။ ကျွန်တော့်ကို ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် အတင်းတင်မြှောက်လိုက်သည်။ ဟောပြောပွဲတိုင်းမှာ သဘာပတိလုပ်ရ၏။ တစ်ခါသော် နာမည်ကျော် အင်္ဂလိပ်ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဝတ်လုံတော်ရကြီးမစ္စတာခရစ်စမတ်ဟမ်းဖရီ(Christmas Humphrey)ကို ဖိတ်ခေါ်သည်။ သူက ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုတာ ဘာလဲအကြောင်းကို အကျဉ်းချုံး ပြောဟောသည်။ နားထောင်၍ ကောင်းလှပါ၏။ ‘ဗုဒ္ဓဘာသာ’ဆိုသောစာအုပ်ရေးသူ ဖြစ်ပါသည်။ ပြောဟောပွဲအပြီးတွင် သီဟိုဠ်(သီရိလင်္ကာ)မှ ကျောင်းသားက ထပြီး ‘လူကြီးမင်းဟာ ဝတ်လုံတော်ရ၊ အစိုးရရှေ့နေချုပ်တစ်ဦး ဖြစ်တယ်။

တစ်ခါတစ်ခါ တရားခံအချို့ကို ထောင်ပို့ရအောင် လျှောက်လဲရမှာပေါ့။ ဗုဒ္ဓဘာသာတစ်ယောက် ဟာ ဒီလိုလုပ်ရတာ ဘယ်လိုအဖြေပေးမလဲ' ဟုမေး၏။ သူ ကြိုးစားပြီး ဖြေသည်။ မပြေပါ။ သဘာပတိလုပ်သူ ကျွန်တော်လည်း မကယ်နိုင်ပါ။

ကိန်းဘရစ်မြို့တွင် အရှေ့တိုင်း အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စာအုပ်တွေ ရနိုင်သော ကမ္ဘာကျော် ဟက်ဖား(Heffers)ခေါ် စာအုပ်ဆိုင်ကြီး ရှိပါသည်။ မြို့ထဲ ရောက်တိုင်း ဝင်ကြည့်၏။ တွေ့ရသည့်မြန်မာပြည်အကြောင်း စာအုပ်ဟောင်းစာအုပ်သစ်များ၊ မြန်မာဘာသာထဲမှ မွေးစားစကားလုံးများနှင့်ဆိုင်သောစာအုပ်၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ဟိန္ဒူ၊ မူဆလင်ဘာသာစာအုပ်များ၊ မနုဿဗေဒ၊ ဘာသာဗေဒ၊ သဒ္ဓဗေဒစသော စာအုပ်များကို ဝယ်သည်။ ကြာသောအခါ ထိုဌာနအုပ်ချုပ်သူမစ္စတာရှပ်(Sharp)နှင့်ခင်မင်ရင်းနှီးလာသဖြင့် ကျွန်တော်လိုချင်သည်ဟုသဘောရသော စာအုပ်များကို သိမ်းထားကာ ကျွန်တော့်အား ပြုပြီး မလိုချင်မှ သူတစ်ပါးကို ရောင်းသည်။

တစ်နေ့ အဘိဓာန်ရုံး၌ ကျွန်တော်အဘိဓာန်ပြုစုနေရာ ဆရာကြီးက 'ဘေ၊ ဟက်ဖား စာအုပ်ဆိုင်က မြန်မာပြည်နဲ့ဆိုင်တဲ့စာအုပ်တွေ ဘယ်သူဝယ်ဝယ် သွားသလဲဆိုတာ ဦးသိပြီ'ဟု ပြောပါသည်။ ဆရာကြီးသည် တစ်နေ့တွင် ကိန်းဘရစ်ရောက်သွားသည်။ ဟက်ဖားစာအုပ်ဆိုင် ဝင်ကြည့်ပြီး မစ္စတာရှပ်ကို မြန်မာပြည်အကြောင်း စာအုပ်တွေ ဝယ်လိုကြောင်း ပြောသည်။ မစ္စတာရှပ်က 'ရှိပါရဲ့၊ ဒါပေမယ့် မရောင်းခင် ဒေါက်တာလှဘေကို ပြရဦးမယ်'ဟု ပြောလွှတ်လိုက်၍ ဖြစ်ပါ၏။ လန်ဒန်မြို့ရှိ အရှေ့တိုင်းဆိုင်ရာ စာအုပ်အရောင်းဆိုင် နှစ်ဆိုင်သုံးဆိုင် ရှိပါသေး၏။ ရသမျှစာအုပ်တွေ ဝယ်ပါသည်။ ထိုအချိန်က စပြီး စာအုပ်ငွေတန်ဖိုးမဟုတ် ပညာတန်ဖိုး သိလာပါ၏။ ယခုအခါ ကျွန်တော့်ထံ၌ စာအုပ်သိုက်ကြီး တစ်သိုက် ရှိနေပါပြီ။ သေသည့်အခါ ဥစ္စာစောင့် မဖြစ်ရန် တက္ကသိုလ်ကျောင်းတစ်ကျောင်းကို မသေမီ လှူသွားပါမည်။

ဟက်ဖားဆိုင်သို့ တစ်ခါက သွားရင်း ကိန်းဘရစ်တက္ကသိုလ်မှပါမောက္ခတစ်ဦးနှင့်အမှတ်မထင် တွေ့ဆုံခဲ့ရသည်။ ဩစတြေးလီယန်း(Australian)လူမျိုး ကိန်းဘရစ်တက္ကသိုလ်မှ အရှေ့တိုင်းဘာသာများပါမောက္ခ(နောင်အခါ 'ဆာ')ဟဲရီးဘေးလီ(Harold Bailey)ဖြစ်ပါ၏။ ကျွန်တော့်အကြောင်း မေးပြီး ဆရာကြီးက ဘယ်နေ့ဘယ်ရက်မှာ ဘုရင်မ၏ ကောလိပ်(Queen's College)ရှိ သူ၏ အခန်းသို့ ညနေ ၅ နာရီအချိန်လာရန် ဖိတ်ခေါ်ပါ၏။ ကျွန်တော်သွားသည်။ ခွဲညားသော နေရာထိုင်ခင်းဖြစ်သည်။ စာကြည့်ခန်း၊ အိပ်ခန်း၊ ရေချိုးခန်းနှင့်အိမ်သာခန်းတို့ ထားသည်။ လက်ဖက်ရည် တိုက် မုန့်ကျွေးသည်။ ရာမဇာတ်တော်ကြီး အကြောင်း မေးသည်။ ကျွန်တော် သိသလောက် ပြောပြ၏။ သက္ကတစာပေမှ မရှင်းလင်းသောအကြောင်းအရာအချို့နှင့်ပါဠိဘာသာမှ အငြင်းပွားနေသော အချက်အချို့ကို မေးသည်။ သူ ရှင်းပြသည်။ ထိုအခါ ငါ့ပညာသည် သူငယ်တန်း၊ သူပညာသည် ဝိဇ္ဇာတန်းထက် မြင့်နေပါကလားဟု တွေးနေတုန်း လေးရက်အကြာ တစ်ညနေတွင် သူနှင့်ညစာ လာစားရန် ဖိတ်သဖြင့် လက်ခံလိုက်၏။

မသွားမီ တက္ကသိုလ်မှ ကျွန်တော့်မိတ်ဆွေ ဆရာတစ်ဦးအား ပါမောက္ခအကြောင်းကို

မေးသည်။ ဆရာက 'ဒီ ပါမောက္ခဟာ ပညာရှိပဝေးကြီးပဲ။ တစ်ခါက ဂျပန်ပြည်ကို သင်္ဘောနဲ့ အလည်သွားတယ်။ သင်္ဘောပေါ်မှာ မီးခြစ်တစ်ဖာ တွေ့လို့မီးခြစ်ပေါ် ပါရှိတဲ့ဂျပန်စာတွေ ဖတ်ကြည့်ရင်းနဲ့ ဂျပန်စာ တီးခေါက်မိသွားတယ်။ ဆက်လက်လေ့လာလို့ အတော်အတန် တတ်သွားသတဲ့' ဟုပြော၏ ။ ယုံရမှာလည်း ခက်ခက်၊ မယုံရမှာလည်း ခက်ခက်။

ချိန်းထားသည့်ညနေတွင် ပါမောက္ခအခန်းသို့ ၅ နာရီခွဲအချိန် ရောက်သွားသည်။ ၆ နာရီ၌ ကောလိပ်ကျောင်း ထမင်းစားခန်းကြီးထဲ ဆင်းသွားပြီး စင်မြင့်ပေါ် သို့ ပါမောက္ခက ခေါ်သွားကာ ကျောင်းအုပ်ကြီး၊ ပါမောက္ခအချို့နှင့်မိတ်ဆက်ပေး၏။ ညစာ မစားမီ ဘုရားသခင်အား ကျေးဇူးတင်စကား လက်တင်ဘာသာဖြင့် ရွတ်ဆိုကြသည်။ စင်မြင့်အောက် ဘေးနားအား လုံးဂေါင်း (gown) ဝတ်ထားသောကျောင်းသားများက သစ်သားစားပွဲရှည်ဘေးရှိခုံရှည်ကြီးပေါ်ထိုင်စားသည်။ ရိုးရိုးကျောင်းသားများက ဒူးဆစ်လောက် ခပ်တိုတို၊ စကောလား (scholar) ခေါ် စကောလားရှစ်ရသူတို့က ဂေါင်းခပ်ရှည်ရှည် ဝတ်ပြီး စားရင်း ခပ်တိုးတိုး ပြောကြ ဆွေးနွေးကြဟန်ကို ခပ်လှမ်းလှမ်းမှ မြင်ရသည်။

ဆရာများကား ခုံညားသည့်သစ်သားစားပွဲရှည်ကြီးကို ဝိုင်းထိုင်ပြီး အဖိုးတန်ကြွေပန်းကန်များထဲ စားပွဲထိုးတွေ ထည့်ပေးသော စားစရာတစ်မျိုးလာလျှင် ဝိုင်တစ်မျိုးသောက်ကာ စားသည်။ နောက်ဆုံး စားပွဲထိုးတစ်ယောက်က ကျောင်းအုပ်ကြီးထံ ပို့ (port) ဝိုင်အရက်ပုလင်း ယူလာပြီး ဝိုင်ခွက်ထဲ လောင်းထည့်ပေးသည်။ သူက သောက်ကြည့်ပြီး ဆရာများ သောက်ရန် ပုလင်းကို လက်ယာရစ် ကမ်းလှမ်းစေပါ၏။ ပါမောက္ခဘေလီက သူ့လက်ဝဲဘက်ရှိ ပါမောက္ခတစ်ယောက်နှင့်ပြောလိုက်၊ ကျွန်တော့်ကို ပြောလိုက်နှင့်။ ကျွန်တော်လည်း ဘေးနားထိုင်နေသော အင်္ဂလိပ်စာပါမောက္ခနှင့်စကားလက်ဆုံကျနေသည်။ သူ့ကျောင်းသားတချို့က အက်ဆေးရေးပြီး လာပြတယ်။ သဒ္ဒါအကြောင်းပြောတယ်။ ကျုပ်က 'ငါ အင်္ဂလိပ်သဒ္ဒါ မတတ်ဘူး။ မင်းရေးတာ စကားဖွာတယ်။ အချက်မကျဘူးလို့ ပြောလိုက်တယ်' ဟုပြောပြပါသည်။ သူနှင့်အတော်ရင်းနှီးသွားပါသည်။

နောင်လည်း ပါမောက္ခက ညစာစားပွဲ ဖိတ်ပါသေးသည်။ အင်္ဂလိပ်စာပါမောက္ခက ကျွန်တော့်နားလာထိုင်သည်။ ကျောင်းသားတချို့ အင်္ဂလိပ်စာ မရေးတတ်ဟု ကြားရ၍ ပထမအံ့ဩမိသည်။ နောက်မှ ရေးတဲ့နေရာမှာ တိုတိုရှင်းရှင်း လိုရင်းရောက်အောင် ရေးမပြနိုင်မှုကို ဆိုလိုကြောင်း သိရ၏ ။ ဤပါမောက္ခ စကားပြောကောင်းသလောက် အစားလည်းကောင်းသည်။ ပါမောက္ခဘေလီက အစားအသောက် ခြိုးခြံသည်။ ငါးကြော်၊ အာလူးကြော်၊ စားသည်။ အမဲသား၊ သိုးသား၊ ဝက်သား၊ ကြက်သား စသည် ပွဲများလာလျှင် အသားအနည်းငယ်ကို အာလူး၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်ခပ်များများနှင့်စားသည်။ အရက်လည်း တစ်ခွက်တလေသာ သောက်သည်။ အချို့ပွဲကိုလည်း တို့ကနန်း ဆိတ်ကနန်း၊ ရသေ့နှင့်တူလှပါ၏။

ပါမောက္ခများနှင့်ကောလိပ်ကျောင်းမှပညာရှင်ဟုရွေးမြှောက်ထားသောဖဲလို့ (Fellow)

တို့ အခမဲ့ဥစာ စားရသည်။ ကျောင်းသားများက စားသောက်ခ ပေးရသည်။ ကျောင်းသားများသည် လက်ချာတက်၊ ဆိုင်ရာကျူတာနှင့်အက်ဆေးပြရန် လာတွေ့သည့်အခါ မြို့ထဲ ညအချိန်ထွက်သောအခါများ၌ ဂေါင်းဝတ်ရသည်။ ဣန္ဒြေမရသည့်အမှုတစ်ခုခုပြုမိသည့်အခါ လှည့်လည်စောင့်ကြပ် စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းသူ ပရော့ကတာ(Proctor)ဆိုသူက နာမည်နှင့်ကောလိပ်ကျောင်းအမည်မေးပြီး စာအုပ်ထဲ မှတ်ထားသည်။ ထိုနောက် ထိုက်သင့်သော ဒဏ်ခတ်သည်။ ထိုနည်းတူ ညအခါ အပြင်ဘက်၌ ဂေါင်းမပါဘဲ သွားလာနေသည့်ကျောင်းသားကို ပရော့ကတာ မြင်လျှင် ဒဏ်ခတ်ခံရပါသည်။ ဂေါင်းသည် တက္ကသိုလ်သိက္ခာပုဒ်၏ အမှတ်သညာတစ်ခုပင်။

၁၉၄၆ ခုနှစ်က ထင်ပါ၏။ တစ်မနက် ကျွန်တော် ဘီရှော့(ဖ်)စတော့ဖို့အဘိဓာန်ရုံးသို့ သွားရန် မီးရထားထဲ ထိုင်နေတုန်း အသက် ၂၀-၂၉ နှစ်အရွယ်လောက်ရှိ ဗြိတိသျှအမျိုးသား တွဲထဲ ဝင်လာပြီး ကျွန်တော့်အနား လာထိုင်သည်။ သူက 'ကျွန်တော့်အမည် ဂျွန်ဘရပ်(ဖ်)(John Brough)ပါ။ လန်ဒန်မြို့ ဗြိတိသျှပြတိုက်မှာ အမှုထမ်းနေပါတယ်။ ဆရာကြီးပါမောက္ခစတူးဝတ် နဲ့တွေ့ချင်ပါတယ်။ ဆရာကြီးကို ပြောပေးပါ'ဟုဆို၏။ ကျွန်တော် ဘယ်သူမှန်း သူသိသည်။ ကျွန်တော်က 'ပြောပေးပါမယ်'ဟုဝန်ခံသည်။ ဘီရှော့(ဖ်)စတော့ဖို့ဘူတာရုံတွင် ကျွန်တော်ဆင်းသည်။ သူ လန်ဒန်သို့ဆက်လက်သွား၏။

အဘိဓာန်ရုံးတွင် ဆရာကြီးအား ဒေါက်တာဘလပ်(ဖ်)(Bulff)အကြောင်း ပြောပြသည်။ ဆရာကြီးက ရယ်ပြီး ဘလပ်(ဖ်)မဟုတ်ပါဘူး၊ ဘရပ်(ဖ်)ဟုပြောသည်။ (ဘလပ်(ဖ်)(bluff) ပုဒ်သည် ကလိမ်ကျ၊ ညှာဝါးဆိုသောအနက်ရ၏။) ထိုအမျိုးသားသည် ဆရာကြီးကဲ့သို့ စတော့ (Scott)လူမျိုးဖြစ်သည်။ အက်ဒင်ဘားရား(Edinburgh)တက္ကသိုလ်မှ ခေါ်မ ရောမဘာသာများ တွင်လည်းကောင်း၊ ကိန်းဘရစ်တက္ကသိုလ်မှ သက္ကတဘာသာတွင်လည်းကောင်း၊ ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ကို ပထမတန်းနှင့်အောင်သည့်ပြင် သက္ကတဘာသာ၌ပါဂုဏ်ဘွဲ့ရထားသူဟူ၏။ စာအုပ်စာတမ်းတွေလည်း ထုတ်ဝေခဲ့ပြီ။

ဆရာကြီးတို့ကျောင်း၌ သက္ကတဘာသာပါမောက္ခရာထူး လစ်လပ်နေ၍ သတင်းစာထဲ ကြော်ငြာထည့်ထားသည်ကို ဒေါက်တာဘရပ်(ဖ်)တွေ့ရသဖြင့် ဆရာကြီးနှင့်တွေ့လိုဟန် တူပါသည်။ တက္ကသိုလ်က လျှောက်လွှာတွေ ခေါ်သည်။ သူနှင့်အတူ ကျောင်းမှ အသက် ၅၀ ကျော်အရွယ်ရှိ သက္ကတဘာသာအထက်တန်းကထိကနှင့်အခြားပုဂ္ဂိုလ်များလည်း လျှောက်ကြ၏။ တက္ကသိုလ်က ဥပဒေအရ ဘုတ်တစ်ဖွဲ့ဖွဲ့ပြီး လျှောက်သူများ၏ အရည်အချင်း၊ ရေးသားထုတ်ဝေသည့်စာအုပ်စာတမ်းများကို စစ်ဆေးပြီး နောက်ဆုံး ဒေါက်တာဘရပ်(ဖ်)ကို ခန့်လိုက်သည်။ အထက်တန်းကထိက ပင်စင်ယူသွားပါသည်။ ဪ၊ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်ပါမောက္ခရာထူး ပေးတဲ့စနစ်ဟာ ဒီလိုကိုးဟူသောအချက်ကို ထိုအခါ သိသွားရပါတော့၏။

ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဆရာကြီးအနိစ္စရောက်သွားပြီး မကြာမီ ကျွန်တော့်ကို အရှေ့တိုင်းနှင့်အာဖရိကပညာရပ်များကျောင်းက မြန်မာစာကထိကခန့်လိုက်သည်။ တနင်္လာနေ့မှ သော

ကြာနေ့အထိ စာပေပို့ချ။ စနေ တနင်္ဂနွေနေ့များနှင့်ကျောင်းရက်ရှည်ပိတ်ရက်များ၌ မစ္စတာဒန်း နှင့်အတူ အဘိဓာန်ပြုစုသည်။ သုတေသနလုပ်သည်။ အဘိဓာန်နှင့်သုတေသန နတ်များဖမ်း စားထား၍လား မသိပါ။ စာတမ်းအစောင်စောင် ထွက်လာ၏။ ၁၉၅၂ ခုနှစ်၌ အဘိဓာန် အတွဲ ၂ နှင့်ကျွန်တော့်ပါရဂူဘွဲ့စာတမ်း ကုမ္ပာရပြဇာတ် ပထမတွဲ ရှေ့စဉ်နောက်ဆက် ထွက်လာ၏။ ၁၉၅၃ ခုနှစ် ဒင်းမတ်(Denmark)ပြည် ကိုပင်ဟေးဂင်း(Copenhagen)မြို့တော်မှ တက္ကသိုလ်ပါ မောက္ခတစ်ဦး ဖိတ်၍ ဘုရင့်စာကြည့်တိုက်(The Royal Danish Library)တွင် မြန်မာစာပေပုဂံ ပိုက်များကို သွားရောက်စစ်ဆေးပြီး ကတ်တလောက် လုပ်ပေးခဲ့သည်။ ထိုနှစ်မှာပင် အဘိဓာန် ရုံးကို ဘီရှော(ဖ်)စတော့ဖို့မှ ကျောင်းသို့ ပြောင်းလာသဖြင့် အဘိဓာန်ကို ပိုပြီး အချိန်ပေးနိုင် ၏။

အထက်ပါ အကျိုးဆက်တို့ကြောင့် ၁၉၅၅ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ၌ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်က မြန်မာစာဒုပါမောက္ခဘွဲ့ကို ကျွန်တော့်အား အပ်နှင်းလိုက်ပါ၏။ တိုင်းတစ်ပါးသား ကြိုးစား၍ ဘုရားမလို့ ဤဘွဲ့များရသည်ဟု ယူဆပြီး ပေါ်ထွက်လာသော ပီတိအပေါ် အစွန်းအထင်းတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။ ကျွန်တော် အသည်းစွဲချစ်သည့်ကိန်းဘရစ်တက္ကသိုလ်မြို့မှ ခွဲခွာရမည့်အရေး ပင်။

၈။ ဝဲလင်းပန်းခြံမြို့(Welwyn Garden City) ၁၉၅၄-၈၀

အမှီမရှိ ဘုရားတောင် မပွင့်နိုင်ဟူသောစကားရှိပါသည်။ ပထမ ကျွန်တော် ကထိက ရာထူးရသည့်အကြောင်း ဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၃၉ ခုနှစ်မှ ၄၈ ခုနှစ်အထိ ဆရာကြီး၊ မစ္စတာဒန်းတို့ နှင့်လက်ပွန်းတတီး အဘိဓာန်ပြုစုခဲ့သည်။ မစ္စတာဒန်းသည် သူ့နေသည့်ရွာကလေးတွင် အဘိ ဓာန်တည်ပွင့်အချို့ဖွင့်နေသည်။ နှစ်ရက်သုံးရက် တစ်ကြိမ် အဘိဓာန်ရုံးသို့လာပြီး ဆရာကြီးနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်သည်။ သူမဝေခွဲနိုင်သော စကားပိုဒ်နှင့်စကားလုံးစာရင်းယူလာကာ ကျွန်တော့် အား ခက်ဆစ်များကို မေးသည်။ အတော်များများသည် ကျွန်တော် ဘီအေဂုဏ်ထူးတန်းအလွတ် ကျက်ထားသော စာပိုဒ်များဖြစ်၍ အဘိဓာန်ရုံးထဲရှိ ဆိုင်ရာစာအုပ်ဆွဲထုတ် စာပိုဒ်ကိုပြ အနက် ဖွင့်ပေးသည်။ လေးငါးခြောက်ကြိမ် ဤကဲ့သို့ပြုလုပ်ခဲ့ရာ ဆရာကြီး ကျွန်တော့်ကို အထင်ကြီး လာသည်။ ကျွန်တော့်နေောင်ရေး ကောင်းစားဖို့ ပန္နက်ရိုက်ပေးသည်နှင့်တူ၏။

အဘိဓာန်ရုံးသို့ လာလည်ကြသည့်မြန်မာကျောင်းသားအချို့ကို ဆရာကြီးက တစ်ခါ တလေ ခက်ဆစ်မေးသည်။ ဖြေကြသည့်အဖြေ မှန်သလားဟု တပည့်ကျော်ကို လှမ်းမေး၏။ မျက်နှာ ထားရခက်လှပါ၏။ အလိမ္မာဉာဏ် သုံးကာ မှန်တယ်လို့ထင်ပါတယ်ဟု ဖြေပါသည်။ ကျောင်းသားတွေ ပြန်တော့မှ မှန်သည် မမှန်သည်များကို ပြောပြပါ၏။ တစ်နေ့သော် သူ့ဇနီး ဒေါ်ခင်လေးအား ‘ဘေကို မြန်မာပြည် မပြန်ဘဲ တို့ကျောင်းမှာ အလုပ်လုပ်ဖို့ တိုက်တွန်းမယ်’ဟု ပြောသံကို နားစွန်နားဖျား ကြားရ၏။ ဆရာကြီးအနိစ္စရောက်ပြီး လေးငါးလအကြာ ကျောင်း

က ကျွန်တော့်ကို အလုပ်ကမ်းလှမ်းလာသည်မှာ ဆရာကြီး ဘဝမပြောင်းမီ ကြိုတင်စာရေးထားသောကြောင့်ဟု တွက်မိပါ၏။ ဝန်ဇင်းမင်းရာဇာအဖြစ်ကို ယခု သွားသတိရမိပါ၏။

၈။ ၁ ဒုပါမောက္ခ၊ ၁၉၅၅-၆၅

ဒုတိယအကြိမ် ဌာနမှူးပါမောက္ခဒေါက်တာဟော(လ်)၏ ထောက်ခံချက်နှင့်ကျောင်းအုပ်ကြီး သဘောတူညီမှုကြောင့် ကံနှင့်ကျွန်တော် ဆောင်းပါးထဲ ပါသည့်အတိုင်း ၁၉၅၅ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် ဒုပါမောက္ခဖြစ်ခဲ့ပါပြီ။ နောင်လည်း အမှီကောင်း ပေါ်လာသဖြင့် ပါမောက္ခဘဝ ရောက်လာပုံကို မြင်ရပါဦးမည်။

ဉာဏ်တိုးပွား ထက်မြက်စေသည့် တက္ကသိုလ်မြို့မှ စိတ်သာယာ ကြည်နူးအောင် ဖန်ဆောင်စွမ်းသောပန်းခြံမြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့ပြီး ကိုယ်ပိုင်အိမ်နှင့်အခြေစိုက်ရသည်မှာ ကံဉာဏ်ဝီရိယတို့ကျေးဇူးကြောင့်ပင်။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှ ပါမောက္ခနှင့်ဒုပါမောက္ခတို့သည် တက္ကသိုလ်နှင့် မိုင် ၃၀ အတွင်းရှိ မြို့ရွာများတွင်သာ နေရမည်ဟူသော ဥပဒေရှိ၍ ကျွန်တော့်ကို ဒုပါမောက္ခ ရာထူးပေးရန် တက္ကသိုလ်သို့လျှောက်လွှာတင်သွင်းသည့်သတင်းသန့်သန့် ကြားရလျှင် ကြားရချင်း နှလုံးမေ့လျော်ဖွယ်ကောင်းသော မြို့ကို မော်တော်ကားဖြင့် လိုက်ရှာသည်။ ဝဲလင်းပန်းခြံ မြို့ရောက်သည့်အခါ ရှားရတ်ပန်းခြံ(Sherrards Park)ရပ်ကွက်ဆီ ရောက်လာသည်။ လှပသည့် အိမ်တစ်အိမ်လုံး ရောင်းရန် ဆိုင်းဘုတ် စိုက်ထားသည်။

ထိုအခါ ငါတော့ ဒီကျောင်းမှာ အသက် ၆၅ နှစ် ၆၇ နှစ် ပင်စင်ယူတဲ့အထိ တာဝန် ထမ်းဆောင်ရမယ့်အလားအလာ ရှိတယ်။ အိမ်ငှားနေရင် နောက်ဆုံး ဘာမှလက်ဆုပ်လက်ကိုင် ပြုစုရမရှိ။ အိမ်ဝယ်ပြီးနေပါက ပင်စင်ယူတဲ့အခါ ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းတစ်ခုအနေနဲ့ ကျန်နေမယ်လို့ စဉ်းစားမိ၍ အိမ်ပိုင်ရှင်ကို မေးကြည့်ရာ ရောင်းပေးမည့်အိမ်ရောင်းအိမ်ဝယ် ကုမ္ပဏီဆီသို့လွှတ်လိုက်၏။ ဆိုင်ထဲတွင် ရောင်းမည့်အိမ်ဓာတ်ပုံနှင့်တကွ အိပ်ခန်း၊ ဧည့်ခန်း၊ မီးဖိုခန်း၊ ရေချိုးခန်း ဘယ်နှစ်ခန်းရှိကြောင်းကို ဖော်ပြထားပြီး ရောင်းမည့်ဈေးကိုပါ ပြထားသည်။ ဆစ်သည်။ ဈေးတည့်သည်။ ရှေ့နေတစ်ဦးဌားပြီး ဤအိမ်နှင့်ပတ်သက်၍ အရှုပ်အရှင်း ရှိမရှိ စုံစမ်းခိုင်းသည်။ နောက်ဆုံးဝယ်လိုက်သည်။ အိမ်တစ်လုံး ဝယ်ပုံကို ကံနှင့်ကျွန်တော် ဆောင်းပါးထဲ အကျယ်တဝင့် ဖော်ပြခဲ့ပါပြီ။

ပျော်ရာမှာ မနေရ၊ တော်ရာမှာ နေရဟူသော ဆိုရိုးစကားရှိသည့်အရ ကျွန်တော်ပျော်ရာမှ တော်ရာသို့ ပြောင်းရွှေ့လာရာ တော်ရာမှ ပျော်ရာ တဖြည်းဖြည်း ဖြစ်လာပါသည်။ ကိုယ့်အိမ်ကိုယ် နေရသည်မှာ ငှားနေရသည့်ဘဝနှင့်အဘက်ဘက်မှာ ကွာခြားသည်။ နေရေး၊ ထိုင်ရေး၊ စားရေး၊ သောက်ရေးများကို ကိုယ်တိုင်ဦးဆောင်ရသည်။ ကိုယ့်အစွမ်း ကိုယ့်အစသိလာရ၏။ တစ်နှစ်ခန့်ကြာသော် နေသားကျလာ၏။ သို့သော် စာအုပ်ဦးရေ တိုးလာ၊ စာကြည့်ခန်းက ငယ်သဖြင့် အိမ်ကို ရောင်းပြီး မလှမ်းမကမ်းရှိ ပင့်တလီပန်းခြံ(Pentley Park)ရပ်ကွက်မှ အိမ်

ကြီးတစ်ဆောင်ကို ဝယ်ပါ၏။

အိမ်ထောင် ပရိဘောဂ၊ အိုးအင် ခွက်ယောက်၊ မြားမြောင်လှသော စာအုပ်တွေ ပို့ဆောင်ဖို့ရာ အိမ်ပြောင်းရေးအဖွဲ့လက်ထဲ အပ်လိုက်သည်။ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသူ လေးငါးယောက်တို့ အထူးကားကြီးဖြင့် လာသည်။ ပစ္စည်းအားလုံး မပျောက်မရှု၊ မကွဲမပျက်စေဘဲ ကတ်ဘုတ်သေတ္တာတွေထဲ ဧည့်ခန်း၊ အိပ်ခန်း၊ စာကြည့်ခန်း၊ မီးဖိုခန်း၊ အခန်းခန်းဆိုင်ရာ ပစ္စည်းများကို စနစ်တကျ ခွဲခြားကာ အိမ်သစ်သို့ ပြောင်းရွှေ့ပေးပြီး ဆိုင်ရာအခန်းများဆီသို့ ယူသွား၍ နေရာတကျ ထားပေးပါသည်။ အသေးစိတ်များကို ကျွန်တော် ခန့်ခွဲပေးရ၏။

ဤအိမ်သည် ကုန်းမြင့်ကလေးပေါ်တွင် လမ်းနှစ်သွယ် ပေါင်းစည်းရာ၌ တည်နေသည်။ အိမ်ရှေ့ဖြတ်သွားသော လမ်းတစ်ဘက်တွင် တြိဂံကျွန်းပုံသဏ္ဍာန်မြက်ခင်းနှင့်သစ်ပင်တွေ၊ ဘေးနှစ်ဘက် နှစ်ချက်၌ လမ်းနှစ်သွယ်၊ အိမ်နောက်ဖေးတွင် အိမ်နှစ်လုံးရှိ၏။ ပန်းခြံသည် ၃ မှူးခန့် ကျယ်ဝန်းသည်။ အဆောက်အအုံများသည် ပထမတန်းစားများဖြစ်သည်။ မီးဖိုခန်းကြီးကို ဖော့ခင်းထား၏။ အခြားအခန်းများနှင့်ပြတင်းပေါက်များကို အင်္ဂလိပ်ကျွန်းသားခေါ် အုတ်(ခ) (Oak)ဖြင့် လုပ်ထားသည်။ ဤအိမ်နှင့်ပတ်သက်၍ ကျွန်တော့်အား မြန်မာသံအမတ်ကြီးထင်ပြီး မြို့မှထုတ်ဝေသော သတင်းစာ သတင်းထောက် လာတွေ့ဆုံပုံကို ကံနှင့်ကျွန်တော်ဆောင်းပါးထဲ ရေးပြခဲ့ပါပြီ။

ယခင်နေခဲ့သည့်အိမ်ကဲ့သို့ ဈေးနှင့်လည်းနီး ဘူတာရုံနှင့်လည်း မဝေးပါ။ ခပ်မြန်မြန် လျှောက်လျှင် ၁၀ မိနစ်နှင့်ဘူတာရုံ ရောက်သည်။ နံနက် ၁၀ မိနစ်၊ ၁၅ မိနစ်တစ်ကြိမ် လန်ဒန်သို့သွားသည့်မီးရထားရှိသည်။ မိုင် ၂၀ ခရီးကို လမ်းတွင် ဘူတာဆိုက်သော်လည်း ၂၅ မိနစ်အတွင်း လန်ဒန်သို့ပေါက်သည်။ လန်ဒန်ရောက် မြေအောက်ရထားစီး၊ နောက် တစ်ဘူတာတွင် ဓာတ်လှေကားနှင့်တက်၊ ကျောင်းကို ၃ မိနစ်လျှောက် ရောက်သွားသည်။

ကျွန်တော်အိမ်နှင့်မိုင်ဝက်နယ်မြေအတွင်း လန်ဒန်မှ ဆရာလေးဦးနေသည်။ တစ်ဦးမှာ အခြားမဟုတ် ၁၉၃၀-၃၉ နှစ်အတွင်း ပညာရေးကောလိပ်ကျောင်း၌ တစ်တန်းတည်းနေခဲ့သူ ဟဲရ်ဆင်ချပ်(ချ်)(Harrison Church)ဟူသည်ပင်။ အားလုံး ဗြိတိသျှလူမျိုးများ။ ချပ်(ချ်)က စီးပွားရေး အခြားသုံးဦးတို့က ရူပဗေဒ၊ ဂျာမန်နှင့်ဂျပန်ဘာသာ ဆရာအသီးသီး ဖြစ်ကြပါသည်။

လန်ဒန်မှ ကိန်းဘရစ်မြို့ကို ဖြတ်ပြီး မြောက်ဘက် စကော့တလန်ပြည်သို့ သွားသော မီးရထားလမ်းကြီးသည် ဝဲလင်းပန်းခြံမြို့ကို အရှေ့ဘက်ပိုင်းနှင့်အနောက်ဘက်ပိုင်း ဖြစ်သွားအောင် အလယ်ခေါင်မှ ဖြတ်သန်းသွား၏။ အရှေ့ခြမ်းတွင် စက်ရုံတွေနှင့်လူနေအိမ်တွေရှိ၍ ၂ သျှီလင် ၆ ပဲနီဒေသဟုသမုတ်ကြ၏။ အနောက်ခြမ်း တောင်ဘက်ပိုင်းကို ၁၀ သျှီလင်ဒေသ၊ ကျွန်တော်တို့နေသည့် မြောက်ဘက်ပိုင်းကို ၁ ဂီနီ(၁ပေါင် ၁သျှီလင်)* ဒေသဟုအသီးသီးအမည်များ

* ၁ ပေါင်တွင် သျှီလင် ၂၀၊ ၁ သျှီလင်တွင် ၁၂ ပဲနီ ရှိသည်။

ပေးထားသည်။ နေသည့်အိမ်နှင့်လူတွေ၏တန်ဖိုးကို ရည်ညွှန်းပြီး ဟာသနောသောအခေါ်အဝေါ်များဟု ဆိုချင်ပါ၏။

တနင်္လာနေ့မှ သောကြာနေ့အထိ နေ့စဉ်လိုလို လန်ဒန်ကိုသွား လန်ဒန်က ပြန်နှင့်လုပ်နေရာ လူတစ်ယောက်နှင့်တွဲထဲ မကြာခဏ ဆုံမိ၏။ တစ်နေ့သော် သူနှင့်ဆုံမိသောအခါ စပ်စုလို၍ ‘ခင်ဗျား၊ ဝဲလင်းပန်းခြံမြို့သား မဟုတ်လား။ ခဏခဏတွေ့လို့ပါ။ အနောက်ပိုင်းမှာလား၊ အရှေ့ပိုင်းမှာလား နေတာ’ဟုမေး၏။ ကျွန်တော်က အနောက်ပိုင်းမှာပါဟုဖြေ၏။ သူက မြောက်ဘက်ရပ်ကွက်လား၊ တောင်ဘက်ရပ်ကွက်လားဟုထပ်မေးသည်။ ကျွန်တော်က မြောက်ဘက်ရပ်ကွက် အမှတ် ၂၅၊ ပင့်တလီပန်းခြံလမ်းမှာဟု ပြောလိုက်ရာ သူက "You are a toffee nose" (ခင်ဗျား ‘ဘူဇွား’ bourgeois ပဲ)ဟုရယ်ပြီးပြောလိုက်၏။ ရန်ကုန်မှာလည်း ဝင်းဒါးမီးယား၊ ရွှေတောင်ကြား၊ အင်းယားမြိုင်လမ်းတွေမှာနေတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်တွေကို အချို့လူတွေက ဤသို့သဘောထားလေမလား မသိပါ။

တိန်းဘရစ်ရှိ လွှတ်ဘဏ်(Lloyds Bank)မှ ကျွန်တော့်ငွေများကို ဝဲလင်းပန်းခြံမြို့၊ လွှင်ဘဏ်သို့ ပြောင်းလိုက်ရသည်။ ကျွန်တော့်လခများကို လစဉ်မှန်မှန် ကျောင်းက ဘဏ်တိုက်သို့ ပို့ပေး၍ ကျွန်တော် မမြင်ရပါ။ မြင်ရသည်မှာ လကုန်သည့်နေ့ ဌာနဆရာများ နာမည်တပ်ထားသည့်ကျွန်တော့်အံ့ခွက်ထဲ ထည့်ထားပေးသည့်လခစာရွက်ကလေးသာ ဖြစ်ပါ၏။ စာရွက်ပေါ်လခက ဘယ်လောက်အမြတ်တော်ကြေးနှင့်ဆေးကုသမှုအတွက် နုတ်ထား၍ ဘယ်မျှကျန်ကြောင်း ပြထား၏။

လနှင့်အခြားဝင်ငွေများဘယ်လောက်ဝင်သည့်အနက် အဘယ်မျှသုံး၍ ဘယ်လောက်ကျန်သည့်ရှင်းတမ်းကို ဘဏ်တိုက်က လစဉ် ၂၁ ရက်နေ့၌ ပို့ပေးသည်။ အိမ်တွင် ကိုယ့်ခြေစောင့်လက်စောင့်အဖြစ် ငွေအနည်းငယ်သာ ထားသည်။ လိုသည့်အခါမှ ဘဏ်မှ ထုတ်သုံးသည်။ တစ်ခါထုတ်သုံး လေးမိနစ်သာ ကြာသည်။ ပေါင် ၅၀ * ထုတ်သည်ဆိုကြပါစို့။ ပေါင် ၅၀ ရေးထားသောချက်လက်မှတ်ကို ငွေကိုင်စာရေးထံ ပေးသည်။ သူက ချက်လက်မှတ်ကို ကြည့်ပြီး ဘယ်လိုဆိုချင်ပါသလဲဟုမေးသည့်အခါ ၁၀ ပေါင်တန် ၃ ချပ်၊ ၅ ပေါင်တန် ၂ ချပ်၊ ၁ ပေါင်တန် ၁၀ ချပ်ဟုပြောသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် တောင်းသလို ထုတ်ပေးလိုက်ပါ၏။ ငွေသွင်းသည့်အခါလည်း မကြာပါ။ မြန်မာပြည်မှာကဲ့သို့ သောင်းသိန်းနှင့်ချီပြီး မလုပ်ပါ။ ချက်လက်မှတ်တွေသာ များပါ၏။ ဤလက်မှတ်တွေ ပေးလိုက်သည့်အခါ ငွေကိုင်စာရေးက ဘဏ်တိုက်အမည် ခေါင်းစည်းပါ စာရွက်ပေါ် ၁၀ တန် ချက်လက်မှတ်၊ ၅၀ တန်ချက်လက်မှတ်စသည်တို့ကို ရေးချ၊ တံဆိပ်နှိပ်ပြီး ကာယကံရှင်ကို ပေးလိုက်ပါသည်။ ဆိုင်ကြီးများမှ သောင်းသိန်းချီပြီး ငွေသွင်းပုံကို ကျွန်တော် မသိပါ။

အိမ်ပိုင်ကားပိုင်ရှင်ဖြစ်လာပြီမို့ ဘဝသင်ခန်းစာများ ထပ်ရလာပါ၏။ အချိန်တန်ဖိုးထားခြင်းပင်။ အိမ်၊ ရေ၊ မီးစသော အခွန်များ တယ်လီဖုန်းစသည့်အခများနှင့်ကား၊ တီဗီလိုင်

စင်စသော လိုင်စင်များပေးဖို့ အချိန်မရောက်မီ နှစ်ပတ်လောက်ကတည်းက တောင်းခံလွှာတွေကို စာတိုက်မှတစ်ဆင့် ပို့ပေးသည်။ ရရှိကြောင်း လက်ခံစာ လိုလျှင် ပေးမည်ဟုလည်း တောင်းခံလွှာထဲပါ၏။ အခွန်အခများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တောင်းခံလွှာနှင့်အတူ ချက်လက်မှတ်ကို သက်ဆိုင်ရာဌာနသို့စာတိုက်မှတစ်ဆင့် ပေးလိုက်ရုံနှင့်ကိစ္စအေးသွားသည်။ တိဗီလိုင်စင်ကိုလည်း ဤအတိုင်းပင်။ သို့သော် ကားလိုင်စင်ကိုကား အနီးဆုံးစာတိုက်ကြီး သို့မဟုတ် ဦးရေမနည်းလှသည့် စာတိုက်ကလေးတွေဆီ သွား၍ လျှောက်လွှာဖြည့်ပြီး လိုင်စင်ဟောင်းနှင့်အတူ ငွေချေလျှင် အသစ်ကို မိနစ်ပိုင်းအတွင်း ရပါ၏။

လစဉ် ပင်စင်စား၊ အပတ်စဉ် ပင်စင်စား နှစ်မျိုးရှိသည့်အနက် ပထမအမျိုးတွင် လုပ်ငန်းရှင်များ စီစဉ်ပေးထားသည့်အရ လစဉ်ချက်လက်မှတ်ရသည်။ ဒုတိယအစား၌ သူတို့ကိုယ်တိုင် သို့မဟုတ် ကိုယ်စားလှယ်က စာတိုက်သို့သွား ပင်စင်စာအုပ် ပြုလျှင် ရထိုက်သည့်ငွေကို ထုတ်ပေးပါသည်။ အချိန်သည် ငွေ ဟူသောအင်္ဂလိပ်ဆိုရိုးစကား ရှိ၏။ အချိန်ဖြုန်းလျှင် ငွေဖြုန်းသည် မည်၏တဲ့။

လိုင်စင်နှင့်ပတ်သက်၍ မော်လမြိုင်တွင် ၁၂ နှစ်လောက်က ကြုံခဲ့ရသည့်အဖြစ်တစ်ဖြစ်ကို တင်ပြပါရစေ။ မော်တော်ကားဘီးခွန်ကို ပြေလဆန်း၌ ပေးရသည်။ ကျွန်တော့်ဇနီးက မြန်မြန်ရအောင် မတ်လဆန်းကတည်းက ငွေသွင်းထား၏။ ပြေလဆန်းသော် သူ သွားယူပါ၏။ အပြင်ထွက်ခဲသော ကျွန်တော်သည် ထိုနေ့က ကိစ္စတစ်ခုကြောင့် သူနှင့်ပါသွားသည်။ ကျွန်တော့်ဇနီး စာရွက်ကလေးယူလာပြီး ကျွန်တော့်ကို ပြ၏။ မူရင်း၌ ၈ ရက်နေ့ ရေးထားသည်ကို ၂၀ ရက်နေ့ပြင်လိုက်သည်။ ကျွန်တော်လည်း စိတ်တွက် တွက်ကြည့်ရာ ၂၀ ရက်သည် တနင်္ဂနွေနေ့ဖြစ်နေကြောင်း သိရ၍ ကားထဲမှထွက်ပြီး ရုံးခန်းထဲ ဝင်သွားသည်။ ကျွန်တော်သိသော အကြီးအကဲ အပြင်ထွက်နေသဖြင့် ရုံးသားများကို တနင်္ဂနွေနေ့ အလုပ်လုပ်ကြတာ ချီးမွမ်းစရာပဲ။ ငါ အထက်ကို စာတင်ရင် ထမင်းအိုးကွဲမယ်။ ငါ ငရဲကြီးမယ် ဟုမတင်မကျပြောပြီး ထွက်လာသည်။ ၁၅ မိနစ်အကြာ အကြီးအကဲက မော်တော်ဆိုင်ကယ်နှင့်ယူလာပေးပါသည်။

ဇနီးသည်က တရားဝင်သည့်ကိစ္စတစ်ခုတွင် အကူအညီပေးပါရန် အရာရှိကြီးတစ်ဦးအား မေတ္တာရပ်ခံပါ၏။ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးက မတတ်နိုင်ဘူးဟုပြောသောအခါ ဇနီးက အင်္ဂလန်၌ ဤကဲ့သို့ ဥပဒေဘောင်အတွင်းဖြစ်သည့်အမျိုးမျိုးတွင် ဘယ်နည်းဘယ်ပုံ လုပ်ပေးပါသည်ဟုဆိုရာ အရာရှိကြီးက အင်္ဂလန်ကို ပြန်သွားပါလားဟု ဘုမ္မုတ်လိုက်သည်။ ဤကဲ့သို့ လူပုံကြားညစ်ပတ်သည့်ကိုယ့်အဝတ်တွေ လျှော်ပြနေသည်မှာ အကြောင်းရှိပါသည်။ အစိုးရက အဝေးရောက် မြန်မာများကို ကိုယ့်တိုင်းကိုယ်ပြည် ပြန်လာစေလိုသော စေတနာထားသည်။ အကယ်၍ ဘဏ်တိုက်၌ ငွေသွင်း၊ ငွေထုတ်၊ ဘီးခွန်ယူရာများ၌ ကြန့်ကြာ၊ အရာရှိကြီးများက လိမ္မာညက်မသုံးလျှင် ထိုသူတို့ နေရေးထိုင်မှု အဆင်မပြေမည်ကို ဆင်ဝန်ကတော် အကြောင့်အကြမ်းနှင့်ရေးလိုက်ရပါ၏။

ဖော်ပြပါ ဗာဟိယတွေနှင့် အချိန်အကုန်မခံရသဖြင့် ပညာရေးနှင့်ဝါသနာပါသော ဥယျာဉ်စိုက်ပျိုးရေးတို့တွင် စောက်ချကာ ဆောင်ရွက်ရန် တစ်ပတ်၊ တစ်လ၊ ခြောက်လ၊ တစ်နှစ်အတွက် စီမံကိန်းများကို ရေးဆွဲပြီး ဆောင်ရွက်သည်။ ကိစ္စများလှ၊ လူ့ဘဝမှာ အထစ်အငဲ့အဖြာဖြာ ပေါ်လာ၏။ ဆောင်းပါးတစ်စောင်ကို သုံးလနှင့်အပြီးရေးမည်ဟု ရေးနေတုန်း ဥရောပမှ တက္ကသိုလ်တစ်ခုက ဖိတ်၍ ပြောဟောရန် စာတမ်းနှင့်လုံးပန်းနေရ၏။ မြန်မာ၊ အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်အတွက် တည်ပုဒ် ဘယ်နှစ်ပုဒ် တစ်လအတွင်းအပြီးရေးမည်ဟု ကြိုးပမ်းနေခိုက်နောက်လမှာကျင်းပမည့် ဆွေးနွေးဖလှယ်ပွဲ၌ ပြောဟောရန် တာဝန်ကျသဖြင့် အာရုံပြောင်းသွားပြီး လူက ကြံ ကံက တစ်မျိုး ဖန်လိုက်သည်။

တောရွာမှာမေး၊ မေးရာမှ ပါလာသော စိုက်ပျိုးရေးဗီဇသည် အိမ်နှင့်ခြံပိုင်ရှင်ဖြစ်လာသောအခါ ဖူးပွင့်လာ၏။ အသက်ကြီးသောအိမ်ပိုင်ရှင်ဟောင်း၏ လျစ်လျူရှုခံထားရသောပန်းခြံကို ရှုပါ။ ဂန္ဓာရုံနှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံအောင် စိုင်းပြင်းပါသည်။ အင်္ဂလန်၌ နိုဝင်ဘာလအကုန်မှ မတ်လဆန်းအထိ ထာဝရအရွက်များ စိမ်းလန်းသည့်အပင်များမှအပ အပင်အားလုံး အရွက်တွေ့ကြေသည်။ ထိုအချိန်၌ မတ်မှအစ နိုဝင်ဘာလအထိ တစ်ချိန်လုံး အလှည့်ကျပွင့်မည့်ပန်းဥပန်းပင်များကို ကက်တလောက်ကြည့်ပြီး မှာသည်။ မတ်လ၌ ရွက်နုထွက်စပြုသည့်နှင်းဆီပင် ၃၀၀ ကျော်ကို စနစ်တကျ ညှပ်သည်။ ပန်းဥပန်းပင်တွေ စစိုက်သည်။

အချိန်တန်သော် ပန်းမျိုးစုံ ပွင့်လာသည်။ ဝဲလင်းပန်းခြံမြို့ဥယျာဉ်စိုက်ပျိုးရေးအသင်းဥက္ကဋ္ဌက ‘ဆရာကြီးခြံကို ဖွင့်ပေးပြီး ဝါသနာပါသူတွေ လာကြည့်ပါစေ။ သူတို့ဆီက ဝင်ခရတဲ့ငွေကို အသင်းကို လှူပါ’ ဟုပြော၏။ ကျွန်တော်က သူတို့ ‘အလကား လာကြည့်ကြပါစေ။ ငွေတော့ မယူပါစေနဲ့။ မြေပေါ်ကြီး မြေကြီးကို အလှဆင်သူ အသက်ရှည်သည်’ ဟုပြန်ပြောရာ ရယ်နေပါ၏။ ဉာဏ်နှင့်ဝီရိယကို အရင်းခံပြီး ပန်းခြံကို တန်ဆာဆင်ထားသည့်ပန်းမာလ်သစ်ပင်များကို မြင်ရ၍ ပွားလာသောပီတိသည် ကျွန်တော်ရေးသည့်စာအုပ်တစ်အုပ် စာတမ်းတစ်စောင်ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေသည့်အခါ ခံစားရသောပီတိနှင့်ထပ်တူ ထပ်မျှဖြစ်ပါ၏။ ဝါသနာဘာဂီ ဆက်တိုင်းမိဆိုသလို မြန်မာပြည်ပြန်ရောက်ပြီး အိမ်ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ ပန်းခြံကိုလည်း လဟာပြင်မှ ပန်းဥယျာဉ်အဖြစ် ဖန်တီးလိုက်သည်။ မြန်မာပြည်တွင် မိုးသုံးလေးလသာ ရွာ၏။ အင်္ဂလန်၌ တစ်နှစ်လုံးရွာ၏။

ပန်းခြံလည်းလှ၊ အိမ်ကလည်း ခုံ၊ လူသန့်လူပြန်တို့နေထိုင်ကြသော ပင့်တလီပန်းခြံလမ်းရှိ ရပ်ကွက်တွင် လူမျိုးခြားဆို၍ ကျွန်တော်တစ်ဦးတည်းသာ နေပါ၏။ ထို့ကြောင့်လည်း ဝဲလင်းတိုင်း (Welwyn Times) သတင်းစာတိုက်မှ သတင်းထောက်က ကျွန်တော့်ကို မြန်မာသံအမတ်ကြီးဟုယူဆကာ သတင်းစာထဲ ထည့်ရေးရန် ကျွန်တော့်ကို လာတွေ့ကြောင်း၊ ကျွန်တော့်ကိုယ်ရေးကိုယ်တာအချို့ကို သတင်းစာထဲ ရေးပြကြောင်းများကို ‘ကျွန်တော်နှင့်ကံ’ အကြောင်းတွင် ရေးပြခဲ့ပါပြီ။ ကျွန်တော့်ကို သတင်းစာဖတ်သူအများစုက အောက်ပါအတိုင်း သိလာကြ

၏။ မြန်မာ-အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ပြုစုသူ၊ လှပသော ပန်းဥယျာဉ်ပိုင်ရှင်၊ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှမြန်မာစာပါမောက္ခ။

၁၉၅၇-၅၈ ခုနှစ်တွင် ကျောင်းက မြန်မာဘာသာစာပေယဉ်ကျေးမှုများကို ခေတ်သစ် မျက်စိနှင့်ပြန်ကြည့်ပြီး ရသမျှ ပညာများ စုဆောင်းရန် မြန်မာပြည်သို့ သွားဖို့ အခွင့်ပြုလိုက်၏။ တင်ပြပြီးနှင့်ခဲ့သော မြန်မာပြည်သွားမှတ်တမ်းထဲ မဖော်ပြခဲ့မိသည့်ကျွန်တော့်ဘဝ သင်ခန်းစာ တစ်ရပ်ကို အစီရင်ခံလိုပါ၏။

ကျွန်တော်ရောက်ပြီး နှစ်လခန့်အကြာမှာ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ဆရာများအသင်းက လက်ဖက်ရည်ပွဲနှင့်ညှော်ခံပါတယ်။ ညှော်ခံပွဲမှာ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကို လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှမြန်မာ စာပါမောက္ခအမြင်ကို လက်တန်းပြောဟောပါလို့မေတ္တာ ရပ်ခံပါရော။ ကျွန်တော်က ရောက်တာ လည်း မကြာသေး၊ ညှော်သည်လည်းဖြစ်၊ တစ်ခုခု အပြောမှားသွားရင် အိမ်သည်အငြိုအပြင်ခံရ မှာစိုးရိမ်မိလို့ မပြောလိုပါ။ ဒါပေမယ့် မရမက တောင်းပန်တဲ့အတွက် ခေါင်းထဲ ပေါ်လာတာ တွေကို မီးမောင်းထိုးပြလိုက်ပါတယ်။

တက္ကသိုလ်ရဲ့အဓိကတာဝန်ဟာ နှစ်ခုဖြစ်တယ်။ ရထားတဲ့အသိနဲ့အတတ်ပညာကို သိမ်းဆည်းထား၊ မရသေးတဲ့အသစ်ပညာများကို သုတေသနလုပ်ဖို့ပါပဲ။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှာ တပည့်က အဆမတန် များပြီး ဆရာတွေရဲ့ဦးရေက အချိုးအစားမမျှအောင် နည်းနေတယ်။ ပြဋ္ဌာန်းတဲ့စာအုပ်တွေကို ဆရာတွေက ပို့ချနေရလို့ ဒုတိယတာဝန်ကို ကျေပွန်အောင် ဆောင်ရွက် ဖို့ အချိန်မရကြရှာဘူး။ ဒီအတိုင်းသွားနေရင် တက္ကသိုလ်ဟာ အသေမြင့်တဲ့အထက်တန်း ကျောင်းအဆင့်(Glorified High School)ဖြစ်သွားမှာပဲ။ အားနည်းချက်ကို ပြုပြင်ဖို့ ငွေအား လူအား လိုပါတယ်။ နောက် အား ပျော့မှုတစ်ခုကတော့ ပြဋ္ဌာန်းတဲ့စာအုပ်တွေပေါ့။ မြန်မာပြည် မလာခင် အိမ်လာလည်သွားတဲ့အင်ဂျင်နီယာကျောင်းသားတစ်ယောက်က သူ သင်တန်းတက်တဲ့ အခါမှာ မြန်မာပြည်မှာ ပြဋ္ဌာန်းတဲ့စာအုပ်တွေဟာ အနှစ် ၂၀ နောက်ကျနေတယ်လို့ တိုင်ပါတယ်။ ဤကား အကျဉ်းချုပ်သာ ဖြစ်ပါသည်။

နောက်တစ်နေ့ထုတ် သတင်းစာတစ်စောင်မှာ စာလုံးမည်း ခေါင်းစီးနှင့် **‘ဒေါက်တာလှ တေဆော်ပြီ၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ရှော်သည်’** ဟုပါလာပါ၏။ မော်ကွန်းထိန်းနှင့် အာဏာပိုင်အချို့ ၏ အငြိုအပြင်ခံရပါသည်။ စေတနာသည် ဝေဒနာဖြစ်ရပြီ။

သို့သော် ဝန်ကြီးအချို့နှင့်ဦးအုန်းတို့က ကျွန်တော့်ကို ပါမောက္ခချုပ်ရာထူးကမ်းလှမ်း လာသည်။ ကျွန်တော်သည် အုပ်ချုပ်ရေး၌ စိတ်မဝင်စား၍ ကျေးဇူးတင်စွာဖြင့် လက်မခံဘဲ အင်္ဂလန်သို့ပြန်လာပါ၏။ စာပေပို့ချ၊ အဘိဓာန်ပြုစု၊ သုတေသနလုပ်၊ စာအုပ်စာတမ်းတွေရေး၊ ဆွေးနွေးဖလှယ်ပွဲတွေ၊ ဖိတ်ကြားထားသော တက္ကသိုလ်များဆီသွား၊ ကုန်ဖရင့်တွေ တက်ရောက် နေသည်။ ၁၉၅၈ ခုနှစ် ကျွန်တော် မြန်မာပြည်မှ ပြန်ရောက်လာသည့်အခါ ကျောင်းအုပ်ကြီးအ သစ်နှင့်တွေ့ရပါ၏။ ထိုအခါမှစ၍ ယခင်က အရှေ့တိုင်းနှင့် အာဖရိကဘာသာရပ်များကို အရေး

ပေးပြီး ပို့ချနေသောကျောင်းသည် မနုဿဗေဒ၊ ဥပဒေ၊ အယူဝါဒဘာသာစသည့်ဘာသာရပ်များဘက်သို့ ဦးတိမ်းလာရုံမက ဦးစားပေးလာသဖြင့် ဘာသာစာပေသည် အတော်ကို မျက်နှာငယ်သွားပါ၏။

လောကတွင် သပ္ပာယ်ဖြစ်သည့်နေရာ၌ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော လခရ၊ ဝါသနာပါသော အလုပ်ကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် လုပ်နေရသူသည် လောကနိဗ္ဗာန် ရောက်ရသည်နှင့်တူပါ၏။ အလုပ်လည်း တွင်ကျယ်၊ အလုပ်ရှင်လည်း ကြီးပွားကျော်ကြားလာသည်။ ကျွန်တော်လည်း အင်္ဂလန်ပြည်ရှိ တက္ကသိုလ်ကောလိပ်ကျောင်းများတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသည်။ မြီတီသူလူမျိုးစုများနှင့်အများအားဖြင့် ဆက်ဆံနေရသည်။ အနောက်နိုင်ငံအစားအစာများကိုသာမှီဝဲနေသဖြင့် ငါဘယ်ရောက်နေသည်ကို သတိမထားမိသည့်အဖြစ်မျိုး ရောက်ခဲ့ရ၏။ မြန်မာသံရုံးမှာ သံအမတ်ကြီး၊ သံအရာရှိကြီးငယ်နှင့်မြန်မာကျောင်းသားများ အိမ်လာလည်သည့်အခါ ငါမြန်မာလူမျိုးပဲဟု တွေးမိပြီး မြန်မာပြည်ကို အောက်မေ့မိပါသည်။

အလုပ်ခွင်တွင်သာ အချိန်ကုန်နေပါက ပြင်ပနှင့်အဆက်အသွယ်ပြတ်ပြီး ‘ဆင်စွယ်တဲနန်း’(Ivory castle)တွင် နေသည့်ဘဝမျိုး မရောက်ရအောင် တစ်မြို့တည်းနေသူ တက္ကသိုလ်ဆရာများနှင့်ဇနီးတို့ကို ဖိတ်၊ နေ့လယ်စာ သို့မဟုတ် ညစာကျွေး၊ သူတို့အပြန်အလှန် ဖိတ်ရာသို့ သွား၊ မြို့ထဲရှိ ကုန်စုံဆိုင်ကြီးနှင့်အခြားဆိုင်တွေသို့သွား၊ မြို့သူမြို့သားများနှင့်တွေ့ဆုံ စကားစမြည်ပြောသည်။ နွေကာလ ကျောင်းသုံးလပိတ်ချိန်များ၌ ဘက်ထရီအားဖြည့်သလို ပင်လယ်ကမ်းခြေမြို့များ၊ သို့မဟုတ် ဘုရားလည်းသွား လိပ်ဥလည်းတူး ဆိုသလို ကျွန်တော်ဖတ်ထားသည့်အင်္ဂလိပ်ဝတ္ထုနှင့်ကဗျာများထဲပါ စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသည့်နေရာများနှင့်အဆောက်အအုံများကို သွားလေ့လာပါ၏။ ဥပမာ အနည်းငယ်သာ ပြပါရစေ။

ကျွန်တော် သင်အံဖတ်ရှုခဲ့ရသည့်အင်္ဂလိပ်ကဗျာဆရာကြီးဝီလျံဝန်စဝ်(William Wordsworth)နေခဲ့သော အင်းအိုင်များဒေသ(Lake District)သို့ရောက်သွားသည်။ နေအိမ်နှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ကို ကြည့်သည်။ ဒက်ဖိုးဒီး(လ်)(Doffodils)ပန်းများ ကဗျာခေါင်းထဲ ဝင်လာသောအခါ ပိုမိုအရသာခံစားရပါ၏။ ၁၉၆၀ ခုနှစ်က အာ(ရ်) ဒီ၊ ဘလက်မိုး(R.D.Vlackmore) ရေးသော လောနာဒွန်း(Lorna Doone) ဝတ္ထုစာအုပ်ကို ကြိုက်လွန်း၍ နှစ်ခါခန့် ဖတ်ပြီးခဲ့ပြီ။ ဇာတ်လမ်းတည်ရာ အိတ်က(စ်)မိုး(Exmoor)ဒေသ သွားလည်သည့်အခါ ဇာတ်လိုက်ဂျွန်ရစ်(စ်)(John Ridd)နှင့်ဇာတ်လိုက်မင်းသမီးတို့ မင်္ဂလာဆောင်သည်ဟုဆိုသော ဘုရားရှိခိုးကျောင်းထဲ ဝင်လေ့လာ၏။ လက်ထပ်နေစဉ် လူဆိုးကြီးက သေနတ်နှင့်ပစ်၍ လောနာ(Lorna)ထိမှန်သွားပုံ၊ ဇာတ်လိုက်က လူဆိုးကြီးကို လိုက်သတ်ခန်းများ မျက်စိထဲ မြင်မိ၍ ဝတ္ထုတစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအရ သာကို မြည်းမိပါ၏။

မြန်မာပြည်တွင်လည်း စာပေဝါသနာပါသူနှင့်ပညာရှင်တို့ မဲဇာတောင်ခြေသို့၊ ရွှေစက်တော်ဘုရားရှိရာဆီသို့နှင့်ပေလေးပင် ရှင်လေးပါး ဖွားမြင်ရာ တောင်တွင်းကြီးမြို့ စသည်တို့သို့

ခြေဦးလှည့်သင့်သည်ဟုသဘောရပါ၏။ သို့မှသာ သက်ဆိုင်ရာ စာဆိုတော်တို့၏ အရေးအသားများကို ပိုမိုထိတွေ့ခံစားနိုင်မည်ဟုဆိုချင်ပါ၏။ နောက်တစ်ချက်ကား လန်ဒန်မြို့ကြီးနှင့်အခြားမြို့ရွာအများအပြားတွင် နာမည်ကျော် စာဆိုတော်များ နေခဲ့သောအိမ်များ ရှေ့တံခါးပေါက်နား၌ ဘယ်စာဆိုတော်ကြီး ဘယ်ခုနှစ်မှ ဘယ်ခုနှစ်နှစ်အထိ နေသွားသည်ဟူသောဆိုင်းဘုတ်ကလေးထိုးထားခြင်းပင်။

တိုင်းပြည်တစ်ပြည်၏ ကြီးပွားချမ်းသာ နာမည်ကျော်ကြားမှုသည် (industry)ခေါ် ထုတ်ကုန်အရည်အသွေးပမာဏနှင့်(Service)ခေါ် ဝယ်သူများ ကျေနပ်စေရန် အကျိုးဆောင်နိုင်သည့်အတိုင်းအတာပေါ် အမှီပြုနေသည်။ ထိုနည်းတူ တက္ကသိုလ်ကျောင်း တစ်ကျောင်း၏ ကြီးပွားကျော်ကြားမှုသည် မွေးထုတ်ပေးသည့်အရည်အချင်းပြည့်စုံသော ပညာရှင်ကောင်းများနှင့်သုတေသနရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေသည့်စာအုပ်စာတမ်းအရည်အသွေးနှင့်ဦးရေအပေါ် အမှီပြုနေ၏။ ဤမှုအရ ကျောင်းသတင်း မညှိုးရလေအောင် ၉၀ ရာခိုင်နှုန်း ဆရာတွေက ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်နေကြသည်။ ကျွန်တော်လည်း တစ်ဦးပါဝင်၏။ သို့နှင့် နေ့ကို ရက်၊ ရက်ကို လ၊ လကို နှစ်စားခဲ့ရာ တတိယအမှီကောင်းတစ်ခု ပေါ်လာ၍ ၁၉၆၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် ကျွန်တော့်အား လန်ဒန်တက္ကသိုလ်က မြန်မာစာပါမောက္ခဘွဲ့ကို အပ်နှင်းခဲ့၏။ (ဒေါက်တာလှဘေ ပညာပါရမီ ၇၇-၈၃ ရှု)

ကြိုးပမ်းကျိုးနပ်သည်ဟုဆိုချင်ပါ။ ဆိုပါက ကျွန်တော် ဤရာထူးကို ရည်မှန်း၍လုပ်ရာကျမည်။ မဟုတ်ရပါ။ ပုထုဇဉ်သားပီပီ ဤရာထူးကို လိုချင်၏။ သို့သော် မမျှော်မှန်းဝံ့ပါ။ ယခုပြီး ဘယ်လိုစခန်းသွားရမလဲ။ ကြံကြံဖန်ဖန် ဤကဲ့သို့ဖြစ်ခဲ့ပြီးသည်နောက် မကြာမီ ကျေးဇူးရှင်ဌာနမှူးကို သူ ကျွမ်းကျင်ရာ သဒ္ဒဗေဒဘာသာဗေဒဌာနမှူး ခန့်လိုက်၏။ ထိုအခါ ကျွန်တော်တို့ အရှေ့တောင်အာရှနှင့်ကျွန်းများ ဘာသာစာပေဌာနအတွက် ဌာနမှူးတစ်ဦးခန့်ရန် ကျောင်းက တီးခေါက်ကြည့်ရာ ထိုအခါက ထိုဌာန၌ ပါမောက္ခဆို၍ ကျွန်တော်တစ်ဦးသာရှိသဖြင့် ကျွန်တော့်အား ကမ်းလှမ်းလာပါ၏။ လခ ပိုရမည်။ ဂုဏ်ရှိမည်။ သို့သော် ဝါသနာပါသော လုပ်ငန်း ထိခိုက်မည်။ ကျွန်တော် လက်မခံ၍ ဒုပါမောက္ခတစ်ဦးအား ဌာနမှူးခန့်လိုက်ပါသည်။ ၁၉၅၈ ခုနှစ်က ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ပါမောက္ခချုပ်ရာထူးကို ငြင်းပယ်လိုက်သည့်အကြောင်းကို စာဖတ်ပရိသတ်တို့ သိနှင့်ကြပါပြီ။

ဌာနမှူးသည် အုပ်ချုပ်ရေး၌ လိမ္မာသည်။ အစည်းအဝေးများ၌ အပေးအယူကျွမ်းကျင်သည်။ သုတေသန စာအုပ်စာတမ်း ပြုစုမှု၌ ဝါသနာပါသင့်သလောက် မပါ၍ ဒုပါမောက္ခသာဖြစ်နေသေးသည်။ ကျွန်တော်က အစည်းအဝေး တက်သည်မှာ အချိန်ကုန် လှပန်းပြီး ကျွန်တော့်စီမံကိန်းများ ထိခိုက်သည်ဟု ခံယူထားပါ၏။ ထို့ကြောင့် ပါမောက္ခများ မတက်မနေရ ပညာရေးအဖွဲ့(Academic Board)သာ တက်မယ်။ တခြားကော်မတီအဖွဲ့တွေထဲ နာမည်မထည့်နဲ့ဟု ဌာနမှူးအား ပြောထားပါသည်။

ပါမောက္ခဖြစ်ပြီး ပထမတစ်ပတ်လောက်က ယောင်တီယောင်ကန်းနှင့်လေထဲ လမ်း
လျှောက်နေသယောင်ယောင်။ ကျောင်းသွားသည်။ လိပ်ပြာမလုံသလိုနှင့်ဝင်သွားသည်။ သ
တင်းကြားနှင့်ပြီးသော ပေါ်တာများက နှုတ်ဆက် ချီးကျူးသည်။ ခင်မင်သော ဆရာတွေက
လက်ဆွဲနှုတ်ဆက်ဂုဏ်ယူကြောင်း ပြောသည်။ စာပုံးထဲ ချီးကျူးစာတွေ ရောက်နေသည်။ လေး
ထပ်ရှိ ပါမောက္ခလှဘေ စာတန်းထိုးထားသောထောင့်အခန်းကြီးထဲ ဝင်သွားသည်။ အခန်းကို
သုံးသပ်သည်။ အဘိဓာန် စာအုပ်စဉ်တွေ၊ ကတ်ပြားသေတ္တာတွေ နံရံတစ်လျှောက် စီတန်းနေ
သည်။ ခန်းလုံးပြည့်ကော်ဇောခင်းထားသည်။ စားပွဲကုလားထိုင်၌ ထိုင်၍ ကျောင်းမှ ဆရာတစ်
ယောက်နှင့်တိုင်စရာတစ်ခု ရှိ၍ နေ့လယ်စာ စားသောက်ခန်း၌ အတူစားရန် သူ့အခန်းသို့ တယ်
လီဖုန်းဆက်သည်။ သွားစား၏။ ပြန်လာ၏။ ဆရာအချို့ အခန်းတံခါးခေါက်ပြီး ဝင်လာ၏။
တပည့်အချို့လည်း ထိုနည်းတူပင်။ ဆရာတွေနှင့်စကားပြော၊ တပည့်တွေနှင့်စာသင်ချိန် ညှိနှိုင်း
ဆွေးနွေးသည်။ တစ်နေ့ကုန်သွားသည်။

ကျောင်းတွင် ပထမ၊ ဒုတိယ၊ တတိယသင်တန်းသုံးပတ်ရှိသည်။ အောက်တိုဘာလ
ဆန်းမှ ဒီဇင်ဘာလအလယ်အထိ ပထမသင်တန်းပတ်အတွင်းအလွန်အလုပ်ရှုပ်သည်။ ကျောင်း
ပိတ်ရက်အတွင်း သုံးနှစ်ဆက်တိုက် ကျွန်တော် ဖျားသည်။ ဆရာဝန်လာကြည့်သည်။ သူက ‘ဆ
ရာကြီး သင်တန်းအပတ်အတွင်း ပူပင်သောက ဖြစ်ခဲ့တယ်။ အခုလို အနားယူတဲ့အခါ စိတ်အေး
သွားလို့ ဒီလိုဖြစ်ရတာပါ။ စိတ်မပူပါနဲ့’ ဟုနှစ်သိမ့်သည်။ ကျွန်တော်က စိတ်ထဲ ငါ့ဘုန်းပိလေသ
လားဟု ထင်မိပါရဲ့။ တတိယနှစ်လည်း ဤကဲ့သို့ဖျား၍ ဆရာဝန် တတိယအကြိမ်ရောက်လာ၏။
ဆေးပေးပြီး ‘နောင်နှစ်ခါ ဒီအချိန် လာဦးမယ်’ ဟု မသွားမိပြောသောအခါ ‘မိတ်ဆွေအဖြစ်နဲ့
လာစေချင်ပါတယ်။ ဆရာဝန်အနေနဲ့ မလာပါစေနဲ့လို့ဆုတောင်းနေပါတယ်’ ဟု ပြောရာ သူက
ရယ်မောပြီး ထွက်သွားပါ၏။

ကျွန်တော် ကျောင်းသွားသည့်အခါ တစ်ခါတစ်ရံ ကိန်းဘရစ်မှ လာသောမီးရထား၊
တစ်ခါတစ်လေ ဝဲလင်းပန်းခြံမှထွက်လာသော မီးရထား စီးသည်။ တစ်မနက်၌ ကိန်းဘရစ်မှလာ
သော မီးရထားဆိုက်၍ တွဲတစ်တွဲတည်း တစ်ခါတစ်ခါ မြင်ရသော လူလတ်လူရွယ် အင်္ဂလိပ်အ
မျိုးသားနှင့်ဘေးချင်းဆိုင်ထိုင်ရ၏။ သူက သိချင်ဇော မဖိနှိပ်ထားနိုင်ပုံနှင့် ‘ခင်ဗျား လန်ဒန်
သွားတယ်။ မသိလို့ မေးပါရစေ။ ဘာလုပ်ပါသလဲ’ ဟုမေး၏။ ကျွန်တော်က ပြောပြသည့်အခါ
‘လက်ထောက်ကထိကလား’ ဟုမေး၏။ မဟုတ်ပါဟု ဆိုပြီး ခပ်မဆိတ် နေလိုက်သည်။ သူက ‘က
ထိကလား၊ အထက်တန်းကထိကလား၊ ဒုပါမောက္ခလား’ ဟုဆက်မေးတိုင်း ‘မဟုတ်ပါ’ ဟုချည်း
ဖြေလိုက်သည့်အခါ နောက်ထပ်ဆက်မမေးတော့ပါ။ နောင်အခါ အခြားတက္ကသိုလ်များမှဆရာ
များနှင့်ဆုံစည်းရပြီး စကားစပ်မိ၍ ရာထူးအကြောင်းကို တောက်ကြည့်သည့်အခါ ‘ခင်ဗျား ပါ
မောက္ခလား’ ဟုစ၍ မေးပါ၏။ ဒုတိယအကြိမ် ဘဝသင်ခန်းစာရ၍ ဖြစ်ပါ၏။

ပါမောက္ခဘဝနှင့် ၁၅ နှစ် နေခဲ့ရစဉ်က ပျမ်းမျှခြင်းအားဖြင့် ၂ နှစ် တစ်ကြိမ်ဆိုသလို ပြင်သစ်ဂျာမနီပြည်များဆီသို့ ပညာရေးကိစ္စဖြင့် ရောက်ခဲ့ရသည့်အကြောင်းကို ကံထမ်းလာ သည်ကိုမမြင်ရဆောင်းပါးများတွင်ရေးပြပြီးပါပြီ။ ထိုတိုင်းပြည်များရှိထင်ရှားသောအဆောက် အအုံကြီးများ မြင်ရ၍ အတုယူဖွယ်များကို အခြေအနေပေးတိုင်း တင်ပြခဲ့ပါပြီ။ ဤအခန်း၌ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီလူမျိုးတို့၏ နေထိုင်စားသောက်မှု၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့်စည်းကမ်းများမှရသော ဆင် ခြင်ဖွယ်အချို့ကို အစီရင်ခံလိုပါ၏။

ဗြိတိသျှလူမျိုးများနှင့်မတူ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီတို့သည် နံနက်စာကို ပေါင်မုန့်ထောပတ် သုပ်ယိုနှင့်စား၊ ကာဖီသောက်ရုံနှင့်ပြီးပါ၏။ နေ့လယ်စာ သို့မဟုတ် ညစာကို ကောင်းကောင်း စားလေ့ရှိသည်။ ပြင်သစ်က ဝိုင်အရက်၊ ဂျာမနီက ဘီယာကို ရေလို သောက်သည်။ ပြင်သစ်ပြည် ၌ လက်ဖက်ရည်သောက်သူ မရှိသလောက်ပင်။ ကာဖီမည်းကိုသာ သုံးဆောင်၏။ ဂျာမနီတွေ လည်း ထိုနည်းအတူပင်။ ပြင်သစ်ပြည်၌ ရေတောင်းသောက်လျှင် ထူးဆန်းသောအမူအရာနှင့် ကြည့်တတ်ပါ၏။ လမ်းဖြတ်ကူးသည့်အခါ ဂျာမနီများက စည်းကမ်းသေဝပ်သလောက် ပြင်သစ် လူထုက အမူမထား ကားတွေကြားသွားသည်ကို မကြာခဏ မြင်မိပါ၏။

တက္ကစီများနှင့်သွားလာသည့်အခါဂျာမနီဒဂိုင်ဘာတို့ကပို၍ကျင့်ဝတ်စောင့်ထိန်းတတ် သည်။ တစ်ခါက ကျွန်တော်နှင့်မိတ်ဆွေတစ်ဦး ပါရီတွင် မြန်မာသံရုံးသို့သွားကြသည်။ တစ်နေ့ ရာ၌ လမ်းမြှောင်တစ်ခုမှ တက္ကစီသည် မင်းလမ်းမကြီးသို့ ဝင်လာသည့်အခါ ကျွန်တော်တို့တက္ကစီ သမား ရှောင်းတိမ်းပေးလိုက်၍ အတိုက်မခံရပါ။ ထိုနောက် တက္ကစီသမားနှစ်ဦး ဘေးချင်းယှဉ် မောင်းကာ ရန်တွေ့ကြပါ၏။ တစ်ခဏအကြာ ကျွန်တော်တို့ဒဂိုင်ဘာက မော်တော်ကား မောင်း တံကို ကိုင်ထားသည့်လက်နှစ်ဖက်ကို ၁၅ စက္ကန့်ခန့်နီးပါး မြှောက်ပြီး ပြင်သစ်လို Mon dieu (My god)ဟု အံ့ဩသံနှင့်အော်လိုက်၏။ ကျွန်တော်လည်း သေရမည့်ဘေး ကြောက်ပြီး ရှေ့ထိုင်ခုံကို အတင်းကိုင်ထားပါသည်။ ကား မတိုက်သည်မှာ တော်ပါသေး၏။

တက္ကစီကားဆို၍ ဟိုက်ဒလဘတ်(Heidel berg)မြို့၊ တောင်အာရှကောလိပ်ကျောင်း ဧည့်သည်အဖြစ်နှင့်နေသည့်အခါ တစ်နေရာမှ တစ်နေရာသို့ သွားတိုင်း ကမ္ဘာကျော် Mercedes Benz မာစီဒီ(စ်)ဘင်း(စ်)တက္ကစီကားများကိုသာ ငှားစီးပါ၏။ ရသေ့စိတ်ဖြေပေ။ တစ်ညနေ ၇ နာရီခွဲလောက်အချိန်တွင် မြို့ကလေးတစ်မြို့ရှိ ပါမောက္ခ အီ၊ ဆာကီဆီယန် E.Sarkisyanz အိမ်မှ ညစာ စားပြီး ဟိုက်ဒလဘတ်မြို့သို့ပြန်လာရန် တက္ကစီတစ်စီး ငှား၏။ ကားထဲ ကျွန် တော်နှင့်မိတ်ဆွေ ဝင်ထိုင်သည့်အခါ အမျိုးသမီးဒဂိုင်ဘာဖြစ်နေကြောင်းကို တွေ့ရ၍ အံ့ဩနေ တုန်း သူ့ဘေးနား ဝပ်နေရာမှ ထကြည့်သည့်ခွေးကြီးတစ်ကောင်မြင်ရသဖြင့် လန့်ဖြန့်သွား၏။ သူ၏ ခင်ပွန်း ညစာ စားနေ၍ သူ Mercedes Benz ကိုမောင်းရကြောင်း၊ လူမသမာတို့ရန် ကာ ဆီးရန် လိမ္မာသောခွေးကြီးကို အဖော်ခေါ်ခဲ့ရကြောင်း ပြောပြ၍ သိရပါ၏။

တည်းခိုသည့်ဟိုတယ်ပြန်ရောက်လာ၏။ ဂျာမနီပြည် ခုလိုချမ်းသာကြွယ်ဝနေသည်မှာ

အမျိုးသမီးကအစ ဒီလိုကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်နေလို့ပဲဟုတော့မိရင်း တစ်ဆက်တည်းဂျာမနီပြည်မှာ အဖိုးမြင့်ဂုဏ်တင့်တဲ့ကားမျိုးကို ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်ကတည်းက တက္ကစီအဖြစ် သုံးနေတယ်။ အခု ၁၉၆၅ ရောက်နေတာတောင်မှ မြန်မာပြည်မှာ ကားပိုင်ရှင် ၉၀ ကျော်ရာခိုင်နှုန်းဟာ ပြုပြင်မွမ်းမံပြီး ဂျပန်ပြည်မှ ပို့လိုက်တဲ့တစ်ပတ်ရစ်နှစ်ပတ်ရစ် ကားတွေကို ဂုဏ်ယူကာ စီးနေသည်ကို တွေ့ရ၍ စိတ်အတော်ထိခိုက်သွားမိပါ၏။

၁၉၆၇ ခုနှစ် ဖရန်ဖို့မြို့၊ အရှေ့အာရှပညာရပ်များကျောင်း၌ ဒုတိယအကြိမ် ပြည်သူ့ခေတ်သစ် မြန်မာစာပေအကြောင်း၊ ဟောပြောပြီး အပြန်တွင် ရိုင်း(Rhine)မြစ်ကို စုန်ဆင်း၊ ကိုလုံး(Cologone)မြို့တွင် နှစ်ညအိပ်ပြီး ဒူးဇယ်(လ်)ဒေါ့(Dusseldorf)မြို့သွား၍ လန်ဒန်သို့လေယာဉ်နှင့်ပြန်လာသည်။ (ဒေါက်တာလှဘေ-ပညာပါရမီ ၂၆၈-၉ ရှု)အရင်တစ်ခေါက်က အချိန်မရ၍ မလေ့လာခဲ့ရသော အံ့ဘနန်း ဧရာမကိုလုံးဘုရားရှိခိုးကျောင်းကြီးကို စေ့စေ့စပ်စပ်သုံးသပ်နေရင်း တစ်ပိုင်းတစ်ပျက် ဖြစ်နေသော မင်းကွန်းစေတီကြီးကို သတိရမိပါ၏။

၉ ရာစုနှစ်က ဤမျှလောက် မကြီးမားသော ဘုရားရှိခိုးကျောင်းကလေးကို တည်သည်ဟု သိရပါ၏။ ၁၂၄၈ ခုနှစ်က မီးလောင်ကျွမ်းသွားပြီး ပြန်တည်သည်။ တဖြည်းဖြည်း ချဲ့ထွင်တည်ဆောက်လာရာ ၁၈၈၀ ပြည့်နှစ်၌ လက်ရှိအရွယ်အစား တည်ဆောက်ပြီးစီးသည်။ ဘိုးတော်ဘုရားသည် သက္ကရာဇ် ၁၇၉၀ ပြည့်နှစ် တပို့တွဲလဆန်း ၅ ရက် တနင်္ဂနွေနေ့ မင်းကွန်းပုထိုးတော်ကြီး ဖိနပ်တော်ရွှေအုတ်ငွေအုတ်စ၍ ခင်းတော်မူသည်။ နတ်ရွာစံတော်မူသည့် ၁၈၉၁ ခုနှစ်အထိ ၂၉ နှစ်တိုင်တိုင် ဆက်လက်တည်တော်မူ၏။ မြေးတော်ဘကြီးတော်နှင့်မင်းအဆက်ဆက်တို့ပြီးအောင် မတည်ဆောက်ဘဲ ကိုယ့်ကောင်းမှုကုသိုလ် စေတီပုထိုးများကိုသာ အသီးသီး တည်တော်မူခဲ့ကြသဖြင့် မင်းကွန်းပုထိုးတော်ကြီးသည် ကိုလုံး ဘုရားရှိခိုးကျောင်းကြီးကဲ့သို့ အံ့ဖွယ်တစ်ပါး မဖြစ်ခဲ့ရသည်မှာ ဝမ်းနည်းစရာပါ။

ကိုလုံးမှ ဟိုတယ်ကြီးတစ်ခု လေးထပ်ရှိ အခန်းတစ်ခန်း၌ တည်းခိုသည်။ နံနက် ၄ နာရီအချိန်နီး၍ အခန်းပြတင်းပေါက်ဖွင့်လိုက်ရာ လေအားဖိတူးစက်ဖြင့် အလုပ်သမား လေးငါးခြောက်ဦး တွင်းတူးသံ ကြားရသဖြင့် ဩော်-အခါမဲ့ အလုပ် လုပ်နေကြသကဲ့သို့အံ့ဩမိ၏။ ဒူးဇယ်(လ်)ဒေါ့သို့ ရောက်သွားသည့်အခါ ပို၍ အံ့ဩသွားမိပါတော့သည်။ စစ်အတွင်းက မဟာမိတ်များ ဗုံးကြဲလေယာဉ်တွေ လက်ချက်ကြောင့် စက်ရုံလူနေအိမ်တွေ ကြေမှုသွားခဲ့ရသည်။ ဤမြို့တွင် ခွဲညားထည်ဝါသော အဆောက်အဦသစ်ကြီးတွေ အပြိုင်းပြိုင်းနှင့်ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရှိရ၍ပင်။

စစ်ကြီးအပြီး ပေါင်မုန့်၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက် သားငါးဝယ်ရန် တွန်းလှည်းကလေးထဲ ဂျာမန်မတ်ငွေ ယူသွားရသည်အထိ ချွတ်ခြံကျခဲ့ရသည့်ဂျာမနီပြည်သည် ဘာကြောင့် ဦးမော့ခေါင်းထောင်လာပြီး ယခုအခါ အဋ္ဌေးဆုံးနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံဖြစ်နေရပါသလဲ။ ၁၉၄၉ ခုနှစ်မှ ၁၉၆၁ ခုနှစ်အထိ ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည့်ဟာအက်ဒင်နောင်ဝါ(Herr

Adenauer)၏ လိမ္မာသော စီမံခန့်ခွဲမှုကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဂျာမန်လူမျိုးရာခိုင်နှုန်း ၇၀ ကျော် တို့၏ တည်ကြည်သော စာရိတ္တ၊ ကြိုးပမ်းသောလုံ့လ၊ သေသပ်သောစည်းကမ်းတို့ကြောင့် ဤအဆင့်မျိုးသို့ ရောက်ခဲ့ရပါ၏။ အတုယူဖွယ် ကောင်းလှသည့်သင်ခန်းစာ။

စည်းကမ်းဆို၍ ဖရန့်ဖို့မြို့တွင် ကျွန်တော်၊ ဂျွန်အိုကဲ(လ်)ဦးတင်ထွေးတို့ ဂျာမန် ပါမောက္ခနှင့်လူပြတ်သော လမ်းကို မီးပိုင်မှ ကူးရန် လုပ်သည့်အခါ မီးနီပြထား၏။ ကျွန်တော် တို့က ယာဉ်တစ်စီးမှမလာသဖြင့် ဖြတ်ကူးရန် ပြောသည့်အခါ ပါမောက္ခက မီးစိမ်းပြမှုကူးပါဆို၍ စောင့်ဆိုင်းနေရသည်။ ဘီယာဆိုင်တစ်ဆိုင်ထဲ ဝင်သွားကြ၏။ ဆိုင်ရှင်က ဘီယာခွက်ကြီးတွေထဲ ဖြည့်ထည့်ပေးသော ခွက်တွေကို စားပွဲထိုး ယူလာပေးသည်။ ပါမောက္ခက မသောက်နှင့်ဦးဟုဆိုကာ ခွက်တွေကို ကြည့်နေသည်။ အမြှုပ်များ ပြယ်သွားသည့်အခါ ခွက်တွေထိပ်တွင် ပြထားသည့်အမှတ်သညာအောက် ဘီယာအဆင့်လျော့နေသည်ကို မြင်ရ၍ ပါမောက္ခက အမှတ်သညာအထိ အဖြည့်ခိုင်း၏။ စည်းကမ်း၊ စည်းကမ်း။

ဂျာမန်ပါမောက္ခတိုင်း ပါရဂူဘွဲ့ရသူတွေ ဖြစ်ပါသည်။ မြိတိသျှတက္ကသိုလ်များ၌ ပထမဒီဂရီဟုအသိအမှတ်ပြုသည့်ဘီအေ၊ ဘီအက်စီဘွဲ့ရမှသာ ပါမောက္ခဖြစ်နိုင်သလို ဂျာမန်တက္ကသိုလ်များတွင်လည်း ပါရဂူဘွဲ့ရရှိထားမှသာ ဤရာထူးမျိုး ရခွင့်ရှိပါ၏။ အလုပ်ကိစ္စတစ်ခု၌ မြိတိသျှပါမောက္ခတစ်ဦးက လက်မှတ်ထိုးသည့်အခါ သူ၏ ခရစ်ယာန်အမည် အတိုကောက်နှင့်နာမည်ကိုသာ ရေးပါ၏။ ဂျာမန်ပါမောက္ခကမူ ပါမောက္ခ၊ ဒေါက်တာ၊ ခရစ်ယာန်အမည်နှင့်နာမည်အားလုံး ရေးထည့်လေ့ရှိသည်။ ပြင်သစ်ပါမောက္ခတွေက ခရစ်ယာန်အမည်နှင့်နာမည် ကျား၊ မခွဲခြားပြီး လက်မှတ်ထိုးပြသည်။

ဂျာမန်ပါမောက္ခများသည် ရာထူးခန့်အပ်ခြင်းမခံရမီ သုတေသီဘဝကစပြီးစုံထောက်၊ ရွှေကျင်သူ၊ သူဖုန်းစားအနေနှင့်သက်ဆိုင်ရာ ဘာသာရပ်ကျွမ်းကျင်ရန် ကြိုးပမ်းပုံကို သာဓကတစ်ခုပြပါမည်။ ယခုအခါ ဘာလင်းတက္ကသိုလ် ပါမောက္ခဖြစ်နေသူသည် မွန်ဘာသာနှင့်ပတ်သက်၍ ဘယ်သူတွေနှင့်တွေ့ဆုံရမည်ဆိုသည်ကို စဉ်းစားပြီး သားတွေ့သည်။ ၁၈ နှစ်လောက်က မစ္စတာခရစ်ယာန်ဘောင်းဝါး(Christion Bauerl)သည် ကျွန်တော့်ကို ကျောင်းမှာလာတွေ့ပြီး မွန်ဘာသာစာပေအကြောင်း မေးပါ၏။ ဝိဇ္ဇာဂုဏ်ထူးတန်းနှင့်မဟာဝိဇ္ဇာတန်း၌ ဆည်းပူးခဲ့ရသည့်ပညာနှင့်ပါမောက္ခဂျီ၊ အိတ်(ချ်)လု(စ်)(G.H.Luce)ထံမှရခဲ့သည့်ဗဟုသုတများကိုဖောက်သည်ချပါ၏။ အချို့ကို သူ့သိနှင့်ပြီးပါပြီ။ ကျွန်တော်လည်း တတ်ယောင်ကား မလုပ်လိုသဖြင့် ကျောင်းမှမုန့်ပါမောက္ခအိတ်(ချ်)၊ အယ်(လ်)၊ ရှောတိုး(H.L. Shor-to)ဆီခေါ် သွားပြီးမိတ်ဖွဲ့ပေးကာ အပ်နှံခဲ့သည်။

မေ့မေ့ပျောက်ပျောက်နှင့်နေခဲ့ရာ ၁၉၉၃ ခုနှစ် ကျွန်တော်နှင့်ဇနီးသည်တို့ လန်ဒန်တွင် ကျန်းမာရေး စစ်ဆေးရန် သေတမ်းစာရေးဖို့ တဲဗစ်စတော့(ခ်)(Tau-i-stock)ဟိုတယ်တွင် တည်းနေတုန်း ပါမောက္ခဘောင်းဝါး ရောက်လာပါ၏။ ကြံကြံဖန်ဖန် ဘယ်သူက လမ်းညွှန်လို့ရောက်

လာပါလိမ့်။ သူက ကျွန်တော်နှင့်၁၉၇၇ ခုနှစ်၌ တွေ့ပြီးသည့်နောက် မြန်မာပြည်ဝင်ခွင့်မရ၍
ယိုးဒယားပြည်ကို အခေါက်ခေါက်အခါခါ ရောက်ကြောင်း၊ ထိုပြည်မှာ မွန်လူမျိုးတို့နှင့်တွေ့ရ
ကြောင်း၊ ဗန်ကောက်မြို့မှ စာကြည့်တိုက် ပြတိုက်တွေရှိ မွန်ပေပုရပိုက်၊ စာအုပ်စာတမ်းတွေကို
စေ့စေ့စပ်စပ် သုံးသပ်ကြောင်း ပြောပြပါ၏။ ထိုနောက် မြန်မာပြည်ကို လာခွင့်ရလျှင် လာပြီး
မွန်ပြည်နယ်မြို့တော် မော်လမြိုင်နှင့်ကျိုက်မရော၊ မုဒုံ၊ ဇင်းကျိုက်စသည့်မြို့ရွာများသို့သွားလို
သည်ဟု ဆိုပါ၏။ ကျွန်တော်က ‘ခင်ဗျားဟာ မွန်သုတေသီ ပညာရှင်သာဖြစ်တယ်။ နိုင်ငံရေးကို
လက်နဲ့မှ မတို့ပါ။ မော်လမြိုင်လာခွင့်ပြုဖို့ ရန်ကုန်ရှိ ပညာရေးဌာနမှာ အခွင့်တောင်းပါ’ ဟုသင်
ဉာဏ်ပေးလိုက်၏။

၁၉၉၅ ခု၊ မတ်လ ၂၂ ရက်နေ့ ညနေစောင်းမှာ ပါမောက္ခဘောင်းဝါးက မော်လမြိုင်
မြို့ သံလွင်ဟိုတယ်ရောက်နေကြောင်း တယ်လီဖုန်းဆက်ပါ၏။ အိမ်သို့ကားဖြင့် ခေါ်လာပြီး သူ
အစီအစဉ်တွေကို မေးရာ မွန်ပြတိုက်နှင့်စာကြည့်တိုက် ကြည့်ရှုရန်၊ ရန်ကုန်မြို့ မွန်ဘုန်းတော်
ကြီးကျောင်းဆရာတော်ထံမှ မော်လမြိုင်သာသနာ့ ၂၅၀၀ ပြည့်ဘုန်းကြီးကျောင်းရှိ ရဟန်းများ
သို့ ပေးသည့်စာပါလာသဖြင့် ထိုကျောင်းသို့သွားရန်၊ အခွင့်ရလျှင် ဘီလူးကျွန်း၊ ကျိုက်မရော၊
မုဒုံ၊ ဇင်းကျိုက်၊ ကျွဲခြံတို့ဆီသို့ သွားပြီး မွန်စကားသုတေသနပြုရန် စီစဉ်ထားကြောင်း ပြောပါ
၏။ မြန်မာစကားထက် မွန်စကား ပိုပြောတတ်သည်။ လိုလိုမည်မည် အင်္ဂလိပ်စကားတတ်ဆရာ
တစ်ယောက်နှင့်မိတ်ဖွဲ့ပေးလိုက်၏။ မွန်အသင်းက ကားဖြင့် သွားလိုရာ လိုက်ပို့သည်။ ကားပျက်
၍ ဘီလူးကျွန်း မူဒုန်းရွာသို့မရောက်ခဲ့ပါ။

မတ်လ ၂၀ ရက်နေ့ မော်လမြိုင်တက္ကသိုလ်သို့ အဆိုပါဆရာနှင့်သွားသည်။ ပါမောက္ခ
ချုပ်၊ မြန်မာစာ၊ အင်္ဂလိပ်စာ ပါမောက္ခများနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပြီး အိမ်သို့ရောက်လာသည်။
နှုတ်ဆက်ပွဲအနေနှင့်စားတော်ဆက်ဆိုင်တစ်ဆိုင်၌ နေ့လယ်စာကျွေးသည်။ လာမည့်ဇွန်၊ ဇူလိုင်
နှစ်လတွင် မော်လမြိုင်သို့လာကာ မွန်ဘာသာစာပေနှင့်အဘိဓာန်အတွက် သုတေသနလုပ်မည်ဟု
ပြောပါ၏။ ၂၉ ရက်နေ့ ရန်ကုန် ပြန်သွားသည်။ ဇွဲသတ္တိကို လေးစားမိသည်။

ဂျာမန်တက္ကသိုလ်များ၌ ပါမောက္ခရာထူးခန့်ထားရာတွင် စစ်ဆေးရေးသည် ဗြိတိသျှ
တက္ကသိုလ်များမှာထက် တစ်ဆင့်ပိုများသည်။ ပထမလျှောက်လွှာများခေါ်၊ သုခမိန်နှစ်ဦးအပါ
အဝင် ဘုတ်အဖွဲ့က လျှောက်လွှာရှင်များ၏ ပညာအရည်အချင်း၊ ဂုဏ်သတင်းနှင့်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေ
သည့်စာအုပ်စာတမ်းတွေကို သုခမိန်များက စစ်ဆေးပြီး သင့်လျော်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအားခန့်
ရန် ဒုအမိပတိ၊ တက္ကသိုလ်ကျောင်းအုပ်ကြီးနှင့်ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ မဟာဌာနမှူးတို့ထံ ထောက်
ခံလိုက်သည်။ ဤကား ဗြိတိသျှတက္ကသိုလ်တွေ၏ လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်ပင်။ ဂျာမန်တက္ကသိုလ်များ၌မူ
ကား ဘုတ်အဖွဲ့က လျှောက်ထားသူတို့အနက် သင့်လျော်သည်ဟုသဘောရသူ သုံးဦးကို ပညာ
ရေးဝန်ကြီးထံပို့၊ ဝန်ကြီးက သဘောကျသူတစ်ဦးအား ခန့်လိုက်သည်။ ဤနေရာ၌ နိုင်ငံတော်
၏ ပညာရေးဝန်ကြီး မဟုတ်။ ပြည်နယ်မှ ပညာရေးဝန်ကြီးဖြစ်ပါသည်။

ပါမောက္ခဘောင်းဝါးကဲ့သို့ အသိပညာတိုးပွားရာ တိုးပွားကြောင်းအတွက် အပင်ပန်းခံ ခံ့သန်သန်နှင့်ကြိုးပမ်းခဲ့သူ ပြင်သစ်ပါမောက္ခဇနီးမောင်နှံ လူစီးရန်(Lucien)နှင့်ဒနို(စ်)ဘရဲရနိုး(Desise Bernot)တို့အကြောင်းကို ပညာပါရမီဒေါက်တာလှဘေ စာအုပ်စာမျက်နှာ အထူးသဖြင့် ၂၇၆၊ ၂၉၃ နှင့် ၃၀၉ တို့တွင် ဖော်ပြထားပါ၏။ လူစီးရန်သည် မနုဿဗေဒပါမောက္ခ၊ ဒနို(စ်)သည် မြန်မာစာပါမောက္ခ။ ဤပညာရှင်များသည် သက်ဆိုင်ရာဘာသာရပ်များအတွက် ကွင်းဆင်းလေ့လာပြီး အခြားပညာရှင်များနှင့်သုတေသီ သောတုဇနအကျိုးငှာ စာအုပ်စာတမ်းတွေ ရေးသားပြုစုကြသည်။ မသွားမီ သက်ဆိုင်ရာဒေသနှင့်ပညာရပ်များ နားလည်သူတို့၏ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးကြ၏။ သာဓကအချို့တို့ကိုသာ ပြပါရစေ။

ဤပညာရှင်နှစ်ဦးတို့သည် ၁၉၅၁-၅၂ ခုနှစ်အတွင်း ပါကစ္စတန်အရှေ့ဘက်စစ်တကောင်း တောင်းကုန်းများဆီ သွားကြသည်။ အဆင်းရဲခံကာ ခင်ပွန်းက ချင်းလူမျိုးတို့အကြောင်း ဇနီးက ချင်းလူမျိုးတို့ဘာသာစကားအကြောင်းကို ပညာသား ပါပါ Les Khyand des Collines ‘စစ်တကောင်း တောင်ကုန်းများမှ ချင်းလူမျိုး’စာအုပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ထိုနောက် ဆက်လက်မြို့ မနားမနေ သုတေသနလုပ်စာတမ်းတွေ ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့ရာ ဇနီးသည်က ပါရဂူဘွဲ့ထက် မြင့်သည့် doctorat d'Etat ဘွဲ့ကို ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်၌ အပ်နှင်းခံရသည်။ ခင်ပွန်းသည် ကို ၁၉၈၀-၈၂ ခုနှစ်လောက်တွင် မဟာပညာကျော်အဖြစ် ချီးမြှင့်သည့်အနေဖြင့် ကမ္ဘာကျော် College de France က ပါမောက္ခ ခန့်အပ်လိုက်ပါ၏။ ဂုဏ်ပြုထိုက်သူများကို ဂုဏ်ပြုခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။

ကျွန်တော်တို့ ကျောင်းတွင်လည်း ဤကဲ့သို့ ချီးမြှင့်ခံရသူ ရှိသည်တို့အနက် ပါမောက္ခ တစ်ဦးကိုသာ မီးမောင်းထိုးပြပါမည်။ ဤပုဂ္ဂိုလ်ကား ပါမောက္ခမစ်၊ အီ၊ ဂျေ၊ ဟင်ဒါဆင်(E.J. Henderson)ပင်။ ဆရာမကြီးသည် သတ္တဗေဒကထိက ဘဝကစပြီး မမှိတ်မသုန် ကြိုးစားအားထုတ်သုတေသန လုပ်ခဲ့သည်။ အရှေ့တိုင်းမှမြန်မာ၊ မွန်၊ ကရင် စသည့်ဘာသာစကားများကို မြန်မာပြည်မှ ထိုဘာသာများ ပညာရှင်တို့အကူအညီဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ လေ့လာပြီး ဆောင်းပါးတွေ ရေးသည်။ ဤအကျိုးပေးဆက်များကြောင့် ဝိဇ္ဇာဘွဲ့သာ ရထားသည့်ဆရာမကြီးသည် ၁၉၆၃-၆၄ ခုနှစ်တွင် ပါမောက္ခဖြစ်လာပြီး အရှေ့တောင်အာရှနှင့်ကျွန်းများ ဘာသာစာပေဌာနမှူးရာထူး ရပါ၏။

၁၉၅၄ ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်သို့လာသည်။ အစိုးရအားပေးမှုအရ ပါမောက္ခဂျီ၊ အိတ်(ချ်)လု(စ်)(G.H. Luce)၊ အမေရိကန်ပညာရှင်ဒေါက်တာသီယိုဒိုစတန်း(Theodore Stern)၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မနုဿဗေဒဌာနမှ ဆရာဦးမောင်စောတို့နှင့် ချင်းပြည်နယ် တီးတိန်(Tiddim) မြို့သို့ ယာဉ်နှင့်တစ်မျိုး၊ ခြေကျင်တစ်တန် အပင်ပန်းခံကာ သွားပြီး ခြောက်ပတ်ကြာကြာ ချင်းဘာသာစကား လေ့လာသည်။ တီးတိန်မှစာတတ်ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ယောက်ထံမှ ချင်းပုံပြင်နှစ်ခုယူပြီး သူတို့အကူအညီဖြင့် ချင်းဘာသာစကားကို သတ္တဗေဒနည်းဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသည်။ ဆရာကြီး

လု(စ်)၊ ဒေါက်တာစတန်းတို့နှင့်ဆွေးနွေးသည်။ ရသည့်ရလဒ်ဖြစ်သော တီးတိန်ချင်းဘာသာတစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို သတ္တဗေဒနည်းဖြင့် စနစ်တကျ ရှင်းပြ၏။ အဆင့်အတန်းမြင့်သဖြင့် အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ်ပုံနှိပ်တိုက်က ၁၉၆၅ ခုနှစ်၌ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ပါ၏။

ဌာနမှူးဆရာမကြီးက သူ၏ Tiddim Chin, A Descriptive Analysis of Two Texts (တီးတိန်ချင်းဘာသာ၊ စာကိုယ်နှစ်ကိုယ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ ရှင်းလင်းပြသထားသည်)ဆိုသောစာအုပ်ကို ကျွန်တော့်အား လက်ဆောင်ပေးသည်။ ထိုနှစ်မှာပင် ကျွန်တော် မြန်မာစာပါမောက္ခဖြစ်ထိုက်သည့်အရည်အချင်းရှိကြောင်းကို ထောက်ခံ၍ ကျောင်းက တက္ကသိုလ်သို့စာတင်လိုက်ရာ ၁၉၆၆ ခု ဇန်နဝါရီလတွင် ပါမောက္ခဖြစ်လာပါသည်။ ဆရာမကြီးသည် ကျွန်တော်ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အမှီသဟဲ သုံးခုအနက် တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၈၆ ခုနှစ်လောက်တွင် ဗြိတိသျှမဟာပညာကျော်အဖွဲ့(The British Academy)ကပေးတောင့်ပေးခဲ့သည့် F.B.A(Fellow of the British Academy) ဗြိတိသျှမဟာပညာကျော်အဖွဲ့ဝင်ဘွဲ့ကို ဆရာမကြီးအား အပ်နှင်းလိုက်ပါသည်။

ကျွန်တော်သည် အထက်ပါနိုင်ငံခြားမှ ပညာရှိကြီးများအကြောင်းတွေ့ကို သွားရည်တမြားမြားနှင့်ရေးပြနေသည်မှာ အမေကျော် ဒွေးတော်လွမ်းသည်လည်း မဟုတ်ပါ။ နတ်ကရာကျီးမောနေသည်လည်း မဟုတ်ပါ။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့ကဲ့သို့ ယခုထိ သမိုင်း ပြောင်မြောက်အောင် မဆောင်စွမ်းနိုင်သေးသည့်မြန်မာပညာရှင်များအား တစ်ပိုင်းတစ်စ ကန့်လန့်ကာ လှစ်ပြုလိုက်ခြင်းသာဖြစ်ပါ၏။ ကျွန်တော်တို့သည် ဘဝလမ်းတစ်လျှောက် အချိန်နှင့်ယှဉ်ပြိုင်သွားနေကြသည်။ ကျွန်တော်တို့သာ ရပ်နေနိုင်၏။ အချိန်က မရပ်။ ကျွန်တော်တို့သာ နောက်ပြန်ဆုတ်နိုင်သည်။ အချိန်ကို နောက်ပြန်ဆွဲ၍မရ။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့ကဲ့သို့ သမိုင်းဝင်ပညာရှင်ကြီးများဖြစ်ရအောင် ပညာပါရမိစေဖြည့်ကြပါစို့။ ကျွန်တော်တို့ ကြိုးစားပြီး လုပ်ခဲ့သည်။ သူတို့အဆင့်အတန်း မမီခဲ့ပေ။ ယခုအခါ အသက်ကြီးရင့်ပြီမို့ ခေတ်သစ်ပညာရှင်လောင်းတို့သာ ရာဇဝင်စာတင်လောက်သောပညာရှိကြီးများ ဖြစ်ရန် ကြိုးပမ်းကြပါဟုမေတ္တာရပ်ခံပါသည်။

၉။ ပြည်တော်ပြန် ၁၉၈၀-၈၁

ကျွန်တော့်အသက် ၃ ပုံ ၂ ပုံ ၄၂ ကြာကြာ အင်္ဂလန်တွင် နေခဲ့ပြီးသည်နောက် ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ် နိုဝင်ဘာလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် ဇာတိချက်ကြွေ မြန်ဘောင်ပြည်သို့ပြန်လာပါသည်။ ကျွန်တော် အသက် ၆၂ နှစ်ရှိလာသည့်အခါ ကျောင်းက ၆၅ နှစ် သို့မဟုတ် ၆၇ နှစ်အထိ အမှုဆက်ထမ်းမလားဟုမေးလာသည်။ ကျွန်တော်က '၆၅ နှစ်ပြည့်သည့်နှစ်မှာ အငြိမ်းစားယူလိုပါတယ်။ မြန်မာပြည်ပြန်နေမယ်'ဟုဖြေလိုက်ပါ၏။ ကျောင်းက ကျွန်တော် နောက် ၂ နှစ် နေချင်လျှင်လက်ခံမည်။ ပဋိပညာပဌာနလည်းဖြစ်၍ စာအုပ်စာတမ်းတွေလည်း ပြည့်စုံ၊ ဉာဏ်ချင်းဖလှယ်နိုင်သည့်ပညာရှင်များလည်း မရှား၊ ပဝတ္တိဖြစ်သည့်အင်္ဂလန်ပြည်သည် ဒုတိယဇာတိချက်ကြွေဌာနေလိုဖြစ်နေပါပြီ။ ဘာဖြစ်လို့ ပြန်လာပါသလဲ။

အကြောင်းကြောင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပါ၏။ မွေးမြေရပ်ကို မမေ့အပ်လိုရသည့်ပင်စင်မှ
၁ လည်း လုံလောက်ရုံမက ကြံရွယ်ထားသည့်ဇီဝိတဒါနပြုရန်နှင့်ပညာပါရမီဖြည့်ရန် လုပ်ဆောင်
နိုင်ကြောင်းသိရလို့ မြန်မာစာကထိကများ တက်လမ်း မပိတ်ဆို့ထားလိုလို့ စသည့်အဓိက 'လို့' တို့
ကြောင့်ဟုဆိုရပါမည်။ မြန်မာပြည်သို့ တိုက်ရိုက်မပြန်လာဘဲ ဘုရားလည်းဖူး လိပ်ဥလည်း တူးဆို
သလို အိန္ဒိယပြည်တွင် ခေတ္တနေပြီး အဂ္ဂရ(agra)မြို့ရှိ ကမ္ဘာကျော်တ(ရုံ)မဟာ(လ်)(Taj Mahal)
နှင့်အခြားသမိုင်းဝင်အဆောက်အအုံများအပြင် ဗုဒ္ဓဂါယာ၊ မိဂဒါဝုန်နှင့်ဗာရာဏသီပြည်ကြီးစ
သည်များကို လေ့လာရန် စီစဉ်ထားသည်။

မထွက်လာမီ ဝဲလင်းပန်းခြံမြို့ဟိုတယ်တစ်ခု၌ ကျွန်တော်နှင့်ဇနီးသည်တို့သည် တစ်လ
လောက် နေကြပါသည်။ ကော်ဇော်များမှအစ အိမ်ထောင်ပရိဘောဂ အိုးအင်ခွက်ယောက်ပန်း
ခြံပြုပြင်ရေးကိရိယာ၊ ဘေလေဆာအထိ အထောင်ထောင်သောစာအုပ်နှင့်စာအုပ်စင်များပါမ
ကျန် ပို့ဆောင်ရေးကိုယ်စားလှယ်(Shipping agent)အား ထုပ်ပိုးစေပြီး သင်္ဘောဖြင့် ပို့ခိုင်းပါ၏။
ပြီးနောက် ၂၅ နှစ်လုံးလုံး ယုယုယယ မှမ်းမံထားသော ပန်းခြံနှင့်အိမ်ကို နောက်ဆုံးကြည့်ခြင်း
ဖြင့် ကြည့်သည်။ မျက်ရည်စို့လာသည်။ အင်္ဂလန်သို့ မည်သည့်အခါ ပြန်ရောက်လာမည်မသိ၍
လန်ဒန်မှ အိန္ဒိယ၊ အိန္ဒိယမှ သီဟိုဠ်(သီရိလင်္ကာ)၊ သီဟိုဠ်မှ စင်္ကာပူအထိ လေယာဉ်ပထမတန်း
နှင့်ပြန်လာသည်။

အဆိုပါ နိုဝင်ဘာလ ၁၂ ရက်နေ့ညတွင် အိန္ဒိယလေကြောင်းမှ လေယာဉ်စီးလာသည်။
လေယာဉ်ပျံပေါ် မတက်မီ အနားယူခန်း၌ ရက်ရက်ရောရော ကျွေးမွေးသည်။ အဖျော်ယမကာ
တိုက်သည်။ လေယာဉ်ပထမတန်း အခန်းထဲ ဝင်ထိုင်မိ၍ မကြာမီလည်း ထိုနည်းနှင့်ပင်။
လိပ်ပြာမလုံသလိုလို ဖြစ်မိသည်။ ည ၈ နာရီ မိနစ် ၂၀ ၌ လေယာဉ်ထွက်သည်။ ၉ နာရီကျော်
ကျော် ညစာ ကျွေးသည်။ ရွေးချယ်နိုင်သည့်အစားအစာများကား စုံလှပါ၏။ သူ့ဌေးသူကြွယ်
တွေ၏ စည်းစိမ်မျိုးကို အကဲခတ်မိသည်။ ငွေကို ရေလို သုံးစွဲနိုင်သူတို့နေပုံထိုင်ပုံမျိုးကို သိလို၍
လည်း ဤကဲ့သို့ ပထမတန်းနှင့်လာရခြင်း ဖြစ်ပါ၏။ နံနက်စာ၊ နေ့လယ်စာ ကျွေးသည်။ ကျွန်
တော်တို့နှင့်အခြားခရီးသည်များအပြင် ဘုံဘိုင်မှကုန်သည်ကြီးတစ်ဦးနှင့်မြန်မာနိုင်ငံ၌ အိန္ဒိယ
သံအမတ်အဖြစ် အမှုထမ်းခဲ့သူတစ်ဦး ပါလာသည်။ ဒေလီမြို့သစ်တွင် လေယာဉ်ဆိုက်ပြီး ဘုံ
ဘိုင်သို့ ဆက်ပျံသွား၏။ ဒေသစံတော်ချိန် ညနေ ၆ နာရီ ရောက်၏။ လေဆိပ်မှ ၇ နာရီမှ ထွက်
လာနိုင်၏။

၉-၁။ ဘုံဘိုင်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၃-၁၅ ရက်

တက္ကစီတစ်စီး ငှားပြီး လန်ဒန်တွင် မိတ်ဖြစ်ခဲ့သည့်အိန္ဒိယကုန်သည်အား ကြိုတင်ငှား
ခိုင်းထားသော တ(ရုံ)မဟာ(လ်)(Taj Mahal)ဟိုတယ်သို့ သွားသည်။ ငှားမထားဟုပြောသဖြင့်
တက္ကစီသမားလိုက်ပို့ရာ ရစ်တ(ဇ်)(The Retz)ဟိုတယ်၌ အခန်းရ၍ တည်းခိုပါသည်။ ဘုံဘိုင်၌

သုံးည တည်းသည်မှာ သီပေါမင်းနတ်ရွာစံသည့်ရတနာဂီရိကျွန်းသို့ သွားကြည့်လို၍ ပူးနားမြို့ တွင် သက္ကတ-အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်ကြီးပြုစုနေသူ ဒေါက်တာ အင်၊ ဆင်(Dr.N.Sen)နှင့်သွားတွေ့ ချင်၍ ဘုံဘိုင်မြို့ရှိ သိကောင်းစရာ ကြည့်ကောင်းစရာများ လေ့လာလို၍ ဖြစ်ပါသည်။ ရတနာ ဂီရိသို့သွားရန် စုံစမ်းကြည့်သည်။ သွားမည့်လေယာဉ် မှန်မှန်မပျံ၊ တည်းခိုဖို့ဟိုတယ်လည်းရ၊ မရ စသည်တို့ အခက်အခဲကြောင့် အကြံကို လက်လွှတ်ခဲ့ရ၏။

ပူးနားသွားရန် ဘူတာရုံကို သွား၍ အကဲခတ်ကြည့်သည်။ ဘူတာရုံသို့အသွား ဘူတာရုံ မှ ထွက်လာသည့်လူထုကြီးသည် ကြောက်လန့်စရာကောင်းအောင် များလွန်းလှ၍ ဇနီးသည် မ သန်းမြနှင့်အတူ တိုးခွေမသွားလိုသဖြင့် ဒုတိယအကြိမ် လက်လျှော့လိုက်ရပြန်၏။ သို့သော် တ တိယလိုဖတ်ကား ပြည့်ပါ၏။ အိန္ဒိယခရီးသွားလာရေး သတင်းဖြန့်ချိမှုဘုတ်(The India Travel Information Board)က စီစဉ်ပေးသည့်ခရီးသည်တင် ကားကြီးဖြင့် ညနေစောင်း ၂ နာရီခွဲတွင် လျှောက်ကြည့်ကြသည်။ တက္ကသိုလ်နှင့်ကောလိပ်များ ဝေလမင်းသားပြတိုက်၊ တွဲလဲ့တွဲလောင်း ပန်းခြံ(Hanging Garden)၊ ကမလာနေရှူးဥယျာဉ်၊ မဏိဘဝန်ခေါ် ဂန္ဓိပြတိုက်၊ မလာဘာတောင် ကုန်း၊ ဂျိန်း(ကျမ်းဂန်ထဲပါ နိဂဏ္ဌ)တို့၏ ရွှေနှင့်ငွေဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ရေသတ္တဝါများဥယျာဉ် (aquarium)စသည်တို့ကို တတ်သိလိမ္မာသည့်အမျိုးသမီးတစ်ယောက်က လိုက်ပါရှင်းလင်းပြသ သည်။

တစ်နေရာတွင် တောစပ်တစ်ခုသို့ရောက်သောအခါ ခရီးသည်များကို အမျိုးသမီးက စင်မြင့်ကြီးပေါ်တွင်ရှိ လူသေအလောင်းတွေကို ညွှန်ပြသည်။ ဖာရစ်လူမျိုးများဖြစ်သည်။ အ လောင်းတွေကို မီးလည်းရှို့၊ မြေ၌လည်း မမြှုပ်ဘဲ ကျီးငှက် လင်းတစာ ကျွေးသည်ဟု ပြောပြပါ သည်။ တော်တော်ဆန်းသည့်ထုံးတမ်းမလေ့ပင်။ ဟိုတယ်သို့ ညနေ ၇ နာရီလောက်မှပြန်ရောက် လာ၏။ ဘုံဘိုင်တွင် ကြာကြာမနေဘဲ ဒေလီမြို့သစ်သို့ သွားရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်ပါ၏။

၉-၂။ ဒေလီမြို့သစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၆ ရက်၊ အရက် ၂၀

နံနက်စောစော အိပ်ရာမှ ထ၊ ဟိုတယ်ခ ရှင်းသည်။ စာရင်းကိုင်က သူ့အတွက်ကော ဟု ပြောသဖြင့် ကျေနပ်အောင်ပေးလိုက်ရသေးသည်။ အိန္ဒိယပြည် အမှုထမ်းတွေကို ဤကဲ့သို့ လက်ဖက်ရည်ဖိုးမျိုး ပေးရသည်မှာ တက္ကစီဌားပြီး Santa Cruz လေဆိပ်သို့ ၆ နာရီ ၁၅ မိနစ် တွင် သွား၏။ လေယာဉ်တစ်နာရီ နောက်ကျ၍ ၈ နာရီခွဲမှ ထွက်သည်။ ပထမတန်းမှ သွားရ၏။ နံနက်စာ မကောင်းလှပါ။ ဒေလီမြို့သစ်သို့ ၁၀ နာရီ ၂၅ မိနစ်၌ ဆင်းသက်လာသည်။

ဇနီးသည် မသန်းမြ လေယာဉ်တက် လက်မှတ် ရှာမတွေ့သဖြင့် လေဆိပ်မှထွက်ခွင့်မပြု ပါ။ ဝန်ထမ်းလက်ဖက်ရည်ဖိုး လိုသည်။ မပေးပါ။ လန်ဒန်မှ ဒေလီမြို့သစ်အထိ ဝယ်လာသော လေယာဉ်လက်မှတ်ဖြတ်ပိုင်းထုတ်ပြုမှ ထွက်လာကြရသည်။ ပြင်ပဘက်၌ စောင့်နေသော မစ္စတာ ချောင်ဒရီ(Chowdary)က အားရဝမ်းသာကြိုဆို၏။ ဘုံဘိုင်မှ မထွက်ခွာလာမီ တယ်လီဖုန်းဖြင့်

ကြိုတင်အကြောင်းကြားထား၍ သူ့ရောက်နှင့်နေပါ၏။ သူသည် မော်လမြိုင်မြို့ အစိုးရအထက် တန်းကျောင်း၌ ၁၉၂၀ ခုမှ ၁၉၃၁ ခုနှစ်အထိ အတူတူနေခဲ့၊ ၈ တန်း ၉ တန်း ၁၀ တန်းများတွင် ပြိုင်ဘက်ဖြစ်သည့်မစ္စတာအက်(စ်)၊ ကေ၊ ဒတ္တား(S.K.Dutta)၏ သမက်ဖြစ်၏။ ဒေလီမြို့သစ် တွင် ဝတ်လုံတော်ရအဖြစ်ဖြင့် အသက်မွေးနေပါသည်။ သူ ကြိုတင်ငှားထားပေးသည့်အက္ခရာ (AK.bar)ဟိုတယ်သို့ တက္ကစီဖြင့် သုံးယောက်သား သွားကြ၏။

ဟိုတယ်သည် အဆောက်အအုံအသစ်ဖြစ်သည်။ ၁၉၅၄ ခုနှစ်က အရှေ့တိုင်းဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ပညာရှင်များ၏ (၂၆)ကြိမ်မြောက် ကွန်ဂရက်လာတက်စဉ်က*တည်းခိုခဲ့ရသည့်အာသောက (Asoka)ဟိုတယ်လောက် မခံ့ညားပါ။ တည်းခိုခ ပိုသက်သာပါ၏။ အခန်းနံပါတ် ၆၃၄ ဖြစ် သည်။ သုံးထပ်မှ ကြည့်လိုက်သည့်အခါ မြင်ကွင်းမှာ ရှုခင်းသာယာလှပါသည်။ မစ္စတာချောင်းဒ ရီနှင့်နေ့လယ်စာ အတူစားသည်။ သူ ပြန်သွားသောအခါ အနားယူနေခိုက် အခန်းသန့်ရှင်းသူ အိန္ဒိယလူလတ်ရွယ် တစ်ယောက် ပေါက်လာသည်။ နာမည်မှာ လှထွန်း၊ မြန်မာပြည်ဖွား၊ မြန်မာ စကား သွက်လက်စွာ ပြော၏။ မြန်မာပြည်ကို အောက်မေ့သည်ဟုဆိုပါ၏။ ဟိုတယ်အကြောင်း သိကောင်းစရာများ မေးပြီး လက်ဖက်ရည်ဖိုးပေး၍ လွှတ်လိုက်သည်။ ညစာကို မှာပြီး အခန်း ထဲ စားသည်။ ကြက်သားကင်၊ နံပြား၊ ပေါင်မုန့်၊ လက်ဖက်ရည်၊ ကော်ဖီဖြစ်ပါ၏။

၁၇ ရက်နေ့။ ။နံနက်စာအခန်းထဲတွင် စားသည်။ အင်္ဂလိပ်အစားအစာရသည်။ နက်ဖြန် အဂ္ဂရ(agra)သွားရန် လက်မှတ်နှစ်စောင် ကြိုတင်ဝယ်ထားလိုက်၏။ ကျပ်ငွေ ၄၁၀ (Rs 410)ကျသည်။ နေ့လယ်စာကို စားသောက်ခန်း၌ ဆင်းစားသည်။ လူအတော်များများတွေ့ ရ၏။ အိပ်ခန်း၌ နားနေခိုက် ၂ နာရီခွဲတွင် တယ်လီဖုန်းလာ၍ ဒေလီမြို့သစ် မြို့ဟောင်းလေ့ လာရန် ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသည်တင်ကားကြီးဖြင့် ကျွန်တော်တို့သွားကြသည်။ မြို့သစ်မြို့ဟောင်း များ၌ စက္ခူအာရုံထဲ ဝင်လာသည်များကို မယုံနိုင်လောက်အောင် ဖြစ်ရပါ၏။ ရိုင်းရိုင်းပြောရ လျှင် သူဌေးရုပ်နှင့်သူတောင်းစားရုပ်များပင်။

မြို့သစ်ရှိတင့်တယ်လှပသော ဝင်းထဲမှ ခွဲညားသောအိမ်များသည် အင်္ဂလန်ပြည်အ လတ်တန်းစားနှင့်အထက်လွှာတို့၏ အိမ်များ ရောင်ပြန်ဟပ်နေသည်။ လမ်းများသည်လည်း သန့်ပြန့်ရှင်းလင်းကျယ်ဝန်း၏။ မြို့ဟောင်းနယ်နိမိတ် ဖြတ်လိုက်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် မယုံနိုင် စရာ မြင်ကွက်တွေ့ မျက်စိထဲ တိုးခွေဝင်လာ၏။ အဆောက်အအုံတွေက ညစ်တီးညစ်ပတ်၊ လမ်း များပေါ် အမှိုက်သရိုက်တွေ့ကြား ဆိတ်နွားတွေ့နှင့်၊ လူချင်းတူသော်လည်း ဘာကြောင့် ဤကဲ့ သို့ခြားနားပါသနည်းဟုတောင်းမိ၏။ ထိုနောက် အက်ဘာဘုရင်၏ ခံတပ်နီ(Red Fort) အာဖဂန် စစ်ပွဲနိုင်အထိမ်းအမှတ်ကျောက်တိုင်။ အာသောကမင်းကြီး၏ အမိန့်ကြော်ငြာတိုင် စသည်တို့ကို ကြည့်ရှုလေ့လာသည်။ အမိန့်ကြော်ငြာတိုင် အများအပြားသည် ကျောက်ပေါ်ထွင်းထားသော် လည်း ဤနေရာတွင် သံတိုင်ပေါ် ရေးထိုးထား၏။ ဟိုတယ်သို့ ညနေ ၆ နာရီမှပြန်ရောက်လာ ၏။

၁၈ ရက်နေ့။ ။ အဂ္ဂရာမြို့သို့သွားလည်ရန် စရန်ငွေကျပ် ၃၁၀ ကြိုတင်ပေးထားသည်။ မသန်းမြက အစားမှား၍ ဝမ်းသွားနေ၏။ ဖျက်ပစ်ဖို့ပြောသော်လည်း သဘောမတူပါ။ ဝမ်းတားဆေးနှစ်လုံး စားပြီး နံနက် ၇ နာရီ ၅၅ မိနစ်တွင် အဝေးပြေးမော်တော်ကားကြီးပေါ် အခြားခရီးသည်များနှင့် တက်ကြသည်။ လေအေးစက်ပါသည်။ ထိုင်ခုံများ ပျောင်းအံ့သည်။ ၁၀ နာရီခွဲ ကိုစီ(Kosi)မြို့သို့ရောက်သောအခါ နံနက်စာ ဆိုင်တစ်ဆိုင်၌ ကျွေး၏။ မသန်းမြ ခ မျှာ မစားနိုင်ရှာဘဲ ‘ရေချိုးခန်း’ပြေးရသည်။ အဂ္ဂရာသို့ ၁၂ နာရီ ၁၅ မိနစ်တွင် ရောက်လာသည်။ ယမုန်နာမြစ်ကမ်းရှိ တ(ဂျ)မဟာ(လ်)(Taj Mahal)ခေါ် ကမ္ဘာအံ့ရာတစ်ပါးဖြစ်သည့်ဗိမာန်ကြီးသို့သွားသည်။

ရှားဂျဟန်(ShahJahan)မဂိုဘုရင်(၁၆၂၇-၅၇)သည်ငုံထားမတတ်ချစ်မြတ်နိုးလှသည့် ၁၆၁၂ ခုနှစ်တွင် အိမ်နိမ့်စံဘဝက လက်ထပ်ခဲ့သော မှမတ်(ဇီ)မဟာ(လ်)(Mumtaz Mahal) မင်းသမီးသည် ၁၆၃၁ ခုနှစ်၌ မီးတွင်းကလေးဖွားရင်း အနိစ္စရောက်သွားရှာ၏။ မြှုပ်နှံရန် ဂူသင်္ချိုင်းဗိမာန်ကို စကျင်ကျောက်ပြားများဖြင့် တည်ဆောက်သည်။ အလုပ်သမား နှစ်သောင်းခန့်နှင့်ထာဝစဉ် လုပ်ဆောင်စေရာ ၂၂ နှစ်ကြာမှ ပြီးစီးသောဟူ၏။ ဗိမာန်ပြင်ပဘက်များ လှည့်လည်ကြည့်ရှုပြီး ဗိမာန်ထဲ ဝင်ကြည့်ကြသည်။

ဂူသင်္ချိုင်းအခန်းထဲ မဝင်မီ ကျွန်တော်တို့ ဖိနပ်တွေ ပတ်လည် အစောင့်များပေးသည့် အဝတ်ဖြူစတွေ ပတ်ကြရ၏။ လင်မယားသင်္ချိုင်းတိုင်းတွင် လင်ဂူ မယားဂူသည် အလယ်ကျကျ ရှိစမြဲပင်။ သို့သော် မိဖုရား၏ ဂူက အလယ်တည့်တည့် ဘုရင့်ဂူက ဘေးဘက်၌ ရှိနေ၏။ သူနတ်ရွာစံသည့်အခါ အရိုက်အရာခံသူ သားတော်က နောက်ထပ်ဗိမာန် မဆောက်ပေးဘဲ ကြင်လျှာတော်ဘေးနား သင်္ဂြိုဟ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါ၏။

နေ့လယ်စာကို ၂ ချက်ခွဲတွင် စားသောက်ဆိုင်ကြီးတွင် ကျွေးသည်။ ဂျာမန်ဇနီးမောင်နှံနှင့်တစ်စားပွဲတည်း စားရာ မသန်းမြ အစားနည်းသည်ကို သူတို့သတိမူမိသဖြင့် မေး၏။ ရှင်းပြ၏။ သူတို့က ရေနှေးကြမ်း ခပ်ကျကျသကြားထည့်ပြီး သောက်ရန် အကြံပေးသည်။ မသန်းမြက ရေနှေးကြမ်းသောက်လျှင် အိပ်မပျော်ဟုဆင်ခြင်ပေး၏။ သူတို့တိုက်တွန်း၍ သောက်ရာ တစ်အိုး ကုန်သွားသည်။ ဟိုတယ်သို့ပြန်ရောက်ပြီး အိပ်ရာဝင်ကြသည်။ တစ်ညလုံး သိုးနေအောင် မသန်းမြ အိပ်ပါတော့သည်။ ထိုအခါ ဇာတ်ပွဲထဲ တက္ကသိုလ်မှ ပြန်လာသောမင်းသား မင်းသမီးတို့၏ ကိုယ်ရံတော်နှစ်ယောက်အနက်တစ်ယောက်က ‘ငါလက်ဖက် အစိတ်သားစားထားတယ်။ ဒီည သခင်နဲ့သခင်မ အိပ်တဲ့အခါ ငါ ဓားထမ်းပြီး အိပ်ဖန်စောင့်မယ်’ဟုပြောပြီး တစ်ညလုံး အိပ်သည့်အကွက်ကို မြင်မိသည်။

ကျွန်တော်တို့ ညနေစောင်း ၃ နာရီခွဲတွင် အပြန်ခရီး စကြ၏။ ဒေလီတွင် မြင်ခဲ့သည့် ရောင်နီခံတပ်ထက် ကြီးမားထည်ဝါသည့်ခံတပ်နီထဲ ဝင်ကြည့်ကြသည်။ အဂ္ဂရာမြို့ရှိကြည့်ကောင်းစရာ အဆောက်အအုံတွေကိုလည်း လေ့လာကြ၏။ ကိုစီမြို့တွင် လက်ဖက်ရည် သုံး

ဆောင်ပြီး ထွက်လာကြရာ ဟိုတယ်သို့ ည ၁၁ နာရီ ပြန်ရောက်ကြ၏။ ခရီးပန်းသလောက် အကျိုးနပ်သည်ဟုယူဆမိပါ၏။ ဤဘုရင်သည် ဒေလီမြို့ကို ၁၆၃၉-၄၀ ခုနှစ်အတွင်း တည်ထောင်သည်။ တိုင်းသူပြည်သား လူအများအကျိုး မည်မျှသည်ပိုးသည်ကို မသိပါ။ အသည်းစွဲချစ်ချစ်ဇနီးအတွက် အလုပ်သမားပေါင်း နှစ်သောင်းဖြင့် ၂၂ နှစ်ကြာကြာ ဤဗိမာန်ကို ဇွဲနဲ့ပဲနှင့် တည်ဆောက်ခဲ့သည့်စိတ်ထားကို စိတ်ပညာရှင် မဟုတ်သဖြင့် မစဉ်းစားတတ်အောင် ဖြစ်နေမိပါ၏။

တ(ဂျ)မဟာ(လ်)ဗိမာန်ကို စဉ်းစားမိတိုင်း ဘိုးတော်ဘုရား၏ မင်းကွန်းစေတီတော်ကြီးကို သတိရမိပါသည်။ ရှားသည့်လောက်ရေးသက်သက် ချစ်ဇနီးအတွက် သုခုမပညာလက်ရာ မြောက်လှသည့်ဗိမာန်ကြီးကို ပြီးစီးအောင် ဆောက်သွားနိုင်သည်။ ဘိုးတော်ဘုရားကား လောကုတ္တရာသာသနာရေးအတွက် စေတီတော်ကြီးကို တည်ရာ၌ လက်စမသတ်နိုင်ခဲ့ပါ။ အကျိုးပေးခြင်း ကွာခြားလှချေကလား။

၁၉ ရက်နေ့။ ၂၁ ရက်နေ့တွင် ကာလကတ္တားသို့သွားရပါတော့မည်။ စီစဉ်ရန်ရှိသေး၏။ မစ္စတာချောင်ဒရီက လွှတ်တော်ရုံးကြီး(Supreme Court)ရှေ့ရှိ အဆောက်အအုံတွင် လက်မှုပညာပစ္စည်းများ ပြပွဲရှိသည်။ နာရီပြန် ၃ ချက်၌ ကားဖြင့် လာခေါ်မည်ဟုတယ်လီဖုန်းဆက်၏။ ပြောသည့်အတိုင်း ဇနီးမောင်နှံနှင့်သားသမီးပေါင်း လေးယောက် မော်တော်ကားဖြင့် ပေါက်လာကြသည်။ အတော့်ကို စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းသည့်အထက်တန်းစားပစ္စည်းများကို မြင်ရသည်။ ၁ နာရီကျော်ကျော်လေ့လာသည်။ မစ္စတာချောင်ဒရီကလပ်၌ လက်ဖက်ရည်သောက်ကြပြီး ဟိုတယ်သို့ခေါ်လာ၏။

ညနေ ၇ နာရီ၌ ညွှန်သည်များကို ညစာကျွေးသည်။ စားကြပြီးသည်နောက် ကာလကတ္တားမြို့ရှိ မစ္စတာချောင်ဒရီ၏ ယောက္ခမ၊ ကျွန်တော်၏ ကျောင်းနေဘက်မိတ်ဆွေ မစ္စတာအက်(စ်)ကေ ဒတ္တားထံ တယ်လီဖုန်းဆက်သည်။ အော်တိုမဂ်ဂျီ ကြိုတင်ပြီး ဟိုတယ်မှ တယ်လီဖုန်းသမကို နံပါတ်ပေးရသည်။ ၉ နာရီ ၁၅ မိနစ်တွင် ရမည်ဟုဆိုသော်လည်း ၁၀ နာရီ ၁၅ မိနစ်မှ မစ္စတာဒတ္တားနှင့်စကားပြောရ၏။ ရောက်မည့်နေ့အချိန်ကို ပြောပြီး ကာလကတ္တား၌ အထက်တန်းကျကျ ဟိုတယ်တွင် နှစ်ယောက်အိပ်အခန်း နှစ်ခန်း၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၁ ရက်နေ့မှ စငှားထားပေးရန် ပြောပါသည်။ အိန္ဒိယပြည်တွင် ထိုအခါက အဝေးပြောတယ်လီဖုန်း ပြောသည့်အခါ အချိန်ကုန် လူပန်း ဖြစ်ရပါ၏။

အရက် ၂၀ နေ့တွင် မြို့ထဲရှိ ကောနေ့ပလေ(စ်)(Connaught Place)ရပ်ကွက်သို့ သွားသည်။ ဘိုင်ကြီးများ စုဝေးရာဌာနဖြစ်သည်။ ရသေ့စိတ်ဖြေလိုက်ကြည့်၏။

၉-၃။ ကာလကတ္တားမြို့၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၁-၂၃ ရက်
၂၁ ရက်နေ့ နံနက် ၄ နာရီခွဲထု၊ လက်ဖက်ရည်သောက်၊ ဟိုတယ်ခစာရင်းရှင်း၊ ၅ နာရီ

ခွဲတွင် တက္ကစီဖြင့် လေဆိပ်သွားသည်။ ၇ နာရီခွဲ၌ ကာလကတ္တားသို့လေယာဉ်ဖြင့် ထွက်ခွာလာကြရာ ၈ နာရီ ၅၅ မိနစ်တွင် ဆိုးလ်ရောက်လာသည်။ မစ္စတာဒတ္တား လာကြိုပါ၏။ သူက မသန်းမြအစ်မကြီး ဒေါ်သန်းစိန်နှင့်သမီး မဌေးဌေးတို့လေဆိပ်ညှော်ခန်း၌ရှိကြောင်း ပြောရာ ခေါင်းနုပန်းကြီးသွားပါတော့၏။ ဤအရေးကို ဖြေရှင်းပြပါမည်။

ကျွန်တော် နိုဝင်ဘာလတွင် မြန်မာပြည် မလာမီ လေးလလောက်ကတည်းက ကျွန်တော့်ကို မွေးစားသောဒေါ်ဒေါ်လေးဦးအနက် အသက်ရှင်ကျန်ရှိနေသည့်ဒေါ်ထွေး၊ ကျေးဇူးရှင်နောက်တစ်ဦးဖြစ်သော အစ်ကိုတစ်ဝမ်းကွဲတော်သူနှင့်ဇနီး မသန်းမြကို ဖခင် အနိစ္စရောက်သွားပြီးကတည်းက ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်လာသောအစ်မကြီးတို့အား ဗုဒ္ဓဂါယာနှင့်ပဉ္စဂင်္ဂါဒါယာတို့အား မြတ်စွာဘုရား တရားဦးဟောသော မိဂဒါဝုန်တောများဆီသို့ လိုက်ပို့ရန် စီမံကိန်းရေးဆွဲထားပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ထံ စာရေးလိုက်ပါ၏။ ဖြစ်ရပ်က ဒေါ်ထွေးမှာ သူငယ်စပြန်နေနှင့်ပြီ။ တစ်ဝမ်းကွဲအစ်ကိုနှင့်ဇနီးမှာလည်း ကျန်းမာရေး မကောင်းကြပါ။ ထို့ကြောင့် အစ်မကြီးဒေါ်သန်းစိန်နှင့်သမီးဒေါ်ဌေးဌေးတို့အား ကာလကတ္တားသို့ နိုဝင်ဘာလ ၂၂ ရက်နေ့ အရောက်လာဖို့ စာကြိုတင်ရေးထားလိုက်သည်။ သို့သော် နိုဝင်ဘာလ အရက် ၂၀ နေ့ သူတို့နှစ်ဦးရောက်နှင့်နေကြပြီ။

လေဆိပ်ညှော်ခန်းသို့ ဝင်သွားသောအခါ ဒေါ်သန်းစိန်နှင့်သမီး အားရဝမ်းသာကြိုဆိုကြသည်။ ဘာကြောင့် ၂၂ ရက်နေ့တွင် လာရန် ချိန်းထားလျက်ကနဲ့ အရက် ၂၀ နေ့၌ ရောက်လာရပါသလဲဟုမေးရာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြေကြပါ၏။ အမေနှင့်သမီး နိုင်ငံကူးလက်မှတ်များ ၁၆ ရက်နေ့တွင် ရသည့်အခါ အရက် ၂၀ နေ့၌ ကာလကတ္တားလေဆိပ်ရောက်သည့်အခါ အရေးကြုံပါက ဖုန်းဆက်နိုင်ရန် မစ္စတာဒတ္တား တယ်လီဖုန်းနံပါတ် ပေးထားသဖြင့် ဆက်ရာ မစ္စစ်ဒတ္တားရောက်လာ၏။ ‘ဒေါ်တန်းစိန်၊ ဒေါ်တန်းစိန်’ခေါ်သံကြား၍ မစ္စစ်ဒတ္တားဆီသွားသည်။ သူတို့ကို ကာလကတ္တားတွင် ဈေးအကြီးဆုံး အိုးဘားရှိုင်းဂရန်း(Oberoi Grand)ဟိုတယ်ကြီးဆီသို့ခေါ်သွား၏။

ဟိုတယ်ကြီးတွင် နေ့လယ်စာစားချိန် ရောက်သည်။ မှာစား၏။ ကြက်သားဟင်းကျပ် ၈၀၊ (ယခု ၂၀၀)၊ ငါးဟင်း ကျပ် ၆၀(ယခု ၁၀၀)စသည့်ဈေးနှုန်းများ တွေ့ရတိုင်း အမလေးဟု အော်ကြသည်။ ပါလာသည့်ငွေနှင့်မပေးနိုင်၍ဖြစ်ပါ၏။ မစ္စစ်ဒတ္တားက ‘ကိစ္စမရှိဘူး၊ စားသာစားပါ၊ ဆရာကြီးလာရင် အကြွေးဆပ်ပေးမယ်’ဟုပြောသဖြင့် နေ့လယ်စာ ညစာ စားကြရကြောင်း ပြောပြပါသည်။ ဤဟာလည်း သင်ခန်းစာတစ်ခုပင်။ ကျွန်တော်သာ ကြိုတင်ပြီး ဌေးဌေးထံသို့ဒတ္တား၏ လိပ်စာနှင့်တယ်လီဖုန်းနံပါတ်သာမပေးထားခဲ့ပါမူ ဘယ်လိုစခန်းသွားကြမည်ကို တွေးမိရင်း ရင်ခုန်မိပါသည်။ နေ့လယ်စာကို ဒတ္တားအပါအဝင် ကျွန်တော်တို့ငါးယောက် ပျော်ပျော်ပါးပါး စားကြပြီး ဗုဒ္ဓဂါယာသွားမည့်ခရီးစဉ်ကို ဆွေးနွေးကြသည်။

၂၂ ရက်နေ့။ ။နံနက်စာ စားကြပြီး မသန်းမြနှင့်ဌေးဌေးတို့ဈေးသွားကြ၏။

ကျွန်တော်က ဒေါ်သန်းစိန်နှင့်နေခဲ့၏။ သူတို့ပြန်လာသည့်အခါ ယခုခေတ်တွင် တွေ့ခဲ့သည့် 'ပထာနီ' (ကုလားပဲလှော်) နှင့်သစ်တော့သီးများ ဝယ်လာ၏။ နှစ်ပေါင်းများစွာ မစားရသော ပထာနီကို စားကြ၏။ မသန်းမြက သူတောင်းစားတစ်ယောက် ပိုက်ဆံလာတောင်း၍ ပေးလိုက်ရာ သူတောင်းစား ၂၀ ကျော် ဝိုင်းလာသဖြင့် ခြေကုန်သုတ်ရကြောင်း ပြောပြ၏။

ဗုဒ္ဓဂယာသွားဖို့ မနေ့ညက ဒတ္တားနှင့်တိုင်ပင်သည်။ သူက ရာဇာ(Raja)ဆိုသူ သူ့အမျိုးသားကလေးတစ်ယောက်ကို ဗုဒ္ဓဂယာသွားဖို့ အဖောအဖြစ် ထည့်ပေးလိုက်မည်။ ဖျတ်ဖျတ်လတ်လတ် ၂၅ နှစ်အရွယ်ခန့်၊ ပတ်တနား(Patna)ခေါ် ပါတလိပုတ်မြို့မှတစ်ဆင့် ဗုဒ္ဓဂယာသွားရမည်မို့ ပတ်တနားသို့သွားဖို့ ပထမတန်းလက်မှတ်လေးစောင် ဝယ်ရန် နောက်တစ်နေ့၌ လူတစ်ယောက်လွှတ်ပေးမည်ဟုပြောပါသည်။ ထိုနေ့ နေ့လယ်စာ စားပြီး မကြာမီ အသက် ၆၀ အရွယ် လူကြီးရောက်လာ၏။

သက်ဆိုင်ရာဌာနသို့ လက်မှတ်များ ဝယ်ရန်နှင့်ညအိပ်တွဲတစ်တွဲငှားဖို့ သွားကြသည်။ ဌာန၌ စာရေးတစ်ယောက်နှင့်တွေ့သည်။ နက်ဖြန် ပတ်တနားသွားဖို့ ပထမတန်းလက်မှတ်များ မရှိတော့ဘူးဟုပြောသည်။ အဖော်အဘိုးကြီးက ရုံးအုပ်အခန်းသို့ခေါ်သွား၏။ ကျွန်တော်က ရှင်းပြသည်။ 'လက်မှတ်လည်း ရပါစေမယ်၊ တွဲအတွက်လည်း ကြည့်လုပ်ပေးပါမယ်။ ဒီစာကို သက်ဆိုင်သူကို ပေးပါ' ဟုပြော၏။ ကျွန်တော့်ထံ ငွေကျပ် ၅၀ စာအိတ်ထံ ထည့်ပြီးပေးလိုက်၏။ စာပေးရန် အဖော်ခေါ်သွားရာ ယခင်က စာရေးဆီရောက်သွားတော့သည်။ မျက်နှာသုန်သုန် မှုန်မှုန်နှင့်ပထမတန်းလက်မှတ်လေးစောင် ထုတ်ပေးလိုက်၏။ ညအိပ်တွဲ နံပါတ်ပါ စာရွက်ကိုလည်း ရခဲ့၏။ ထိုနေ့ည ဒတ္တားနှင့်ဇနီး လာနှုတ်ဆက်သည်။

၂၃ ရက်။ ။ အတော့်ကို အလုပ်ရှုပ်သည်။ ဦးနှောက်ခြောက်ရသည့်နေ့ပင်။ ညနေ ၆ နာရီခွဲတွင် ရာဇာ လိုက်လာသည်။ သူ့အတွက် လက်မှတ်ဝယ်ဖို့နှင့်အသုံးစရိတ်ပေးလိုက်ပြီး တက္ကစီဖြင့် ဟောင်ရား(Howrah) ဘူတာရုံသို့ သွားကြ၏။ ကြီးလိုက်သည့်ရောမ ဘူတာရုံ၊ များလိုက်သည့်ကြောက်စရာလူအုပ်ကြီး၊ လူနှစ်ယောက်က လှည်းတစ်စီးစီ ဆွဲလာ၊ လူအုပ်ကြီးတစ်အုပ်က ဝင်လာနေသဖြင့် ဒေါ်သန်းစိန်အား တိုင်တစ်တိုင်နား ရပ်စေပြီး ကျွန်တော်၊ ရာဇာ၊ မသန်းမြ၊ ငွေးငွေ့တို့က လက်ဆွဲသေတ္တာလေးလုံး ရံကာ ဝိုင်းထားကြသည်။ မီးရထား ၇ နာရီခွဲတွင် ဝင်လာသည်။ ကျွန်တော်တို့တွဲကို ရာဇာသွားရှာရာ တွေ့သဖြင့် တွဲပေါ်တက်ထိုင်မိမှ အလုံးကြီး ကျသွားပါတော့သည်။ ဝယ်လာသည့်စားစရာတွေ စားနေတုန်း လက်မှတ်စစ်လာ၏။ မီးရထား ၈ နာရီထွက်သည်။

ပထမတန်း အန္တတ္တသညာ မပီသလှပါ။ သန့်ပြန့်ရေး အသွားညင်သာမှု မခံစားရပါ။ တစ်ညလုံး ခုတ်သွားရာ နံနက် ၅ နာရီခွဲတွင် ပတ်တနားသို့ ရောက်သွားသည်။ တက္ကစီဖြင့် ကြိုတင်ငှားထားသည့်မောရယ(Mauraya)ဟိုတယ်သို့ သွားသည်။ မင်္ဂလာဆောင်ပွဲနှင့်သွားတိုးနေပါ၏။

၉-၄။ ပတ်တနား(ပါတလိပုတ်)မြို့၊ နိုဝင်ဘာ ၂၄-၂၆ ရက်

၂၄ ရက်။

။အခန်းနံပါတ် ၂၀၇ နှင့် ၂၀၉ ရသည်။ လက်ဖက်ရည်၊ ကော်ဖီ

တိုက်ပါ၏။ ခရီးသည် ဆက်ဆံရေးအရာရှိ အမျိုးသမီးက နေရသည်မှာ သပ္ပာယ် ဖြစ် မဖြစ် တယ် လိဖုန်းနှင့်မေးပါ၏။ နံနက်စာ စား၊ အနားယူ၊ တစ်ရေးတစ်မော အိပ်ကြသည်။ ပြီးနောက် ဘူ တာရုံသို့ ရာဇာနှင့်သွားပြီး ဗုဒ္ဓဂယာခရီးအတွက် တက္ကစီငှားသည်။ လမ်းတွင် နာလန်ဒါတက္က သိုလ်နှင့်ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ဝင်ကြည့်မည်ဟု ဒရိုင်ဘာအား ပြော၏။ ၃၂၅ ကျပ်နှင့်ဈေးတည့်သွား သည်။ ခရီးကား ၉၅ မိုင် ဝေးသည်ဟုသိရပါသည်။ ၁၀ နာရီအချိန် ထွက်သည်။ နာလန်ဒါ (Nal anda)ဘုန်းကြီးကျောင်းတက္ကသိုလ်*သို့ ၁၂ နာရီခွဲ၌ ရောက်၏။

၇ ရာစုနှစ်တွင် သာသနာတော်ကို ချီးပင့်နေသော ရဟန်းတော်များနှင့်ဝေဒ၊ ဟိန္ဒူဒ သာနိကဗေဒ၊ ယုတ္တိဗေဒ၊ ဆေးပညာရပ်များ ဆည်းပူးနေသောကျောင်းသားများဖြင့် ပြည့်နှက် နေသော အဆောက်အအုံကြီးသည် အခွံသာ ကျန်ပါတော့သည်။ အိန္ဒိယအစိုးရက တူးဖော်ပြီး ထိန်းသိမ်းထား၍သာ ကျွန်တော်တို့မြင်ရပါ၏။ ကျောင်းဟောင်း၊ စေတီဟောင်းစသည်တို့ကို လည်း ကြည့်ကြ၏။ ထိုမှတစ်ဆင့် ရာဇဂြိုဟ်သို့သွား၏။ မြို့ထဲဝင်ရန် အချိန်မရပါ။ ဝိုင်းရံလျက် ရှိသည့်တောင်ငါးလုံးအချို့ကိုသာ မြင်ခဲ့ရ၏။ ဂါယာမြို့ကလေးသို့ ဆက်သွားသည်။ ညနေ စောင်း ၃ နာရီ၌ ရောက်သွား၏။ နေ့လယ်စာ စားပြီး ဗုဒ္ဓဂယာသို့ ခရီးဖြန့်သည်။

အသောကမင်း ဘုရားပွင့်ရာဌာန၌ တည်ဆောက်ထားသော မဟာဗောဓိစေတီတော် လိုဏ်ဂူတော်ထဲ ဝင်ကြည့်ကြသည်။ ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်ကို ကန်တော့သည်။ ငွေအချို့လှူ၏။ ဘု ရားပွင့်ရာဗောဓိပင်ကို ဖူးမြော်၏။ မူလဗောဓိပင် မဟုတ်။ ပင်ပွားဟုသိရပါ၏။ အတော်ကြီးမား အရွက်တွေနှင့်ဖားဖားပင်၊ ပြီးနောက် ရတနာစကြိုတော်ကိုလည်း ကြည့်ကာ မြတ်စွာဘုရားစကြို လျှောက်နေပုံကို စိတ်ထဲမှန်းဆကာ ဦးညွတ်ပါသည်။ တစ်နေရာတွင် တိဗက်လူမျိုးနှင့်တူသည့် အမျိုးသားတစ်ယောက် ဘုရားဝတ်ပြုပုံဆန်းသည်ဟုသဘောရ၍ ကြည့်မိသည်။ မတ်တပ်ရပ် ရာမှ မြေပေါ်ဝမ်းလျှား ထိုးမှောက်ချကာ အကြိမ်ကြိမ် ကန်တော့သည်။

၅ နာရီခွဲတွင် ပတ်တနားသို့ပြန်ကြပါ၏။ ဟိုတယ်သို့ ၉ နာရီတွင် ပြန်ရောက်လာ၏။ ကော်ဖီ၊ လက်ဖက်ရည်၊ ကိတ်မုန့်စားသောက်ပြီး မောမောနှင့်အိပ်ရာဝင်ကြ၏။

၂၅ ရက်။

။ပတ်တနားတွင် အပန်းဖြေသည်။ ဟိုတယ်မန်နေဂျာက ဗာရာဏ သီမြို့ရှိ အသော(တ်)(Ashok)အသောကဟိုတယ်သို့ နှစ်ယောက်အိပ်ခန်း နှစ်ခန်း တယ်လက်

(telex)ရိုက်ပြီး ကြိုတင်ငှားထားပေးသည်။ ဟိုတယ်မြေညီထပ်ရှိ ကုန်ဆိုင်ကြီးတွင် မသန်းမြ၊ ငွှေးငွှေးတို့နှင့်လိုက်လျှောက်ကြည့်နေစဉ် ရာဇာ ရောက်လာသည်။ ‘နက်ဖြန်ခါ၊ ဗာရာဏသီသွား စို့ ပထမတန်း လက်မှတ်လေးစောင် ကနေ့ ကြိုတင် ဝယ်ထားရမယ်’ဟုပြောသဖြင့် ကျသင့်သမျှ

* ၅ ရာစုလောက်က တည်ထောင်ခဲ့သော နာလန်ဒါကျောင်းကြီးသို့ ၇ ရာစုနှစ်တွင် ရောက်လာသောတရုတ်ပညာရှင် ယွမ်ချမ်း(Hsuan Tsang)က ကျောင်းသား ၁၀,၀၀၀ ရှိကြောင်း မှတ်တမ်းတွင် ရေးခဲ့သည်။ ပါဏောက္ခဘယ်ဂွမ်က ကျောင်းအကျယ်အဝန်းအရ ထိုဦးရေ မရှိနိုင်ကြောင်း ဆိုပါ၏။

ငွေကို ပေးလိုက်သည်။

၂၆ ရက်။ ။ ဗာရာဏသီမြို့သို့ တစ်သက်လုံး အပြည်ပြည်တွင် သွားလာခဲ့ရ သည့်ခရီးများအနက် မယုံနိုင်လောက်အောင် စည်းကမ်းမဲ့လူမဆန်သည့်ခရီးမျိုး ကြုံခဲ့ရပါ၏။ စကြို ၇ ခု ၁၂ နာရီ မိနစ် ၄၀ တွင် ရထားဆိုက်မည်ဆို၍ မှန်းတည့်ချိန်ကတည်းက ရောက်နေ သည်။ နာရီပြန် ၂ ချက်မှ ရောက်လာတော့သည်။ ကျွန်တော်တို့၏ ထိုင်ခုံများရှိရာ ပထမတန်း တဲ့သို့တက်ရာ အခြားမဆိုင်သူများကလည်း တိုးဝေတက်ကြသည်။ မျက်မှန်ပြုတ်ကျ၍ ပြန် ကောက်ရသည်။ တဲ့ထဲရောက်တော့လည်း ထိုင်ခုံများပေါ် အခြားလူများ ထိုင်နေကြ၏။ အရာ ရှိတို့ကို လိုက်ရှာသည်။ ကြက်ပျောက်ငှက်ပျောက် ပျောက်နေကြ၏။

ဒေါ်သန်းစိန်တစ်ယောက်တည်းသာ ထိုင်ခုံရသည်။ ငွေးငွေးက ထိုင်ခုံလက်တံပေါ် ထိုင်၏။ မသန်းမြနှင့်ကျွန်တော်တို့က ထိုင်ခုံအပေါ်ရှိ ပစ္စည်းတင်တန်းပေါ်၌ နေရာရသည်။ ရာဇာက ဒေါ်သန်းစိန်နှင့်ငွေးငွေးတို့အနား အစောင့်အရှောက်အဖြစ် ရပ်နေသည်။ ကျွန်တော့် မျက်နှာချင်းဆိုင် ပစ္စည်းတင်တန်းပေါ်၌ ထိုင်နေသော အိန္ဒိယကျောင်းသားကြီးတစ်ယောက်က ငွေးငွေးကို ခေါ်တောကြည့် ကြည့်နေ၏။ ကျွန်တော့်ကို မြင်တော့မှ ရှက်ရှက်နှင့်မဟုတ်မဟတ် လုပ်ဇာတ် အင်္ဂလိပ်စကားဖြင့် နှုတ်ဆက်သည်။ ကျွန်တော်က သူ့အကြောင်းကို အင်္ဂလိပ်လိုဖြည်း ဖြည်း မေးသည်။ မပြောတတ် ပြောတတ်နှင့်ပတ်တန်း တက္ကသိုလ်မှမဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ ရသူဖြစ် ကြောင်း သိရ၏။ အိန္ဒိယပြည်၏ ပညာရေးအဆင့်အတန်းသည် လွတ်လပ်ရေးရပြီးကတည်းက ဤအဆင့်မျိုး ရောက်နေပါကလားဟု တွေးမိ၍ သနားမိပါ၏။ မီးရထား နာရီပြန် ၂ ချက်ခွဲမှ ထွက်၏။

နာရီဝက်ပင် မကြာသေး၊ မီးရထား ရပ်သည်။ ကျောင်းသားများ ဆင်းသွားကြသည်။ ဘူတာရုံကို မမြင်ရပါ။ ဆင်းလိုသည့်နေရာ ဆင်းချင်တိုင်း အရေးပေါ်ကြီးဆွဲ၊ မီးရထားရပ်လျှင် ဆင်းကြသည်။ တစ်တံလုံး ပြည့်ကျပ်နေသည်။ ဆင်းသွားသည့်ကျောင်းသား တက်လာသည့် ကျောင်းသားတွေနှင့် ရှုပ်ရှက်ခတ်နေ၏။ ၂ နာရီကြာမှ မသန်းမြနှင့်ကျွန်တော် ထိုင်ခုံပေါ်ထိုင် ခွင့်ရ၏။ ရထားလည်း ရပ်လိုက်သွားလိုက်နှင့် ညဘက်ရောက်လာသည်။ တဲ့ထဲ မီးလုံးများရှိ သည်။ မလင်းပါ။ ၈ နာရီခွဲ အချိန်၌ စည်းကမ်းမီသည့်ဘီဟာ(Bihar)နယ်မှထွက်လာရပုံပေါ် ၍ အင်္ဂလိပ်လို 'K'စာလုံးနှင့်နာမည်စသည့်ဘူတာရုံ ရောက်လာ၏။ ထိုအခါမှ ပေါ်တော်မူလက် မှတ်စစ်တွေ့ အင်စပက်တာတွေ့ ပေါက်လာကြ၏။ လက်မှတ်မရှိသူများကို ဒဏ်ရိုက်၊ ရိုးရိုးအ တန်းလက်မှတ်ဖြင့် ပထမတန်း ထိုင်ခုံပေါ် ထိုင်နေသူတွေကို ဖယ်ရှားပစ်သည်။ မီးလုံးတွေ လင်း လာ၏။ ကျွန်တော်လည်း အိပ်လိုက်သည်မှာ ကာသီ(Kasi)ဘူတာရုံရောက်မှ နိုးလာသည်။

၉-၅။ ဗာရာဏသီမြို့၊ နိုဝင်ဘာ ၂၇- အရက် ၃၀

ဗာရာဏသီသို့ ၈ နာရီအချိန် ရောက်ရမည့်အစား ၁၁ နာရီခွဲရောက်လာပါ၏။ အသော့

(ကံ)(အာသောက)ဟိုတယ်တွင် ၁၁ နာရီခွဲမှမျက်နှာပြင်နိုင်၏။ ညစာစားရန် အချိန်လွန်နေပြီမို့ အသားညှပ်ပေါင်မုန့်၊ ကိတ်မုန့်၊ စုပ်ပြုတ်များနှင့်သာ တင်းတိမ်ရပါတော့သည်။

၂၇ ရက်နေ့။ ။ခရဲရွာမြန်မာစာသင်ကျောင်းမှအစ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်အထိ မြန်မာစာအုပ်တွေထဲ ဖတ်ခဲ့ရသော ဗာရာဏသီမြို့သို့ရောက်လာပြီး နံနက်စာစားပြီး အပြင်ဘက် ထွက်ကြည့်ရာ မြင်ရသော ၂၀ ရာစုနှစ် ဗာရာဏသီသည် နှစ်ပေါင်း ၂၀၀၀ ကျော်လောက်က ရှိခဲ့သော ဗာရာဏသီနှင့်ကွဲပြားမည်ကိုသိပါ၏။ အချိန်ရသမျှလိုက်လေ့လာရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်၏။

ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသည်များ သွားလာရေးဆိုင်ရာ ဌာနသို့သွား၍ စုံစမ်းသည်။ နေ့လယ်စာစားပြီး တက္ကစီဖြင့် ပထမဂင်္ဂါမြစ်ကမ်းပါးသို့ သွားကြသည်။ ဟိန္ဒူဘာသာဝင်များ အမြတ်တနိုးထားသောမြစ်ထဲရေချိုး၊ ရေစိမ့်နေသူတွေ ဒုနှင့်ဒေးပင်။ မြစ်ရေချိုးလျှင် အပြစ်ကင်းစင်သည်။ စိတ်ချမ်းသာ ကိုယ်ကျန်းမာသည်ဟု ယူဆသောကြောင့်ပင်။ ရေဆိပ်ထိပ်တွင် အလောင်းများ မီးသဂြိုဟ်ထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ပြာများကို ရေထဲမျှောသည်ဟုသိရ၏။ ထိုမှဌေးဌေးနှင့် မသန်းမြတို့က ဆိုင်တွေတွင် ဈေးဝယ်နေတုန်း ရာဇာကို ခေါ်ပြီး ဗာရာဏသီတက္ကသိုလ်ကိုသွားကြည့်ပါ၏။ အတော်ကို ကြီးသည့်အဆောက်အအုံစုကြီးဖြစ်ပါ၏။ သက္ကတဘာသာ၌ ကျော်ကြားသည်ဟု သတင်းပေါ် ထွက်နေပါ၏။

ထိုအခိုက် လန်ဒန်တက္ကသိုလ် ကျွန်တော်တို့ကျောင်း၌ သက္ကတဘာသာတွင် ပါရဂူဘွဲ့စာတမ်းလာပြုစုနေသူ အိန္ဒိယကျောင်းသားအချို့ကို ပြေးမြင်မိ၏။ ဗာရာဏသီတက္ကသိုလ်၌ ပါရဂူဘွဲ့ မယူဘဲ အမေကျော် ဒွေးတော်လွမ်းဆိုသလို လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှာမှ လာယူသလဲဟုသူတို့ကို မေးကြည့်ရာ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှာ နည်းနိဿယက ပိုကောင်းလို့ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှရတဲ့ဘွဲ့က အိန္ဒိယတက္ကသိုလ်မှရတဲ့ဘွဲ့ထက် မျက်နှာကြီးလို့ဟူသောအဖြေကြားသည်များကို သတိရမိ၏။ တရုတ်၊ ဂျပန်ဘာသာများ၌ ပါရဂူဘွဲ့လာယူသူ အင်္ဂလိပ်၊ တရုတ်၊ ဂျပန်ကျောင်းသားများထံမှလည်း ထိုအဖြေမျိုးကို ရရှိခဲ့ပါ၏။

နိုဝင်ဘာလ ၂၀ ရက် နောက်တစ်နေ့တွင် နံနက်စာ စားကြပြီး ကလတ်ဟိုတယ်(Clarke Hotel)သို့ပြောင်းရွှေ့ရန် ပြင်ဆင်ကြသည်။ ဟိုတယ်တစ်ခု၌ တည်းခိုမည်ဆိုလျှင် ဥပဒေစည်းကမ်းအရ မွန်းတည့်အချိန်မှသာ အခန်းထဲဝင်ရ၏။ သည့်ထက် စောစောဝင်နေပါက တစ်နေ့အတွက် ပေးရ၏။ ထို့ကြောင့် ကျွန်တော်တို့ ၁၁ နာရီခွဲမှ တက္ကစီဖြင့် ဝန်စည်စလယ်များနှင့်သွားကြသည်။ ဗျူရိုကရေစီနည်းအရ စာရွက်စာတမ်းတွေ ဖြည့်ရသည်။ ပြီးမှ အခန်းသော့တွေ ရ၍ အိပ်ခန်းဆီသို့ ဟိုတယ်ပေါ်တာများ ခေါ်သွား၏။ ၂ နာရီတွင် မိဂဒါဝုန်သို့သွားရန် လက်မှတ်ဝယ်ထားနှင့်သဖြင့် ပစ္စည်းတွေနေရာချ၊ အခန်းတွေကို သုံးသပ်၏။ ပထမထပ်၌ရှိသောအခန်းများမှအပြင်ဘက် ရှုခင်းသည် သာတောင့်သာယာ ရှိလှပါ၏။ နေ့လယ်စာ စားပြီးရောက်လာသောခရီးသည်တင် ကားကြီးဖြင့် ထွက်ခွာလာကြသည်။

ခရီးသည် ၂၀ ကျော်နှင့်လိုက်ပြုသူ တစ်ဦးပါလာ၏။ ကျွန်တော်သည် ဇိနတ္ထပကာသနီ

ကျမ်းနှင့်အသောကမင်းကြီး၏ သမိုင်းကို ဖတ်ထားသဖြင့် မိဂဒါဝုန်သို့ရောက်ချင်လောကြီးလာ၏။ ရောက်၍ လိုက်ပြုသူ ခေါ်သွားရာ သွားကြ၏။

ဦးစွာ ပဉ္စဝဂ္ဂါးပါးအား မြတ်စွာဘုရား ဓမ္မစကြာတရားဦးဟောတော်မူသောအရပ်သို့ ရောက်၏။ ထိုနေရာ အမှတ်တရ ဖြစ်စေခြင်းငှာ အသောကမင်းကြီးက ဓမ္မစက္ကစေတီကို တည်ထားခဲ့၏။ ပျက်စီးနေသောအဆောက်အအုံတွေကြားထဲ တစ်ပိုင်းတစ်စကျန်ရှိနေသည့် အုတ်ပုံကိုသာ ဖူးမြင်ရသည်။ ထိုနောက် အနတ္တလက္ခဏသုတ် ဟောကြားတော်မူခဲ့သောအကွက် ဟုအထိမ်းအမှတ်အဖြစ်ဖြင့် မင်းကြီးက တည်ထားခဲ့သော ဓမ္မရာဇိကစေတီကို ကန်တော့ခဲ့သည်။ ယခုအခါကား ယိုယွင်းကြီးမက ယိုယွင်းနေပေပြီ။ မနီးမဝေး၌ အသောကစိုက်ထူခဲ့သည့် ကျောက်စာတိုင်ကြီးကို မြင်ခဲ့ရပါသည်။ ကျိုးပဲ့နေသော ထိပ်ပိုင်းကို အိန္ဒိယအစိုးရရှေးဟောင်း သုတေသနပြုတိုက်ထဲတွင် တွေ့ရသည်။ မိဂဒါဝုန်သည် သမင်များ ခိုလှုံရာတောဟုဆိုသဖြင့် သမင်များ မွေးထားသည်ကို မြင်ရပါ၏။

စိတ်မသက်သာစရာ အခြင်းအရာများကို တွေ့မြင်ရသည့်အခါ အစစအရာရာ သင်္ခါရပေပဲဟုမိမိကိုယ်ကို မိမိနှစ်သိမ့်ရသည်။ (မိဂဒါဝုန်တောအကြောင်း အကျယ်တဝင့်သိလိုသူများသည် မင်းယုဝေ၏ 'ရာဇဂြိုဟ်' စာအုပ် စာမျက်နှာ ၈၅ မှ ၉၆ အထိ ရှုကြပါ။) ထိုမှတစ်ဆင့် ဗာရာဏသီမြို့၏ မဟာရာဇာနန်းတော်ဟောင်းကို သွားလေ့လာကြသည်။ အံ့မခန်းရာပင်။ ဝင်မကြည့်မီ ဘန်ဂလိုတစ်ခု၌ လက်ဖက်ရည်သောက်ကြရ၏။ ငွေကုဋေကုဋာ အကုန်အကျ ခံကာ ဆောက်ထားသည့်နန်းတော်ကြီးသည် ဂင်္ဂါမြစ်နှင့်ပဏာစားလှပါ၏။ နန်းထဲရှိ ပစ္စယများကြည့်၍ မကုန်နိုင်အောင် များလှပါသည်။

အရက် ၃၀ နေ့ ကာလကတ္တားသို့ပြန်တော့မည်မို့ အနားယူကြသည်။ ငွေးငွေနှင့်မသန်းမြဲတို့ ဈေးဝယ်လို၍ လိုက်သွား၏။ ထိုအခါသမယ၌ ကျွန်တော် စီးကရင်သောက်သဖြင့် ရော့သမန် (Rothman) စီးကရင်လိုက်ရှာရာ အိန္ဒိယလူငယ်တစ်ယောက်က လိုက်ပြမည်ဟုဆိုပြီး ပိုးထည်ဆိုင်သို့ခေါ်သွား၏။ စီးကရင်အစား ပိုးထည်တွေ ပြ၏။ ကျွန်တော် ငေါက်လိုက်သည့်အခါ လူကြီးတစ်ယောက်က ဂျပန်လုပ် ကြယ်ခုနစ်ပွင့်တံဆိပ်ပါ စီးကရင်တွေ ယူလာ၏။ လူလိမ်လူကောက်တွေဆိုပြီး ဆိုင်ကထွက်လာသည်။ ဟိုတယ်သို့ ပြန်လာရာ ရာဇာက ကာလကတ္တားသို့ မီးရထားနှင့်ပြန်တော့မည်မို့ လာနှုတ်ဆက်သည်။ ညစာ ၇ နာရီအချိန်စားပြီးနောက် အအေးမိ၍ မအိမသာဖြစ်သည်။ ဆေးသောက်ပြီး အိပ်ရာဝင်၏။

နိုဝင်ဘာလ ရက် ၃၀ နေ့ နံနက် ဟိုတယ်ခ ရှင်းလင်းသည်။ ဧည့်လက်ခံသူနှင့်အခြားလုပ်သားများအား လက်ဖက်ရည်ဖိုး ပေးပြီး လေဆိပ်သို့တက္ကစီဖြင့် ထွက်လာကြ၏။ လေယာဉ် ၁၀ နာရီ ဆိုက်သည်။ ၁၀ နာရီခွဲထွက်မည်ဟုဆို၏။ ၁၁ နာရီ ၅ မိနစ်မှထွက်ဖြစ်၏။ ကာလကတ္တားလေဆိပ်သို့ ၁၂ နာရီကျော်ကျော် ရောက်လာသည်။ ရာဇာလာကြိုသည်။ လေဆိပ်ရှိ အသောကဟိုတယ်၌ တည်းပါ၏။ အအေးမိရောဂါ ပိုဆိုးလာ၏။ အင်္ဂလိပ်ဆေး ၂ လက်သောက်၊

ညစာ စား၊ အိပ်ရာ ဝင်သည်။

၉-၆။ ကာလကတ္တားမြို့၊ ဒီဇင်ဘာ ၁ ရက် ၂ ရက်

ဒီဇင်ဘာ ၁ ရက်။ ။ဒေါ်သန်းစိန်နှင့်သမီးဌေးဌေးတို့နှင့်ခွဲရတော့မည်။ သူတို့က ဗန်ကောက်သို့သွားပြီး ရန်ကုန်ပြန်ကြမည်။ မသန်းမြနှင့်ကျွန်တော်တို့က မဒရတ်မြို့မှတစ်ဆင့် သီရိလင်္ကာသို့ခရီးဆက်မည်။ အတော်ကို ဦးနှောက်ခြောက်ရသည့်မနက်။ ဗာရာဏသီမြို့မှကတည်းက ခရီးသည်ပို့ဆောင်ရေးဌာနတွင် ကာလကတ္တားမှ ဗန်ကောက်လက်မှတ်နှစ်စောင်အတွက် ကာလကတ္တားရှိ ထိုင်းလေကြောင်းကုမ္ပဏီသို့ တဲလက်(Telex)ရိုက်ထား၏။ အခုတော့လက်မှတ် မရနိုင်ပါဟုဆို၏။ မသန်းမြက ရာဇာနှင့်သူ့မိတ်ဆွေ ရှိုင်း(Roy)ကိုခေါ်ပြီး ခရီးသွားအကျိုးဆောင်(Travel Agent)တစ်ဦးဆီ သွားသည်။ နာရီပြန် ၂ ချက်တွင် မသန်းမြမှီရသော မျက်နှာနှင့်လက်မှတ်နှစ်စောင်ရလာပြီး ဒေါ်သန်းစိန်နှင့်ဌေးဌေးတို့ ဗန်ကောက်သွားရန် လေဆိပ်သို့ လိုက်ပို့၏။

မြန်မာပြည်ပြန်ရောက်၍ ဌေးဌေးတို့ ပြန်တွေ့သောအခါ သူတို့ရသွားသောလက်မှတ်နှစ်စောင်သည် ပထမတန်း လက်မှတ်များဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ သူတို့လေယာဉ်ဦးပိုင်း၌စီးရသည်။ နေ့လယ်စာ ကျွေးသည့်အခါ သူတို့အခန်းနှင့်နောက်ဘက်ခန်းကြား ခန်းဆီးဆွဲပိတ်လိုက်သည်ဟုပြောပြသည့်အခါ ခရီးသွားအကျိုးဆောင်က မသန်းမြအား ရိုးရိုးတန်းလက်မှတ်ဆိုပြီး ပထမတန်းလက်မှတ်များ ရောင်းလိုက်၏။ လူလိမ်လူညာတွေ ပေါလှသည်။ ဗာရာဏသီမြို့၌ ခရီးသွားအကျိုးဆောင်တစ်ယောက်က ဒေါ်သန်းစိန်နှင့်ဌေးဌေးအတွက် ကာလကတ္တားရှိ ယိုးဒယားလေကြောင်းသို့လက်မှတ်နှစ်စောင် တဲလက်(Telex)ရိုက်လိုက်ပြီဟုဆိုပြီး ကျွန်တော့်ထံမှ ကုန်ကျခတောင်း၍ ပေးလိုက်၏။ ကာလကတ္တား ရောက်သည့်အခါ လက်မှတ်များ မရပါ။ ကျွန်တော့်ကို Rothman စီးကရက်ဝယ်ပေးမည်ဟုဆိုပြီး ပိုးထည်တွေထုတ်ပြ၏။ ပြီးနောက် ကြယ်ခုနစ်လုံးဂျပန်စီးကရက်ပြ၏။ လူလိမ်လူညာတွေကြား တိုးခဲ့ရသည်။ လူရိုးသင်္ချိုင်းမှာသာရှိတယ်ဆိုသည့်စကားကို ယုံရတော့မလိုလို ဖြစ်မိပါ၏။

မသန်းမြနှင့်ကျွန်တော်တို့သာ ကျန်ရစ်နေ၏။ မဒရတ်မြို့မှတစ်ဆင့် သီရိလင်္ကာသို့ သွားရမည်မို့ မဒရတ်သို့သွားရန် လေယာဉ်လက်မှတ်နှစ်စောင်ရ၏။ သီရိလင်္ကာသွားဖို့ရာ လန်ဒန်မှကတည်းက ပထမတန်းလက်မှတ်နှစ်စောင် ဝယ်နှင့်ထားပြီးမှ မဒရတ်မှ ကိုလံဘိုသို့ဒီဇင်ဘာလ ၅ ရက်နေ့သွား လေယာဉ်တွင် ထိုင်ခုံရ မရ 'တဲလက်'နှင့်သီရိလင်္ကာလေကြောင်းသို့မေးရာ ရမည်ဟုသိရသဖြင့် ညစာ စားဝင်ပြီး အိပ်၍ ပျော်သွားပါ၏။

၉-၇။ မဒရတ်မြို့၊ ဒီဇင်ဘာ ၂ ရက် ၃ ရက်

ဒီဇင်ဘာလ ၂ ရက်။ ။မဒရတ်မြို့သို့သွားမည့်နေ့။ စီမံစရာ လုပ်စရာ၊ ပေးစ

ရာဂျီသည်များကို ဆောင်ရွက်ပြီး နေ့လယ်စာ စား၊ အခန်းမှဆင်းလာရာ မစ္စတာကင်မရောန် ဂရန်(Cameron Grant)ဆိုသူနှင့်တွေ့ဆုံသည်။ ဟောင်ကောင်ဂျီနီးဗာစကိုးရှားဘဏ်တိုက်(Nova Scotia Bank)မှ လက်ထောက်မန်နေဂျာဖြစ်သည်။ ဖော်ဖော်ရွေရွေ နှုတ်ဆက်သည်။ သူနှင့်အတူ တက္ကစီဖြင့် လေဆိပ်သို့သွားကြသည်။ တက္ကစီခ သူပေး၏။ ရာဇာနှင့်ဒေလီမြို့သစ်တွင် ဆုံစည်းခဲ့ရသော ဝတ်လုံတော်ရ မစ္စတာချောင်ဒရီနှင့်ပြန်တွေ့ရ၏။ ကျွန်တော်မိတ်ဆွေ သူယောက္ခမဒတ္တားအိမ်အလည်လာရင်း ယောက္ခမပြောပြ၍ လာပို့သည်ဟုဆို၏။ သူတို့ကျေးဇူးကြောင့် ပစ္စည်းတွေအားလုံး လေယာဉ်ပေါ် ရောက်ကြသည်။

လေယာဉ်သည် ညနေစောင်း ၃ နာရီ ၁၅ မိနစ်၌ ထွက်၏။ အစားအစာ ကျွေး၏။ မကောင်းလှပါ။ မစ္စတာဂရန်က မွဲပြသည်။ မဒရတ်သို့ ၅ နာရီ ၁၅ မိနစ်တွင် ဆင်းသက်လာသည်။ မစ္စတာဂရန်က သူ တည်းမည့် တ(ဂျီ)ကိုမိုးရန်(Taj Comorant)တွင် တည်းရန် ပြော၏။ ကျွန်တော်က ချိုးလား(Chola)ဟိုတယ်သို့လာမည့်အကြောင်း တဲလက်ရိုက်ထားပြီးနှင့်ပြီဟုရှင်းပြပါ၏။ လေဆိပ်အထွက်၌ ချိုးလားဟိုတယ်မှ လူတစ်ယောက်နှင့်တွေ့၍ ဟိုတယ်ရောက်လျှင် ခရီးသည်ကြိုအမျိုးသမီးအား ပေးပါ။ ဟိုတယ်ခ တစ်ည ကျပ် ၃၄၀ ကျမည်ဟုဆို၏။ လေယာဉ်မှ ကျွန်တော်ပစ္စည်းများကို စောင့်နေစဉ် သူ ရောက်လာပြီး ဟိုတယ်ခ ကျပ် ၃၂၀ သာဖြစ်သည်ဟု ပြောပြန်သည်။ ကျွန်တော်လည်း စိတ်တိုလာပြီး ‘ငါ့ကို ပလောင်းပလဲ မလုပ်နေနဲ့ ငါမန်နေဂျာကို တိုင်ရင် နင် အလုပ်ပြုတ်သွားမယ်’ဟုကြိမ်းမောင်းလိုက်သည်။ လူညာတွေ့ကို ပိုသတိထားလာ၏။

ခရီးသည်များ တည်းခိုရာ ဟိုတယ်များဆီသို့ ခရီးသည်ဆောင် ဘတ်စကားကြီးက လိုက်ပို့သည်။ မြိတ်သျှအိမ်ရှေ့မင်းသားချား(လ်) Charlesလာလည်မည့်အတွက် လမ်းတွင် ခမ်းခမ်းနားပြင်ဆင်ထားသည်ကို မြင်ရသည်။ ဟိုတယ်သို့ ၇ နာရီအချိန်ရောက်လာသည်။ ဧည့်ကြိုအမျိုးသမီးက ထိုစုံပါသော စက္ကူသေတ္တာကလေးတစ်လုံးပေးသည်။ ပေါ်တာက ခရီးသွားသေတ္တာများကို အခန်းနံပါတ် ၂၂၄ သို့ယူသွားပေး၏။ အတော်ကျယ်ပြီး ခြေခင်းလက်ခင်းသာသည့်အခန်းပင်။ ၈ နာရီတွင် စားရသည့်ညစာကောင်းသလောက် ဈေးကြီးပါ၏။

ဒီဇင်ဘာလ ၃ ရက်။ သီရိလင်္ကာသို့ နှက်ဖြန်သွားပါမည်။ ကိုလံဘိုမြို့တွင် တည်းမည့်ဂါး(လ်)ဖေ(စ်)(Galle Face)ဟိုတယ်သို့တဲလက်ရိုက်သည်။ အခန်း ရ၏။ မဒရတ်မြို့ထဲ သွား၍ လျှောက်ကြည့်ရင်း ပစ္စည်းအချို့ဝယ်၏။ ညနေစောင်း ၂ နာရီတွင် ခရီးသည်များ လိုက်ပြသည့်ဘတ်စကားဖြင့် လှည့်လည်ကြည့်ရှု၏။ လမ်းပြအမျိုးသမီးက မြင်ကွက်များကို ရှင်းပြ၏။ ပန်းချီပြတိုက်များ၊ ပန်းချီကားများ၊ ပန်းပုများပင် အတော်လက်ရာမြောက်သည်။ ခံတပ်တွေ၊ ဘုရားရှိခိုးကျောင်းတွေဆီလည်း ရောက်ခဲ့၏။ ဘုရားရှိခိုးကျောင်းအချို့၌ အနိမ့်နိမ့် တွေ နဖူးပေါ် တားပေးသည်။ ဖိနပ်ချွတ်ဝင်ရသည်။ ကမ္ဘာပေါ် တွင် ဒုတိယအရှည်ဆုံးဟုဆိုသည့် ပင်လယ်ကမ်းခြေပေါ် လျှောက်ရပါ၏။ ဟိုတယ်သို့ ည ၇ နာရီမှပြန်ရောက်ပါ၏။ ညစာ စား။

မြင်ရသည့်အရာများကို စားမြို့ပြန်ရင်း အိပ်ရာဝင်၏။

ဒီဇင်ဘာလ ၃ ရက်။ ။ သီရိလင်္ကာသို့ နက်ဖြန်သွားပါမည်။ ကိုလံဘိုသို့ သွားရပါ တော့မည်။ ထုံးစံအတိုင်း ဟိုတယ်မှ မွန်းတည့်အချိန် အိပ်ခန်းသော့များ ပြန်အပ်ရသည်။ ဧည့် ကြိုအမျိုးသမီးအား ဟိုတယ်၌ ညနေ ၅ နာရီအထိနေခွင့်ပြုရန် ပြောရာ နေပါဟုဆိုပါ၏။ မိုး လည်း သည်းထန်စွာ ရွာနေသည်။ ခေတ္တစဲနေခိုက် အပြင်ထွက်ပြီး ဈေးဝယ်၊ ဟိုတယ်၌ နေ့လယ် စာ စား၍ အနားယူနေပါ၏။ ၆ နာရီခွဲတွင် တက္ကစီငှားပြီး လေဆိပ်သို့ သွားကြသည်။ မိုးက သည်း၊ မှောင်ကမှောင်နှင့်လေဆိပ်သွားလမ်း၌ တစ်ခုခုဖြစ်ပါက မှောင်မည်းနေသည့်ကြားက ဘာလုပ်ရမည်ကို စဉ်းစားနေခိုက် လေဆိပ်သို့ ချောချောမောမော ရောက်သွားသည်။ တက္ကစီ သမားက အခပိုတောင်း၍ ပေးလိုက်ပါ၏။

၉-၈။ ကိုလံဘိုမြို့၊ ဒီဇင်ဘာ ၄ ရက် ၁၃ ရက်

ထွက်သည်။ ပထမတန်းမှစီးသွား၍ ညစာ ကောင်းမွန်လှသည်။ မသန်းမြက ဝမ်းပျက် နေ၍ မစားနိုင်ရှာပါ။ ၁၀ နာရီ မိနစ် ၅၀ တွင် ကိုလံဘိုသို့ ဆင်းသက်လာ၏။ လေဆိပ်အထွက် ၌ ရန်ဂျစ်ဝီးရတုန်းဂါး(Ranjit Wiratunga)ဆိုသူက ဂါး(လ်)ဖေ(စ်)ဟိုတယ်သို့ လိုက်ပို့ပေးမယ်။ တက္ကစီမငှားပါနဲ့ပြော၍ လိုက်သွားသည်။ သူက ခရီးသည်လိုက်ပို့ရေးကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်ကြောင်း သီရိလင်္ကာကျွန်းတွင် သွားလိုရာ ခေါ်ဆောင်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောပါ၏။ စကားပြောသိမ် မွေ့ ရိုးသားဖြောင့်မတ်ပုံ ပေါ်၏။ မိုင် ၂၀ ဝေးသောခရီးကို ၄၅ မိနစ်နှင့်ရောက်လာ၏။ ဟိုတယ် ၌ ဧည့်ကြိုအမျိုးသမီးက လက်ခံစကားပြောသည်။ သစ်သီးအမျိုးစုံကျွေး၏။ အင်္ဂလိပ်ဝိတိုရိယ ဘုရင်မ(queen Victoria)လက်ထက်က ဆောက်လုပ်ထားဟန် တူသော ဟိုတယ်ကြီးပင်။ ရသော အခန်းကား ကျယ်ပြန့်ခမ်းနားလှပါပေ။ ခမ်းနားသလောက် အခန်းက ကြီးပါ၏။

ဒီဇင်ဘာလ ၅ ရက်။ ။ နံနက် ၉ နာရီခွဲအချိန် ရန်ဂျစ်ဝီးရတုန်းဂါး ဖုန်းဆက် ပြီး လာတွေ့၏။ သီရိလင်္ကာကျွန်းသို့ ၅ ရက် လျှောက်လည်မည်။ သမိုင်းဝင်မြို့များ၊ အဆောက် အအုံနှင့်သီကောင်းစရာတွေကို ကြည့်ချင်တယ်ဟုပြော၏။ ဟိုတယ်မှခရီးသည်ပို့ဆောင်ရေး ကိုယ်စားလှယ်က ကျွန်တော့်ကို သူ့အခန်းဆီ ခေါ် သွားပြီး လူမသမာတွေ များတယ်။ သတိထား ပါဟုတစေ့တစောင်း ပြော၏။ ကျွန်တော်က လျှောက်ကြည့်ချင်တဲ့နေရာများဆီ ၅ ရက်လှည့် လည်သွားလိုတယ်။ ခင်ဗျား စီစဉ်ပေးနိုင်မလားဟုမေး၏။ သူ မပေးနိုင်ပါ။ ကျွန်တော်လည်း ရန်ဂျစ်နှင့်အရေးဆို၏။ အဖိုးအခ တည့်သွားသည်။ ဟိုတယ်မှကိုယ်စားလှယ်က အခမကြေ၍ မသန်းမြအား မသွားရန် သွေးထိုးပြန်သည်။

၅ ရက်ခရီးအတွက် ပေါင်စတာလင် လဲရန် လိုသည်။ နာရီပြန် ၂ ချက်ခွဲ၌ ရန်ဂျစ်သည် ပြင်သစ်ကားတစ်စီးဖြင့် ရောက်လာ၏။ ကိုလံဘိုမြို့သို့ လိုက်လျှောက်ပြ၏။ ဘဏ်တိုက်ထဲတွင် ငွေလဲသည်။ လဲလိုသူက များ၊ ဝန်ထမ်းက နည်း၍ အတော်ကြာကြာ စောင့်ရ၏။ အင်္ဂလန်ပြည်

မှ စနစ်ခေါင်းထဲ ရောက်နေသော ကျွန်တော်သည် စိတ်တိုမိ၏။ ရိုးရိုးလဲသူများကို ၁ ပေါင်လျှင် ကျပ် ၄၀ ပတ်ဝန်းကျင် ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသည်များကို ကျပ် ၅၁ ကျော်ကျော် ပေး၏။ လမ်းခရီး အတွက် ကျန်းမာရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆေးတွေ ဝယ်သည်။ ၁၃ ရက်နေ့ စင်္ကာပူသွားရန် လန်ဒန်မှကြိုတင်ဝယ်လာသည့်လက်မှတ်များကို စင်္ကာပူလေကြောင်း ကုမ္ပဏီ၌ သွားပြ၏။ သွားဖြစ်သည်ဟုပြောပြသည်။

ဒီဇင်ဘာလ ၆ ရက်။ ။ အနုရာဓပူရသို့ ခရီးထွက်တော့မည်။ ကဒမ္မမြစ်ကမ်း ပါးပေါ်တွင် အနုရာဓနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်ပြီး ၄ ရာစုဘီစီ၌ တည်သည့်မြို့ဟုသိရပါသည်။ ရန်ဂျစ်နှင့် အတူ စာလိယ၊ စူနီ(Saliya, Sunil)တို့နှစ်ယောက် ဗြိတိသျှလုပ်ကားဖြင့် ရောက်လာကြသည်။ ဆာလိယက ကားမောင်း၊ စူနီက အဖော်အဖြစ်ဖြင့် အနုရာဓပူရသို့ ၉ နာရီအချိန် ခရီးစထွက်၏။ ထိုနေ့မှစ၍ ဒီဇင်ဘာ ၁၂ ရက် သောကြာနေ့အထိ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာမှ ပုလဲရတနာဟုသမုတ်ခံရသည့်သီရိလင်္ကာကျွန်းကို မော်တော်ကားဖြင့် တစ်နေရာမှ တစ်နေရာဆီသို့ လျှောက်လည်ကြပါ၏။ ဖတ်ရှုထားသည့်စူဠဝင်၊ မဟာဝင်များထဲမှ သမိုင်းဝင်ဌာနများနှင့်သာသနာ့နိကာယစေတီ ပုထိုးများ၊ ဆင်းတုတော်များကို လျှောက်ကြည့်ဖူးမြော်၍ အားမလို အားမရဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ဤဆောင်းပါးသည် တစ်သက်လျှာနှင့်သင်ခန်းစာများနှင့်သက်ဆိုင်သဖြင့် အဆိုပါတို့အစား မှုများကို ခေတ္တတေးထားပြီး အခါအခွင့်ကြုံပါက တင်ပြပါမည်။ လောလောဆယ်၌ သက်ဆိုင်ရာ အကြောင်းများဆီသို့ ဦးလှည့်ကြပါစို့။

၉-၉။ စင်္ကာပူ၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၂-၂၁ ရက်

သမိုင်းပညာလည်း ပြည့်ဝ၊ စိတ်လည်း သာယာကြည်နူးလှသည့်သီရိလင်္ကာခရီးစဉ်သည် ဒီဇင်ဘာလ ၁၁ ရက်နေ့ ကိုလံဘိုမြို့သို့ပြန်ရောက်သည့်အခါ ပြီးဆုံးသွားပါ၏။ ထိုနေ့နှင့် ၁၂ ရက်နေ့များ၌ ကြည့်သင့်မြင်ထိုက်သည့်နေရာဌာနများနှင့် အဆောက်အအုံများကို လိုက်ကြည့်၊ ဝယ်သင့် ဝယ်ထိုက်သည့်အရာများ ဝယ်၏။ ရန်ဂျစ်ဝီးရတုန်းဂါး၏ တပည့်နှစ်ဦးတို့က လိုက်ပို့ပေးသည်။ စာလိဆိုသူက မြန်မာပြည်သို့လိုက်လာပြီး ကျွန်တော့်ကား မောင်းပေးမည်ဟု ပြောသည်။ ပျားရည်နှင့်ဝမ်းချလိုက်ရပါသည်။ ၁၃ ရက်နေ့၌ ကျွန်တော်တို့ စင်္ကာပူသို့သွားကြ၏။ စာလိယတို့လေဆိပ်သို့ လိုက်ပို့သည်။ ဘိုးအင်း ၇၄၇ (Boeing 747)လေယာဉ်ကြီးသည် နံနက် ၁၀ နာရီ ၅၅ မိနစ်တွင် ထွက်သည်။ ပထမတန်းခရီးသည်တွေမို့ ပထမတန်း နေ့လယ်စာကျွေးသည်။ ပုစွန်ထုပ်ကြီး၊ စတားဂျင်(Sturgeon)ခေါ် ငါးကြီးဥတို့စသည်များပင်။ မြန်မာပြည်ရောက်ဖူးသည့်အင်္ဂလိပ်ဇနီးမောင်နှံတို့နှင့်လေယာဉ်အပေါ်ထပ်၌ ကော်ဖီသောက်ရင်း စကားပြောသွားကြ၏။ အချိန်ကုန်မှန်းမသိ ကုန်သွားသည်။ ရှင်ငယ်ဝမ်း ဝင်ဖူးသည့်သူ ရှင်ကြီးဝမ်းထဲ ဝင်ဖူးပေပြီ။

စင်္ကာပူလေဆိပ်သို့ ၃ နာရီ မိနစ် ၂၀ အချိန်(ဒေသစံတော်ချိန် ၅ နာရီ မိနစ် ၂၀)တွင်

သက်ဆင်းလာသည်။ မြင်ကွင်းကား ထူးခြားလှပါ၏။ ခမ်းနားကြီးကျယ်သည့်လေဆိပ်ကြီးပေ တည်း။ မိတ်ဆွေကြီး ဒေါက်တာကျင်စွဲလာကြိုနေသည်။ စာထဲမှာထားသည့်အတိုင်း ဟိုတယ်သို့ မခေါ်သွားဘဲ သူနေထိုင်ရာ ၇၀၄၊ မယ်ရီးနားရိပ်မြို့(704, Marina House)သို့မာဆီးဒီး(စ်)ဘင်း (စ်) (Mercedes Benz)ကားကြီးဖြင့် ခေါ်သွားသည်။ ‘ဆရာ၊ ဟိုတယ်လောက် မကောင်းဘူးဆို ရင် ကျွန်တော် ဟိုတယ်တစ်ခုဆီ ခေါ်သွားပါ့မယ်’ဟုပြော၍ နေလိုက်ရပါသည်။

ဒေါက်တာကျင်စွဲသည် LL.M(ဥပဒေဘွဲ့)၊ ပါရဂူဘွဲ့ရပြီး ဝတ်လုံတော်ရ(Barrister-at-Law)တစ်ဦးလည်းဖြစ်နေသည်။ စင်္ကာပူတွင် အလုပ်ကြီးအကိုင်ကြီးနှင့်နေရာကျနေသူမြန်မာ တစ်ဦးပင်။ ပါရဂူဘွဲ့စာတမ်းကို လန်ဒန်တက္ကသိုလ် ကျွန်တော်တို့ကျောင်းမှပါမောက္ခမစ္စတာဂ လက်ဟီး(လ်)(Gledhill)လက်အောက်ရှိ ၁၉၆၅ ခု ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ပြုစုခဲ့ပါသည်။ မစ္စတာဂ လက်ဟီး(လ်)သည် ယခင်က ရန်ကုန်ဟိုက်ကုတ်ရုံးတွင် တရားသူကြီးတစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့ဖူး၏။ စာ တမ်းအတွက်မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း၊ ရေစကြိုခုံတော်ဖြတ်ထုံးစသည်တို့လေ့လာရသဖြင့် လန်ဒန်တက္ကသိုလ်က ကျွန်တော့်ကို တွဲဖက်စာတမ်းကြီးကြပ်သူအဖြစ် ခန့်အပ်လိုက်သည်။ ကျွန် တော်နှင့်တစ်ပတ်တစ်ခါ၊ နှစ်ပတ်တစ်ခါ ဆိုသလို လာတွေ့ပြီး ပေါ်လာသောပြဿနာများကို ဆွေးနွေးသည်။ ကျေးဇူးတင်၍ မဆုံးပါ။ နောက် စင်္ကာပူကို ဘယ်တော့ လာရမလဲဆိုတာ မသိ ဘူး၊ အဖျင်းဆုံးတစ်ပတ်လောက်နေပါဟုတိုက်တွန်း၍ နေခဲ့ရ၏။ စင်္ကာပူသို့ နောက်အကြိမ် ပေါင်း မြောက်မြားစွာ ရောက်ခဲ့ရပါသေး၏။

စင်္ကာပူတွင် ထိုအခါက ရှိနှင့်နေသည့်မြန်မာလူမျိုးများအနက် ဒေါက်တာမောင်မောင် အေး၊ စောနန္ဒီနှင့်ခင်ပွန်းဦးအောင်ဖေတို့အပြင်ရစ်ချတ်သန်းအောင်နှင့်လည်းဆုံစည်းခဲ့ပါသေး ၏။ အတူစား အတူသွားလည်းဖြစ်ခဲ့ရသေး၏။ ဒေါက်တာမောင်မောင်အေးသည် အက်(ဖ်)၊ အာ(ရ်)၊ စီ၊ အက်(စ်)(FRCS) Fellow of the Royal College of Surgeons) ဘွဲ့ကို လန်ဒန်၊ အက်ဒင်းဘားရား(Edinburg)နှင့်ဂလပ်စဂိုး(Glasgow)မြို့များရှိ ဌာနသုံးဌာနတို့မှရခဲ့သည်။ ဦးအောင်ဖေသည် စက်မှုလက်မှုသင်ကျောင်း တစ်ကျောင်း၌ ဆရာဖြစ်နေသည်။ ဒေါက်တာ မောင်မောင်အေးနှင့်ဇနီးဒေါ်လှလှဝင်း* တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဦးအောင်ဖေနှင့်စောနန္ဒီတို့ကို လည်းကောင်း လန်ဒန်တွင် လူသိရှင်ကြား ကျွန်တော်လက်ထပ်ပေးခဲ့ပါ၏။ ရစ်ချတ်သန်းအောင် သည် ကျွန်တော် ကိန်းဘရစ်မြို့၌ နေထိုင်စဉ် သူက ကိန်းဘရစ်တက္ကသိုလ်တွင် ကျောင်းသား ဖြစ်နေသည်။ စင်္ကာပူ၌ ဟိုက်ကုတ်ရုံး ဝတ်လုံတော်ရ ရှေ့နေကြီးတစ်ဦး ဖြစ်နေပြီ။ အားလုံးပြန် ဆုံစည်းရသည့်အခါ နှစ်သိမ့်စိတ်သည် အကြောအခြင်ထဲ စိမ့်ဝင်သွားပါ၏။

စင်္ကာပူတွင် ရက်သတ္တတစ်ပတ် နေထိုင်စုဆောင်းဝယ်ခြမ်းခဲ့သည့်ပစ္စည်းများသည် အ ဂ်လန်တွင် နေထိုင်နေစဉ် လေးငါးလအတွင်း နေ့စဉ်သုံးဖို့ဝယ်သည်ထက် များပါ၏။ လောဘ ကြီး၍မဟုတ်ပါ။ မြန်မာပြည်ပြန်ရောက်သည့်အခါ ဆွေမျိုးမိတ်ဆွေစသည်တို့အားလက်ဆောင်

* ဒေါ်လှလှဝင်းသည် ထိုအခါက မြန်မာပြည်တွင် ရှိနေသည်။

ပါးလို၍နှင့်ကျွန်တော်တို့ သုံးလို၍ ဖြစ်ပါ၏။ အကောက်အခွန်နည်းပါး၍ ဈေးသက်သာပါ၏။

ရန်ကုန်မြို့သို့ မပြန်မီ တစ်ရက်၊ ဒီဇင်ဘာလ အရက် ၂၀ နေ့၌ စင်္ကာပူတစ်ဘက်ကမ်း ရှိ စင်တိုဆာ(Sentosa)ကျွန်းကလေးဆီ ဦးအောင်ဖေတို့ဇနီးမောင်နှံ ခေါ်သွား၍ ရောက်သွား ပါသည်။ ကောင်းကင်ယံမှ မှတ်ကြိုးအားနှင့်သွားသည့်ယာဉ်ကလေးပေါ် စီးသွားရသည်။ ပင် လယ်ရေလက်ကြားပေါ် အရောက်မှားပြီး အောက်သို့ငုံ့ကြည့်မိသဖြင့် အသည်းအေးကာ ထိတ် လန့်တုန်လှုပ်သွားမိပါသည်။ အတော့်ကို မြင့်၍ ဖြစ်ပါ၏။ ကျွန်းပေါ်ရှိ ပြတိုက်ထဲ ဒုတိယကမ္ဘာ စစ်ကြီးအပြီး ဂျပန်စစ်ဗိုလ်ကြီးတွေက မဟာမိတ်စစ်ဗိုလ်ကြီးများထံ လက်နက်ချသည့်အခမ်းအ နားကို ဖယောင်းရုပ်ပုံများနှင့်သရုပ်ဖော်ပြထားပါ၏။ ဂျပန်တွေ သင်ခန်းစာ ရသလို အင်အား တန်ခိုးဖြင့် ကမ္ဘာကို အုပ်စိုးလိုသူတို့ နောင်အခါ သတိပြုဖို့ ကောင်းပါ၏။

ဤရုပ်ပုံများကို မြင်ရသည့်အခါ ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်လောက်က လန်ဒန်တက္ကသိုလ်အရှေ့ တိုင်းနှင့်အာဖရိကပညာရပ်များကျောင်း၌ မြန်မာစကားပြောသင်တန်းလာတက်သည့်မြိတိသျှ စစ်ဗိုလ်ကြီးငယ်အယောက် ၁၀၀ ကျော်တို့အား သွားသတိရမိပါ၏။ နှစ်လသုံးလအတွင်း အ ခြေခံစကားလုံး၊ စကားပုဒ်၊ ဝါကျတိုကလေးများကို လာသင်ယူနေရာ ဖုတ်ပူမီးတိုက် ပို့ချပေးရ ၏။ တစ်နေ့သော် မြန်မာနိုင်ငံတော်မှဦးစောသည် ကျောင်းသို့ရောက်လာသည်။ အခန်းထဲဝင် လာ ဝင်ခြင်း ပြစားလိုသည့်မြိတိသျှစစ်ဗိုလ်ကလေးတစ်ဦးက ‘မာရဲ့လား’ဟုနှုတ်ခွန်းဆက်လိုက် သည်။ ဦးစောက ‘မာပါတယ်’ဟုပြန်ပြောပြီး ‘မာရဲ့လား အစား မာပါရဲ့လား ပြောရမယ်။ po- lite (ယဉ်ကျေးတဲ့)စကားလုံးဖြစ်တဲ့‘ပါ’ကို ထည့်သုံးသင့်တယ်ဟုအင်္ဂလိပ်လို ထောက်ပြလိုက် သည်ကို ယခုထက်ထိ ကြားနေမိပါသည်။

သင်တန်းပြီးသည့်အခါ စစ်ဗိုလ်များကို မြန်မာပြည်ဆီသို့ပို့ရာ လမ်းခုလတ်တွင် ဂျပန် တွေ စင်္ကာပူကို ဝင်တိုက်မည့်အရေးကို ပြေးမြင်မိသဖြင့် စင်္ကာပူသို့လမ်းလွှဲလိုက်သည်။ ထို ကျွန်းတွင် အားမတန် မာန်လျှော့ဆိုသကဲ့သို့ လက်နက်ချ၍ အသက်မသေသူတို့ စစ်သုံ့ပန်းဘဝ သို့ ရောက်ကြရသည်။

နက်ဖြန်တွင် ပြည်တော်ပြန်ရပါတော့မည်။ လာခဲ့သည့်လမ်းတွင် အိန္ဒိယနှင့်သီရိလင်္ကာ ပြည်များကို ဖြတ်ကျော်ခဲ့သည်။ နှစ်ပေါင်း ၄၀ ကျော် အင်္ဂလန်တွင် နေခဲ့ပြီး အိန္ဒိယပြည်သို့ ရောက်လာသည့်အခါ ဆက်သွယ်ရေးလူမှုရေးရာတို့၌ စိတ်မသက်သာစရာ မြင်ရ၍ စိတ်တစ်မျိုး တစ်မည်ဖြစ်သွားရပါ၏။ ဒေလီမြို့သစ်မှ ကာလကတ္တားသို့တယ်လီဖုန်းဆက်သည့်အခါ ၁ နာရီ ကြာမှရပါ၏။ ပတ္တနားမှ ဗာရာဏသီသို့သွားသည့်ခရီးတွင် ကျောင်းသားများ အပြုအမူများ သည် ပြောမယုံ ကြုံဖူးမှယုံရ၏။ နေရေးထိုင်ရေးတွင် ကြွယ်ဝသူနှင့်ဆင်းရဲသားများ အဆင့်အ တန်းကွာဟချက်သည် စိတ်မသက်သာစရာများ ပေါ်ထွက်နေပါ၏။ တစ်ပတ်သာနေရသည့်စင်္ကာ ပူမှကား ဈေးဝယ်သည့်အခါ စားသောက်သည့်အခါ အလည်အပတ်သွားသည့်အခါ စည်းကမ်း စနစ်ရိသေကြသည်ကို မြင်ရသည်။ ဆင်းရဲသားများထက် ချမ်းသာသူတွေ ဦးရေများသည်ကို

တွေ့မိ၏။

အင်္ဂလန်ပြည်မှ မြန်မာပြည်သို့တိုက်ရိုက်မပြန်ဘဲ ထိုကဲ့သို့ ကြားဖြတ်ခရီးသုံးထောက် သွားခဲ့ရသည်မှာ ကျွန်တော့်အတွက် အကျိုးအမြတ်ရရှိခဲ့သည်။ မြန်မာပြည် ပြန်ရောက်သည့် အခါ အကောင်းမြင်မြင် အဆိုးမြင်မြင် နကမ္ပတိ မတုန်မလှုပ် ရှိကောင်းပါ၏။

၁၀။ ပြည်တော်ပြန်။ ဒီဇင်ဘာလ ၂၁ ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့

အဆိုပါ နေ့တွင် ရန်ကုန်သို့ ကျွန်တော်နှင့်မသန်းမြတို့ ပြန်လာကြပါသည်။ ဒေါက်တာ ကျင်စို့နှင့်အခြားမြန်မာမိတ်ဆွေများ လေဆိပ်သို့လိုက်ပို့ကြသည်။ ထွက်ခွာသွားရမှာ ဦးလေးနေ ၏။ ၁၂ နာရီ ၄၀ မိနစ်တွင် လေယာဉ်ထွက်သည်။ ရန်ကုန်လေဆိပ်သို့ ၃ နာရီ ၃၅ မိနစ်(မြန်မာ စံတော်ချိန် ၂ နာရီ ၃၅ မိနစ်)၌ ဆင်းသက်ဆိုက်လာ၏။ ဆွေမျိုးမိတ်ဆွေတွေနှင့်အင်္ဂလန်တွင် တွေ့ခဲ့သော ကျောင်းသူကျောင်းသားတစ်ချို့ လေဆိပ်ညွတ်မတတ် လာကြိုနေကြသည်။ နံ့စပ် အောင် စကားမပြောလိုက်ရပါ။ ဆွေမျိုးတစ်ဦးက ကျွန်တော့်ကို အထင်ကြီးပြီး ကမ်းနားဟို တယ်မှ အကောင်းဆုံး အခန်းကို ငှားထားပေး၍ သွားနေရပါ၏။

ရန်ကုန်မြို့တွင် ၁၂ ရက်နေ့ခဲ့သည့်အတောအတွင်း နောင်ရေးအတွက် လန်ဒန်တက္က သိုလ်နှင့်အင်္ဂလန်ပြည်မှရသည့်ပင်စင်များအနက် တစ်လလျှင် ပေါင်စတာလင် မည်မျှကို မြန်မာ နိုင်ငံခြားကုန်သွယ်ရေးဘဏ်သို့ လစဉ်ပို့ပေးရန် အင်္ဂလန်မှ ဘဏ်တစ်ဘဏ်နှင့်စီစဉ်ပေးရသည်။ လောလောဆယ်တွင်လည်း ပေါင်စတာလင် အတော်များများကို အဆိုပါဘဏ်သို့ထည့်ထားရပါ သေးသည်။ ပြန်မလာမီ အင်္ဂလန်မှ ကြိုတင်ပို့ထားပေးသည့် ထုထည်ကြီးမားလှသော အိမ် ထောင်ပရိဘောဂများနှင့် အသစ်ကျပ်ချွတ် မော်တော်ကားတစ်စီးတို့ ရောက်လာသည့်အခါ အ ခွန်ဆောင်ဖို့ဖြစ်ပါ၏။

ဆွေမျိုးမိတ်ဆွေများနှင့် အင်္ဂလန်၌ ကျွန်တော် စောင့်ရှောက်ခဲ့သည့် ကျောင်းသူ ကျောင်းသား အမေမိဘတို့က နေ့လယ်စာ ညစာ ဖိတ်ကျွေးရန် ကားဖြင့် လာခေါ်ပြန်ပို့ပေးကြ သည်။ ကျွန်တော် ချဉ်ပေါင်ကြော်နှင့်ပုစွန်ကြိုက်သည်ဟု ဘယ်သူက သတင်းလွှင့်ထားသည် မသိပါ။ အိမ်ရှင်တော်တော်များက ပုစွန်ဟင်း ချဉ်ပေါင်ကြော်ကို ပင်တိုင်ထားပြီး ကျွေးမွေးပါ သည်။ ကွယ်လွန်သွားရှာသည့်ဆရာဦးသိန်းဟန်(ဇော်ဂျီ)က ချဉ်ပေါင်ကြော်၊ ပုစွန်ပြုတ်၊ ပုစွန် မီးဖုတ်နှင့်ပုစွန်ဟင်းတို့နှင့်ကျွေးမွေးပါ၏။ မြန်မာ့စေတနာ။ ပုစွန်ထုပ်ဈေး ထိုအခါ ချို၍တော် ပါသေး၏။

ဤအရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အင်္ဂလန်၌ ကျွန်တော့်မိတ်ဆွေ အင်္ဂလိပ်အမျိုးသားတစ်ဦး ၏ အဖြစ်အပျက်ကို သွားသတိရမိပါ၏။ မိတ်ဆွေသည် rice pudding ခေါ် နို့ဗာနာထမင်းကို ရွံ့ မုန်း၏။ သူလက်ထပ်ပြီး ဇနီးသည်နှင့်ပင်လယ်ကမ်းခြေရှိ ဟိုတယ်၌ သွားနေ၏။ သူ့ဓာတ်ကိုသိ သောမိတ်ဆွေတစ်ယောက် ဟိုတယ်မန်နေဂျာထံ ကြေးနန်းရိုက်လိုက်သည်။ ဟိုတယ်သို့ရောက်

လာသည့်မည်သူမည်ဝါသည် နို့ဆန်ထမင်းကို ကြိုက်သည်။ နေ့လယ်စာ၊ ညစာ စားတိုင်းအချို့ ပွဲအဖြစ် သူ့ကို ကျွေးပါဟုကြေးနန်းစာထဲ ပါရှိ၏။ အိမ်ထောင်သည်သစ်သည် မကြိုက်သော် လည်း တစ်ကြိမ် နှစ်ကြိမ် နှစ်စား၏။ သုံးကြိမ်ရောက်သော် ဒေါသထွက်ပြီး ဘာကြောင့် ဒီအချို့ ပွဲကြီးပဲ ပေးရသလဲဟု မန်နေဂျာအား မေး၏။ ကြေးနန်းစာ ထုတ်ပြု၍ တောင်းပန်လိုက်ရ၏။ ကျွန်တော်ကား ကြိုက်၍ ပေးတိုင်း စားပါ၏။

ကျွန်တော့်ကို မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိများ ထင်မှတ်နေကြလို့လား မသိပါ။ ရွှေတိဂုံ၊ ဆူးလေ၊ ဗိုလ်တ ထောင်ဘုရား၊ ပဲခူးမှ ရွှေမော်ဓော၊ ရွှေသာလျောင်းစသည့်ဘုရားများဆီ ခေါ်သွားကြပါ၏။ ကျွန်တော်သည် ဗုဒ္ဓဘာသာအစစ် ရေမရောပါ။ တစ်နေရာတွင် ပြောခဲ့ပြီးပါပြီ။ အင်္ဂလန်အိမ်၌ ဘုရားစင်ရှိသည်။ ဆင်းတုတော်များနှင့်စေတီတော်ဓာတ်ပုံများ ရှိသည်။ ညတိုင်း ပုတီးစိပ်သည်။ သူတစ်ပါး အကျိုးယုတ်အောင် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ၊ တစ်ကံကံနှင့်မပစ်မှားမိအောင် သုံး ပါးသီလ စောင့်ထိန်းပါသည်။ ဘုရားရှူးသူတော့ မဟုတ်ပါ။

အချို့မိတ်ဆွေ အသိအကျွမ်းများက ကျွန်တော် မြန်မာစကားပင် ကောင်းကောင်း ပြောတတ်လေသေးရဲ့လားဟု သံသယဖြစ်နေကြပါသည်။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှာမြန်မာစာပေပို့ ချ၊ စကားကို သင်ကြား၊ မြန်မာကျောင်းသားများနှင့်အဆက်မပြတ် ထိတွေ့၊ ၁၉၃၈ ခုနှစ်တွင် မြန်မာစာနှင့်မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ယူပြီး မြန်မာအမာခံအဖြစ်ဖြင့် အင်္ဂလန်သွားခဲ့သူ ကျွန်တော်သည် အဘယ်မှာလျှင် မြန်မာစကား မေ့သွားနိုင်ပါ့မလဲ။

အချို့က ဘာဖြစ်လို့ပြန်လာရသလဲ။ ဟိုမှာ နေရောပေါ့ဟု ပြောပါ၏။ ကျွန်တော်က စေတနာကို လေးစားပါတယ်။ ကျွန်တော့်မှာ မွေးရာအရပ်၊ ပညာသင်ရာအရပ်၊ ကြီးပွားရာအ ရပ် ဒီသုံးရပ်ကို မမေ့အပ်ရဘူးဆိုတဲ့ခံယူချက်ရှိလို့ ပြန်လာပါတယ်။ ကျွန်တော် စကောလားရှစ် ရလို့ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်သွားနိုင်တယ်။ စကောလားရှစ်ရလို့ အင်္ဂလန်ရောက်ရပြီး လူနဲ့သူနဲ့ တူ အောင်နေနိုင်တယ်။ ငွေတွေ့စုမယ်။ အတော်အတန်ရတဲ့အခါ ပညာတော်ပြီး ချို့တဲ့တဲ့ကျောင်း သားအချို့ တက္ကသိုလ်သွားနိုင်အောင် ငွေပဒေသာပင် စိုက်ပေးမယ်လို့ သန္နိဋ္ဌာန်ချထားတယ်ဟု ပြောပြပါ၏။ ပဒေသာပင် နှစ်ပင်စိုက်ထားပြီးပါပြီ။ နောင်ရေးအတွက် စုရ၊ ဆေးဖိုးဝါးခကုန်ကျ ရ၊ ဖယ်ထားရ၊ မှန်မြတ်တဲ့ အလှူကလေးတွေလုပ်ရလို့ အတန်ကြာ ကြန့်ကြာခဲ့ရပါသည်။ နောင် အသက်ရှည်လျှင် နောက်ထပ် ၁၀ ပင်လောက် စိုက်ပါဦးမည်။ ဖြစ် မဖြစ် မပြောတတ်။ ကံပဲ လေ။

နိုင်ငံတော်မှ ဝန်ကြီးအချို့နှင့်သိပါ၏။ ဩဇာညောင်းသူတစ်ဦးက ရန်ကုန်တွင် အခြေ စိုက်ဖို့ပြောပါသည်။ ကျွန်တော်က လူအေး၊ စာပေနဲ့ပျော်မေ့ပါတယ်။ တိတ်တဆိတ်အေးချမ်း သာယာတဲ့ဒေသမှာသာ အခြေချပါရစေ။ ကျွန်တော် တောသား။ အင်္ဂလန်ပြည် လန်ဒန်မြို့ကြီး မှာ တစ်နှစ်သာ နေခဲ့တယ်။ ကျန် အနှစ် ၄၀ ကျော်အတွင်း တိတ်ဆိတ်ငြိမ်သက်တဲ့ဘီရှော့(ဖ်)စ တော့ဖို့(Bishop's Stort ford) လှပသာယာတဲ့ကိန်းဘရစ်တက္ကသိုလ်မြို့နှင့်နောက်ဆုံး ၂၅ နှစ်

အတွင်း ဝဲလင်းပန်းခြံမြို့(Welwyn Garden City)အသီးသီးတို့မှာ နေထိုင်ခဲ့ပါတယ်ဟုပြော
ပါ၏။ ဝန်ကြီးက မော်လမြိုင်ဟာ Intellectual Desert (ပညာရှင်ခေါင်းပါးတဲ့လွင်ပြင်)ဟုဆိုရာ
ကျွန်တော်က I'll turn it into Intellectual Oasis (ပညာရှင်တွေ ခိုလှုံရာ ရိပ်မြို့အဖြစ် ပြောင်း
ပစ်မယ်)ဟု လေလုံးထွားထွားနှင့်ကြွားလိုက်ပါ၏။

သို့နှင့် မော်လမြိုင်သို့ ၁၉၇၁ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၃ ရက် စနေနေ့တွင် လေယာဉ်ဖြင့်ပြန်
လာကြပါသည်။ ကျိုက်သန်လန်၊ ဦးဇိန၊ ကျိုက်သုတ်စေတီတို့ရှိရာဆီသို့ ကန်တော့လိုက်ပါသည်။
ထိုအခါ အတန်ငယ် ခေါင်သည်ဟုဆိုရမည့် ၅(အေ) တောင်ဝိုင်းလမ်းရှိ ဧက ၃ မူးခန့် ကျယ်ပြန့်
သည့်အုတ်တံတိုင်း ပတ်လည်ခတ်ထားသည့်အိမ်ဂေဟာကလေးဆီသို့ လာကြိုသောမိတ်ဆွေတို့
ခေါ်လာ၍ နံနက် ၈ နာရီခွဲအချိန်တွင် အိမ်ထဲဝင်မိကြပါ၏။ အင်္ဂလန်မှ ယူလာသော ပစ္စည်းပစ္စ
ယများ မရောက်သေးသဖြင့် မသန်းမြ ဝယ်ယူထားသည့်အိမ်အသုံးအဆောင်တို့ဖြင့် သစ်မရခင်
ဝါးပေါင်းကွပ် ဆိုသကဲ့သို့ နေရသည်။

ညမောမောနှင့်စောစောအိပ်ရာဝင်သည်။ နံနက် ၆ နာရီခန့်၌ ဘဲ-အဲ-အဲ၊ အံဘော
စသည့်အသံများ ကြားရာ ထကြည့်၏။ အခြားမဟုတ် အိမ်မှ ပေ ၇၀ ခန့်ဝေးသည့်လမ်းမကြီး
ပေါ် နွားနှင့်ဆိတ်တို့ လျှောက်သွားနေသည်ကို တွေ့ရပါတော့၏။ ခြံထဲ ဆင်းကြည့်ရာ အုန်းပင်၊
သရက်ပင်နှင့်အခြားသစ်ပင်များကို တွေ့ရသည်။ ပန်းပင်များကား ဗလာနတ္ထိ။ နောင်ကို ဘယ်
ကဲ့သို့ စခန်းသွားရမလဲ။ စောင့်ကြည့်ကြစို့။

လှဘေ